

HARVARD
HUMANITARIAN
INITIATIVE

Humanitárius fellépés a frontvonalakon: Terepelemzés sorozat

UKRAJNA: A DONBÁSZI KONFLIKTUS A CIVILEK TÚSZAI AZ ELLENSÉGES GEOPOLITIKÁNAK

Emmanuel Tronc és Anaïde Nahikian

július 2020

Köszönetnyilvánítás

A szerzők köszönetüket fejezik ki a kutatáshoz megkérdezett valamennyi személynek és szervezetnek. Külön köszönet Dima Dima úrnak a terepkutatás során nyújtott instrumentális támogatásáért, különösen a misszió és az interjúk támogatásáért a donbászi régióban és a kontaktvonal mentén. A szerzők köszönetet mondanak azoknak is, akik a jelentés elkészítését az összefoglaló több nyelvre történő fordításával támogatták, különösen Victoria Zalesskaya, Celina Hubner, Birthe Anders, valamint a szakértői olvasóknak, akik értékes érdemi észrevételeket tettek, különösen Rob Grace-nek, Jeremy Wetterwaldnak, Fabien Dubuet-nek és Alisa Sopovának. Végül őszinte hálánkat fejezzük ki a tartós konfliktusba keveredett ukrán és orosz közösségeknek, akik idejüket, személyes nézőpontjukat és meglátásaikat adták e kutatáshoz.

A humanitárius akcióról a frontvonalakon: Terepelemzés sorozat

Humanitárius fellépés a frontvonalakon: A Harvard Humanitárius Kezdeményezés (HHI) Humanitárius Akciók Haladó Képzési Programja (ATHA) kezdeményezése. Célja, hogy a humanitárius ágazatban a kritikus kontextuselemzés, a célzott esettanulmányok és a gyakorlatok megosztása iránti igényre reagáljon a kiemelkedő operatív és politikai kihívásokkal kapcsolatban, beleértve a humanitárius tárgyalásokat, a hozzáférési akadályok leküzdését, a humanitárius diplomáciát, valamint a humanitárius, fejlesztési és biztonsági kapcsolatokat. A sorozat célja a szakmai megközelítések és az e terület aktuális dilemmáira vonatkozó reflexiók bizonyítékbázisának létrehozása. Helyszíni elemzőink és kutatóink országos szintű interjúkban vesznek részt az egyes ágazatokban, valamint regionális szinten az ügynökségek közötti párbeszédben, átfogó és elemző tartalmat nyújtva a humanitárius szakemberek kapacitásának támogatása érdekében a frontvonalbeli kontextusokban.

A Humanitárius akciókkal kapcsolatos továbbképzési programmal és a kutatási kezdeményezésekkel kapcsolatos további információkért kérjük, forduljon Anaïde Nahikianhoz (programmenedzser) a anahikia@hsph.harvard.edu címen. Az Ukrajnában és Oroszországban végzett terepkutatással kapcsolatos további információkért forduljon Emmanuel Tronc-hoz (vezető kutatási elemző) a etronc@hsph.harvard.edu címen.

Az olvasókat és kutatókat arra ösztönzik, hogy hivatkozzanak, idézzék és elismerjék ezt a kiadványt, de a szerzők mint a szerzői jogok jogosultjai kérik a munka elismerését. Szintén örömmel fogadjuk a visszajelzéseket és a munkánkat idéző publikációk másolatát. Érdeklődni Anaïde Nahikian-nál lehet (anahikia@hsph.harvard.edu).

Ezt a munkát a Svéd Nemzetközi Fejlesztési Együttműködési Ügynökség (Sida) nagylelkű támogatása és partnersége tette lehetővé. Ez a kiadvány a szerzők által végzett független kutatás, és nem tükrözi a Sida álláspontját.

TARTALOMJEGYZÉK

Rövidítések4	
Kulcsfontosságú üzenetek, összefoglaló, ajánlások5	
Bevezetés10.....	
Módszertan10	

1. FEJEZET: A DONBÁSZI KONFLIKTUS EREDETE ÉS MOZGATÓRUGÓI

A konfliktus gyökerei12.....	
1. A	Majdan-tüntetések12
2. A	fegyveres erőszak kitörése14
3. A stagnáló konfliktus	kristályosodik17
4. A fokozódó nehézkesség19	
5. A hibrid, ...	árnyékhadviselés dinamikája21
6. konfliktusbelföldi	gyökerei25
7. A	konfliktusregionális és nemzetközi gyökerei27
Ellentétes elbeszélések28.....	
1. Ukrán kormánypárti és nyugatbarát	nézőpontok28
2. Szeparatista, oroszbarát és önkéntes	perspektívák30

FEJEZET: A KONFLIKTUS KÖLTSÉGEI A CIVILEK SZÁMÁRA

1. Akut segítségnyújtás	elhúzódnó konfliktusok esetén33
2. A városoktól a kibertámadásokig: A	közinfrastruktúra célpontjai35
3. Tartós környezeti	hatások41
4. Az öregedés	konfliktusban43
5. A	kiszorítás dilemmája44
6. Elnyomás és büntetlenség a de facto	rendszerekben46

3. FEJEZET: A HUMANITÁRIUS TÁRGYALÁSOK ÉS A NEXUS AMBÍCIÓJA

Kihívások a	széleskörű hozzáféréssel kapcsolatban49
1. Hozzáférési kihívások és tárgyalások a	GCA51-ben
2. A szeparatista	hatóságokkal folytatott kapcsolatok55
3. Szövetség a segítségnyújtásért: Helyi	együttműködés57
Alkalmazkodó támogatás: A "Nexus" az elhúzódnó konfliktusokban58	

4. FEJEZET: A DONBÁSZ SORSÁNAK PERSPEKTÍVÁI

1. Status Quo: Politikai	patthelyzet62
2. A donbászi szeparatista területek visszaintegrálása	Ukrajnába63
3. A donbászi szeparatista területek integrálása az Orosz	Föderációba65
4. DPR és LPR közösségi	kilátások67

Következtetés69.....	
----------------------	--

Rövidítések

ACTED: ATO: Terrorizmusellenes művelet
CIA: DDC: Donbass Development Center
(Donbasszi Fejlesztési Központ)
KDK: DPR: Donyecki
Népköztársaság
ECHO: Európai Polgári Védelmi és Humanitárius Segélyezési
Műveletek ERW: Háborús robbanóanyag-maradványok.
EU: Európai Unió
FAO: Élelmezési és Mezőgazdasági
Szervezet GCA: Kormány által
ellenőrzött területek GDP: Bruttó hazai
termék
GoU: Ukrajna kormánya IAC:
Nemzetközi fegyveres konfliktus
IASC: Ügynökségek közti Állandó Bizottság
ICJ: Nemzetközi Bíróság
ICRC: Vöröskereszt Nemzetközi Bizottsága
IDP: Belföldön lakóhelyüket elhagyni kényszerült
személy
IHL: Nemzetközi humanitárius jog
INGO: Nemzetközi nem kormányzati szervezet
IOM: Nemzetközi Migrációs Szervezet
IP: Végrehajtó partner JFO:
Joint Forces Operation
LPR: Luhanszki Népköztársaság
MSF: Orvosok Határok Nélkül (Médecins sans Frontières)
NATO: Észak-atlanti Szerződés Szervezete
NFI: Nem élelmiszercikkek
NIAC: Nem nemzetközi fegyveres
konfliktus NGCA: Nem kormányzati
ellenőrzés alatt álló területek NGO: NRC:
Norvég Menekültügyi Tanács NWOW:
New Way of Working (Új munkamódszer)
OHCHR: Az ENSZ emberi jogi főbiztosának hivatala EBESZ: Európai
Biztonsági és Együttműködési Szervezet
EBESZ SMM: Különleges megfigyelő
misszió PIN: Rászoruló emberek
PU-AMI: Première Urgence - Aide Médicale Internationale
UAF: Ukrán Fegyveres Erők
ENSZ: Egyesült Nemzetek Szervezete
UN CMCoord: ENSZ Polgári-katonai Koordináció
UNGA: ENSZ Közgyűlés
UNHCR: az Egyesült Nemzetek Menekültügyi Főbiztosa
UNHRMMU: Az ENSZ ukrajnai emberi jogi megfigyelő missziója UNICEF:
Egyesült Nemzetek Gyermekalapja
UNOCHA: az ENSZ Humanitárius Ügyek Koordinációs Hivatala UNSC: az
ENSZ Biztonsági Tanácsa
SZOVJETUNIÓ: WASH: Víz,
csatornázás és higiénia WFP:
Világélelmezési program
WHO: Egészségügyi Világszervezet

Humanitárius fellépés a frontvonalakon

UKRAJNA: KONFLIKTUS A DONBÁSZBAN A CIVILEK AZ ELLENSÉGES GEOPOLITIKA TÚSZAIVÁ VÁLNAK

Emmanuel Tronc és Anaïde Nahikian

július
2020

KULCSOS ÜZENETEK

A civilek erőszakot és hosszan tartó szenvedést szenvednek el

Az Ukrajnát és a Donbaszban lévő, nem kormányzati ellenőrzés alatt álló szeparatista területeket elválasztó kontaktvonal mentén élő lakosság a hetedik éve tartó konfliktus túsza, amely miatt tartós humanitárius szükségben és függőségben él. Ez különösen igaz a lakóhelyüket elhagyni kényszerült és a szegénységben élő lakosságra. A konfliktus az emberi jogok megsértését és széles körű büntetlenséget, bizonytalanságot és gazdasági kilátástalanságot idézett elő a romló társadalmi egység és az erőszakos politikai megosztottság közepette. 2014 óta a donbászi háború súlyos terhet rótt a civil lakosság halálával, sérüléseivel, kitelepítésével, pusztításával és tartós traumáival. A konfliktus folytatódásával a donbásziak minden eddiginél jobban elszigetelődtek az ország többi részétől, és mind az ukrán hatóságok, mind a szeparatista vezetők részéről diszkriminációnak és megfélemlítésnek vannak kitéve.

A donbászi konfliktus kiemeli a pártatlan és független humanitárius fellépés, a hozzáférési tárgyalások és a "lokalizáció" sokrétű operatív politikájának korlátait.

A kelet-ukrajnai humanitárius műveletekre jelentős nyomás nehezedik a de facto hatóságok részéről. Az ügynökségek küzdenek

hogy áthidalják a kritikus szükségletek és a válaszadási kapacitásuk közötti szakadékot, miközben szinte kizárólag a helyi szervezetekre támaszkodnak, amelyek a humanitárius programozás alvállalkozói, nem pedig az ukrainai segélyezés jövőjének közös megteremtésében részt vevő partnerek. A humanitárius tárgyalások során az ügynökségeknek óvakodniuk kell a segélyek instrumentalizálásától; a politikai, katonai és segélyezési műveletek közötti határok elmosódásától; és az egyre szűkülő humanitárius tér kialakulásától. Az INGO-knak meg kell küzdeniük a hatóságok által a szervezetekre rótt kedvezőtlen geopolitikai tervekkel és bürokratikus akadályokkal, a humanitárius elvekkkel és prioritásokkal ellentétes terrorizmusellenes narratívákkal, valamint a humanitárius fellépést akadályozó szereplők elszaporodásával és szétfűrészesítésével. Ebben az összefüggésben látjuk a humanitárius és a fejlesztés, a béke és a biztonság megközelítései, valamint a globális és helyi partnerségek összekapcsolódását és kölcsönös függőségét, amelyek képesek vagy megerősíteni a segítségnyújtást, vagy súlyosbítani a humanitárius ágazatban meglévő szakadásokat, ami további törekvényt okoz egy mélyen gyökerező megosztottságtól sújtott országban.

Az Orosz Föderációval kapcsolatos geopolitikai feszültségek háttérbe szorítják a donbászi békét

Ukrajna posztszovjet nemzeti identitása miatt a függetlenségért és önrendelkezésért folytatott küzdelme ingatag és sebezhető az orosz társadalmi-gazdasági befolyással szemben, ami tartós következményekkel jár a civilekre nézve. A kormányzás és a felelősségvállalás hiánya aláássa Kijev azon képességét, hogy enyhítse az orosz dominanciát - különösen a Krím annektálásának fényében -, hogy előmozdítsa a nemzeti egységet, hogy helyreállítsa a legitimitást az ország minden részén, és hogy visszaszerezze szuverenitását a Donbasz felett. A "minszki megállapodások ingatag végrehajtása" - amelyek nagy része ellentmond Ukrajna nemzeti érdekeinek - volt az Ukrajnának nyújtott folyamatos uniós és amerikai politikai támogatás gerincét képezte, tükrözve az Orosz Föderációval fennálló többszörös kapcsolataikat és feszültségeiket. Bár az USA nem része a normandiai formátumnak, az Ukrajna politikai döntéseire és folyamataira gyakorolt befolyása, valamint a Moszkvával folytatott kétoldalú diplomáciai tevékenysége olyan összetett ügyekben, mint Szíria és Líbia, vagy a szankciók arzenáljának nyomása jelentősen gyengíti a donbászi rendezési és béke iránti akaratot.

A büntetlenség és a gyenge kormányzás az egész országban károsan hat a konfliktusban részt vevő felek közötti konstruktív párbeszédre.

A frontvonal mindkét oldalán az ukránok egyre kevésbé hisznek az állami intézmények tekintélyében és legitimitásában. A diszkriminatív nyelvpolitika és az önkényes, kiszámíthatatlan kísérletek a szervezett bűnözés és a "terrorista" tevékenység megfékezésére keleten vitathatatlanul aláásták az ukrán nemzeti kohéziót. A rendszerszintű korrupció azt mutatja, hogy az állam törekvése és a büntetlenség kiterjedt - és nem korlátozódik a szeparatista övezetekre -, ami tovább gyengíti a nemzeti stabilitást. A kielégítetlen fejlesztési, újjáépítési és igazságszolgáltatási igények az ukrán kormányzás nagyobb hiányosságainak részét képezik, amelyek a szeparatista propaganda alaphangját

képezik. Ezek az elemek hozzájárulnak az elmaradottsághoz, a rosszul működő infrastruktúrához, a kormányzás hiányához a DPR-ben és az LPR-ben, valamint a politikai elitnek érdemi és pártatlan szerepvállalásának hiányához.

ÖSSZEFOGLALÓ

A hét éve tartó fegyveres konfliktus során, amelyet a helyi és regionális politikai prioritások tápláltak és támogattak, a donbászi régiót folyamatos gyilkosságok, a civilek elleni erőszak, kínzások, kitelepítések, valamint tartós gazdasági és társadalmi következmények érték.

Ma a kelet-ukrajnai konfliktust továbbra is a tényezők összefolyása okozza. A kijevi tüntetések által kiváltott szakadás a Maidan utáni ukrán kormány és a donbászi helyi elit között a függetlenségi és önrendelkezési törekvések miatt, rávilágított az orosz orientációjú és az új ukrán rendszert támogató törekvések közötti növekvő szakadásra. Miközben az Ukrajnán belüli klánok, hadurak és oligarchák anyagi haszonért és politikai befolyásért küzdenek, az orosz hatóságok célja a nyugati irányultságú ukrán hatóságok destabilizálása Kijevben, újjáélesztve az Oroszország és a Nyugat közötti tartós geopolitikai rivalizálást.

Ezeknek a geopolitikai hatalmi dinamikáknak súlyos helyi következményei voltak a donbászi régióban. Az Ukrajnát és a szeparatista övezeteket elválasztó frontvonalon élő civilek, valamint a nem kormányzati ellenőrzés alatt álló területeken élő közösségek az elhúzódó konfliktus túszáivá váltak. Különösen kiszolgáltatottak az idősek, a szegények, a lakóhelyüket elhagyni kényszerültek és a fogyatékkal élők, akik állandó humanitárius szükségben és tartós függőségben élnek, az emberi jogok megsértésével, a büntetlenséggel, a bizonytalansággal és a társadalmi egység romlása és az erőszakos politikai megosztottság által vezérelt mozdulatlansággal szembesülve. Az egyik vagy másik oldalhoz való tartozás gondolata mélyen gyökerezik, ami jelentős, néha végzetes következményekkel jár a civilek számára. A kontaktvonal mindkét oldalán a bosszú és a megtorlás érzése uralkodik, ami megkérdőjelezi a megbékélés, a béke és a donbászi reintegráció kilátásait az erőszakos konfliktus évei után, amelyek elmélyítették az Ukrajna és Oroszország közötti, amúgy is törékeny gazdasági, társadalmi és politikai kapcsolatokat.

Mi mozgatja ezt az elhúzódó konfliktust? Hogyan járultak hozzá a globális politika és a helyi prioritások ahhoz, hogy a közösségek kárára és a nacionalista függetlenség mindenáron való érvényesítése érdekében egy "befagyasztott" konfliktus fennmaradjon? Hogyan szűntek meg a donbászi helyi közösségek reményei az idők során, miközben a geopolitikai retorika és a megélt valóság közötti ellentmondás között navigáltak? Milyen lehetőségek vannak a megbékélésre és az egységre az erőszakos megosztottság közepette?

Ez a jelentés ezeket a kérdéseket vizsgálja, és több mint 250 interjú alapján alapuló gondolatokat fogalmaz meg, amelyeket két ukrainai és egy oroszországi helyszíni látogatás során készítettek 2019 novembere és 2020 januárja között. A jelentés a vonatkozó szakirodalom íróasztal-elemzésére is támaszkodik, hogy kiegészítse az interjúk és konzultációk megállapításait és elemzését. A jelentés négy különálló fejezetre tagolódik.

Az 1. fejezet, "A donbászi konfliktus eredete és mozgatórugói" rövid történelmi áttekintést nyújt a konfliktusról, kezdve a 2013 végén kirobbant Majdan-tüntetésekkel, és négy szakaszban követi nyomon a helyzet alakulását egészen napjainkig. Bemutatja a konfliktus dinamikáját, a politikai érdekeket és az ellentétes narratívákat, amelyek a konfliktust mozgatják. A **2. fejezet, "A konfliktus ára a civilek számára"**, bemutatja és szembeállítja a konfliktus számos emberi jogi és humanitárius következményét a civil lakosságra nézve, mind a kormány által ellenőrzött (GCA), mind a nem kormány által ellenőrzött területeken. A **3. fejezet, "A humanitárius tárgyalások és a Nexus Ambíció"**, azokat a működési és politikai kihívásokat vizsgálja, amelyekkel a humanitárius szervezetek szembesülnek, amikor a "kontaktvonal" mentén navigálnak, beleértve a humanitárius hozzáférésről folytatott tárgyalások és a humanitárius hozzáférésért való kiállás konkrét korlátozásait és dilemmáit, valamint a helyi szervezetekre való támaszkodást a jelentős politikai, biztonsági és működési korlátozások kontextusában. A **4. fejezet, "Perspektívák a Donbasz sorsára"**, az integráció forgatókönyveit, valamint a megbékélés és a béke kilátásait vizsgálja a minszki megállapodások végrehajtásának és a normandiai formátum párbeszédének folytatása során.

A jelentés három alapvető hazai, regionális és globális dinamikát vizsgál, amelyek az ukrán-orosz konfliktus hátterében a donbászi szeparatista mozgósítást táplálják. Az első a donbászi identitás kikristályosodása. Gyorsan nyilvánvalóvá vált, hogy amint az erőszak és a szeparatista befolyás kezdett felduzzadni a Donbasban, az ukrán hatóságok elszigetelődési politikájukban még határozottabbá váltak. Míg a "lázadók által ellenőrzött" területek visszaszorítása azonnali katonai előnyökkel járt az ukrán erők számára, addig ez a marginalizáció és az ellenségeskedés hosszú távon hozzájárult a helyi lakossági támogatás növekedéséhez a szeparatista rezsim és Ukrajna ellen - "beleértve a békés reintegráció minden lehetőségét".

Másodsor, Luhanszk és Donyeck egyre nagyobb gazdasági kihívásokkal küzd, beleértve a dezindustrializációt és a

csökkent gazdasági lehetőségeket, ami felgyorsította a konfliktust. A régió jelentős társadalmi

és politikai átalakulás a konfliktus során. Mivel a helyi lakosság az ellenségeskedések fokozódása közepette menekül, a régió elvesztette értelmiségének és középosztályának nagy részét, valamint az egységes Ukrajnának kedvező közösségeket. Távollétükben a közeli ipari városokból, valamint a belső menekültekből a Donbaszba visszaáramló népesség NGCA-ba történő beáramlása olyan közösségek társadalmi szövetét hozta létre, amelyek szegényebbek, kiszolgáltatottabbak és jobban függenek a donbászi de facto állam által nyújtott szociális és pénzügyi juttatásoktól" "- az orosz finanszírozás által támogatott -. Ennek eredményeképpen a Donbas jelentős gazdasági visszaesést és a pénzügyi és szociálpolitikai befektetések hiányát tapasztalta mind az orosz, mind az ukrán oldalról, különösen 2014 óta. A folyamatos háború és a bizonytalanság a haduraknak és a szeparatista elitnek kedvezett, akik fosztogatással, csempészettel, bérletszerzéssel, valamint a szankciók és a szakadár köztársaságok kereskedelmi blokádjainak kihasználásával szereztek jövedelmet.

A kontaktvonalon és különösen a szeparatista övezetekben a civilek elszenvedték a lövéseket, otthonaik és városaik lerombolását, a gazdasági szankciókat, a blokádokat és az ukrán média által történő gyalázkodást. Ezt a sérülést tetézi az az érzés, hogy az orosz hatóságok már nem fektetnek be a donbászi lakosság védelmébe a hivatalos integráció révén, ahogyan azt a Krímben tették. A civilek egyre inkább rájöttek, hogy a Donbászt nem a függetlenségük és önrendelkezésük érdekében, hanem nagyobb politikai haszonszerzés céljából használják ki.

Harmadszor, fontos megjegyezni, hogy a donbászi konfliktus a Szovjetunió szétesése és a területek független köztársaságokká való feldarabolása során az 1980-as évek végén kialakult politikában gyökerezik. Annak az orosz felfogásnak a megértése, hogy "területeket veszít", döntő fontosságú a Kreml Donbasszal kapcsolatos reflexióinak és stratégiájának megértéséhez. A régió egy "ütközőzónát" jelent, azzal a törekvéssel, hogy egy idő után a Krím annektálását a Nyugattal szemben "kész tényként" állítsák be. A kelet-ukrajnai interjúalanyok az Oroszországhoz fűződő mély kulturális és történelmi kapcsolatokról beszéltek. Ennek eredményeként az orosz hatóságok kedvezően tekintenek a szeparatista mozgalmakra, mint lehetőségekre, hogy ellenőrizhessék a volt Szovjetunió köztársaságainak kormányait, és különböző mértékben támogatják őket anyagilag és katonailag, beleértve a szeparatista mozgalomban segítő független "önkénteseket" is. A donbászi konfliktus, valamint a háborús övezet és a lakosság ukrán hatóságok általi kezelése akaratlanul is az oroszbarát érzelmek elmélyülését, valamint az orosz befolyás megszilárdulását idézte elő a régióban, és a donbászi identitás megerősödését Ukrajnán belül.

Ez a kontextuselemzés a "kontaktvonalat" övező konfliktusövezetekben, a kormány és a szeparatisták által ellenőrzött területeken élő közösségek valóságát tárja fel, feltárva a humanitárius következményeket, az emberi jogok átfogó, rendszerszintű megsértését és az igazságszolgáltatás hiányát a donbászi régiók elnyomó rendszerei alatt. A tanulmány továbbá elmélkedést nyújt a szervezetek azon erőfeszítéseiről, hogy tárgyalásokat folytassanak a hozzáférésről egy rendkívül korlátozott humanitárius térben, abban a reményben, hogy lehetővé teszik a humanitárius műveleteket, és megkönnyítik (1) a humanitárius szervezetek hozzáférését a civil lakossághoz, valamint (2) a közösségek hozzáférését a számukra szükséges alapvető szolgáltatásokhoz a politikai, bürokratikus és biztonsági akadályok közepette.

A nemzetközi humanitárius szervezetek korlátozott, átláthatatlan és kiszámíthatatlan működési térrel szembesülnek a kelet-ukrajnai lakosság megsegítésére. Idővel, a kijevi és a szakadár hatóságok állandó nyomása, a konfliktus miatt fennálló folyamatos bizonytalanság, valamint a független és semleges humanitárius segítségnyújtásról szóló tárgyalások kihívásai miatt a nemzetközi nem kormányzati szervezetek lényegében elhagyták a Donbászt, és a helyi nem kormányzati szervezeteket hagyták magukra, hogy a segítségnyújtási programozás szűk ablakát kezeljék. Az ebből fakadó hozzáférés hiánya, a mozgás korlátozása, a megfelelő szükségletfelmérés korlátozása, valamint az adatgyűjtés és a nyilvános kommunikáció iránti érzékenység hátrányosan befolyásolta a humanitárius tevékenység minőségét, megvalósítását és hatékonyságát.

Amint azt ez a jelentés feltárja, az ukrán kormánnyal a humanitárius szereplők szervezeti jelenlétéről és mobilitásáról folytatott tárgyalások eredményesek voltak, és a konfliktus kezdeti időszakához képest figyelemre méltó fejlődéshez vezettek. A hatóságok azonban nem tették lehetővé a civilek szolgáltatásokhoz való hozzáférését, különösen az NGCA területén élő lakosság számára, és ehelyett szigorúan ellenőrzik az emberek be- és kiutazását az NGCA területére. Eközben a szeparatista hatóságok általában bizalmatlanok és akadályozzák a nemzetközi humanitárius programozást az ellenőrzésük alatt álló területen, kiszorítva a legtöbb ügynökséget, miközben a helyben jóváhagyott nem kormányzati szervezetek korlátozott számát részesítették előnyben. Ezek a dinamikák a közösségek számára a helyszínen a valóságot erősítik, ahol a konfliktus polarizált politikája azt eredményezi, hogy a lakosság a kontaktvonal mentén és különösen az NGCA-ban lemarad. Ezek a hozzáférési kihívások a helyi nem kormányzati szervezetekre való támaszkodás és a velük való tárgyalás összetett működési realitásait is felszínre hozzák olyan helyzetekben, ahol a humanitárius fellépés fokozatosan átpolitikázódott, és a működési teret gyakorlatilag megszüntették.

A minszki megállapodások ingatag végrehajtása - amelynek nagy része aláássa Ukrajna nemzeti érdekeit - volt az Európai Unió (EU) és az Egyesült Államok (USA) Ukrajnának nyújtott folyamatos politikai támogatásának gerincét, tükrözve az Orosz Föderációval fenntartott többszörös kapcsolataikat és feszültségeiket. Bár az USA nem része a normandiai formátumnak, az Ukrajna politikai döntéseire és folyamataira gyakorolt befolyása jelentősen gyengíti a donbászi rendezési és béke iránti akaratot. Az Egyesült Államok Moszkvával folytatott kétoldalú diplomáciája olyan összetett összefüggésekben, mint Szíria, Líbia, vagy a szankciók nyomása tovább korlátozza a béke iránti hajlandóságot.

Az energiaárak csökkenésével, a szankciókkal, valamint az ukrain reformok katonai és gazdasági támogatásával a Nyugat igyekszik megszilárdítani megközelítését egy olyan régióban, ahol a politikai és gazdasági költségeket mindenképp az orosz destabilizáció egyedüli gyümölcseként írják le. Ukrajna kihívása továbbra is az, hogy fenntartsa az uniós és amerikai partnerek támogatását, miközben egyensúlyt kell teremtenie a geopolitikai prioritások, a belföldi reformok és a sokszínű, megosztott és potenciálisan erőszakos választópolgárok elvárásai között - a legszegényebb és legkiszolgáltatottabb közösségei feláldozásának kockázatával.

AJÁNLÁSOK A DONBÁSZI CIVILEK MÉLTÓSÁGÁNAK ÉS VÉDELMEINEK FENNTARTÁSÁRA

Az ukrán hatóságoknak

1. A nemzetközi humanitárius jog és az emberi jogi törvények teljes körű tiszteletben tartásának biztosítása, különösen az ellenségeskedések lefolytatása, a fogvatartottakkal való bánásmód, a közintézmények megőrzése és a büntetlenség megszüntetése tekintetében;
2. Szüntessenek meg minden gazdasági és szociális korlátozást, amely valamennyi ukrán állampolgárra, különösen a szeparatista övezetekben élőkre vonatkozik;
3. A donbászi régió lakosságának a GCA és NGCA közötti mozgásának megkönnyítése, az ellenőrző pontokon való átkelésre vonatkozó eljárások megkönnyítése, további átkelőhelyek létrehozása és a vasúti közlekedés helyreállítása a szeparatista övezetekbe;
4. A kontaktvonal demilitarizálása és az aknamentesítés folytatása;
5. A donbászi lakossággal (és különösen a ruszofón közösségekkel) szembeni minden olyan törvény megszüntetése, amely a megbélyegzést, a demokratikus jogok korlátozását vagy a civilek elszigetelését szolgálja;
6. A donbászi lakossággal szembeni egyenlőtlen bánásmódra irányuló kísérletek megakadályozása a médiában, valamint a média szabadságának és a donbászi események objektív közvetítésének elősegítése.
7. Közvetlenül a donbászi régiót érintő közinfrastruktúra-beruházások sorozata, különösen az egészségügy, az oktatás, az energia, a környezetvédelem, a természeti erőforrások megőrzése és a közlekedés területén;
8. Kutatás és programozás fejlesztése a környezeti fejlődés érdekében;
9. A fiatalok támogatását és Donbász régióba való visszatérését ösztönző politikák kidolgozása (beleértve az egyetemeket, gazdasági lehetőségeket és munkahelyeket);
10. Kétoldalú párbeszédet kell folytatni a szeparatista de facto hatóságokkal a konfliktus megoldása érdekében;
11. Továbbra is konstruktív párbeszédre és megoldásokra törekszik az Orosz Föderációval.

A DPR és az LPR szeparatista vezetéséhez

1. A nemzetközi humanitárius jog és a polgári lakosság teljes körű tiszteletben tartásának demonstrálása, különösen az ellenségeskedések lefolytatása, a fogvatartottakkal való bánásmód, a közintézmények megőrzése és a büntetlenség megszüntetése tekintetében;
2. A donbászi régió lakosságának a GCA és az NGCA közötti mozgásának megkönnyítése, az ellenőrző pontokon való átkelésre vonatkozó eljárások megkönnyítése és további átkelőhelyek létrehozása, valamint a vasúti közlekedés helyreállításához való hozzájárulás;
3. A független és pártatlan humanitárius értékeléshez, segítségnyújtáshoz, valamint az újjáépítési és fejlesztési programokhoz való hozzáférés jelentős növelése az NGCA-ban;
4. A nemzetközi és helyi humanitárius segítségnyújtás és védelem, valamint a korai helyreállítási/fejlesztési tevékenységek kiterjesztésének támogatása az NGCA-ban;
5. A kontaktvonal demilitarizálása és az aknamentesítési erőfeszítések megkönnyítése;
6. Kétoldalú párbeszéd folytatása az ukrán hatóságokkal a konfliktus megoldása érdekében.

Az Orosz Föderációnak

1. A szeparatisták által ellenőrzött területeken a vizsgálatok végrehajtásának előmozdítása az emberi jogok megsértésének kezelése érdekében, és jelentős lépések megtétele a büntetlenség elleni küzdelem irányába;
2. A szeparatisták által ellenőrzött területeken a lefegyverzési folyamat támogatása az ukrán és a szeparatista hatóságokkal partnerségben;
3. A minszki megállapodások reformjának előmozdítása Ukrajna integritásának megőrzése és a donbászi lakosság jogainak védelme érdekében, valamint a normandiai formátum diplomáciai hatásának felülvizsgálata;
4. Az EBESZ SMM misszióinak és tevékenységeinek a donbászi konfliktus jelenlegi és változó realitásaihoz való igazításának támogatása;
5. A donbászi konfliktus megoldásának békés, nem katonai célú, nem katonai jellegű megoldására irányuló kétoldalú megbeszélések az EU-val és az USA-val, más geopolitikai prioritások és napirendek közepette.

Az EU és az USA érdekelt felei és az adományozói közösség számára

1. Biztosítani kell az emberi jogok megsértésével kapcsolatos valamennyi vizsgálat végrehajtását, és jelentős lépéseket kell tenni a büntetlenség elleni küzdelem, valamint az igazságszolgáltatás és a megbékélés felé vezető út érdekében;
2. Független értékelés és mérlegelés a donbászi humanitárius és fejlesztési kezdeményezések hatásairól és korlátairól;
3. Független értékelés készítése a szankciók polgári lakosságra gyakorolt hatásáról, és az olyan szankciók feloldása mellett való kiállás, amelyek közvetlen negatív következményekkel járnak a polgári és kiszolgáltatott lakosságra nézve;
4. Az ukrán, a szakadár és az orosz hatóságokkal együttműködve a leszerelési folyamat kidolgozása a kontaktvonalon és annak környékén;
5. Közvetlenül támogatja a helyi humanitárius és fejlesztési kezdeményezéseket a GCA-ban;
6. A nemzetközi és helyi humanitárius fellépés támogatása az NGCA-ban pénzügyi és kapacitásépítési tevékenységek révén;
7. A minszki megállapodások reformjának előmozdítása Ukrajna integritásának megőrzése, a donbászi lakosság jogainak védelme és a normandiai formátum diplomáciai hatásának felülvizsgálata érdekében;
8. Az EBESZ SMM misszióinak és tevékenységeinek hozzáigazítása a donbászi konfliktus jelenlegi és változó realitásaihoz;
9. Az Orosz Föderációval folytatott kétoldalú megbeszélések középpontjában a donbászi konfliktus megoldásának prioritásként való kezelése más geopolitikai prioritások és napirendek között.

Bevezetés

Ez a kontextuselemzés a kelet-ukrajnai elhúzódó konfliktusnak az ország polgári lakosságára gyakorolt hatásait vizsgálja. A dokumentum a konfliktus frontvonalában, a Donbászban élő közösségek előtt álló kihívásokat mutatja be - különösen az Ukrajna által ellenőrzött területeket és Ukrajna szakadárak által ellenőrzött régióit elválasztó, közel 500 kilométeres "kontaktvonal" mentén -, és tárgyalja a humanitárius segítségnyújtási erőfeszítések dilemmáit és korlátait, az emberi jogok megsértését, a bizonytalanságot, valamint az állami szolgáltatások és az infrastruktúra romlását.

A jelentés ezeket a kérdéseket a konfliktus erősen megosztó és politizált mozgatórugóinak összefüggésében helyezi el: az összetett bel- és nemzetközi politika, az országban folyamatban lévő fejlesztési és reformtörekvések, valamint a béke és a megbékélés kilátásai. Ennek során a szerzők megállapítják, hogy Ukrajna olyan esettanulmánnyá vált, amely jól példázza a holtpontra jutott vagy "befagyasztott" konfliktusban végrehajtott humanitárius műveletek végrehajtásának kihívásait.¹ Napjainkra a kelet-ukrajnai erőszak enyhült, annak ellenére, hogy a tűzszüneteket folyamatosan megsértették,² a területi ellenőrzésben alig történt változás, a békemegállapodások és a diplomáciai párbeszéd terén pedig minimális előrelépés történt. A lakosság elviseli ezt a politikai bizonytalanságot, mivel a donbászi régió szeparatista zónáinak sorsa továbbra is vitatott.

Amint azt ez a jelentés elemezni fogja, a konfliktus befagyott jellege nagyrészt a kulcsfontosságú politikai szereplők - nevezetesen az ukrán és az orosz hatóságok - között fennmaradt megosztottságból ered, amely az ország keleti régióinak jövőbeli státuszát és ellenőrzését érinti. Nincs konszenzus arról, hogy ki vállaljon felelősséget ezekért a területekért, különösen a kormányzati, politikai integrációs, fejlesztési és gazdasági beruházási folyamatok támogatása és végrehajtása tekintetében. E viták és tárgyalások közepette Ukrajna a humanitárius szervezetek számára továbbra is atipikus válaszadási környezet marad. Kelet-Európában található, közepes jövedelmű ország, amely több ágazatban, többek között a kormányzás³, a decentralizáció⁴, a bűnüldözés⁵, az igazságszolgáltatás⁶ és az egészségügy területén is átfogó reformokat hajtott végre.⁷ Ennek a konfliktusnak azonban más dimenziói is emblematikusak az egyre jellemzőbb globális tendenciák szempontjából. A fegyveres konfliktusnak belső és külső dimenziói egyaránt vannak; erős szeparatista motivációk, valamint az évtizedek óta tartó politikai vitákat rendező nemzetközi erők vonzása hajtja; és jelentős következményekkel jár a polgári lakosságra nézve.

Módszertan

Ez a dokumentum 250 félig strukturált interjú alapján alapul, amelyeket két külön helyszíni látogatás során készítettek Ukrajnában 2019 novemberében és decemberében, mind a kormány, mind a nem kormány által ellenőrzött területeken. A kutatási tevékenységek kiterjedtek továbbá a 2020 januárjában Oroszországban végzett helyszíni interjúkra, valamint a különböző érdekelt felekkel Franciaországban, Kanadában, az Egyesült Államokban, Svájcban és távolról, Skype-on keresztül folytatott konzultációkra és interjúkra 2019 februárja és 2020 márciusa között. A kutatás során interjúkat és személyes vallomásokat készítettek a személyek széles körével, köztük a kormány és a szeparatisták által ellenőrzött területeken élő civilekkel, újságírókkal, humanitárius és fejlesztési szakemberekkel, az ukrán kormány, a szeparatista rezsim hatóságaival és orosz kormányzati tisztviselőkkel, nemzetközi

¹ Thomas de Waal és Nikolaus von Twickel, *Beyond Frozen Conflict: Scenarios for the Separatist Disputes of Eastern Europe* (London: Brussels Rowman & Littlefield International, 2020), https://www.ceps.eu/wp-content/uploads/2020/03/Frozen-Conflicts_final.pdf.

² "A megszállók 12 alkalommal sértették meg a tűzszünetet Donbászban. Két ukrán katona megsebesült", MENAFM, 2020. július 1., <https://menafm.com/1100415206/Invaders-violate-ceasefire-in-Donbas-12-times-Two-Ukrainian-soldiers-wounded>.

³ "Demokratikus kormányzás hírszoba: Decentralizáció és helyi önkormányzati reform Ukrajnában" program keretében 2019. február 25-28-án Kijevben," Európa Tanács, 2019. február 25-28., <https://www.coe.int/en/web/good-governance/-/a-series-of-meetings-were-held-in-the-framework-of-the-programme-decentralisation-and-local-government-reform-in-ukraine-on-25-28-february-2019-in-kyi>.

⁴ Volodimir Udovicsenko, Anatolij Melnycsuk, Olekszij Gnatiuk és Ravlo Osztapenko, "Decentralizációs reform Ukrajnában: Assessment of the Chosen Transformation Model," *European Spatial Research and Policy*, 24(1), July 2017, https://www.researchgate.net/publication/319010920_Decimalization_Reform_in_Ukraine_Assessment_of_the_Chosen_Transformation_Model; Valentyna Romanova és Andreas Umland, "Ukraine's Decentralization Reforms Since 2014 Initial Achievements and Future Challenges," *Ukraine Forum*, Chatham House, September 2019, <https://www.chathamhouse.org/sites/default/files/2019-09-24-UkraineDecentralization.pdf>.

⁵ Lásd Richard Steyne és Karina Priajina Khudaverdyan, "Supporting Ukraine's Security Sector Reform: Mapping Security Sector Assistance Programmes," *Genfi Fegyveres Erők Demokratikus Ellenőrzési Központja (DCAF)*, 2018: 232-241, https://www.dcaf.ch/sites/default/files/publications/documents/Ukraine_Mapping_2018_FINAL_web.pdf.

⁶ Steyne és Khudaverdyan, "Supporting Ukraine's Security Sector Reform" (Ukrajna biztonsági szektorának reformjának támogatása). "The Constitutional Court of Ukraine and the Judicial Reform Process," *Democracy Reporting International*, 2020. május 15., <https://democracy-reporting.org/constitutional-court-ukraine-determine-fundamentals-judicial-reform-process/>

⁷ Steven Pifer, "The Unending Saga of Ukrainian Reforms", *Lawfare Blog*, 2015. szeptember 26., <https://www.lawfareblog.com/unending->

többek között biztonsági és diplomáciai szereplők, katonai személyzet és veteránok, önkéntes harcosok és helyi szereplők, valamint közösségi vezetők. A kutató minden egyes interjú alkalmával elmagyarázta a megkérdezetteknek a kutatási célokat, az önkéntességet és a folyamatot, mielőtt a beleegyezését kérte volna. Tekintettel a beszélgetések érzékeny és politikai jellegére, az interjúkat úgy végezték, hogy minden olyan információ, amelyből az egyén személyazonosságát fel lehet deríteni, bizalmasan kezelhető maradjon. Az interjúalanyok úgy nyilatkoztak, hogy a jelentésben felhasznált idézetek névtelenek maradnak. Az interjúk adatait kézzel rögzítették, és a kutatók ezt követően elvégezték a kezdeti tematikus áttekintést az átfogó kérdések és altémák azonosítása érdekében. A jelentésben az interjúkból idézünk részleteket a releváns témák mentén, hogy szemléltessük az interjúalanyok megfigyeléseit és tapasztalatait. Ezeket az idézeteket dőlt betűvel szedtük, hogy hangot adjunk ezeknek a gondolatoknak. Ez a kutatás a vonatkozó szakirodalom széleskörű irodalmi elemzésére is támaszkodik, amelyet az interjúk és konzultációk megállapításainak és megfigyeléseinek kiegészítéseként végeztek. A köszönetnyilvánításban megnevezett személyek engedélyt adtak a nevük feltüntetésére.

Ez a jelentés négy különálló fejezetre oszlik. **Az 1. fejezet, "A donbászi konfliktus eredete és mozgatórugói"** rövid történelmi áttekintést nyújt a konfliktusról, kezdve a 2013 végén kirobbant Majdan-tüntetésekkel, négy szakaszon keresztül egészen napjainkig. Bemutatja a konfliktus dinamikáját, a politikai motivációkat és a konfliktust mozgató, egymásnak feszülő narratívákat. **A 2. fejezet, "A konfliktus ára a civilek számára"**, bemutatja és szembeállítja a konfliktus számos emberi jogi és humanitárius következményét a civil lakosságra nézve, mind a kormány, mind a szeparatisták által ellenőrzött területeken. **A 3. fejezet, "A humanitárius tárgyalások és a Nexus Ambíció"**, azokat az operatív és politikai kihívásokat vizsgálja, amelyekkel a humanitárius szervezetek szembesülnek a kontaktvonalon való navigálás során, beleértve a humanitárius hozzáférésről szóló tárgyalásokkal kapcsolatos korlátozásokat és dilemmákat, valamint a helyi ügynökségekre való elkerülhetetlen támaszkodást a jelentős politikai, biztonsági és operatív korlátozások kontextusában. **A 4. fejezet, "Perspektívák a Donbasz sorsára"**, az integráció forgatókönyveit, valamint a megbékélés és a béke kilátásait vizsgálja a minszki megállapodások végrehajtásának és a normandiai formátum párbeszédének folytatása során.

1. FEJEZET. A KONFLIKTUS EREDETE ÉS MOZGATÓRUGÓI A DONBÁSZBAN

A konfliktus gyökerei

Ukrajnában közel hét éve tart a konfliktus, amely 2013 őszén politikai tüntetések során alakult ki, 2014 folyamán fegyveres konfliktusba torkollott, és azóta is alacsony intenzitású, elhúzódó fegyveres konfliktusként tart. ⁸ Ez a szakasz áttekintést nyújt ezekről a formáló eseményekről, és négy fázisban tárgyalja a mai konfliktus alakulását. ⁹ Az első a Majdan-fázis, amelynek során a tüntetések geopolitikai következményekkel járó politikai hatalomváltáshoz vezettek, és Ukrajna elsődlegesen oroszbarát politikai irányultságából határozottan nyugatbarát politikai irányultságra váltott. A második a fegyveres konfliktus kitörése a következő évben, amely a Krím orosz kisajátításával és két, orosz szövetséges szeparatisták által ellenőrzött terület, Donyeck és Luhanszk kialakulásával járt. A harmadik a konfliktus 2014 végi kikristályosodása, amely továbbra is holtpontra van, a közel 500 kilométeres kontaktvonal létrehozásával együtt, amely nemcsak a kormány által ellenőrzött területeket (GCA) választja el a nem kormány által ellenőrzött területektől (NGCA), hanem az ukrán lakosság egy részét is hatékonyan elkülöníti. A 2018-ban kezdődő és napjainkig tartó negyedik fázis a különböző tényezők - köztük a belföldi, regionális és globális dinamikák - összjátékából eredő fokozódó békétlenség időszaka - ahogyan azt ez a fejezet részletezi.

1. A Majdan tüntetések

A Majdan-tüntetések - és így az azt követő események - kiváltó oka 2013. november 21-én történt, amikor Ukrajna kormánya bejelentette, hogy nem hajlandó aláírni a várva várt, de határozottan megosztó társulási megállapodást Ukrajna és az Európai Unió (EU) között. Viktor Janukovics elnök már ezt a fordulatot megelőzően is oroszbarát, tekintélyelvű irányba vitte az országot,¹⁰ amely "megerősítette a végrehajtó hatalmat, manipulálta a jogállamiságot és korlátozta a szólásszabadságot".¹¹ Itt fontos megjegyezni, hogy Janukovics elnök megválasztása előtt Donyeck kormányzója (1997-2002), valamint Ukrajna miniszterelnöke (2002-2004) volt. Viktor Janukovics elnöksége "zsonglorködés volt néhány minimális reform között, hogy kielégítse az EU-t és megkezdeje a hivatalos tárgyalásokat; egy erős fordulat a politika tekintélyelvű irányítása felé, ami segítette a "családja" gazdagodásának folyamatát hatalmas korrupció közbeszerzési ügyletek révén; és ugyanakkor biztosította Moszkvát a szoros kapcsolatokról".¹²

Népi tiltakozások következtek. November 21-én este több ezren gyűltek össze az ország fővárosában, Kijevben, a Függetlenség terén (ukránul "Maidan Nezalezhnosti"). A tüntetések áttejedtek az ország más városaira is, és létrejött az Euromaidan¹³ mozgalom. ¹⁴ A kutatás során megkérdezték megerősítették azt, amit más elemzők is megjegyeztek: ezek a tüntetések sokkal többről szóltak, mint Ukrajna csatlakozásáról az Ukrajna-EU társulási megállapodáshoz¹⁵ és az elnök úrról.

---

⁸ A konfliktusról hasznos áttekintést nyújtó idővonalért lásd: "Ukraine Conflict: Euronews, 2015. február 10., <https://www.euronews.com/2015/02/10/ukraine-conflict-timeline>; lásd még "Humanitarian Response Plan: Január - 2019. december," Humanitárius Ügyek Koordinációs Hivatala, 2018. december: 11. https://www.humanitarianresponse.info/sites/www.humanitarianresponse.info/files/documents/files/ukraine_2019_humanitarian_response_plan_en.pdf.

⁹ Egy olyan tudományos munkát, amely a jelenlegi konfliktust Ukrajna tágabb, az őskorig visszanyúló történelmébe helyezi, lásd általában Serhi Plokhly, *The Gates of Europe: A History of Ukraine*, Basic Books, New York, 2017. Egy olyan művet, amely konkrétan az ukrán eseményekre összpontosít az ország 1991-es, Oroszországtól való függetlenné válása óta, lásd általában Anders Åslund, *Ukraine: What Went Wrong and How to Fix It*, Peterson Institute for International Economics, Washington DC, 2015.

¹⁰ Olekszij Haran, "Janukovics elnök növekvő tekintélyelvűsége: Ukrajna még mindig rendelkezik európai kilátásokkal?" PONARS Eurasia Policy Memo, 265. szám, 2013. július, <http://www.ponarseurasia.org/memo/president-yanukovych%E2%80%99s-growing-authoritarianism-does-ukraine-still-have-european-kilatasok>.

¹¹ Peter J. Marzalik, "Az ukrán konfliktus: An Inflection Point of International Security", *E-International Relations*, 2015. május, <https://www.e-ir.info/pdf/55832>.

¹² Oleh Havrylyshyn, *A független Ukrajna politikai gazdasága. Lassú kezdések, hibás kezdések és egy utolsó esély?* London, Palgrave Macmillan, 2017: 142.

¹³ Jim Heintz, "Az ukrán Euromaidan: Associated Press, 2013. december 2., <https://news.yahoo.com/ukraines-euromaidan-whats-name-090717845.html>.

¹⁴ A Majdan-tüntetésekéről és azok következményeiről szóló gondolatokat lásd: "Ukrajna forradalma: BBC, <https://www.bbc.com/news/world-europe-30131108>. A Majdan-tüntetések előzményeiről, valamint magukról a tüntetésekéről szóló beszámolót lásd: Mychailo Wynyckyj, *Ukraine's Maidan, Russia's War: A Chronicle and Analysis of the Revolution of Dignity*. (Ididem Verlag, 2019): 33-162.

¹⁵ "EU Formally Approves Ukraine Association Agreement," *Rádio Free Europe*, 2017. július 11., <https://www.rferl.org/a/eu-ukraine-association-agreement-formally-approved/28610083.html>.

Janukovics szélesebb körű megközelítése az Oroszországgal és az EU-val való kapcsolatok kezelésében; a tüntetők számára a demokrácia és az emberi jogok alapvető értékei voltak a tét. ¹⁶

Ezek a korai hónapok három kulcsfontosságú jelét mutatták az elkövetkező fegyveres konfliktusnak. Először is, a politikai feszültségek hamarosan erőszakossá váltak, mivel az ukrán kormány erőszakhoz folyamodott a zavargások kezelése érdekében. A tüntetők és a rendőrség közötti összecsapások már 2013. november 30-án elkezdődtek, és 2014 február végén eszkalálódtak, amikor több tucat civil és rendőr halt meg az összecsapásokban és az orvlövészek több napon át tartó tüzeiben. ¹⁷ Másodszor, a nagyobb geopolitikai következmények azonnal nyilvánvalóvá váltak. 2013 decemberében az Egyesült Államok (USA) és az uniós országok képviselői meglátogatták a kijevi tüntetőket,¹⁸ miközben a Kreml széles körű gazdasági segítséget - 5 milliárd dollárnyi kölcsönt, valamint csökkentett gázárakat - ajánlott fel Ukrajnának; "az ukrán költségvetés támogatása céljából az Oroszországi Föderáció kormánya úgy döntött, hogy az ukrán kormány kötvényekben bocsátja ki saját nemzeti jóléti alapjából származó tartalékainak egy részét, 15 milliárd dollár értékben". ¹⁹ Harmadszor, a Majdan fázisában megkezdődött a humanitárius válaszadás, amelyet a helyi egyesületi kezdeményezések irányítottak, néhány nemzetközi programozás mellett, mivel ad hoc orvosi segélyszervezetek jelentek meg, hogy ellássák a tüntetők számtalan egészségügyi szükségletét, különösen, amikor összecsapások törtek ki a rendőrséggel. ²⁰ Az Ukrán Vöröskereszt kulcsszerepet játszott ezekben a kezdeti orvosi segítségnyújtási erőfeszítésekben, amint azt egy, az erőfeszítésekben részt vevő interjúalany kiemelte, mindkét félnek - a tüntetőknek és a rendőrségnek - segítséget nyújtva. Számos nemzetközi humanitárius szervezet már jelen volt az országban, de a Majdanon való részvételük - legalábbis kezdetben - informális volt, amelyet személyes minőségükben tevékenykedő személyek vállaltak. A nemzetközi humanitárius ügynökségek lassan kúsztak a hivatalos szervezeti szerepvállalás felé, ahogy az erőszak fokozódásával az egészségügyi szükségletek nőttek. ²¹

A Majdan-szakasz azzal tetőzött, hogy az ukrán parlament Janukovics elnök megbuktatásáról szavazott,²² aki ezt követően elmenekült az országból, és jelenleg Oroszországban él száműzetésben. ²³ Ez a pillanat változást jelentett az ukránok nyugati szemléletében. Egy nyugati irányultságú ideiglenes kormány vette át a hatalmat, de a közvélemény-kutatási adatok és a híradások akkoriban vegyes reakciókat mutattak a lakosság részéről. ²⁴ A következő hónapokban kibontakozó folyamat nem az ország egyesülését jelentette a Majdan-tüntetések törekvései körül, hanem inkább geopolitikai okokból bekövetkezett széttagolódást és további polarizálódást.

¹⁶ Lásd általában Olga Onuch, "A Majdan és azon túl: Who Were the Protesters?" *Journal of Democracy* 25, no. 3 (2014); Jennifer Carroll, "The Fantastic Normal", YouTube, 2014. október 30., <https://www.youtube.com/watch?v=wmlO7M2rJGA>; Natalia Otrishchenko, "Beyond the Square: The Real and Symbolic Landscapes of the Euromaidan", in *Ukraine's EuroMaidan: Analyses of a Civil Revolution* (Columbia University Press, 2015).

¹⁷ "Az ukránjai konfliktus: Ukraine as It Happened, Kyiv's Bloodiest Day, Euronews, 2014. február 20.; Ivan Katchanovski, "The 'Snipers' Massacre' on the Maidan in Ukraine," *SSRN Electronic Journal*, 2015, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2658245; Wynnyckyj, *Ukraine's Maidan, Russia's War. A 2014. februári erőszakot elítélő ENSZ és humanitárius szereplők példait lásd: "Ukraine Crisis: Pillay Sürgős felhívást küld a kijevi halálos összecsapások után a visszafogottságra"*, OHCHR, <https://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=14261&LangID=E>; "Ukrajna: ICRC Urges Respect for Medical Aid and Humanitarian Work," *International Committee of the Red Cross Press Release*, 20 February 2014, <https://www.icrc.org/en/doc/resources/documents/news-release/2014/02-20-ukraine-kiiev-violence-respect-medical-humanitarian-work.htm>; "UNICEF Statement on the Impact of the Violence in Ukraine on Children," UNICEF, 20 February 2014, https://www.unicef.org/media/media_72688.html; "Ukraine: Senior UN Official Decry Use of Excessive Force as Protests Intensify", *UN News*, 2014. február 20., https://news.un.org/en/story/2014/02/462272-ukraine-senior-un-official-decry-use-excessive-force-protests-intensify#.UwafB_mSxCg.

¹⁸ Wynnyckyj, *Ukraine's Maidan, Russia's War*: 89-90.

¹⁹ Marzalik, "Ukraine Conflict"; lásd még David M. Herszenhorn és Andrew E. Kramer, "Russia Offers Cash Infusion for Ukraine", *New York Times*, 2013. december 17., <https://www.nytimes.com/2013/12/18/world/europe/russia-offers-ukraine-financial-lifeline.html>.

²⁰ Lásd általában Tetiana Stepurko et al. "Orvosi ellátás az Euromajdanon: Ki mentette meg a tüntetők életét?" *Social, Health, and Communication Studies Journal* 1(1), 2014.

²¹ Lásd általában "Kiev Protests Update: 19th February 2014", *ReliefWeb*, 2014. február 19., <https://reliefweb.int/report/ukraine/kiiev-protests-update-19th-february-2014>, amely megjegyzi: "Ma reggel óta az MSF egy sebész dolgozik egy nem kormányzati egészségügyi intézményben a kijevi Majdan tér közelében. Megérkezése óta hat sebesültet kezeltek az intézményben, akiket kisebb műtétekben részesítettek golyó- és robbanás okozta sérülések, valamint törések miatt".

²² "Ukrainian MPs vote to oust President Janukovics" *BBC News*, 2014. február 22., <https://www.bbc.com/news/world-europe-26304842>.²³ Lásd Alexander Baunov, Jarábik Balázs és Alexander Golubov, "Egy évvel a Majdan után: Miért menekült el Viktor Janukovics az ellenzékkel kötött megállapodás aláírása után?" *Carnegie Moszkvai Központ*, 2015. február 25., <https://carnegie.ru/commentary/59172>.

²⁴ Fredrick Kunkle, "Ukraine's interim leaders struggle to keep country from splitting apart ahead of vote," *The Washington Post*, 2014. május 14., https://www.washingtonpost.com/world/europe/ukraines-interim-leaders-struggle-to-keep-country-from-splitting-apart-ahead-of-vote/2014/05/14/5b41db1c-da10-11e3-bda1-9b46b2066796_story.html; David M. Herszenhorn, "In Ukraine, Naming of Interim Government Gets Mixed Response," *The New York Times*, 2014. február 26., <https://www.nytimes.com/2014/02/27/world/europe/ukraine.html>.

2. A fegyveres erőszak kitörése

2014 hátralévő részében mind a konfliktus, mind az ukrainai humanitárius segítségnyújtás egyre intenzívebbé és nemzetközibbé vált. 2014 február végén Oroszország megkezdte a Krím elfoglalására irányuló kampányát,²⁵ amely akció része volt "annak a hosszú távú stratégiának, amely megakadályozza, hogy Ukrajna kikerüljön Oroszország gazdasági és katonai pályájáról".²⁶ 2014. március 16-án az orosz hatalomátvétel hatására a Krímben népszavazást tartottak, amelyen kiderült, hogy a választók határozottan támogatták a Krím és Oroszország egyesülését.²⁷ A szavazást "széles körben bírálták Ukrajna területi integritásának megsértéseként, és a világ országainak túlnyomó többsége továbbra sem ismeri el jogilag hatékonyak".²⁸ Az események értelmezései erősen megosztóak. Vlagyimir Putyin orosz elnök kijelentette, hogy a Krím történelmileg Oroszország része,²⁹ míg az ukrán parlament elfogadott egy törvényt, amely a Krímet "megszállt területnek" nyilvánította.³⁰ Egy, a kutatáshoz megkérdezett orosz tisztviselő e szakadék mélységéről beszélt, megjegyezve, hogy egyrészt a "Nyugat" és Ukrajna a Krím annektálásáról beszél, míg Oroszország az egykor elveszített terület visszaszerzéséről.

Nemzetközi szinten a krími népszavazást csak néhány ország ismerte el.³¹ Az Egyesült Nemzetek Biztonsági Tanácsa (ENSZ BT) megpróbált határozatot elfogadni, amelyben felszólította az országokat, hogy tartózkodjanak a népszavazás elismerésétől; ez Oroszország vétója miatt nem sikerült.³² Röviddel ezután az ENSZ Közgyűlése (UNGA) egy nem kötelező érvényű határozatot fogadott el, amelyben kijelentette, hogy a népszavazás érvénytelen volt, és megerősítette Ukrajna területi integritását, valamint arra kérte az országokat, hogy "tartózkodjanak minden olyan cselekedettől vagy ügylettől, amely úgy értelmezhető, hogy elismeri az ilyen megváltozott státuszt... beleértve minden olyan kísérletet, amely Ukrajna határainak erőszakkal való fenyegetés vagy erőszak alkalmazása vagy más jogellenes eszközökkel való megváltoztatására irányul".³³ Mindkét fél - a Kreml, valamint a nyugati országokat képviselő diplomaták - azzal vádolták a másikat, hogy nyomást gyakorolnak az országok kényszerítésére, hogy a maguk javára szavazzanak.³⁴ Egy jogi elemző kifejtette: "Oroszország katonai erőt alkalmazott, hogy átvegye a félsziget feletti ellenőrzést, és hogy rákényszerítse az ukrán csapatokat, hogy ne avatkozzanak be az elszakadási folyamatba... Ezzel Oroszország megsértette Ukrajna területi integritását, és ezt a helyzetet állandósítja a Krím Oroszország területéhez való integrálása".³⁵ Következtetése szerint "a Krím semmiképpen sem vált független állammá: nem szakadhatott el Ukrajnától, mivel az elszakadáshoz való jog szűk jogi feltételei nem teljesültek. Így a nemzetközi jog szempontjából a Krím továbbra is Ukrajnához tartozik, bárhogyan is nézzen ki a de facto helyzet".³⁶ Egy másik tudós kifejti: "A Krím Ukrajnából való kilépéséről szóló népszavazás nem felel meg a békesség eljárási követelményének, mivel a szavazást megelőzően orosz katonai erők és helyi önvédelmi alakulatok tartóztatták le a népszavazás ellenzőit".³⁷

---

²⁵ Harriet Salem, Shaun Walker és Luke Harding, "Conflict fears rise after pro-Russian gunmen seize Crimean parliament" *The Guardian*, 2014. február 24., <https://www.theguardian.com/world/2014/feb/24/ukraine-crimea-russia-secession>; és Amanda Macias, "A detailed look at how Russia annexed Crimea", *Business Insider France*, 2015. március 24., <https://www.businessinsider.com/how-russia-took-crimea-2015-3>.

²⁶ Neil MacFarquhar, "Russia Plotting for Ukrainian Influence, Not Invasion, Analysts Say," *The New York Times*, 2014. április 9., <https://www.nytimes.com/2014/04/10/world/europe/russia-plotting-for-ukrainian-influence-not-invasion-analysts-say.html>.

²⁷ A népszavazás során a helyi közösségeket kérdezték arról, hogy hajlanak-e az Oroszországhoz való csatlakozás, vagy a Krím politikai státuszának visszaállítása, azaz Ukrajna részeként történő visszaállítása felé. Lásd: "A Krím kikiáltja függetlenségét, az ENSZ elismerését kéri", 2014. március 17., <https://www.rt.com/news/crimea-referendum- results-official-250/>.

²⁸ Thomas White, Jr., "Népszavazás a Krímben: Developing International Law on 'Territorial Realignment' Referendums", *Houston Journal of International Law* 38 (3), 2016: 843 - 886, <http://www.hjil.org/articles/hjil-38-3-white.pdf>. Lásd még: "Crimea declares independence"; és Chris Morris, "Crimea referendum: Voters 'back Russia unions'" *BBC News*, 2014. március 16., <https://www.bbc.com/news/world-europe-26606097>.²⁹ Steven Lee Myers és Ellen Barry, "Putin Reclaims Crimea for Russia and Bitterly Denounces the West", *The New York Times*, 2014. március 18., <https://www.nytimes.com/2014/03/19/world/europe/ukraine.html>.

³⁰ Christina Bennet, "The humanitarian implications of the crisis in Ukraine", HPG Briefing Note, Overseas Development Institute, 2014, <https://www.odi.org/sites/odi.org.uk/files/odi-assets/publications-opinion-files/8989.pdf>.

³¹ Lásd Jeremy Bender, "These are the 6 countries on board with Russia's illegal annexation of Crimea," *Business Insider*, 2016. március 31., <https://www.businessinsider.com/six-countries-okay-with-russias-annexation-of-crimea-2016-5>, amely megállapítja, hogy csak a következő országok fogadták el nyilvánosan a krími népszavazás legitimitását: Oroszország, Kuba, Nicaragua, Venezuela, Szíria, Afganisztán és Észak-Korea.

³² "UN Security Council action on Crimea referendum blocked," *UN News*, 2014. március 15.

<https://news.un.org/en/story/2014/03/464002-un-security-council-action-crimea-referendum-blocked>.

³³ "Backing Ukraine's territorial integrity, UN Assembly declares Crimea referendum invalid," *UN News*, 2014. március 27., <https://news.un.org/en/story/2014/03/464812-backing-ukraines-territorial-integrity-un-assembly-declares-crimea-referendum#.UzSFIPldVQ1>.

³⁴ "Russia criticizes U.N. resolution condemning Crimea's secession," *Reuters*, 2014. március 28., <https://www.reuters.com/article/us-ukraine-crisis-un-russia-idUSBREA2R0DA20140328>.

³⁵ Christian Marxsen, "A krími válság: Heidelberg Journal of International Law, 74(2), 2015.

³⁶Marxsen. "A krími válság."

³⁷Thomas White, Jr., "Népszavazás a Krímben".

A krími népszavazást követő hónapban a kelet-ukrajnai Donbasz régióban Maidan-ellenes tüntetések törtek ki, amelyek ahhoz vezettek, hogy a szeparatisták átvették az ellenőrzést a közigazgatási épületek felett, és független köztársaságokat hirdettek Donyeckben (Donyecki Népköztársaság, DPR) és Luhanszkban (Luhanszki Népköztársaság, LPR),³⁸ majd 2014 áprilisában (a kijevi hatóságok által illegálisnak ítélt) népszavazások következtek, amelyeket a DPR és az LPR szeparatista frakciói szerveztek.³⁹ A szeparatisták továbbá azt tervezték, hogy mindkét területet egyetlen konföderációban egyesítik Novorosszija néven, bár ez a terv soha nem valósult meg.⁴⁰ A szeparatista érzelmek háttérében álló tényezőket ebben a fejezetben még ismertetjük, és - ahogyan egy tudós leírja - történelmi cselekményszálak vezérlik őket,

Nyugat-Ukrajnában a szovjet tapasztalatot nagyrészt úgy tekintik, mint Ukrajna európai állammá válásának természetes folyamatát erőszakosan megszakító eseményt... Nyugat-Ukrajna geopolitikai identitása az ukrán nyelvben gyökerezik; az Orosz Birodalom és a Szovjetunió által Ukrajnára kényszerített "gyarmati" múlt iránti gyűlölet; az 1932-1933-as holodomor (éhínség) mint az ukránok elleni népirtás emléke; és a nacionalista gerillák és "a nemzet hősei" tisztelete.... [míg] a Donbasban a szovjet tapasztalatra úgy emlékeznek, mint arra az időszakra, amikor Ukrajna kulcsszerepet játszott a világ német fasizmustól való megmentésében, és amikor a Donbas kulcsszerepet játszott a szovjet ipari gazdaságban. A szovjet propaganda viszonzta ezt a szívességet, és a donbászi szénbányászokat "mintamunkásokként" dicsőítette, akik hazafias kötelességüket teljesítették az ország tüzelőanyaggal való ellátásában. Kelet-Ukrajna a szovjet kommunista párt egyik központja is volt: Leonid Brezsnyev ott született, Nyikita Hruscsov pedig ott csinált karriert.⁴¹

A Krímmel ellentétben az Ukrán Fegyveres Erők (UAF) nem vonultak ki a DPR és az LPR területéről. Ehelyett a GoU terrorellenes műveletet (ATO) indított, amelynek keretében az ukrán hadsereg az újonnan alakult ukrán önkéntes zászlóaljakkal együtt harcolt Donyeck és Luhanszk ellenőrzésének visszaszerzése érdekében.⁴² 2014 nyarán a konfliktusban részt vevő felekkel folytatott bizalmas megbeszélések során az ICRC megállapította, hogy a helyzet fegyveres konfliktusnak minősül, ami azt jelenti, hogy a nemzetközi humanitárius jog (IHL) alkalmazandó a kontextusra.⁴³ Az események közepette országos választásokat tartottak, és az aggodalmak ellenére, hogy Oroszország megpróbálja szabotálni a folyamatot vagy megakadályozni a választás előrehaladását,⁴⁴ Petro Porosenko⁴⁵ nyerte meg az elnöki tisztséget, Putyin elnök pedig kijelentette, hogy tiszteletben tartja a választás eredményét.⁴⁶

Az ENSZ-ügynökségek, a nemzetközi nem kormányzati szervezetek (INGO-k) és az ICRC a helyi szereplőkkel együtt humanitárius segítségnyújtási erőfeszítéseket kezdeményeztek a kelet-ukrajnai konfliktus gyors eszkalálódása miatt növekvő szükségletek kielégítésére.⁴⁷

---

³⁸ Lásd Steve Rosenberg, "Ukrajna válsága: News, 2014. április 7., <https://www.bbc.com/news/world-europe-26919928>; "Separatists Declare 'People's Republic' In Ukraine's Luhansk," Radio Free Europe, 2014. április 28., <https://www.rferl.org/a/separatists-declare-luhansk-peoples-republic/25364894.html>.

³⁹ "Lugansk and Donetsk Regions Vote for Self-Determination", Russia Today, 2014. május 11., <http://rt.com/news/158160-lugansk-donetsk-referendum-vote/>.

⁴⁰ Lásd Gerard Toal és John O'Loughlin, "What people in southeast Ukraine really think of Novorossiya", The Washington Post, 2015. május 25., <https://www.washingtonpost.com/news/monkey-cage/wp/2015/05/25/what-people-in-southeast-ukraine-really-think-of-novorossiya/>, amely megjegyzi, hogy a szakadárok azt is elképzelték, hogy a két területet Novorosszija nevű konföderációban egyesítik, de a terv soha nem valósult meg.

⁴¹ Robert E. Hamilton, "Five Years of War in the Donbas", Foreign Policy Research Institute, 2019. október, <https://www.fpri.org/wp-content/uploads/2019/10/five-years-of-war-in-the-donbas.pdf>.

⁴² Lásd általában Olena Klymenko, "Armed Forces of Ukraine in Donbas at the Beginning of ATO", European Political and Law Discourse, 5(2), 2018. Az emberi áldozatokat, valamint a konfliktus nemzetközi dimenzióit jól mutatja az egyik eset, amikor 2014 júliusában lelőttek egy civil Malaysian Airlines-gépet, miközben az Kelet-Ukrajna felett repült. Lásd Helen Davidson és Alan Yuhas, "Malaysia Airlines plane MH17 'shot down' in Ukraine - as it happened," The Guardian, 2014. július 17., <https://www.theguardian.com/world/2014/jul/17/malaysia-airlines-plane-crashes-ukraine-live>.

⁴³ Tom Miles, "Ukraine war crimes trials a step closer after Red Cross assessment," Reuters, 2014. július 22., <https://www.reuters.com/article/us-ukraine-crisis-warcrimes/ukraine-war-crimes-trials-a-step-closer-after-red-cross-assessment-idUSKBN0FR0V920140722>.

⁴⁴ Fredrick Kunkle, "Ukraine's interim leaders struggle to keep country from splitting apart before of vote", The Washington Post, 2014. május 14., https://www.washingtonpost.com/world/europe/ukraines-interim-leaders-struggle-to-keep-country-from-splitting-apart-ahead-of-vote/2014/05/14/5b41db1c-da10-11e3-bda1-9b46b2066796_story.html.

⁴⁵ A "csokoládékirályként" emlegetett Petro Porosenko ukrán üzletember, aki az elnöki tisztséget megelőzően (2014-2019) külügyminiszter (2009-2010), valamint kereskedelmi és gazdaságfejlesztési miniszter (2012) volt.

⁴⁶ David Stern, "Petro Porosenko követeli Ukrajna elnökségét", BBC News, 2014. május 25., <https://www.bbc.com/news/world-europe-27569057>.

⁴⁷ Az ebben az időszakban zajló különböző nemzetközi humanitárius tevékenységekről lásd például: "Ukraine Situation report No.1 as of 3 July 2014," OCHA, 2014. július 3., https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/SitRep-Ukraine_20140703%20-%20final_0.pdf; "UNHCR says internal displacement affects some 10,000 people in Ukraine," UNHCR, 2014. május 20.,

<https://www.unhcr.org/news/latest/2014/5/537b24536/unhcr-says-internal-displacement-affects-10000-people-ukraine.html>; "WFP Scales Up Food Assistance in Ukraine to People Displaced and Trapped by Fighting," WFP, 2015. február 19.,
<https://reliefweb.int/report/ukraine/wfp-scales-food-assistance-ukraine-people-displaced-and-trapped-fighting>; "People 'Don't Know What

Helyi nem kormányzati szervezetek alakultak, hogy a problémák széles körével foglalkozzanak, beleértve az akut humanitárius szükségleteket és a lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyek, a fogvatartottak és a gyermekek védelmét. ⁴⁸ A kórházak fokozták traumaelhárítási kapacitásukat a sebesült katonák és civilek ellátására. A Donyecktől mintegy 275 kilométerre fekvő dnyipropetrovszki Mecsnyikov kórház például kénytelen volt gyorsan alkalmazkodni a konfliktusövezetből 2014 májusától beáramló háborús sérült betegekhez.⁴⁹ A Mecsnyikovban dolgozó interjúalanyok tanúsították a széles körű közösségi támogatást, amely gyógyszerek, ruhák, élelmiszerek és vér adományozásában nyilvánult meg. Ahogy az egyik orvos, aki részt vett ezekben az erőfeszítésekben, felidézte,

[T]elkeztek behozni egyre nehezebb eseteket - embereket szakadt végtagokkal, súlyosan sérült belső szervekkel; sokkos állapotban lévő embereket, fertőzött sebekkel... Aztán az emberek elkezdtek meghalni... Láttunk katonákat mesterlövész okozta sebekkel, amelyeket lehetetlen volt kezelni... semmi esély a túlélésre... Minden nap belenéztünk az ő és a hozzátartozói szemébe, és rájöttünk, hogy nem tehetünk semmit. Mindenkinek nagyon nehéz volt megérteni, hogy mindez Ukrajnában történik, Európa közepén. ⁵⁰

2014 augusztusában az orosz kormány elkezdett konvojokat küldeni a határon át ukrán területre - az ukrán kormány engedélye nélkül. Oroszország azt állította, hogy a konvojra azért volt szükség, mert Donyeckben és Luhanszkban olyan humanitárius szükségletek merültek fel, amelyeket az ukrán hatóságok egyébként elhanyagoltak volna. A kijevi kormány azonban azt az álláspontot képviselte, hogy a konvoj "közvetlen invázió" minősül,⁵¹ az Észak-atlanti Szerződés Szervezete (NATO) pedig azt állította, hogy a konvoj fedőszerv volt ahhoz, hogy katonai támogatást (orosz tűzérőket, személyi állományt és árukat) csempésszenek az országba a szakadároknak. ⁵² Annak ellenére, hogy Oroszországot "volt szovjet szomszédja szuverenitásának durva megsértésével" ⁵³ vádolták, és további szankciókkal fenyegették meg, folytatta a határon átvonuló konvojok telepítését. ⁵⁴

---

the Next Months Hold," MSF, 2014. december 2., <https://reliefweb.int/report/ukraine/people-don-t-know-what-next-months-hold>; "Ha nem visznek gyógyszert az időseknek, akkor már nem lesz szükségük élelmiszere": People in Need segít Donyeckben" People in Need, 2014. december 18., <https://reliefweb.int/report/ukraine/when-you-do-not-bring-medicine-elders-they-will-not-need-food-anymore-people-need>; és "What the ICRC is doing in Ukraine," ICRC, 2014. augusztus 14., <https://www.icrc.org/en/doc/resources/documents/fact-figures/08-04-ukraine-activites-response-crisis.htm>.

⁴⁸ Az interjúalanyok számos ilyen szervezetnek, köztük a Donbas SOS, a Crimea SOS, a Dnipro Aid CICH és az Ukrajna Jövője számára végzett munkájukról beszéltek.

⁴⁹ "Alkalmazkodás a háború realitásaihoz a dnyipro-i Mecsnyikov kórházban", Euromaidan Press, 2018. április 29., <http://euromaidanpress.com/2018/04/29/adapting-to-the-realities-of-war-at-dnipro-mechnikov-hospital>.⁵⁰ Euromaidan Press, "Alkalmazkodás a háború valóságához".

⁵¹ Natalia Zinets and Dmitry Madorsky, "U.S. says Russia must pull pull convoy from Ukraine or face more sanctions," Associated Press, 2014. augusztus 22., <https://www.reuters.com/article/us-ukraine-crisis-aid-convoy/u-s-says-russia-must-pull-convoy-from-ukraine-or-face-more-sanctions-idUSKBN0GM0IS20140822>.

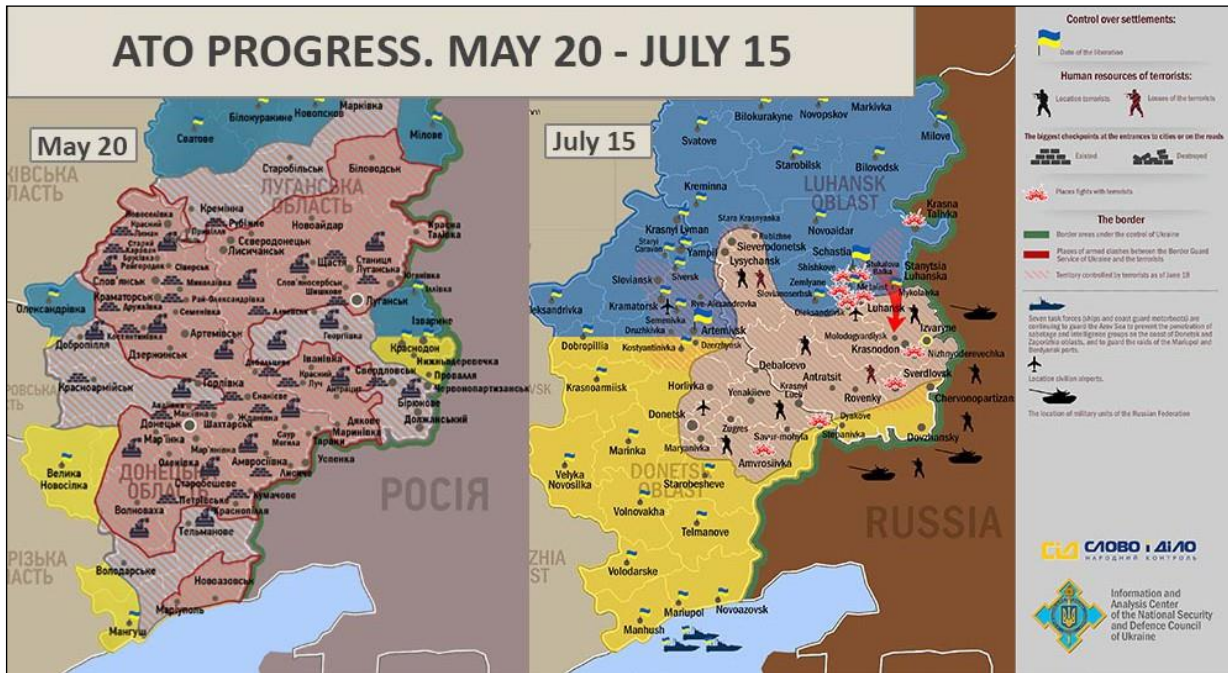
⁵² Lásd: "U.S. says Russia must pull convoy from Ukraine or face more sanctions," Reuters, 2014. augusztus 22., <https://www.reuters.com/article/us-ukraine-crisis-aid-convoy/u-s-says-russia-must-pull-convoy-from-ukraine-or-face-more-sanctions-idUSKBN0GM0IS20140822>; Greg Botelho és Lindsay Isaac, "Russian convoy rolls into Ukraine: 'Humanitarian' aid or 'direct invasion'?", CNN, 2014. augusztus 22., <https://www.cnn.com/2014/08/22/world/europe/ukraine-crisis/index.html>; és Shaun Walker, "New evidence emerges of Russian role in Ukraine conflict", The Guardian, 2019. augusztus 18., <https://www.theguardian.com/world/2019/aug/18/new-video-evidence-of-russian-tanks-in-ukraine-european-court-human-rights>.

⁵³ "Az Európai Tanács elnökének, Herman Van Rompuynek és az Európai Bizottság elnökének, José Manuel Barrosónak az uniós állam- és kormányfőkhöz intézett közös levele az Oroszországgal szembeni korlátozó intézkedésekről", Európai Tanács, EUCO 174/14 sajtónyilatkozat, 2014. szeptember 5., az uniós nagykövetek kibővítették a szankciók által megcélzott orosz és oroszbarát személyek listáját. Erre azzal a céllal került sor, hogy "fokozzák az EU korlátozó intézkedéseit Oroszország Kelet-Ukrajnát destabilizáló cselekedeteire tekintettel"... egy olyan személyek listáját is bemutatatták, "köztük a donbázi új vezetést, a krími kormányt, valamint orosz döntéshozókat és oligarchákat", https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/en/ec/144670.pdf. Itt is fontos különbséget tenni az USA és az EU által bevezetett szankciók között: az USA által bevezetett szankciók a Krím régió és Kelet-Ukrajna egyes részeinek megszállásához kapcsolódnak. A Congressional Research Services szerint (2020. március) az Egyesült Államok 690 személlyel szemben vezetett be szankciókat. Szankciókat vetettek ki továbbá választási beavatkozás, kibertvékenységek, emberi jogi visszaélések, vegyi fegyver használata, fegyverek elterjedése, Észak-Koreával folytatott tiltott kereskedelem, valamint Szíria és Venezuela támogatása miatt. Az uniós szankciók Oroszország Krím újraegyesítéséhez és a donbázi konfliktushoz kapcsolódnak. Az egyik interjúalany szerint, és tekintettel a donbázi helyzet jelenlegi kibogozhatatlan helyzetére, jelenleg nem sok remény van arra, hogy az EU feloldja a szankciókat.

⁵⁴ Lásd: "Az orosz sürgősségi minisztérium humanitárius konvoja a kirakodóhelyekre érkezik", EMERCOM of Russia, 2018. április 17., <https://reliefweb.int/report/ukraine/russian-emergencies-ministry-s-humanitarian-convoy-arrives-unloading-areas>, amely "az orosz sürgősségi minisztérium 75. humanitárius konvojának" Donyeckbe és Luhanszkba való érkezését jelenti be.

3. A stagnáló konfliktus kristályosodik

Míg az ukrán erők 2014 nyarán - különösen júniusban és júliusban⁵⁵ - jelentős haladást értek el a szeparatistákkal szemben, augusztusban megváltozott a helyzet, amikor a szeparatista erők nyilvánvaló orosz támogatással visszaszerezték a hatalmat az elvesztett területek felett. ⁵⁶ Egy elemző szerint "Ukrajna keleti, depressziós ipari medencéjének foltjai - az oroszbarát szeparatisták lázadása miatt - hadurak ellenőrzése alá kerültek, akik a városokat személyes hűbérbirtokként irányítják". ⁵⁷ Az alábbi térkép az ATO elindítását követően az egykor a szeparatisták (az ukrán kormány által "terroristáknak" nevezett) által ellenőrzött terület területi ellenőrzésének eltolódását szemlélteti két hónap alatt, az orosz támogatási injekciót és a szeparatisták 2014. augusztusi későbbi térnyerését megelőzően.

ATO térkép: hogyan változott a helyzet Kelet-Ukrajnában két hónap alatt (Forrás: Euromaidan Press, 2014. július)⁵⁸

2014 júniusában kezdődtek meg a megbeszélések az Ukrajnával foglalkozó háromoldalú kapcsolattartó csoport⁵⁹ között, amely Ukrajna, Oroszország és az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet (EBESZ) képviselőiből áll, és amely az ukrán kormány kérésére 2014 márciusa óta megfigyelő missziót küldött Ukrajnába. ⁶⁰ Ezeket a tárgyalásokat, amelyek továbbra is folyamatban vannak, "normandiai formátumként" is emlegetik, mivel a 70. évforduló alkalmából kezdődtek el.

⁵⁵ "ATO Map: how the situation in Eastern Ukraine changed over two months," Euromaidan Press, 2014. július 16., <http://euromaidanpress.com/2014/07/16/ato-map-how-the-situation-in-eastern-ukraine-changed-over-two-months/>.

⁵⁶ Lásd Paul Robinson, "Russia's role in the war in Donbas, and the threat to European security" European Politics and Society, 4. szám, 2016. ⁵⁷ Nataliya Vasilyeva, "Ukraine rebels: a disunited front run by warlords", AP News, 2014. november 11., <https://apnews.com/e2dca041fa84a7192093bfe98dea55a>; lásd még <https://medium.com/@Hromadske/a-guide-to-warlords-of-the-ukraine-separatist-republics-2be78dfc7a5e>; "Mystery surrounds deaths of pro-Russian warlords", Financial Times, 2016. október 20., <https://www.ft.com/content/50507524-96b0-11e6-a80e-bcd69f323a8b>.

⁵⁸ "ATO térkép", Euromaidan Press.

⁵⁹ Az Ukrajnával foglalkozó háromoldalú kapcsolattartó csoport Ukrajna, az Orosz Föderáció és az EBESZ (Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet) képviselőiből álló csoport, amelyet azzal a céllal hoztak létre, hogy támogassa a donbázi konfliktus diplomáciai megoldását. A csoportot Porosenko elnök megválasztását követően hozták létre, hogy elősegítse az ukrán és az orosz hatóságok közötti párbeszédet, különösen a Krím annektálása és az azt követő konfliktusok fényében Ukrajna keleti és déli régióiban. Lásd "Press Statement by the Trilateral Contact Group," OSCE, 2014. július 6., <https://web.archive.org/web/20140908215233/http://www.osce.org/home/120863>; "Poutine et Porochenko appellent à la fin de 'l'effusion de sang' en Ukraine," Le Monde, 2014. június 6., https://www.lemonde.fr/europe/article/2014/06/06/poignee-de-main-historique-entre-les-dirigeants-russe-et-ukrainien-en-normandie_4433620_3214.html.

⁶⁰ Az EBESZ különleges megfigyelő missziójának (SMM) magyarázata szerint: "Az [SMM] 2014. március 21-én települt ki, miután Ukrajna kormánya kérte az EBESZ-t, és az EBESZ mind az 57 résztvevő államának konszenzusos döntése alapján. Az SMM egy fegyvertelen, civil misszió, amely a helyszínen van jelen Ukrajna valamennyi régiójában a nap 24 órájában és 24 órájában. Fő feladata, hogy pártatlanul és objektív módon megfigyelje az ukrán helyzetet és jelentést tegyen róla; valamint elősegítse a válságban érintett valamennyi fél közötti párbeszédet." Lásd: "OSCE Special Monitoring Mission to Ukraine," OSCE, <https://www.osce.org/special-monitoring-mission-to-ukraine>.

a D-nap, mint Oroszország, Ukrajna, Franciaország és Németország közötti informális megbeszélések. ⁶¹ A megállapodás 2014. szeptember 5-én a fehéroroszországi Minszkben jött létre. Ezt a tizenkét pontból álló - "Minszk-1"-nek nevezett - béketervet a háromoldalú kontaktsoport tagjai, valamint a szeparatisták képviselői írták alá. ⁶² A Minszk-1-ben előírt tűzszünet nem tartott, a harcok újra fellángoltak, és a háromoldalú kontaktsoport ismét összeült, és 2015 februárjában egy második megállapodást ("Minszk-2") fogadott el, amely a Minszk-1 feltételeit dolgozta ki.⁶³

A szakadárak 2015 januárjában támadást indítottak a Donbász kormány ellenőrzése alatt álló részén fekvő Debalceve ellen, ami több ezer ukrán katona visszavonulását eredményezte. ⁶⁴ Debalceve eleste jelentős győzelmet jelentett Putyin elnök számára, aki felszólította az ukrán hatóságokat, hogy engedjék át a város feletti ellenőrzést. ⁶⁵ Ez jelentette az utolsó jelentős területi változást a konfliktusban, és egy közel 500 kilométeres kontaktvonal kialakítását öt kijelölt átkelőhellyel, amely azóta is elválasztja a kormány által ellenőrzött területeket (GCA) a nem kormány által ellenőrzött területektől (NGCA). A Debalceve után kidolgozott és aláírt Minszk-2 azonban szintén nem tudta megállítani az erőszakot. Az azóta is tartó konfliktust az erőszak és a stabil területi ellenőrzés kiszámíthatatlan keveréke miatt "befagyott" ⁶⁶ és "forró" ⁶⁷, sőt "robbanékony" ⁶⁸ konfliktusként jellemezték. ⁶⁹

Fontos megjegyezni, hogy a megkérdozettek körében a nemzetközi ügynökségek és különösen a politikai szereplők széles körben kritikát fogalmaztak meg az EBESZ ukrainai különleges megfigyelő missziójának (SMM) jelenlétével és szerepével kapcsolatban. Egyes interjúalanyok azt mondták, hogy "*haszontalanok, de jobb, mint a semmi*", míg mások költséges programokat, hatástalan beavatkozásokat, vagy olyan tiszteletlen viselkedéseket jegyeztek meg, amelyekkel nem foglalkoznak. Az EBESZ egyik, e jelentéshez megkérdozett képviselője így nyilatkozott: "*ez a kritika jó jel, mivel azt mutatja, hogy pártatlanok vagyunk*". Az azonban egyértelmű, hogy hiányzik az információcsere, különösen az SMM ukrainai szerepének és megbízatásának kommunikációja és tisztázása terén. Emlékeztetni kell arra, hogy az EBESZ mandátuma és jelenléte már a konfliktus kezdete előtt létezett - 2014. március 21-én telepítették az ukrán hatóságok kérésére, hogy az ország valamennyi oblasztyájában jelen legyen egy civil misszió -, és nem a minszki megállapodásokon vagy más politikai párbeszéd folyamatokon alapul.

Ma az EBESZ tíz városban tíz csoportot működtet, összesen mintegy 1300 alkalmazottal, akik közül 755 megfigyelő a helyszínen tartózkodik, különböző nemzetiségűek, köztük ukrán és orosz nemzetiségűek. Az ország keleti régiójában az EBESZ az interjúk szerint a cikk írásakor 573 munkatárssal volt jelen. Az SMM évi 100 millió eurós összköltségvetést jelent. Az SMM heti jelentéseket készít, amelyek olyan kérdéseket ellenőriznek, mint a tűzszüneti megállapodások betartása, valamint az ellenőrzőpontok humanitárius és biztonsági feltételei. Az EBESZ azonban számos korlátozással is szembesül, különösen az NGCA oldalán, ahol a bevetésük a területnek csak mintegy felére terjed ki, valamint a GCA oldalán, ahol számos helyszín továbbra is megközelíthetetlen.

⁶¹ Simond de Galbert, "A normandiai formátum hatása az ukrainai konfliktusra: Four Leaders, Three Cease-fires, and Two Summits," Center for Strategic and International Studies, 2015. október 23., <https://www.csis.org/analysis/impact-normandy-format-conflict-ukraine-four-leaders-three-cease-fires-and-two-summits>.

⁶² A minszki béketerv szövegét lásd: "Jegyzőkönyv a Háromoldalú Kapcsolattartó Csoport konzultációinak eredményéről az Ukrajna elnöke, P. Porosenko béketervének végrehajtását célzó közös lépésekről és az Orosz Föderáció elnökének kezdeményezéseiről", V. Putyin, "PeaceMaker, https://peacemaker.un.org/sites/peacemaker.un.org/files/UA_140905_MinskCeasfire_en.pdf.

⁶³ A Minszk-2 szövegét lásd: "A minszki megállapodások végrehajtását célzó intézkedéscsomag", https://peacemaker.un.org/sites/peacemaker.un.org/files/UA_150212_MinskAgreement_en.pdf.

⁶⁴ Alec Luhn és Oksana Grytsenko, "Ukrainian soldiers share horrors of Debaltseve battle after stinging defeat," The Guardian, 2015. február 18., <https://www.theguardian.com/world/2015/feb/18/ukrainian-soldiers-share-horrors-of-debaltseve-battle-after-stinging-defeat>; Andrew E. Kramer és David M. Herszenhorn, "Ukrainian Soldiers' Retreat From Eastern Town Raises Doubt for Truce", The New York Times, 2015. február 18., <https://www.nytimes.com/2015/02/19/world/europe/ukraine-conflict-debaltseve.html>.

⁶⁵ Alec Luhn és Oksana Grytsenko, "Ukrainian soldiers share horrors of Debaltseve battle after stinging defeat," The Guardian, 2015. február 18., <https://www.theguardian.com/world/2015/feb/18/ukrainian-soldiers-share-horrors-of-debaltseve-battle-after-stinging-defeat>.

⁶⁶ James Brooke, "A frozen conflict may be Ukraine's best option," Atlantic Council, 2020. január 20., <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/ukrainealert/a-frozen-conflict-may-be-ukraines-best-option/>.

⁶⁷ Natalia Zinets és Matthias Williams, Russia to blame for 'hot war' in Ukraine: U.S. special envoy", Reuters, 2017. július 23., <https://www.reuters.com/article/us-ukraine-crisis-volker-idUSKBN1A80M4>.

⁶⁸ "Collateral: OCHA, PAX, 2015. szeptember, <https://www.unocha.org/sites/unocha/files/dms/Documents/collateral-the-human-cost-of-explosive-violence-in-ukraine-web.pdf>.

⁶⁹ Lásd MA Lepszkij, "1. fejezet: Fő gondolatok, a cél megfogalmazása és a kutatás tesztelése", in: Béke a hibrid háború körülményei között Ukrajnában; 2017; Lásd még Roberto Orsi, "Az ukrán válság: A Year On," Euro Crisis in the Press Blog, London School of Economics, 2015. március 4., <http://eprints.lse.ac.uk/77906/1/blogs.lse.ac.uk-The%20Ukrainian%20Crisis%20A%20Year%20On.pdf>. Lásd még Susan Glasser, "Kurt Volker: The Full Transcript", Politico, 2017, <https://www.politico.com/magazine/story/2017/11/27/kurt-volker-the-full-transcript-215868>, amelyben Kurt Volker, az Egyesült Államok ukrainai különmegbízottja kijelenti: "A minszki megállapodásokat úgy tervezték, hogy csak a keleti konfliktussal foglalkozzanak, és ez az, ahol szintén aktív harcok folynak. Tehát átlagosan most körülbelül háromnaponta megölnek egy ukrán katonát, ukrán területen belül, az ország védelmében. Tehát ott nagyon forró a konfliktus".

Más ügynökségekhez hasonlóan az EBESZ is belső biztonsági korlátozásokat vezetett be azóta, hogy 2017 áprilisában Luhanszkban megölték egyik munkatársukat. Néhány interjúalany megjegyezte az EBESZ vezetőségének érzékelhető hiányát LPR-ben, tekintve, hogy több kivonulási zóna helyszínéül szolgált. Valóban, sok megkérdozett civilnek alig vagy egyáltalán nem volt közvetlen kapcsolata az EBESZ-szel. Az SMM jelenlétének paradoxonja a civil valóságtól való távolságával - ha nem is elszakadásával - függ össze, miközben mindezt a konfliktus tartós megfigyelése mellett teszi. Úgy tűnik, hogy a közösségek számára nehezen érthető a megfigyelés, a lakossággal való érintkezés nélkül, ami befolyásolja a misszió szerepéről és hatékonyságáról alkotott elképzeléseiket.

Különböző elemzők szkeptikusan nyilatkoztak a minszki megállapodások életképességével kapcsolatban, és a Minszk-2 keretében történő megoldást "tűzszüneti illúzióknak" és "délibábnak" nevezték,⁷⁰ mivel a konfliktus továbbra is patthelyzetben van. ⁷¹ Kritikus kérdések merülnek fel azzal kapcsolatban, hogy a folyamatban lévő diplomáciai tárgyalások sikerrel járnak-e a béke elérésében. ⁷² Ahogy egy interjúalany megjegyezte, "sokatmondó, hogy a minszki megállapodások nem hangsúlyozzák a konfliktusnak a polgári lakosságra gyakorolt hatását, sőt, mind a Minszk-1, mind a Minszk-2 szövege nem említi a "civil" kifejezést, sem a civilek védelmét". Mindazonáltal a Minszk-1-ben a felek megállapodtak abban, hogy "[a]z intézkedéseket fogadják el a [dombászi] humanitárius helyzet javítása érdekében"⁷³, a Minszk-2-ben pedig abban, hogy "[a] humanitárius segítség biztonságos hozzáférését, célba juttatását, tárolását és szétosztását biztosítják a rászorulóknak egy nemzetközi mechanizmus alapján". ⁷⁴ A minszki megállapodások egyéb rendelkezéseivel hasonlóan mindkét fél elmaradt ezen intézkedések végrehajtásától és a dombászi közösségek békés jövőjének biztosításától.

4. Fokozódó nehezen kezelhetőség

2017 és 2018 folyamán a "befagyasztott" konfliktus a feszültségek fokozódásával egyre inkább megoldhatatlanná vált. 2017-ben az ATO veteránjainak egy csoportja január végén blokádot hozott létre "a vasútvonalakon és az utakon, megakadályozva a szén és más áruk szállítását a frontvonalon keresztül"⁷⁵ - követve a szeparatista területekkel való kereskedelmi kapcsolatok megszüntetését és a szeparatisták által fogva tartott foglyok szabadon bocsátását. ⁷⁶ Válaszul a szeparatista hatóságok "bejelentették, hogy amennyiben nem vonják vissza a szállítási blokádot, tervbe veszik az ellenőrzésük alatt álló területeken lévő vállalatok irányításának átvételét, és leállítják a szénszállítást Ukrajnába. A terv március 1-jén kezdett érvénybe lépni, amikor a de facto hatóságok mintegy 40 ukrán vállalatot "államosítottak" a Donyecki NGCA-ban". ⁷⁷ Porosenko elnök gyakorlatilag "hivatalos ukrán kormányzati politikává alakította át [az] ATO által azonnali blokádot alá helyezett gazemberek műveletét", Oroszország pedig "a szakadár köztársaságok által kiállított személyi igazolványok elismeréséről szóló rendelettel válaszolt".⁷⁸

Ukrajna kiigazította a konfliktushoz való hozzáállását, 2018-ban törvényt fogadott el, amely a konfliktust kifejezetten az "Orosz Föderáció fegyveres agressziójára adott válaszként" jelölte meg⁷⁹, és az ATO-t közös erőkké műveletévé (JFO) minősítették át.⁸⁰

⁷⁰ Andrew Foxall, "A tűzszüneti illúzió: An Assessment of the Minsk II Agreement Between Ukraine and Russia," Russia Studies Centre Policy Paper No. 8 (2015), <http://henryjacksonsociety.org/wp-content/uploads/2015/12/Minsk-II-FINAL-For-Website.pdf>; valamint Rácz András és Sinikukka Saari, "The new Minsk ceasefire: Áttörés vagy csak délibáb az ukrán konfliktus rendezésében?" The Finnish Institute of International Affairs, 2015. február, https://www.fiaa.fi/wp-content/uploads/2017/01/comment5_2015eng.pdf.

⁷¹ Hrant Kostanyan és Stefan Meister, "Ukraine, Russia and the EU Breaking the deadlock in the Minsk process", CEPS Working Document, No. 423, 2016. június, <https://biblio.ugent.be/publication/8514008/file/8514009>.

⁷² Hugo Klijn, "Vajon a kelet-ukrajnai "minszi megállapodások" békéhez vezetnek-e?" Clingendael, Netherlands Institute for International Affairs, 2019. szeptember 25., <https://www.clingendael.org/publication/will-minsk-agreements-eastern-ukraine-lead-peace>; Roman Goncharenko, "Ukrajna konfliktus: Megmenthető-e a Minszk-2 békemegállapodás Oroszországgal?" Deutsche Welle, 2020. február 12., <https://www.dw.com/en/ukraine-conflict-can-the-minsk-2-peace-deal-with-russia-be-salvaged/a-52346015>.

⁷³ A Minszk-1 szövegét lásd: "Jegyzőkönyv a háromoldalú kapcsolattartó csoport konzultációinak eredményéről az ukrán elnök, P. Porosenko béketervének és az Orosz Föderáció elnökének, V. Putyinnak a kezdeményezésére tett közös lépésekről", Peacemaker, S/2015/135, https://peacemaker.un.org/sites/peacemaker.un.org/files/UA_140905_MinskCeasfire_en.pdf.

⁷⁴ A Minszk-2 szövegét lásd: "Intézkedéscsomag a minszi megállapodások végrehajtásához", Peacemaker, https://peacemaker.un.org/sites/peacemaker.un.org/files/UA_150212_MinskAgreement_en.pdf.

⁷⁵ "Ukraine: Humanitarian Snapshot (2017. március 14-én)", OCHA, 2017. március 14., <https://reliefweb.int/report/ukraine/ukraine-humanitarian-snapshot-14-march-2017>.

⁷⁶ "Humanitarian Bulletin Ukraine - Issue 16" OCHA, 2017. január 1. - február 28., https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/ukraine_humanitarian_bulletin_issue_16_jan_feb_2017_en.pdf; lásd még

⁷⁷ "Humanitarian Bulletin Ukraine - Issue 16" OCHA.

⁷⁸ A dombászi konfliktus: Fejlődés és következmények, 88. o., <https://edizionicafoscari.unive.it/media/pdf/books/978-88-6969-383-0/978-88-6969-383-0-ch-05.pdf>

⁷⁹ Kateryna Pishchikova, "A dombászi konfliktus: Eurasiatica 14, 2019, <https://edizionicafoscari.unive.it/media/pdf/books/978-88-6969-383-0/978-88-6969-383-0-ch-05.pdf>.

⁸⁰ Lásd: Ilja Ponomarenko, "Viszlát, ATO: Ukrajna hivatalosan megváltoztatja a dombászi háború nevét", Kyiv Post, 2018. február 20., <https://www.kyivpost.com/ukraine-politics/goodbye-ato-hello-taking-measures-ensure-national-security-defense-repulsing-deterring-armed->

agression-russian-federation-donetsk-luhansk-oblasts.html; Ilja Ponomarenko, "Mit jelent Ukrajna új katonai megközelítése a Donbasz felé?". Atlantic Council, 2018. május 15., <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/ukrainealert/what-does-ukraine-s-new-military->

Egy, a béketeremtésről szóló párbeszédben részt vevő interjúalany elmagyarázta ennek a változásnak a hatásait a helyszínen. Az ATO-korszakban "nagyon lazga volt a Kijevből érkező parancsnokság és ellenőrzés a kormány csapatok számára a helyszínen. Rengeteg lebetőség nyílt arra, hogy a helyi parancsnokokkal, helyi katonai egységekkel kapcsolatba lépjenek, hogy párbeszédre bírják őket a szeparatista oldalon lévő kollégáikkal". Ezzel szemben az ATO-ról a JFO-ra való áttérés után Kijev elkezdte javítani parancsnokságát és ellenőrzését, és ennek következtében "a párbeszéd lehetőségei nagyon gyorsan elhaltak". Az interjúalanyok mégis elgondolkodtak azon, hogy az ukrán kormány továbbra is némileg ellentmondásos álláspontot képvisel: nyilvánosan konfliktusnak nevezi az ellenségeskedéseket, de tartózkodik attól, hogy nyíltan hadat üzenjen a szeparatistáknak, és ezáltal Oroszországnak.

Később, 2018-ban a Kercsi-szorosban történt incidens⁸¹ során az ukrán és az orosz csapatok a konfliktus 2014-es kirobbanása óta először kerültek közvetlen fegyveres összetűzésbe egymással.⁸² Az ukrán kormány harminc napra hadiállapotot hirdetett az ország egyes részein.⁸³ A feszültségek ezt követően enyhültek, de a Kercsi-szorosban történt incidens rámutatott az Oroszország és Ukrajna közötti kapcsolat eskalálódásának és változékonyságának kockázatára, annak ellenére, hogy a közfelfogás szerint a konfliktus továbbra is "befagyasztva" van.

A tűzszünetre vonatkozó legutóbbi újbóli kötelezettségvállalás 2019. március 8-án lépett hatályba, és a következő napokban jelentősen csökkentek az összecsapások.⁸⁴ Volodimir Zelenszkij nyerte a 2019-es ukrán elnökválasztást, legyőzve Porosenkót, és új reményeket, valamint új aggodalmakat ébresztve a béke kilátásaival kapcsolatban. Zelenszkij elnök bejelentette, hogy Ukrajna beleegyezett abba, hogy a Steinmeier-formula segítségével végrehajtsa a minszki megállapodást, egy olyan tervet, amely prioritásként kezeli a választások megtartását Donyeckben és Luhanszkban az ukrán törvények szerint, az EBESZ felügyelete mellett.⁸⁵ Ha az EBESZ úgy ítéli meg, hogy a szavazást tisztességesen végrehajtották, "különleges önkormányzati státuszt kezdeményeznek a területek számára, és Ukrajna visszakapja az ellenőrzést legkeletibb határa felett".⁸⁶ A kezdeményezést állami kapitulációként bírálva a tüntetők Ukrajna-szerte elutasították a Steinmeier-formulát, és követelték, hogy "ne hajtsák végre Steinmeier formuláját, ne egyezzenek bele a donbászi oroszbarát autonómia legalizálásába és a fegyveresek amnesztiájába...[és] a donbászi háborút ebben a sorrendben oldják meg: a katonai akciók teljes beszüntetése, az orosz csapatok kivonása, az illegális alakulatok demilitarizálása; a határ ellenőrzését Ukrajnának vagy az ENSZ békefenntartóinak és az EBESZ-nek kell átadni azzal, hogy a továbbiakban Ukrajnának adják át; csak ezt követően lehet választásokat tartani az ukrán törvények szerint".⁸⁷

Egy interjúalany kifejtette, hogy Porosenko elnök "csak a háborúról szólt", míg Zelenszkij elnök "az emberekről, a szívekről és az elmékről akar beszélni". Miközben világhíressé vált, hogy Zelenszkij elnök és kormánya egy sor célkitűzést és "vörös vonalat"⁸⁸ határozott meg a konfliktus stratégiai irányultságát illetően, az interjúalanyok vegyes véleményt fogalmaztak meg azzal kapcsolatban, hogy Zelenszkij elnök enged-e a Vlagyimir Putyinnal folytatott tárgyalások során.⁸⁹ Néhányan úgy érveltek, hogy Zelenszkij elnök

---

approach-toward-the-donbas-mean/; és "Régi háború, új szabályok: mi következik, ha az ATO véget ér és új hadművelet kezdődik Donbászban?". Ukraine Crisis Media Center, 2018. május, <http://uacrisis.org/66558-joint-forces-operation>.

⁸¹ Jonathan Marcus, "Russia-Ukraine tensions rise after Kerch Strait ship capture," BBC News, 2018. november 26., <https://www.bbc.com/news/world-europe-46340283>; lásd még "Explaining the naval clash between Russia and Ukraine," The Economist, 2018. december 1., <https://www.economist.com/europe/2018/12/01/explaining-the-naval-clash-between-russia-and-ukraine>.

⁸² 2018. november 25-én az orosz parti őrség azzal vádolta meg az ukrán haditengerészet hajóit, hogy illegálisan behatoltak az orosz felségvizekre. Amikor az ukránok a térségben a hajózás szabadságáról szóló 2003-as orosz-ukrán szerződésre hivatkozva megtagadták a megállást, az orosz parti őrség tüzet nyitott az ukrán hajókra, és elfoglalta őket, 23 tengerészt elfogva és hatot megsebesítve.

⁸³ "Martial laws comes to an end in Ukraine after 30 days," BBC News, 2018. december 26., <https://www.bbc.com/news/world-europe-46684602>.

⁸⁴ "Sajdik Sajdik, az EBESZ soros elnökének különleges képviselője üdvözlö a kelet-ukrajnai tűzszünethez való újbóli csatlakozást március 8. kapcsán", EBESZ, 2019. március 8., <https://www.osce.org/chairmanship/413627>.

⁸⁵ Oleksiy Sorokin és Illia Ponomarenko, "Ukraine agrees to 'Steinmeier Formula', green-lights elections in occupied Donbas," Kyiv Post, 2019. október 1., <https://www.kyivpost.com/ukraine-politics/ukraine-agrees-to-steinmeier-formula-green-lights-elections-in-occupied-donbas.html>.

⁸⁶ Christopher Miller, "Explainer: Zelenszkij épp most kapitulált Moszkva előtt?" Szabad Európa Rádió, 2019. október 2., <https://www.rferl.org/a/what-is-the-steinmeier-formula-and-did-zelenskiy-just-capitulate-to-moscow-/30195593.html>.

⁸⁷ Alya Shandra, "'Steinmeier formuláját' állami kapitulációnak tekintik, tiltakoznak Ukrajnában", Euromaidan Press, 2019. szeptember 21., <http://euromaidanpress.com/2019/09/21/protest-against-steinmeiers-formula-grows-in-ukraine/>.

⁸⁸ Ezek közé tartoznak: "Az ukrán politikai pártok jelöltjeinek részvétele a választásokon, nem csak az oroszbarát pártoké; a konfliktus elől elmenekültek joga, hogy visszatérhessenek szavazni; az ukrán ellenőrzés visszaállítása az Oroszországgal közös határszakaszon, amelyet jelenleg a lázadók ellenőriznek": lásd "Ukrajna konfliktus: Végre békét hozhat a keleti béketervezés?" BBC News, 2019. december 10., <https://www.bbc.com/news/world-europe-49986007>.

⁸⁹ Andrew Kramer, "Zelenszkij ellenfelei attól tartanak, hogy kész kapitulálni Oroszország előtt", The New York Times, 2019. december 5., <https://www.nytimes.com/2019/12/05/world/europe/zelensky-ukraine-russia.html>; Nathan Hodge, "Ukrainians fear president will accept peace on Putin's terms, as questions swirl over US support", CNN, 2019. december 8., <https://www.cnn.com/2019/12/08/europe/zelensky-putin-meeting-ukraine-russia-intl/index.html>.

Elektronikusan elérhető a következő címen:

<https://ssrn.com/abstract=3657394>

óriási nyomás alatt áll az Orosz Föderációval szemben, és kénytelen lenne meghátrálni. Mások az ukrán törekvések visszafogására törekvő rontókra és helyi befolyásolókra mutattak rá. Az okoktól függetlenül azonban a megkérdezettek egy dologban egyetértettek: Zelenszkij elnök nem fog ragaszkodni a követeléseihez. 2019. október 1-jén Ukrajna, Oroszország és a szakadár vezetők megállapodtak a Donyeck és Luhanszk régiók szakadárak által birtokolt részeinek különleges státuszáról. Ez a különleges megállapodás volt Moszkva legfontosabb előfeltétele a normandiai formátum párizsi csúcstalálkozójának.

A Normandia Format legutóbbi, 2019. december 9-i ülésén "szerény előrelépés történt az öt és fél éve tartó háború lecsillapítása terén".⁹⁰ Miközben Emmanuel Macron francia elnök és más európai vezetők elégedettségüket fejezték ki a találkozóval kapcsolatban, Zelenszkij elnökre egyre nagyobb nyomás nehezedik az ukrán nacionalisták részéről, akik elítélik, hogy szerintük "kapitulál Oroszország előtt... [Zelenszkij] korábbi jóakarató gesztusai, nevezetesen az ukrán csapatok kivonása a frontvonalról, nem nyertek viszonzásul lépéseket Oroszország vagy az általa támogatott lázadók részéről a donyECKI és luhanszki régióban".⁹¹ A politikai párbeszédet a cikk írásakor jelentősen késleltette a globális Covid-19 járvány; bejelentették, hogy a következő Normandia Format-találkozóra a lehető leghamarabb, valószínűleg a 2020. júliusi ukrainai parlamenti választások után kerül sor.⁹² A források szerint Emmanuel Macron augusztusi moszkvai látogatása, amelyen számos kérdésről, többek között Líbiáról, Iránról, kiberbiztonságról és Ukrajnáról tárgyalna, "kirívó" példája a kulcsfontosságú kérdésekben való előrehaladás nehézségeinek.⁹³

Megerősítést nyert az is, hogy a Svájci Államszövetség elnöke meghívást kapott Kijevbe Ukrajna elnökétől, hogy megvitassák a két ország közötti együttműködést számos nemzetközi kérdésben, valamint az Ukrajnában tett humanitárius kezdeményezéseket.⁹⁴ Ahogy egy svájci kormánytisztviselő kifejtette, az ukrainai hatóságoknak többet kell tenniük a szeparatisták által ellenőrzött területeken élő közösségek támogatásáért. Svájc szorgalmazta ezt a megközelítést, valamint annak biztosítását, hogy a humanitárius segélyek eljussanak a rászorulókhhoz. Bár a svájci kormány nem része a normandiai formátumnak, mégis egyedülálló helyzetben van ahhoz, hogy a nemzetközi joggal, a humanitárius hozzáféréssel és közvetítéssel, valamint a finanszírozási politikákkal és a humanitárius fellépés lehetőségeivel kapcsolatos kiemelt kérdésekben az NGCA-ban érdekérvényesítő szerepet vállaljon. Interjúk szerint a svájci kormány az "egyetlen állam, amely a konfliktus mindkét oldalán dolgozik. Reméljük, hogy más államok is csatlakoznak. Igyekezzünk növelni a támogatásunkat, és kibővített kapacitást vinni a régióba, hogy részt vehessünk a békeépítésben, és hozzájáruljunk a térség stabilizálásához". Amint azt egy svájci képviselővel megvitattuk, a nemzetközi jog továbbra is korlátozott, ha egyáltalán elismerik, és a humanitárius tárgyalások az NGCA-ban a bizalom hiánya és a korlátozott befolyásolási pontok miatt korlátozottak. A nem kormányzati szervezeteket és a civil társadalmakat részlegesnek és veszélyesnek tekintik, ezért ellenőrizni kell őket. Ezért Svájc, és különösen a Svájci Fejlesztési és Együttműködési Ügynökség az egészségügyi ellátásra összpontosít, amit egy interjúalany "egészségügyi átalakításnak" nevezett, különösen a perinatális ellátásra, az anyák és gyermekek egészségére, valamint a nem fertőző betegségek megelőzésére és kezelésére. Az ilyen kétoldalú politikai találkozók célja, hogy a lehető legnagyobb mértékben elmozdítsák a tűt az Ukrajna és a kulcsfontosságú érdekelt felek közötti szélesebb körű diplomáciai megbeszéléseken.

5. A hibrid, árnyékhadviselés dinamikája

Az ukrainai konfliktus nemzetközi fegyveres konfliktusnak (IAC) vagy nem nemzetközi fegyveres konfliktusnak (NIAC) való minősítésének mérlegelése során számos szereplő számos értelmezést adott, elsősorban az ellenségeskedések lefolytatására és a nemzetközi humanitárius jog (IHL) alkalmazására vonatkozó információk hiánya miatt. Kihívást jelenthet egy konfliktus elemzése anélkül, hogy konszenzus lenne abban, hogyan kell azt pontosan megfogalmazni - akár polgárháborúként, akár nemzetközi fegyveres konfliktusként, akár nemzetközivé vált belső konfliktusként.⁹⁵ Egy tudós szerint az ukrainai konfliktus nyilvánvalóvá teszi, hogy szükség van egy új fogalmi konfliktuskategóriára, amelyet ő "delegált államközi konfliktusnak" nevez, vagyis "olyan konfliktusoknak, amelyekben az egyik állam irreguláris milíciák révén fegyveres harcot folytat egy másik állam területén,

⁹⁰ Andrew Higgins, "In First Meeting With Putin, Zelensky Plays to a Draw Despite a Bad Hand" The New York Times, 2018. december 9., <https://www.nytimes.com/2019/12/09/world/europe/putin-zelensky-paris-ukraine.html>.

⁹¹ Higgins, "Az első találkozó Putyinnal".

⁹² "Zelenszkij a normandiai formátumú csúcstalálkozó mielőbbi megtartására törekszik", Orosz Hírügynökség, 2019. június 18., <https://tass.com/world/1064357>.

⁹³ Piotr Smolar és Benoît Vitkine, "Macron et Poutine tentent de relancer le dialogue stratégique," Le Monde, 2020. június 27., https://www.lemonde.fr/international/article/2020/06/27/emmanuel-macron-et-vladimir-poutine-relacent-le-dialogue-strategique_6044386_3210.html.

⁹⁴ "A Svájci Államszövetség elnöke hivatalos látogatást tesz Ukrajnában", Ukrajna elnökének hivatalos honlapja, 2020. július 13., <https://www.president.gov.ua/en/news/ukrayinu-z-derzhavnim-visitom-vidvidaye-prezident-shvejcarsk-62233>.

⁹⁵Lásd általában Lyudmyla Pavlyuk, "Terminology in the Media Analysis of War: Naming Conflict, Strategies and Solutions", Visn. Lviv. Univ., Ser. Zhurn. 2018: 44, https://modeli-mi.ucoz.ua/_ld/0/35_Visnyk_44_v1.1.pdf#page=206.

amelyeket a külföldi állam olyan mértékben ellenőriz, hogy azok ténylegesen állami szervként működnek".⁹⁶ Amint azt a Rule of Law in Armed Conflicts (RULAC) projekt kifejtette,

Az Amnesty International 2014 szeptemberében kijelentette, hogy az orosz részvétel nemzetközi fegyveres konfliktussá változtatta a konfliktust.⁹⁷ Ezzel szemben 2014. július 23-án a Vöröskereszt Nemzetközi Bizottsága "nem nemzetközi" konfliktusként jellemezte a konfliktust.⁹⁸ Hasonlóképpen a Human Rights Watch is nem nemzetközinek minősítette a konfliktust, miközben kiemelte, hogy "ha az orosz fegyveres erők bekapcsolódnának a kelet-ukrajnai ellenségeskedésekbe, az nemzetközi fegyveres konfliktust hozna létre Ukrajna és Oroszország között."⁹⁹ Az ENSZ emberi jogi főbiztosának 2014. szeptemberi jelentése hivatalosan nem minősíti a helyzetet, de utal a nemzetközi humanitárius jog alkalmazhatóságára.¹⁰⁰ A későbbi jelentések a fegyveres konfliktus kezdetét 2014. április közepére datálják, de egyszerűen "fegyveres konfliktusra" hivatkoznak, anélkül, hogy minősítenék a helyzetet.¹⁰¹ 2016 májusában az ENSZ bírósági eljárás nélküli, azonnali vagy önkényes kivégzésekkel foglalkozó különmegbízottja a helyzetet "erős nemzetközi dimenziókkal rendelkező fegyveres konfliktusnak" minősítette.¹⁰² Az ENSZ különböző szerződéses szervei "konfliktusként" vagy "fegyveres konfliktusként" írják le a helyzetet.¹⁰³ A Nemzetközi Büntetőbíróság Ügyészi Hivatala 2016. novemberi jelentésében arra a következtetésre jutott, hogy a fegyveres csoportok 2014. április 30-ra elérték a szükséges intenzitási és szervezeti fokokat. Emellett a Hivatal "vizsgálja azokat az állításokat is, amelyek szerint az Orosz Föderáció átfogó ellenőrzést gyakorolt a kelet-ukrajnai fegyveres csoportok felett", ami a konfliktust egységes nemzetközi fegyveres konfliktussá változtatná.¹⁰⁴

Amint arra az ICRC emlékeztet, a nemzetközi humanitárius jog szabályai és elvei az ukrajnai konfliktusban részt vevő valamennyi félre vonatkoznak, és korlátozásokat írnak elő az általuk alkalmazható hadviselési eszközökre és módszerekre vonatkozóan.¹⁰⁵ Továbbá "a nem állami fegyveres csoportokat egyre inkább úgy tekintik, hogy a nemzetközi emberi jogi jog [IHRL] kötelezi őket, ha de facto ellenőrzést gyakorolnak bizonyos területek felett. Még ha az állam el is veszítette a tényleges ellenőrzést a területe egy része felett, továbbra is érvényesek az emberi jogok diplomáciai, politikai és gazdasági intézkedésekkel történő biztosítására vonatkozó pozitív kötelezettségei".¹⁰⁶ A nemzetközi humanitárius jog mellett sokan azzal érvelnek, hogy az IHRL fegyveres konfliktusok idején is alkalmazandó, és hogy az állam köteles megelőzni és kivizsgálni az állítólagos jogsértéseket, beleértve a nem állami szereplők által elkövetett jogsértéseket is.¹⁰⁷

De ahogyan azt katonai körökben egyesek állítják, az ukrajnai konfliktus túllépett a polgárháború hagyományos fogalmain. Egyesek leszögezték, hogy a donbászi konfliktus egy nemzetközivé tett nem nemzetközi fegyveres konfliktust jelent, más szóval "egy eredeti nem nemzetközi fegyveres konfliktust, amely Oroszország közvetett befolyása révén és a

⁹⁶ Jakob Hauter, "Delegated Interstate War: Introducing an Addition to Armed Conflict Typologies", *Journal of Strategic Security*, 12(4) 2019.

⁹⁷ "Ukrajna: Mounting Evidence of War Crimes and Russian Involvement", Amnesty International, 2014. szeptember 14., <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2014/09/ukraine-mounting-evidence-war-crimes-and-russian-involvement/>.

⁹⁸ "Ukrajna: ICRC felszólítja az összes felet a nemzetközi humanitárius jog tiszteletben tartására", ICRC sajtóközlemény, 2014. július 23., <https://www.icrc.org/en/doc/resources/documents/news-release/2014/07-23-ukraine-uk-calls-respect-ihl-repatriate-bodies-malaysian-airlines.htm>.

⁹⁹ "Kelet-Ukrajna: Human Rights Watch, 2014. szeptember 11., <https://www.hrw.org/news/2014/09/11/eastern-ukraine-questions-and-answers-about-laws-war>.

¹⁰⁰ "Az ENSZ emberi jogi főbiztosának jelentése az emberi jogok ukrajnai helyzetéről", OHCHR, A/HRC/27/25, 2014. szeptember 19., 11. §.

¹⁰¹ "Accountability for Killings in Ukraine From January 2014 to May 2016," OHCHR, 2016. május 25., https://www.ohchr.org/Documents/Countries/UA/OHCHRThematicReportUkraineJan2014-May2016_EN.pdf.

¹⁰² "Report of the Special Rapporteur on Extrajudicial, Summary or Arbitrary Executions on his Mission to Ukraine," A/HRC/32/39/Add.1, 2016. május 4., 89. §. A 22. bekezdésben a különmegbízott pontosítja, hogy "hogyan az Orosz Föderációnak a kelet-ukrajnai fegyveres csoportok támogatásában való részvételére vonatkozó állítások valójában nemzetközivé tennék-e a konfliktust bizonyos körzetekben... olyan vita, amely kívül esik a jelen jelentés keretein".

¹⁰³ Lásd "Kínzásellenes Bizottság, Záró észrevételek Ukrajna hatodik időszakos jelentéséről", CAT/C/UKR/CO/6, 2014. december 12., 17. §; "A nőkket szembeni hátrányos megkülönböztetés kiküszöbölésével foglalkozó bizottság, Záró észrevételek Ukrajna nyolcadik időszakos jelentéséről", CEDAW/C/UKR/CO/8, 2017. március 3., 9. §; "Fogyatékossgal élő személyek jogainak bizottsága, Záró észrevételek Ukrajna első jelentéséről," CRPD/C/UKR/CO/1, 2015. október 2., 13. §.

¹⁰⁴ "Report on Preliminary Examination Activities", Nemzetközi Büntetőbíróság Ügyészi Hivatala, 2016. november, https://www.icc-cpi.int/iccdocs/otp/161114-otp-rep-PE_ENG.pdf.

¹⁰⁵ "A Vöröskereszt hivatalosan is polgárháborúnak nyilvánította Ukrajnát", *The Local CH*, 2014. július 23., <https://www.thelocal.ch/20140723/red-cross-declares-civil-war-in-ukraine>.

¹⁰⁶ "EJEB, Ilascu és mások kontra Moldova és Oroszország", ítélet, App no 48787/99, 2004. július 8., 331. §, hivatkozás: <http://www.rulac.org/browse/conflicts/non-international-armed-conflicts-in-ukraine#collapse4accord>.

¹⁰⁷ Lásd általában "International Legal Protection of Human Rights in Armed Conflict", OHCHR, 2011,

https://www.ohchr.org/Documents/Publications/HR_in_armed_conflict.pdf és "International Human Rights law", Rule of Law in Armed Conflicts (RULAC), <http://www.rulac.org/legal-framework/international-human-rights-law>.

támogatást nyújt az oroszbarát szeparatistáknak, és ellenőrzést gyakorol felettük, nemzetközi fegyveres konfliktussá vált".¹⁰⁸ Sok tudós számára a konfliktus a "hibrid" és "árnyék" hadviselés emblematikus jelképe, vagyis "a részben katonai, részben nem katonai eszközök kombinációja, amelyet Ukrajna meglepésére, összezavarására és kifárasztására koreografáltak".¹⁰⁹ Ahogy Frank Hoffman kifejti, a hibrid hadviselés "a hagyományos fegyverek, szabálytalan taktikák, terrorizmus és bűnös magatartás személyre szabott keveréke ugyanabban az időben és ugyanazon a harctéren, hogy elérjék [egy csoport] politikai céljait".¹¹⁰ David Barno tábornok "árnyékháborúnak" nevezte a kelet-ukrajnai konfliktust - amelyet irreguláris, "álarcos harcosok vívnak, gyakran nyilvánvalóan állami tulajdonítás nélkül", erős államok támogatásával, aszimmetrikus taktikákat alkalmazva - ebben az esetben az MH17-es utasszállító repülőgép lezuhanásával, 298 civil 111 halálát okozva - és kifinomult fegyverekkel.¹¹² Ahogy Robert Heinsch kifejti,

A korábban kifejtetteknek megfelelően erős jelek utalnak arra, hogy a hivatalos orosz katonai személyzet, valamint számos orosz állampolgár aktívan támogatta az oroszbarát erőket Donyeckben és Luhanszkban. Az Ukrán Biztonsági Szolgálat azt állította, hogy orosz ejtőernyősök egy csoportját tartóztatta fel ukrán területen. Vannak arra utaló jelek is, hogy 2014. augusztus 27-én jelentős mennyiségű orosz katonai felszerelés lépte át a határt Oroszországból a Donyecki terület déli részére, amely terület korábban az ukrán kormány ellenőrzése alatt állt. Augusztus 28-án egy NATO-parancsnok kijelentette, hogy "jóval több mint 1000 orosz katona tevékenykedik a donbássi konfliktusövezetben". Jelentések szerint Oroszország a határ túloldaláról ukrán egységeket lőtt.¹¹³

Az interjúk szerint "az ellenségeskedések ilyen irányú lefolytatása nem lett volna lehetséges az orosz eszközök és katonai szakértelem erős támogatása vagy befolyása nélkül". Ennek ellenére nem igaz az az állítás, hogy vagy Oroszország a felelős a háborúért, vagy csak a "bazai" szeparatista aktivizmus révén. A valóság valahol a kettő között van". Itt fontos hangsúlyozni, hogy az orosz hatóságok mindig is nyilvánosan azt állították, hogy a donbássi konfliktusban nem volt orosz katonai jelenlét. Sőt, ahogy Heinsch írja, "egyes jelentések szerint az orosz katonák eltávolították az azonosító jelvényeket, és az oroszbarát lázadó csoportok nevében harcolnak. A jelvényeket nyilvánvalóan azért távolítják el, hogy megmutassák, hogy egyénként vesznek részt, nem pedig az orosz fegyveres erők tagjaiként".¹¹⁴ Elemzők elismerik, hogy 2014 óta több mint 30 000 orosz önkéntes csatlakozott a kelet-ukrajnai ellenségeskedésekben részt vevő félkatonai csoporthoz.¹¹⁵ Az önkéntesek beáramlása Oroszországból a Donbasba, a Kreml hivatalos, be nem avatkozásról szóló álláspontja ellenére, kivételessé teszi ezt a kontextust a hibrid hadviselésben történő ellenségeskedés szempontjából.

Orosz források szerint az "önkéntességet" (*dobrovolcsesztvo*) és az "igazságosságot" (*spravedlivoszt*) a politikai elit 2014 óta orosz nemzeti elvvé emelte. Amint azt Szergej Eledinov orosz szakértő megjegyezte, az "önkéntesség" ideológiája Oroszországban olyan politikai eszközzé fejlődött, amelyet a kormányzat eszközként használ, hogy "megszabaduljon az orosz társadalmon belüli "nemkívánatos" csoportoktól, hogy lazítson a belső nyomáson, és egyidejűleg növelje a belföldi patriotizmust".¹¹⁶ Az orosz katonai áldozatok száma továbbra sem ismert, bár 2015-ben egy orosz híroldal kiszivárgott hivatalos adatokról számolt be, amelyek szerint az Ukrajnában harcoló katonák közül mintegy 2000-en haltak meg és mintegy 3200-an sebesültek meg.¹¹⁷

¹⁰⁸ Robert Heinsch, "Konfliktusosztályozás Ukrajnában: Proxy War": The Return of the 'Proxy War?'" International Law Studies, US Naval War College, 91, 323., 2015, <https://digital-commons.usnwc.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1264&context=ils>.

¹⁰⁹ "From cold war to hot war," The Economist, 2015. február 12., <https://www.economist.com/briefing/2015/02/12/from-cold-war-to-hot-haboru>.

¹¹⁰ Frank Hoffman, "A nem is olyan új hadviselésről: War on the Rocks, 2014. július 28., <https://warontherocks.com/2014/07/on-not-so-new-warfare-political-warfare-vs-hybrid-threats/>.

¹¹¹ Lásd például: "MH17 Ukraine plane crash: BBC News, 2020. február 26., <https://www.bbc.com/news/world-europe-28357880>.

¹¹² David Barno, "Shadow Wars of the 21st Century", War on the Rocks, 2014. július 23., <https://warontherocks.com/2014/07/the-shadow-wars-of-the-21st-century/>.

¹¹³ Heinsch, "Konfliktusosztályozás Ukrajnában".

¹¹⁴ Ibid.

¹¹⁵ Tatjana Voltskaya és Daisy Sindelar, "Volunteer Now! Russia Makes It Easy To Fight In Ukraine", Szabad Európa Rádió, 2015. február 4., <https://www.rferl.org/a/russia-ukraine-volunteers-kremlin-easy-to-fight-/26828559.html>; lásd még: Kacper Rekawek (szerk.), Not Only Syria? The Phenomenon of Foreign Fighters in a Comparative Perspective, IOS Press Ebooks, NATO Science for Peace and Security Series - Human and Societal Dynamics, 134. kötet, 2017, <http://ebooks.iospress.nl/volume/not-only-syria-the-phenomenon-of-foreign-fighters-in-a-comparative-perspective>.

¹¹⁶ Szergej Eledinov, "Az orosz önkéntesség eredetéről és jelentéséről (oroszról fordítva)", RusMonitor, 2018. február 22., <https://rusmonitor.com/sergej-eledinov-ob-istokakh-i-smysle-russkogo-dobrovolchestva.html>.

¹¹⁷ Michael Segalov, "The number of Russian troops killed or injured fighting in Ukraine seems to have been accidentally published," The Independent, 2015. augusztus 26., <https://web.archive.org/web/20150826134411/http://www.independent.co.uk/news/world/europe/the-number-of-russian-troops-killed-or-in-in-in-ukraine-seems-to-have-been-accidentally-published-10472603.html>; Alexey Eremenko,

Az interjúalanyok jelezték, hogy számos helyi csoport szerveződött, különösen Rosztovban és Moszkvában, különösen olyan anyák által, akik tudni akarják fiaik sorsát és a jogokat, amelyekkel e kétes körülmények között rendelkeznek. Az interjúalanyok azt is jelezték, hogy Oroszországban vannak olyan rehabilitációs központok, amelyek a frontvonalról visszatérő sebesült harcosok igényeivel foglalkoznak.

A Szovjetunió 1991-es összeomlását követően számos köztársaságban kirobbanó katonai konfliktus tört ki. Amint az interjúkban elhangzott, az orosz hatóságok kedvezően tekintenek a szeparatista mozgalmakra a széttöredezett posztsovjét térségben, és lehetőséget látnak arra, hogy távoli ellenőrzést gyakoroljanak e fiatal köztársaságok felett azzal a céllal, hogy korlátozzák a helyi nacionalizmus terjedését, miközben regionális "bíróként" lépnek fel, különböző mértékben támogatva őket anyagilag és katonailag, beleértve a szeparatista harcot segítő független "önkénteseket" is.¹¹⁸ Ahogy egy elemző megjegyzi, "amellett, hogy az orosz "önkéntesek" a regionális katonai konfliktusokban való közvetett részvétel hatékony eszközei, az orosz "soft power" orosz változatának egyik alappillére, sőt bizonyos mértékig az orosz nemzeti eszme részét is képezik".¹¹⁹ Különösen öt konfliktus illusztrálja ezt a stratégiát - Abházia, Hegyi-Karabah, Dél-Oszétia, a Donbasz és Transznisztria -, ahová orosz önkéntes félkatonai alakulatokat küldtek az "ellenőrzött destabilizáció" stratégiájának végrehajtására. Egy bizonyos idő elteltével és a helyi mozgalmak összehangolt támogatása után Oroszország harmadik félként, "békeerőként" lép be, majd a konfliktus "befagyasztása" után a politikai megoldhatatlanságig megy.¹²⁰ De, ahogy egy tudós rámutat, ezeket a "posztsovjét konfliktusokat" gyakran "befagyasztva" írják le. Ez egy félrevezető kifejezés, amely a veszélyesség határát súrolhatja. E viták politikai kontextusa mindig változik, és némelyikben fennáll az erőszakba torkolló olvadás lehetősége... Talán pontosabb lenne az e konfliktusok körüli tárgyalási folyamatokat befagyottnak nevezni, a bennük érintett diplomaták minden erőfeszítése ellenére... A rendelkezésre álló források továbbra is szerények, még akkor is, ha [néhány esetben] sikeresen hozzájárultak ahhoz, hogy egy sor "kis lépést" tegyenek, amelyek javították a hétköznapi emberek életét a helyszínen".¹²¹

Egyes elemzők jelezték, hogy az orosz gazdaság jelenlegi "súlyos állapota, a belpolitikai zűrzavar és az új nyugati támogatók felé fenntartandó liberális homlokzat fenntartásának szükségessége"¹²² miatt az orosz erők nem tudnak nyíltan részt venni ezekben a konfliktusokban, annak ellenére, hogy geopolitikai jelentőséggel bírnak. Ennek eredményeként ezeket a konfliktusokat orosz "polgári önkéntesek" árasztották el, akik nem hivatalosan az állam érdekeiért harcoltak. Az interjúk szerint Oroszországnak a hadseregből taktikai csoportjai voltak jelen a Donbaszban, gyakorlati és technikai támogatás céljából, valamint katonai kiképzés biztosítása céljából. Az önkéntesség jelenségének több másodlagos haszna is volt: belföldön a hazafias érzéseket táplálta, Oroszországnak "hihető tagadhatóságot"¹²³ biztosított, külföldön pedig egy igazságos és "humanitárius" harc képét népszerűsítette - ezt bizonyítja az az érv, hogy az orosz önkénteseknek nem volt más választásuk, mint megvédeni donbászi "testvéreiket" az ukrán erőkkel szemben.

Alekszandr Kobrin jogász, a szentpétervári törvényhozó gyűlés képviselője megjegyzi, hogy nem lehet tudni, hány orosz van ma aktív harcban a Donbaszban: "Oroszország nem tesz semmit az önkéntesek beáramlásának megállítása érdekében... Éppen ellenkezőleg, nyíltan támogatják az oda küldésük gondolatát".¹²⁴ A konfliktuselemzők úgy vélik, hogy ezen önkéntesek egy része az orosz fegyveres erők tagjai, akiket úgynevezett szabadságra vagy szabadságra küldtek Ukrajnába. Miközben a Kreml határozottan tagadja a hivatalos beavatkozást a Donbaszban, nyilvánosan bátorítja az önkéntességnek ezt a hagyományát, dicséri az önkéntesek teljesítményét, és közvetíti hőstetteiket a televízióban és az interneten.¹²⁵ Sokan bírálták a Kreml álláspontját, mondván, hogy Oroszországnak vagy egyenesen vissza kellett volna integrálnia a régiót, vagy

"Russia's Classified Ukraine Crisis Death Toll Appears to Have Leaked," NBC News, 2015. augusztus 26., <http://www.nbcnews.com/storyline/ukraine-crisis/russias-classified-ukraine-crisis-death-toll-appears-have-leaked-n416206>.

¹¹⁸ A szakirodalom szerint öt konfliktus - Abházia, Karabah, Oszétia, Tádzsikisztán és Transznisztria - példázta ezt, amelyekben orosz "önkénteseket" és félkatonai csoportokat küldtek titokban az ellenőrzött destabilizációs stratégia végrehajtására, támogatva és követve a helyi lakosság mozgósítását. Egy konfliktusos időszak után az orosz hatóságok békefenntartó erőket ajánlanak fel, és befagyasztják a konfliktust, kvázi katonai megszállással fenntartva a helyzet ellenőrzését.

¹¹⁹ Sergey Sukhankin, "From 'Volunteers' to Quasi-PMCs: Retracing the Footprints of Russian Irregulars in the Yugoslav Wars and Post-Soviet Conflicts," The Jamestown Foundation, 2019. június, https://jamestown.org/program/from-volunteers-to-quasi-pmcs-retracing-the-footprints-of-russian-irregulars-in-the-yugoslav-wars-and-post-soviet-conflicts/#_eDPRef5.

¹²⁰ Alison Smale, "Latvia's Tensions With Russians at Home Persist in Shadow of Ukraine Conflict," The New York Times, 2014. augusztus 23., <https://www.nytimes.com/2014/08/24/world/europe/latvias-tensions-with-russians-at-home-persist-in-shadow-of-ukraine.html>.

¹²¹ de Waal és von Twickel, Beyond Frozen Conflict.

¹²² Sukhankin, "Az "önkéntesektől" a kvázi-PMC-kig".

¹²³ Joshua Ball, "Plausible Deniability" In Russia's Hybrid War In Ukraine," Global Security Review, 2019. június 10., <https://globalsecurityreview.com/plausible-deniability-russias-hybrid-war-ukraine/>.

¹²⁴ Voltskaya és Sindelar, "Önkéntes most!"

¹²⁵ Ibid.

teljesen tartózkodtak a beavatkozástól, és hogy a Kreml nem látta végig az általuk bátorított, támogatott és támogatott folyamatot. A helyi lakosság és az önkéntesek elárulva érzik magukat, manipulálva abban a reményben, hogy az ő sorsuk is olyan lesz, mint a Krímé - integráció és támogatás. Ahogy egy volt orosz önkéntes fogalmazott: "ha a donbászi orosz szeperepvállalás célja a civilek támogatása és védelme lett volna, a dolgok egészen másképp alakultak volna".

A helyi és regionális politikai prioritások által táplált és fenntartott hétéves konfliktus során a donbászi régiót folyamatos gyilkosságok, a polgári lakosság elleni erőszak, a lakóhelyváltogatás és a tartós gazdasági és társadalmi következmények sújtották. Az elemzés megállapításai azt mutatják, hogy a kelet-ukrajnai konfliktust továbbra is a tényezők összefolyása okozza. Bár a kijevi tüntetések váltották ki, a Maidan utáni ukrán kormány és a donbászi helyi éltek közötti, a függetlenségi és önrendelkezési törekvésekkel kapcsolatos szakadás rávilágít az orosz orientációjú és az új ukrán rendszert támogató törekvések közötti növekvő szakadásra. Miközben az Ukrajnán belüli klánok és hadurak anyagi haszonért és politikai befolyásért harcoltak, az orosz hatóságok célja a nyugati irányultságú ukrán hatóságok destabilizálása volt Kijevben, újjáélesztve az Oroszország és a Nyugat közötti tartós geopolitikai rivalizálást.

Míg az elemzők és a tudósok általában egyetértenek abban, hogy az ukrán közösségeknek már a Majdan előtt is voltak sérelmeik - akár a gazdasági kilátásokkal, a megélhetéssel, a kormányzással és az infrastruktúrával kapcsolatban -, az már nem egyértelmű, hogy ezek a problémák súlyosbították-e a meglévő polarizált álláspontokat és az elszakadási törekvéseket, vagy a kelet-ukrajnai konfliktus szítása és erősítése Oroszország nagyobb, posztszovjet politikai projektjének része. Egyes elemzők még ennél is tovább mentek, mondván, hogy "a 2014-es ukrajnai eseményekkel kapcsolatos tudományos kutatások messze legvitatottabb aspektusa a fegyveres konfliktus belső, belföldi okainak keresése, tekintettel arra, hogy az orosz kormányzat "polgárháborúként" tüntette fel".¹²⁶ Ezt a nézetet tükrözi az orosz és amerikai szakértők által létrehozott, az *ukrajnai válság megoldására irányuló 24 lépéses terv*¹²⁷ kritikusaiknak 2014. júniusi nyílt levele: "kategorikusan ellenezzük a nem ukránok részvételét ebben a kezdeményezésben, mert az Oroszország és talán Amerika legrosszabb uralmi ösztöneire játszik rá. Kiderül, hogy Ukrajna valójában nem független ország, és Oroszország az Egyesült Államokkal egyetértésben meghatározhatja sorsát".¹²⁸ A konfliktusról szóló eltérő geopolitikai narratívákról a jelentés későbbi részeiben lesz szó.

Annak mérlegelése során, hogy miként lehetne Ukrajnát kivezetni ebből az elhúzódó, politizált patthelyzetből, ez a kutatás a konfliktus különböző mozgatórugóit vizsgálta mind belföldi, mind regionális szinten. Hasonlóképpen, miközben nemzetközi politikai erők játszanak szerepet, el kell ismerni, hogy az ukrajnai konfliktus az Oroszország és a nyugati világ közötti nagyobb gazdasági, társadalmi és politikai konfrontáció uralkodó megnyilvánulása is, amely ennek a szélesebb körű geopolitikai versenynek az egyik színtere a sok közül, és amely a versenyt és a konfrontációt eszközlalta. Az ukrajnai konfliktus elemzéséhez fel kell ismerni Putyin elnök geopolitikai pozicionálását, aki "úgy tűnik, hogy egyszerre csak két-három nagy kérdésre összpontosít (nevezetesen Ukrajna, Szíria, az Egyesült Államok). A többi kérdés tekintetében egy világitótoronyhoz hasonlítható, amelynek fényes fénysugara csak alkalmanként esik le egy-egy kérdésre..., rövid, de erős politikai kitörésekre készítve a központból".¹²⁹

6. A konfliktus belföldi gyökerei

Ha az ukrajnai konfliktus mozgatórugóit Oroszországnak a donbászi szeparatista mozgalom kirobbantásában játszott központi szerepére és az abban való felelősségére szűkítjük le, akkor elfedjük a helyben motivált tényezőket, és korlátozzuk az ukrajnai kormányzasi és társadalmi-gazdasági körülmények elemzését, amelyek a Majdan idején szeparatista reakciókat váltottak ki. A szeparatista érzelmekre fogékony helyi társadalmi és politikai légkör nélkül a külső erők nem biztos, hogy ugyanolyan meggyőző befolyással bírtak volna, mint Donyeckben és Luhanszkban.

Az Euromajdan-tüntetések lakossági megítélését tekintve 2014-ben a donyecki lakosok 70%-a, Luhanszkban pedig 61%-a tartotta a tüntetéseket nyugati irányításúnak.¹³⁰ Janukovics elnök száműzetésének fényében

¹²⁶ Vlad Mykhnenko, "A kelet-ukrajnai háború okai és következményei: An Economic Geography Perspective," *Europe-Asia Studies*, 72:3, 2020: <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/09668136.2019.1684447?needAccess=true>.

¹²⁷ Uri Friedman, "A 24-Step Plan to Resolve the Ukraine Crisis", *The Atlantic*, 2014. augusztus 26., <https://www.theatlantic.com/international/archive/2014/08/a-24-step-plan-to-resolve-the-ukraine-crisis/379121/>.

¹²⁸ Oleksandr Sushko, "After the Ukraine-Russia War: Is There a Sustainable Solution?", *PonarsEurasia - Policy Memos*, 2014. szeptember 15., <https://www.ponarseurasia.org/memo/after-ukraine-russia-war-there-sustainable-solution>.

¹²⁹ de Waal és von Twickel, *Beyond Frozen Conflict*.

¹³⁰ 5 KMIS felmérés, 2014. április 8-16.: http://zn.ua/UKRAINE/mneniya-i-vzglyady-zhiteley-yugo-vostokaukrainy-aprel-2014-143598_.html link úgy tűnik, hogy elromlott, el tudjuk érni valahogy ?

és a belső ellenállás Porosenko elnök EU-barát politikájával szemben, azt lehet állítani, hogy a Porosenko-rendszer elutasítása teret teremtett az opportunisták politikai szereplők számára, hogy Kelet-Kijev delegitimálása érdekében népi szeparatista programokat szítsanak. Az ukrán hatóságok ezt követően még inkább elvesztették legitimitásukat, ahogy az állam regionálisan tovább töredezett, ahogy a rendfenntartó erők és a tüntetések résztvevői által elkövetett alacsony szintű erőszakos cselekmények elterjedtek Kijeven túlra.

A szakirodalom és az interjúk a konfliktus négy fő hazai gyökerére mutatnak rá. Az első a donbászi identitás kikristályosodása. Hamar nyilvánvalóvá vált, hogy amint az erőszak és a szeparatista befolyás kezdett elhatalmasodni Donbászban, az ukrán hatóságok határozottabbá váltak elszigetelődesi politikájukban. Amint Kijev elhatározta, hogy a szeparatista mozgósítás ellen az ATO-n keresztül kíván fellépni, a konfliktus jelentősen eszkalálódott.¹³¹ Miközben ezeknek a "lázadók által tartott" területeknek a megfélemezése azonnali katonai előnyöket hozott az ukrán fegyveres erők számára, ez a marginalizáció és az ellenségeskedés hozzájárult a szeparatista rezsim lakossági támogatottságának növekedéséhez.

Másodszor, Luhanszk és Donyeck egyre nagyobb gazdasági kihívásoknak van kitéve, beleértve a dezindusztrializációt és a csökkentett gazdasági lehetőségeket, ami tovább szította ezt a konfliktust. A régió a konfliktus folytatódásával jelentős társadalmi és politikai átalakuláson ment keresztül. Ahogy a helyi lakosság az ellenségeskedések eszkalálódása közepette elmenekült a régióból, a régió elvesztette értelmiségi és középosztályának nagy részét, beleértve a szakembereket, közalkalmazottakat, újságírókat, értelmiségieket és vállalkozókat, valamint a kijevi rezsimet támogató közösségeket. Távollétükben a közeli ipari városokból, valamint a szeparatista párti lakosságból az NGCA-ba visszaáramló emberek olyan közösségek társadalmi szövetét hozták létre, amelyek szegényebbek, kiszolgáltatottabbak és jobban függenek a szeparatista de facto állam által nyújtott szociális és pénzügyi juttatásoktól. Bár Oroszország anyagilag támogatta az új szeparatista hatóságokat, a régióban mind az orosz, mind az ukrán oldalról csökkentek a befektetések, és ezt követően gazdasági hanyatlás következett be. Az ipari termelékenység, amely egykor az ukrán gazdaság jelentős részét tette ki, leállt, így a lakosságot munkanélküliség, szegénység, valamint az oktatási és megélhetési lehetőségek hiánya sújtotta, ami a fiatal férfiakat a szeparatista mozgalomhoz való csatlakozásra készítette. Ez a társadalmi-gazdasági bizonytalanság elsősorban a haduraknak és a szeparatista elitnek kedvezett, akik a DPR és LPR szankcióit és kereskedelmi blokádjait kihasználva fosztogatásból, csempészetből, bérletszerzésből és a DPR és LPR szankcióinak és kereskedelmi blokádjainak kihasználásából szereztek jövedelmet.

Harmadszor, a hazafiság és a nacionalizmus fogalma összemosódott és eltorzult. Egy interjúalany szerint a nacionalistának valló ukránok többnyire egyszerűen hazafiasak, viszonylag támogatják a kormányt, és nem azonosulnak a keleten visszhangzó szélsőjobb oldali retorikával. A populista mozgalmak között azonban vannak olyan milíciák, amelyek a Pravyi Sektor¹³² szélsőjobb oldali ukrán politikai pártból és félkatonai csoportból alakultak ki, amely elutasítja Ukrajna EU-hoz való csatlakozását. A Pravyi Sektoron túl a nacionalizmus "neonáci" brandje. Mint egy vizsgálatból kiderül, "az ukrán szélsőjobb oldalt továbbra is normalizálják az ország legfelsőbb vezetői. Ukrajna csúcsmiszterei nem csupán a szélsőjobb oldaliak által szervezett rendezvényeken vesznek részt, hanem szó szerint az asztalnál ülnek Zelenskijel, aki a kelet-ukrajnai háború de-eszkalálására vonatkozó terveit vitatja meg. Ezzel párhuzamosan szélsőjobb oldali szervezetek Ukrajna-szerző vezető szerepet vállaltak a "Nem kapitulálunk!" tüntetések szervezésében Zelenskij Oroszországgal hamarosan megkezdett tárgyalásai ellen".¹³³ A C14 nevű csoport például "többet tett a beszédnél vagy a neonáciknál szokásos szimbólumok és gesztusok használatánál. A csoport hosszú múltra tekint vissza a kisebbségek, köztük a romák és az általa önkényesen "szeparatistaként" vádolt személyek elleni erőszakos akciókban. Még azt a kitüntetést is kiérdemelte, hogy két vezető tagja ellen gyilkosság miatt indult eljárás (bár a két férfi tagja a vádakot)".¹³⁴

Negyedszer, a konfliktus folytatódásával a donbászi civilek viselik az erőszak, az Ukrajnán belüli elszigeteltség, valamint az ukrán hatóságok részéről tapasztalható folyamatos megkülönböztetés és megbélyegzés terhét. A civilek elszenvedték a bombázásokat, otthonaik és városaik lerombolását, gazdasági szankciókat, blokádokat és az ukrán média általi becsmérlést pusztán azért, mert keleten élnek. Ahogy egy elemző írta, "Donbász elszigeteltsége hozzájárul a DPR és az LPR mint öngazgató entitások megszilárdulásához és a helyi közvélemény támogatásának növekedéséhez. Míg a donbászi konfliktuspotenciál

¹³¹ Cynthia Buckley, Ralph Clem és Erik Herron, "Az egészségügyi infrastruktúra elleni támadások a Donbaszban: Implications for Ukrainian State Legitimacy", PONARS Eurasia Policy Memo No. 562, 2019. január, http://www.ponarseurasia.org/sites/default/files/policy-memos-pdf/Peprm562_Herron-Clem-Buckley_Jan2019_0.pdf.

¹³² Shaun Walker, "Ukrainian far-right group claims to be coordinating violence in Kiev," The Guardian, 2014. január 23., <https://www.theguardian.com/world/2014/jan/23/ukrainian-far-right-groups-violence-kiev-pravy-sektor>.

¹³³ Oleksiy Kuzmenko és Michael Colborne, "How to Mainstream Neo-Nazis: A Lesson from Ukraine's New Government," Bellingcat, 2019. október 21., <https://www.bellingcat.com/news/uk-and-europe/2019/10/21/how-to-mainstream-neo-nazis-a-lesson-from-ukraines-new->

government/; lásd még "Zelenszkij küzd Ukrajna neonáci problémájának megfékezéséért," Center for Analysis of the Radical Right, 2019. november 30., <https://www.radicalrightanalysis.com/2019/11/30/zelensky-struggles-to-contain-ukraines-neo-nazi-problem/>.
¹³⁴ Oleksiy Kuzmenko és Michael Colborne, "Yes, It's (Still) OK To Call Ukraine's C14 "Neo-Nazi", Bellingcat, 2019. augusztus 9., <https://www.bellingcat.com/news/uk-and-europe/2019/08/09/yes-its-still-ok-to-call-ukraines-c14-neo-nazi/>.

megszilárdult, a status quo megszilárdulása növeli a jövőbeni reintegráció költségeit".¹³⁵ Ezeket a sérelmeket tetézi az az érzés, hogy az orosz hatóságok nem teljesen elkötelezettek a donbászi lakosság védelme mellett a hivatalos integráció révén, ahogyan azt a Krimben tették. A civilek egyre inkább rájöttek, hogy a Donbászt nem az örendelkezésük érdekében használják ki, hanem inkább feláldozzák nagyobb politikai előnyökért. Röviden, a közösségek úgy érzik, hogy mindkét oldal elhagyott.

Ezek a tényezők a donbászi térségen belül nagyobb egységérzetet keltenek, és újjáélesztették a donbásziak történelmi politikai és társadalmi identitását, amely a Kijev-, EU- és USA-ellenes hangnem szinonimája. Egyesek szerint ez önbeteljesítő jóslattá vált: Kijevnek a donbászi régióról és népéről alkotott lekicsinyítő képzetével, az ebből következő "elszigetelődési politikájával"¹³⁶ az ukrán hatóságok végső soron hozzájárultak a szeparatista érzelmek szításához, és következésképpen Oroszország befolyásának erősítéséhez a régióban.

7. A konfliktus regionális és nemzetközi gyökerei

A donbászi konfliktus gyökerei szintén a Szovjetunió felbomlásában és a területek független köztársaságokra való feldarabolásában gyökereznek az 1990-es évek elején. Egy interjúalany szerint "Putyint és kormányát mélyen traumatizálta a Szovjetunió összeomlása, amelyet a Nyugat elleni vereségként éltek meg". Mások megjegyezték, hogy "Putyin és az orosz emberek többsége úgy tekintett a Krim Oroszországba való integrálására, mint egy történelmi igazságtalanság kijavítására".¹³⁷ Annak megértése, hogy Oroszország úgy látja, hogy "elveszített területeket" birtokol, döntő fontosságú a Kreml donbászi stratégiájának megértéséhez. Egy megkérdezett orosz konfliktuselemző szerint "a Donbasz csak egy része az Oroszország és a nyugati országok közötti geopolitikai feszültségeknek. Az orosz hatóságok számára a Donbasz egy alku tárgya, egy módja annak, hogy háttérbe szorítsák a krimi kérdést. A Donbasz egy ütközőzónát jelent a Krimmel, és Oroszországnak az a törekvése, hogy a Krim annektálását kész tényként kezelje". Egy másik interjúalany szerint "Ukrajna történelmileg és örökre Oroszországhoz kötődik. A Novorosszija 138 vállalkozásból Ukrajna nincs kizárva".¹³⁹ Egy megkérdezett orosz veterán szerint "soba nem fogjuk elfogadni a Szovjetunió felbomlását, amelyet a Nomenklatura 140 hozott létre, és amelyet hivatalosan, politikailag és gazdaságilag nem adtak meg. Oroszok millióiból hasonlóan nekünk is vannak gyökereink ukrán területen".

Ahhoz, hogy megértsük a térség mai konfliktusdinamikájának alakulását, meg kell vitatni az orosz befolyás történelmi narratíváját és örökségét. A konfliktust megelőző évtizedekben a Donbaszban már a gazdagok és szegények közötti szakadék növekedésével és a középosztály érzékelhető hiányával kellett szembenéznie. Elemzők megjegyezték, hogy a Donbászt Ukrajna az 1990-es évek gazdasági hanyatlása során magára hagyta, így az emberek törekeny társadalmi és gazdasági körülmények között maradtak. Ez különösen a bányáipar visszaesésében mutatkozott meg. A Donbaszról alkotott sztereotip kép, ahogyan azt Jaroszlav Policsuk is bemutatta, a szovjet civilizációról alkotott mélyen gyökerező képhez kapcsolódik, ebben az esetben a bányászok hősiességének mítoszához, amely a köztársaság többi részének javát szolgálta. A Szovjetunió összeomlása után azonban a szénbányászati régiók, amelyek közül talán a Donbasz a legemblematikusabb, megőrizték sajátos szovjet identitásukat. Amikor az 1990-es évek zúrvára után a donbászi oligarchák újraszervezték az acél- és széntermelést és -exportot, a helyi lakosok visszanyertek egy bizonyos fokú gazdasági stabilitást, az "éles társadalmi rétegződés és egyenlőtlenség" ellenére.¹⁴¹ A donbászi elit meggazdagodott azért, hogy

¹³⁵ Tetyana Maljarenko, "Evolving Dynamics and Conflict Potential in Eastern Ukraine", PONARS Eurasia, Policy Memo 569, 2019. január, <http://www.ponarseurasia.org/memo/evolving-dynamics-and-conflict-potential-eastern-ukraine>.

¹³⁶ Maljarenko, "Fejlődő dinamika".

¹³⁷ Marzalik, "Ukrajna konfliktus".

¹³⁸ A Novorosszijával kapcsolatos további információkért lásd: Mat Babiak, "Welcome to New Russia", Ukrainian Policy, 2014. május 23.,

<http://ukrainianpolicy.com/welcome-to-new-russia/>; "Malrosszija - Kis Oroszország", GlobalSecurity.org,

<https://www.globalsecurity.org/military/world/para/novorossiya.htm>; Andrei Kolesnikov, "Why the Kremlin Is Shutting Down the

Novorossiya Project", 2015. május 29., [https://carnegiendowment.org/2015/05/29/why-kremlin-is-shutting-down-novorossiya-](https://carnegiendowment.org/2015/05/29/why-kremlin-is-shutting-down-novorossiya-project/196u)

project/196u. ¹³⁹ Novorosszija, vagy Új Oroszország, mai szóhasználatban a Népköztársaságok Uniója, amely a DPR és az LPR javasolt

konföderációja. Novorosszija létrehozása egy politikai fogalom, amelyet Putyin elnök egy 2014. áprilisi beszédében fogalmazott meg. Lásd

Bohdan Ben, "The rise and

decline of Donbas: how the region became "the heart of Soviet Union" and why it fallen to Russian hybrid war," Euromaidan Press, January

2019, [http://euromaidanpress.com/2019/01/18/the-rise-and-decline-of-donbas-how-the-region-became-the-heart-of-soviet-union-and-why-it-](http://euromaidanpress.com/2019/01/18/the-rise-and-decline-of-donbas-how-the-region-became-the-heart-of-soviet-union-and-why-it-fell-to-russian-hybrid-war)

fell-to-russian-hybrid-war.

¹⁴⁰ A Nomenklatura a volt Szovjetunió "új" uralkodó elitjét képviseli, akik a köz- és magánhatalmat és intézményeket ellenőrzik. Lásd

általában Ernest Mandel, "Why The Soviet Bureaucracy is not a New Ruling Class," Ernest Mandel Internet Archive, 1979,

https://www.ernestmandel.org/en/works/txt/1979/soviet_bureaucracy.htm.

¹⁴¹ Bohdan Ben, "The rise and decline of Donbas: how the region became 'the heart of Soviet Union' and why it fallen to Russian hybrid war",

Euromaidan Press, 2019. január, [http://euromaidanpress.com/2019/01/18/the-rise-and-decline-of-donbas-how-the-region-became-the-heart-](http://euromaidanpress.com/2019/01/18/the-rise-and-decline-of-donbas-how-the-region-became-the-heart)

egyidejűleg az állam által nyújtott széntámogatások, amelyek az exportot jövedelmezőbbé tették. ¹⁴² Ennek ellenére a Kijevből érkező gazdasági támogatás ellenére az elitek egy Kijevvel szemben álló narratívát népszerűsítettek, és a közösségeket az erőltetett ukránosítás kilátásaival ijesztgették. ¹⁴³

Mint Polishchuk írja, "a ruszifikáció malomkövei, amelyeket a szovjet időkben állítottak fel, az ukrán függetlenség korában is tovább keringtek". ¹⁴⁴ A háború évek óta megoldatlan kérdések mögöttes sürgősségéről árulkodik, amelyeket az ukrán hatóságok valamilyen módon elhallgattak vagy letagadtak. A donbászi konfliktus a posztkommunista Ukrajna identitásválságának legmarkánsabb megnyilvánulása lett. A 2001-es népszámlálás kapcsán "a régió sok lakosa nem akarta megválasztani nemzetiségét az ukránok (akiket a szovjet időkben als alsóbbrendű parasztnak ábrázoltak) vagy az oroszok (akik domináltak és intoleranciát tanúsítottak másokkal szemben) között, és inkább szovjetként azonosították magukat, bár ez nem szerepelt a sok lehetséges válasz között a felmérésben". ¹⁴⁵ A régió legtöbb iskolájában továbbra is az orosz maradt a hivatalos nyelv, és a helyi elit elriasztotta az ukrán nyelv használatát. Abban az időben "Luhanszkban például mindössze három olyan iskola volt, ahol az ukrán volt az oktatás nyelve, egy 407 000 lakosú városban". ¹⁴⁶

A régióban ma is fennáll a szegregáció érzése; az interjúalanyok azt állították, hogy "*Ukrajna nem törődik velünk*" - ez az érzékelt diszkrimináció felgyorsította az elidegenedést Donbász és az ország többi része között, előkészítve a terepet a jelenlegi konfliktushoz. Ahogy Ljubov Jakimcsuk író írta, "a mai Donbász a bomló emberi testhez hasonlít. Az emberek kiábrándulnak reményeikből... a háború szétválasztja és elpusztítja őket". ¹⁴⁷

Ellentétes Narratívák

Ez a szakasz azokat az eltérő narratívákat dolgozza fel, amelyeket az érdekelt felek ebben a kontextusban elfogadtak és megfogalmaztak. Bár nem célja, hogy értékelje ezen állítások érdemeit, a jelentéshez készített interjúk megállapításaival kiegészítve tartalmazza a különböző tudósok meglátásait, akik különböző módokat dolgoztak ki a különböző narratívák konceptualizálására és megértésére. ¹⁴⁸ Ez a szakasz először az ukrán kormány és a nyugati nézőpontokkal, másodsor pedig a szeparatista és oroszbarát nézőpontokkal foglalkozik. Az ezekben az ellentétes narratívákban megmutatkozó fő tendenciák megvitatása megalapozza a konfliktust kiváltó tartós feszültségek és sérelmek, valamint a megoldási lehetőségek megértését, amelyekről egy következő fejezetben lesz szó.

1. Kormány- és nyugatbarát perspektívák

Az általában Kijev- és/vagy Nyugat-párti álláspontot képviselő ukránok esetében az interjúk három fő témát tártak fel. Először is, széles körben elterjedt az az érzés, hogy a konfliktust Oroszország szervezte és kezdeményezte. Ez az érzés tükröződik a Nemzetközi Bíróságnak (ICJ) tett nyilatkozatban, amelyben az ukrán hatóságok azt állították, hogy a donbászi konfliktus Oroszország destabilizációs technikája, egy proxy-háború, amelynek célja, hogy a Donbászt, mint a sok "oroszok által megszállt adminisztráció" egyikét megszállják. ¹⁴⁹

Az ilyen irányultságú interjúalanyok tanúsították, hogy a konfliktus nem lett volna lehetséges orosz támogatás, befolyás, eszközök és katonai szakértelem nélkül. Sokan egyáltalán nem tartják a konfliktust belső konfliktusnak, hanem inkább az orosz agresszióból és az ukrainai orosz jelenlétből eredő nemzetközi konfliktusnak. Az egyik megkérdezett ezt a nézetet valló személy szavaival élve: "*Oroszország megszállta Ukrajnát. Oroszországnak tankjai vannak, és ellenőrző a Krim és a Donbasz szárazföldi területét. A oldalon.*

¹⁴² Lásd Chris Collison, "The Struggle Of Eastern Ukraine's Coal Miners's", Szabad Európa Rádió, 2016. augusztus 30., <https://www.rferl.org/a/ukraine-donbas-coal-mining/27952177.html>.

¹⁴³ Ben, "A Donbász felemelkedése és hanyatlása".

¹⁴⁴ Ibid.

¹⁴⁵ Ibid.

¹⁴⁶ Ibid.

¹⁴⁷ Olga Betz, "Interjú: Jakimcsuk: Most a Donbassz úgy bomlik, mint egy emberi test", 2015. február, <http://archive.chytomo.com/interview/yakimchuk-zaraz-donbas-rozkladayetsya-yak-lyudske-tilo>.

¹⁴⁸ A témában már létező tudományos munkákra lásd általában Andrew Wilson, "The Donbas between Ukraine and Russia: The Use of History in Political Disputes," *Journal of Contemporary History*, Vol. 30, No. 2, April 1995; Stephen Shulman, "National Identity and Public Support for Political and Economic Reform in Ukraine," *Slavic Review* 64/1, 2005; James Wertsch, "The Narrative Organization of Collective Memory," *Ethos* 36/1, 2008; Andrew Wilson, *The Ukrainians: Unexpected Nation*, 3. kiadás, New Haven: Yale University Press, 2009; és Karina V. Korostelina, "Ukrajna nemzeti narratíváinak konfliktusa: Euromaidan and Beyond", *Die Ukraine-Krise*, Vol. 89, No. 1/2, 2014.

¹⁴⁹ http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T182268.html.

naponta és óránként követnek el erőszakos cselekményeket. A Donbasz feletti levegőt is ők ellenőrzik, és kiberkampányt folytatnak Ukrajna egész területén". A jelenlegi konfliktus az Ukrajna és Oroszország közötti régóta fennálló, történelmi elnyomásban és leigázásban gyökerező kapcsolat újabb megnyilvánulásának tekinthető.¹⁵⁰ Ahogy az egyik interjúalany kifejtette: "el kellene ismerni Oroszország történelmi elnyomását a múltban és a jelenben a köztársaságokban, és azt, hogy Oroszországban dicsőítették az orosz háborús cselekményeket. Oroszország következetesen vitatja szerepét és tetteit, tagadja az orosz harcok jelenlétét, a visszatért vagy meghaltakat, miközben azt is állítja, hogy ez egy ukrán polgárháború. Ez a képmutatás nem járul hozzá ahhoz, hogy konstruktív párbeszédet folytassunk a konfliktus megoldása érdekében".

A retorika nagy része a Nyugaton - különösen az uniós országokban és az Egyesült Államokban - maga Putyin elnök ellen irányult, démonizálva őt, és azt állítva, hogy "sok nyugati ember úgy véli, hogy az orosz népet agymosásnak veti alá az állam által irányított hatalmas nacionalista propagandagépezet". Putyint zseniális, kegyetlen taktikusnak ítélik, aki teljes mértékben uralja országát".¹⁵¹ A nyugati narratíva hajlamos arra, hogy a hidegháború utáni korszakban a demokrácia győzött a kommunizmus elleni ideológiai harcban, és Oroszország ukrainai beavatkozása egyenértékű az ukránok önrendelkezési jog gyakorlására és országuk jövőjének alakítására irányuló erőfeszítéseinek szabotálásával.¹⁵²

Másodszor, hangsúlyt kap az orosz dezinformáció¹⁵³ és propaganda szerepe, amelyet a szeparatisták a politikai támogatottság kiépítésére és megtartására használnak a DPR-ben és az LPR-ben. Az interjúalanyok arról beszéltek, hogy az orosz hatóságok dezinformációval igyekeztek ellenőrizni a Majdanról szóló narratívát, és úgy beállítani a Krím és Donbaszban történt eseményeket, mint amelyek pusztán hazai sérelmekből fakadnak. Az biztos, hogy az Oroszországból érkező propaganda és dezinformáció meghatározó jellemzői voltak ennek a "hibrid hadviselés" megközelítésnek.¹⁵⁴ Ahogy Mykola Rjabcsuk megállapítja, a hibrid hadviselés realitásai révén "általánosan jellemzővé vált, hogy Ukrajnát passzív tárgyként, nem pedig a történelem alanyaként mutatták be - ilyen bábuként a világ sakkasztalján, a globális játékosok szegyeintelen áldozataként".¹⁵⁵

Ugyanakkor tagadják, hogy a szeparatistákat támogató vagy a Krim és/vagy a Donbasz Oroszországba való integrációját támogató helyi szereplők egyáltalán nem rendelkeznek semmilyen képvisellel vagy autonómiával. Eszerint a nézet szerint a szeparatisták támogatóit inkább "átmosták az agyukat a propagandával", ahogy egy interjúalany kifejtette, és csupán "Oroszország bábjai", ahogy egy, a témával foglalkozó politikai dokumentum megjegyzi.¹⁵⁶ A KNNDK-ra utalva az egyik interjúalany kijelentette: "ez egy kvázi állam, terrorista szabályokkal és terrorista módszerekkel. Az egyszerű emberek félelemben élnek... ez egy teljesen ellenőrzött társadalom". Egy másik megemlítette, hogy a DPR miniszterei Moszkvába érkezésük után számos alkalommal tűntek el, az elmúlt két évben hatot számoltak össze.¹⁵⁷ A Kijev-párti nézőpont időnként arra összpontosít, hogy a szeparatistákat az orosz propaganda befolyásolta, gyakorlatilag figyelmen kívül hagyva az ügynöki tevékenységüket. Az eredendő kérdés tehát továbbra is az, hogy ezek a narratívák hogyan alakítják a konfliktust és a megbékélésre vonatkozó javaslatokat.

---

¹⁵⁰ Lásd általában Anne Applebaum, Vörös éhínség: Sztálin háborúja Ukrajna ellen, Doubleday, 2017, amely a holodomorról, a szovjet-ukrajnai éhínségről (1932-1933) szól, amely több mint 3,9 millió ukrán halálához vezetett.

¹⁵¹ Marzalik, "Ukrajna konfliktus".

¹⁵² Ibid; Sushko, "Az ukrán-orosz háború után".

¹⁵³ Lásd Sam Sokol, "Russian Disinformation Distorted Reality in Ukraine. Americans Should Take Note," Foreign Policy, 2019. augusztus 2., <https://foreignpolicy.com/2019/08/02/russian-disinformation-distorted-reality-in-ukraine-americans-should-take-note-putin-mueller-elections-antisemitism/>.

¹⁵⁴ Lásd általában "Analysis of Russia's Information Campaign against Ukraine", NATO StratCom Centre of Excellence, 2014, <https://www.stratcomcoe.org/analysis-russias-information-campaign-against-ukraine>; Andrew Wilson, "The High Stakes of the Ukraine Crisis", Current History, 2014. október 1., http://www.currenthistory.com/Wilson_Current_History.pdf; Anatolij Gruzd and Ksenia Tsyganova, "Information Wars and Online Activism During the 2013/2014 Crisis in Ukraine: Examining the Social Structures of Pro- and Anti-Maidan Groups," Policy and Internet, 2015; Maxim Bulyk és Irina Gridina, "Shades of Gray in the War in Eastern Ukraine: 'Neither War nor Peace' Existence Zones, 'Neither Truth nor Lie' Silence Zones," Baltic Journal of European Studies, Vol. 9, No. 3 (28); valamint Cynthia Buckley, Ralph Clem és Erik Herron, "Attacks on Healthcare Infrastructure in the Donbas Implications for Ukrainian State Legitimacy," PONARS Eurasia, Policy Memo No. 562, January 2019, http://www.ponarseurasia.org/sites/default/files/policy-memos-pdf/Pepm562_Herron-Clem-Buckley_Jan2019_0.pdf.

¹⁵⁵ Mykola Rjabcsuk, "A háború próbája", Zbruc, 2016. augusztus.

¹⁵⁶ Sabine Fischer, "A donbaszi konfliktus: Nemzetközi és Biztonsági Ügyek Német Intézete, SWP Research Paper 5, 2019. április, https://www.swp-berlin.org/fileadmin/contents/products/research_papers/2019RP05_fhs.pdf.

¹⁵⁷ Benoît Vitkine, "Alexandre Zakhartchenko, le principal chef séparatiste ukrainien, tué à Donetsk," Le Monde, 2018. augusztus 31., https://www.lemonde.fr/europe/article/2018/08/31/alexandre-zakhartchenko-le-principal-chef-separatiste-ukrainien-tue-a-donetsk_5348729_3214.html; "Mystery surrounds deaths", Financial Times; Jack Losh, "Is Russia Killing Off Eastern Ukraine's Warlords?" Foreign Policy, 2016. október 25., <https://foreignpolicy.com/2016/10/25/who-is-killing-eastern-ukraines-warlords-motorola-russia-putin/>.

Harmadszor, az interjúkból kiderül, hogy a kormánypárti, nyugatbarát gondolkodásmód is összetett, árnyalt, látszólag ellentmondásos nézeteket vall az ukrán kormányról, és kiemeli a nyugati országoknak a konfliktusban játszott szerepét. Egyfelől az ukrán kormányról alkotott felfogást nagyfokú nemzeti büszkeség jellemzi, például a Majdan körüli mozgósításban vagy az önkéntesek nagy számában, akik támogatták a konfliktust azzal, hogy maguk is harcoltak, adományokat ajánlottak fel a sebesült katonák és civilek megsegítésére, vagy civil szervezeteket hoztak létre az érintettek megsegítésére és érdekvédelmére. Másrészt továbbra is széles körben elterjedt a cinizmus a nem hatékony kormányzati intézményekkel kapcsolatban, és az a vélekedés, hogy az országot még mindig korrupt, nem hatékony, oligarchák ellenőrzése alatt álló kormányzás sújtja. Az egyik interjúalany szavaival élve: *"Van egy olyan kulturális érzés, hogy az emberek passzívak, egy hatalmi dinamika az állammal vagy akár egy oligarchával szemben. Ez hajlamos elnémitani a vállalkozói szellemet. Nincs meg a tulajdonosi szerepvállalás érzése. Inkább csak ülnek és várnak, és reménykednek, hogy egy oligarcha pénzt ad valamire"*. Egy másik interjúalany határozottan kijelentette: *"A orosz kormányzás Ukrajna rákfenéje"*, és a hatásos politikai elemzések készítésének kihívására utalva: *"Te lehetnél a világ legjobb elemzője. Ha nincs kapcsolatod az oligarchákkal, akkor semmi vagy"*. Az interjúalanyok csalódottságuknak adtak hangot amiatt is, hogy az európai országok és az Egyesült Államok nem reagáltak hatékonyan az orosz beavatkozásra Ukrajnában. Mindazonáltal az interjúalanyok bizonyos fokú óvatos optimizmusnak adtak hangot Zelenszkij elnök megválasztása után, különösen annak fényében, hogy olyan programmal indult, amely a széles körű reformtörekvéseket hangsúlyozta.¹⁵⁸ Az egyik interjúalany szavaival élve, aki kezdetben nem támogatta és nem szavazott Zelenszkij elnökre, de azóta már támogatja céljait: *"Vagy a régi, korrupt kormányzók győznek, vagy az elnök nyer"*.

A nyugati perspektíva a hidegháború utáni jelenlegi világrendhez igazodik, amelyben a demokrácia megnyerte az ideológiai csatát a volt Szovjetunió prioritásaival szemben. A nyugati országok úgy tekintenek magukra, mint a nemzetek önrendelkezési jogának védelmezőire, amely jog összhangban van a demokratikus, átlátható, intézményépítéssel, tisztességes kormányzással és az EU-ba való integrációval. Ukrajna Petro Porosenko megválasztását az ilyen jellegű fejlődés bizonyítékaként emlegetik. A nyugati szemlélet szerint Oroszország beavatkozik Ukrajna előrehaladásába, aláásva ezzel az ország fejlődési képességét.

2. Szeparatista, oroszbarát és önkéntes nézőpontok

A fiatal szeparatisták tanúvallomásai a mozgalom spontaneitásáról, sőt szervezetlenségéről tanúskodnak a konfliktus kezdeti napjaiban - a szeparatista félkatonai csoportokhoz való csatlakozás és az önkéntesként való részvétel ösztönzéséről a Donbaszban, a szórványos kiképzésükről, valamint az Oroszországból érkező humanitárius és logisztikai segítségről. Ahogy az egyik szeparatista interjúalany a donbászi konfliktus kezdeti napjait jellemezve megjegyezte: *"az ukrán beavatkozás előtt békésen éltünk hazafiak között... gyorsan fejlődött a konfliktus, és belekerültünk egy geopolitikai konfrontációba az orosz és a nyugati befolyás között a régióban"*.

A szeparatista és/vagy oroszbarát álláspontot képviselő interjúalanyok három fő témát foglalmaztak meg, és egészen más képet festettek az ukrainai eseményekről, mint a kormány- és/vagy nyugatbarát szemléletűek. Először is, ezek az interjúalanyok a szeparatistákat és a szeparatisták támogatóit sokkal nagyobb fokú cselekvőképességgel és autonómiával ruházták fel. A fiatal ukrán szeparatistákkal készített interjúk a mozgalom spontaneitásáról tanúskodnak. Az egyik interjúalany szavai szerint 2014 tavaszán *"a helyi milíciák nagy többsége között nagyon kevés orosz önkéntes volt, minden ember kész és hajlandó volt az életét adni ezért az ügyért"*. Egy másik interjúalany kiemelte a konfliktus helyi eredetét, mondván, hogy *"a civil és helyi milíciák célja az volt, hogy csatlakozzanak a félkatonai csoportokhoz, és felemeljék az orosz identitás hangját a Donbaszban, és megvédjék azt"*. Az interjúalanyok az orosz önkéntesek széles körű részvételét is megjegyezték. Egy, a jelentéshez megkérdezett orosz tisztviselő azt állította, hogy több mint 30 000 orosz önkéntes vett részt a konfliktusban.¹⁵⁹ A donbászi konfliktusban elesett orosz önkéntesekről nincsenek hivatalos adatok vagy adatok, de az elemzőkkel és veteránokkal készített interjúk szerint a számuk legalább néhány ezerre tehető. Egy interjúalany pontosította: *"A 2014-ben Donbaszban történt tiltakozó és katonai tüntetéseket először helyi oroszbarát aktivisták támogatták, az orosz erők stratégiája vagy közvetlen ellenőrzése nélkül. Hozzájuk csatlakoztak orosz önkéntesek"*

¹⁵⁸ Lásd Ben Hall, Roman Olearchyk és Max Seddon, "Ukrajna: Financial Times, 2019. október 22., <https://www.ft.com/content/a99bceb2-ef59-11e9-bfa4-b25f11f42901>.

¹⁵⁹ Az orosz "önkéntesek" szerepéről ebben az összefüggésben, valamint az orosz "önkéntesek" történetéről és fogalmáról lásd általában Voltskaya és Sindelar, "Volunteer Now!"; Sergey Sukhankin, "Unleashing the PMCs and Irregulars in Ukraine: Crimea and Donbas," The Jamestown Foundation, 2019. szeptember 3., https://jamestown.org/program/unleashing-the-pmcs-and-irregulars-in-ukraine-crimea-and-donbas/#_edn95; és!"; Sergey Sukhankin, "From 'Volunteers' to Quasi-PMCs: Retracing the Footprints of Russian Irregulars in the Yugoslav Wars and Post-Soviet Conflicts," The Jamestown Foundation, 2019. június 25., <https://jamestown.org/program/from-volunteers-to-quasi-pmcs-retracing-the-footprints-of-russian-irregulars-in-the-yugoslav-wars-and-post-soviet-conflicts/>; lásd még Natalia Yudinina és Alexander Verkhovskiy, "Russian Nationalist Veterans of the Donbas War", Cambridge University Press, Volume 47, Special Issue 5 (Special Issue on the

Donbas Conflict), 2019. szeptember, <https://www.cambridge.org/core/journals/nationalities-papers/article/russian-nationalist-veterans-of-the-donbas-war/CC4C7483F854B59A249EEBF0804EADBA>.

a Krimhez hasonló kimenetel reményében".¹⁶⁰ Miközben az orosz hatóságok azt állítják, hogy Ukrajnában nincsenek jelen hivatalos fegyveres erők - annak ellenére, hogy katonai támogatást nyújtanak, valamint fegyvereket és katonákat küldenek a szeparatista csoportoknak a műveletekre, az ellenségeskedések lefolytatására és a parancsnoki láncra vonatkozó tanácsadásra -, nem tagadják az informális önkéntes támogatást. Az orosz interjúalanyok számos reflexiója összhangban volt azzal a felfogással, hogy - ahogyan az egyik interjúalany megfogalmazta - "az önkéntesek részéről inkább személyes kezdeményezés volt a harcra való bekapcsolódás, mint Putyin és az orosz hatóságok lökése".

Másodszor, a hangsúlyt arra helyezik, hogy magát az ukrán kormányt okolják a történelemért. Míg a kormánypárti interjúalanyok elismerik az országban fennálló tartós korrupciót, miközben még mindig megőriznek némi nemzeti büszkeséget és óvatos optimizmust a jövőre nézve, ezzel szemben egy szeparatista interjúalany szerint "Ukrajna egy oligarchákból álló csoport területe, önállósult és rendkívül korrumpált. Az USA támogatása egy 'független' Ukrajna kialakítására soha nem lesz sikeres". Az interjúalanyok az ukrán fegyveres erők és a bűnüldöző szervek által elkövetett atrocitásokról is beszéltek. Az interjúalanyok különösen a 2014 májusában Odesszában történt összecsapásokat említették, amelyek számos oroszbarát aktivista halálához vezettek.¹⁶¹ Egy interjúalany kijelentette: "az egyik legfontosabb esemény, amely orosz önkéntesként az elköteleződésünket sürgette, az volt, hogy az ukrán hadsereg megölte a civileket Odesszában... Reagálnunk kellett". Összességében erős a meggyőződés, hogy a konfliktus az ukrán hatóságok hibája.

A kormánypárti, nyugatbarát gondolkodásmód teljes tükörképeként az oroszbarát önkéntesek meg vannak győződve arról, hogy ezt a konfliktust külföldről, Nyugatról szervezték meg, és hogy a Majdan eseményeit az Oroszországgal szemben álló nyugati országok szították. A Majdan-tüntetések "az USA, az ukrán oligarchák és üzletemberek támogatásával és finanszírozásával zajlottak" - mondta egy interjúalany. Mások azt állítják, hogy a Majdan-forradalmat az amerikai Központi Hírszerző Ügynökség (CIA) szervezte meg, hogy elősegítsen egy illegális államcsínyt, amely Ukrajnát egy nyugati irányultságú elnök és rezsim felé tereli.¹⁶²

Harmadszor, az oroszbarát és a szeparatista irányultságú interjúalanyok hangsúlyozták az Oroszország és Ukrajna közötti történelmi kapcsolatot, és ők is a posztszovjet feszültségekhez kapcsolták a donbászi válságot. Az interjúk rámutatnak ennek a szeparatisták és Oroszország közötti kulturális kapcsolatra, valamint az Oroszország és a Nyugat között régóta fennálló geopolitikai feszültségnek az összefolyására.¹⁶³ Orosz szempontból a Majdan eseményei a nemzetközi szinten az igazságtalanságok újabb megnyilvánulását jelentették, amelyekért a nyugati országok felelősek. E nézőpont szerint Putyin elnök az új ukrán kormányt ukrán- és nyugatbarát nacionalisták juntájának tekintette, amely az oroszbarát közösségek életét és kultúráját fenyegette, és önvédelem ürügyén beavatkozásra késztetett. E nézőpont szerint nem volt más alternatíva, mint az oroszbarát közösségek védelme a radikális, nacionalista, jobboldali ukrán szervezetekkel szemben. Putyin elnök továbbra is támogatja és támogatja, akár "humanitárius" konvojokkal, akár a donbászi menekültek befogadásával, akár az orosz útlevele népszerűsítésével a menekülni vágyó ukránok számára, akár a béketárgyalásokon "becsületos közvetítőként" való megjelenéssel.¹⁶⁴

Ennek ellenére az interjúalanyok a szeparatista, oroszbarát táboron belüli különböző feszültségekről is beszéltek. Az interjúalanyok különösen azt hangsúlyozták, hogy Donyeck és Luhanszk nagyon különböző területek, különböző vezetőkkel, amelyek nem mindig

---

¹⁶⁰ Ezek a megjegyzések összhangban vannak a Nemzetközi Válságcsoport által közzétett jelentés elemzésével, amely szerint: "A kelet-ukrajnai konfliktus alulról jövő mozgalomként kezdődött, bár Moszkva inspirálta, majd agresszívan kihasználta". Lásd: "Lázadók ok nélkül: Russia's Proxies in Eastern Ukraine, International Crisis Group, Europe Report N°254, 2019. július 16., [https://d2071andvip0wj.cloudfront.net/254-rebels-without-a-cause%20\(1\).pdf](https://d2071andvip0wj.cloudfront.net/254-rebels-without-a-cause%20(1).pdf).

¹⁶¹ Lásd Roman Goncsarenko, "Az odesszai akta: Mi történt 2014. május 2-án?" Deutsche Welle, 2015. május 2., <https://www.dw.com/en/the-odessa-file-what-happened-on-may-2-2014/a-18425200>; Howard Amos, "'There was heroism and cruelty on both sides': the truth behind one of Ukraine's deadliest days," The Guardian, 2015. április 30., <https://www.theguardian.com/world/2015/apr/30/there-was-heroism-and-cruelty-on-both-sides-the-truth-behind-one-of-ukraines-deadliest-days>; és Roy Gutman, "As Ukrainians vote, legacy of Odessa fire that killed 48 has port city on edge," McClatchy, 2014. május 24., <http://www.mcclatchydc.com/news/nation-world/world/article24768088.html>.

¹⁶² Eric Zuesse, "Head of Stratfor, 'Private CIA', Says Overthrow of Yanukovich Was 'The Most Blatant Coup in History'," Centre for Research on Globalization, 2014. december 21., <https://www.globalresearch.ca/head-of-stratfor-private-cia-says-outright-of-yanukovich-was-the-most-blatant-coup-in-history/5420978>; Michael B Kelley, "Putin: What Happened in Kiev was an Unconstitutional Overthrow and yanukovich is Still President," Business Insider, 2014. március 4., <https://www.businessinsider.com/putin-what-happened-in-kyiv-was-an-unconstitutional-overthrow-and-yanukovich-is-still-president-2014-3>.

¹⁶³ Putyin elnök Nyugattal szembeni kritikáira lásd például Thom Shanker és Mark Landler: "Putin Says U.S. Is Undermining Global Stability", The New York Times, 2007. február 11., <https://www.nytimes.com/2007/02/11/world/europe/11munich.html>; és "Transcript: Putyin előkészített megjegyzései a 43. Münchener Biztonságpolitikai Konferencián", Münchener Biztonságpolitikai Konferencia, 2007. február 12., The Washington Post, <https://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2007/02/12/AR2007021200555.html>.

¹⁶⁴ Marzalik, "Ukrajna konfliktus".

együttműködnek, hanem inkább versenyeznek egymással. Az Oroszországgal való viszonyban is vannak feszültségek. Az egyik orosz önkéntes, akivel interjút készítettünk e lap számára, így nyilatkozott: "Az orosz hatóságok elárultak minket, hiszen ők bátorítottak minket, hogy menjünk oda, és még Putyin elnök is elkötelezte magát 2014-ben a Krim mellett, hogy megvédje a donbászi oroszokat. Hittünk a szavában, de később rájöttünk, hogy cserbenhagy minket. Sok önkéntest öltek meg politikai okokból, miközben azt hitték, hogy ez a helyes ügy. A katonai kapacitásunkat Moszkva nem támogatta, és ma Ukrajnának valódi hadserege van". Ahogy ezek a szavak is jelzik, ahogyan a kormánypárti, nyugatbarát ukránok nagy csalódottságuknak és frusztrációjuknak adtak hangot amiatt, hogy az EU és az Egyesült Államok mennyire nem reagáltak megfelelően erre a konfliktusra, úgy a szeparatista oldalon is hasonló frusztráció tapasztalható Oroszországgal szemben.

Egyesek szerint "a csökkenő energiaárak, a harapós szankciók és Ukrajna esetleges amerikai felfegyverzése miatt a Nyugat remélhetőleg arra számít, hogy Ukrajna folyamatos destabilizációjának magasabb költségei kiakasztják az orosz gazdaságot, ami aláássa a belföldi támogatást és nyomást gyakorol [a Putyin-rezsimre]".¹⁶⁵ Másfelől orosz elemzők attól tartanak, hogy Oroszországot külföldön az USA és az EU "globális rontójának" tekintik majd. Mint egyesek mondják, "a hazafiság vagy az [olyan államok támogatása, amelyek jelenleg] konfrontációban állnak a nyugati fronttal, nem lehet [Oroszország] egyetlen külpolitikai eszköze". A jelenlegi külföldi szerepvállalások nem vezethetők Szírián, Líbián vagy Venezuelán keresztül, mert ezekről úgy vélik, hogy szembemennek az USA és az EU agendájával.

Ahogy egy elemző kifejti, "amint az önjelölt köztársaságok és az ukrán ellenőrzés alatt álló területek közötti határ stabilizálódott, e különböző entitások lakói egyértelműen eltérő programú erők befolyása alá kerültek, és ennek következtében ellentétes információknak és ideológiát népszerűsítő politikáknak voltak kitéve, ami a donbászi társadalom jelentős mértékű elidegenedéséhez és széttöredezéséhez vezetett. Az így kialakult vákuum teret teremtett új identitások "építésének", amelyeket a frontvonal mindkét oldalán jelentősen formáltak a háborús tapasztalatok".¹⁶⁶ A donbászi konfliktus és a régióval és a lakossággal szembeni bánásmód az ukrán hatóságok részéről akaratlanul is az oroszbarát érzelmek elmélyülését, valamint az orosz befolyás megszilárdulását váltotta ki a régióban, és a donbászi identitás megerősödését idézte elő Ukrajnán belül.

---

¹⁶⁵ Marzalik, Ukrajna konfliktus." A tüntetések azután indultak, hogy azt állították, hogy a 2011-es orosz választási eljárás csalás volt. Lásd: "Orosz választások: Biggest protests since fall of USSR," BBC News, 2011. december 10., <https://www.bbc.com/news/world-europe-16122524>.

FEJEZET: A KONFLIKTUS KÖLTSÉGEI A CIVILEK SZÁMÁRA

Az ukrajnai konfliktus számos akut humanitárius szükségletet és rendszerszintű emberi jogi visszaélést eredményezett.

¹⁶⁷ Ahogy egy elemző írja:

[A háború legnagyobb vesztesei a Donbassz és annak lakói. Ezrek haltak meg és sebesültek meg a harcokban; házak és infrastruktúra pusztult el, közösségeket hagytak magukra a hatóságok. A régió gazdasága, amely egykor Ukrajna szerves részét képezte, a mélybe zuhant, a munkanélküliség az egekbe szökött, az infláció az egekbe szökött - és az új rezsim és gengszterei ezt kihasználva meggazdagodtak. Az LPR és a DPR szeparatista kormányai azzal segítették elő a hanyatlást, hogy életképes gyárakat szereltek le és adtak el Oroszországnak. Nem csoda, hogy sok donbászi lakos számára a legjobb munkahelyet a szeparatista fegyveres erők jelentik. ¹⁶⁸

Kelet-Ukrajna "*tele van könnyekkel*", ahogy egy interjúalany leírta. E dokumentum megjelenésének időpontjában az ukrajnai konfliktus az aktív ellenségeskedés és az akut, sürgősségi humanitárius programozás szempontjából már lecsillapodott. Most inkább az elhúzódó szükségletek, a bizonytalanság, a fejlődés, a kormányzás, a büntetlenség és az emberi jogok megsértésének válságát jelenti, amelyet a romló társadalmi egység, a nemzetközi ügynökségek korlátozott hozzáférése és az erőszakos politikai megosztottság okoz. A hűség eszméje mindkét oldalon mélyen gyökerezik - jelentős, végzetes következményekkel -, és az interjúalanyok szerint mindkét oldalon a megtorlás és a megtorlás érzése uralkodik, ami a donbászi régió Ukrajnába való esetleges békés reintegrációjának kilátásait csekélyesé teszi. Ez a rész a GCA kontaktvonalat körülvevő konfliktusövezetekben és a konfliktus frontvonalán lévő különböző NGCA szeparatista területeken élő közösségek mindennapi valóságát kívánja megvilágítani, kitérve a humanitárius következményekre, az emberi jogok mindenütt tapasztalható megsértésére és az elnyomó donbászi rezsimek által gyakorolt igazságszolgáltatás hiányára.

1. Akut segítségnyújtás elhúzódó konfliktusok esetén

A donbászi válság humanitárius következményei még mélyebb szakadékot hoztak létre az ukránok és a konfliktus sújtotta területeken, nevezetesen a kontaktvonalon és annak környékén élő lakosság között. A hét éve tartó konfliktus becslések szerint a donbászi háború több mint ötmillió embert érintett a DPR-ben és a LPR-ben, és 3,4 millióan szorulnak akut humanitárius segítségre az egyes ágazatokban, beleértve a vízellátást és a higiéniát, az egészségügyet, a lakhatást, az élelmezésbiztonságot és a megélhetést, az oktatást és a védelmet. ¹⁶⁹ Az élelmiszer-biztonság hiánya jelentősen nőtt a régióban, ami a DPR és a LPR régiókra kivetett folyamatos szankciók drámai következménye. Az OCHA szerint a DPR és a LPR területén a megfelelő táplálékhoz való hozzáféréssel nem rendelkező lakosság aránya a 2016-os 40%-ról 2017-ben 86%-ra nőtt. A kontaktvonal mentén fekvő területeken ez az arány körülbelül 55%. ¹⁷⁰

Ezt a valóságot szemléltetve az ENSZ 2020-ra szóló humanitárius segítségnyújtási terve három stratégiai célkitűzést fogalmaz meg:

- (1) "Életmentő segítség nyújtása a GCA és NGCA (0-5 kilométeres GCA és NGCA) kontaktvonalhoz legközelebb eső területeken élő emberek számára;
- (2) a GCA-vonaltól távolabb eső területeken élő emberek életszínvonalának javítása (5-20 kilométeres GCA); és
- (3) A GCA (több mint 20 kilométeres GCA) kontaktvonalon túli területeken élő emberek, különösen a belső menekültek humanitárius szükségleteinek kezelése." ¹⁷¹

¹⁶⁷ A konfliktus korábbi éveinek humanitárius következményeinek áttekintéséhez lásd általában "2015 Humanitarian Needs Overview", OCHA, 2014. december, https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/2015_HNO_Ukraine_20141205_0.pdf.

¹⁶⁸ Alexander Motyl, "It's Time for Ukraine to Let the Donbass Go", Foreign Policy, 2019. december 6., <https://foreignpolicy.com/2019/12/06/ukraine-better-without-donbass-costly-reconstruction-pro-russia-west/>.

¹⁶⁹ "Ukraine - Complex Emergency Fact Sheet #2, Fiscal Year (FY) 2020," USAID, 2020. április 30., <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/04.30.20%20USG%20Ukraine%20Complex%20Emergency%20Fact%20Sheet%20%232.pdf>.

¹⁷⁰ "2020 Humanitárius szükségletek áttekintése", OCHA, 2020. január, <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/Ukraine%20Humanitarian%20Needs%20Overview%202020%20%28Issued%20Januar%202020%29.pdf>.

¹⁷¹ "2020 Humanitarian Response Plan", OCHA, 2020. január, https://www.humanitarianresponse.info/sites/www.humanitarianresponse.info/files/documents/files/ukraine_2020_humanitarian_response_plan_en.pdf.

Az ENSZ válaszlépésekkel kapcsolatos terve a 3,4 millió rászorulóból 2 millió embert céloz meg, akiknek többsége nő, gyermek és fogyatékkal élő ember. ¹⁷² Emellett "nőtt a strukturális szegénység tipikus tüneteinek - mint a kábítószerrel való visszaélés, az alkoholizmus és a prostitúció - elterjedtsége, valamint az egészségügyi ellátáshoz és az iskolai oktatáshoz való korlátozott hozzáférés". ¹⁷³ Az erőszakot, a bizonytalanságot, az aknaszennyezést és a konfliktus egyéb következményeit súlyosbítják Ukrajna zord téljei, amelyek korlátozzák a humanitárius segítségnyújtást, és korlátozzák a válság által érintettek megélhetési lehetőségeit, például a mezőgazdaságot és az állattenyésztést.

Az Egyesült Államok és az EU támogatása ellenére az ukrán kormány továbbra sem képes, vagy Donbász esetében nem hajlandó foglalkozni ezekkel a humanitárius aggályokkal, amint azt az intézkedései is bizonyítják, amelyek aktívan súlyosbítják a sebezhetőséget a kontaktvonal szigorú ellenőrzése, a nyugdíjakkal a belső menekültstátuszhoz kötése és az NGCA által kiállított polgári okmányok legitimitásának megtagadása révén. Elemzők megjegyezték, hogy ennek több oka is van, többek között a konfliktust megelőzően kialakult feszült állami intézmények¹⁷⁴ és a kijevi politikai elit ambivalenciája, amely a Donbászt "szükségtelen gazdasági tehernek, lakosságát pedig politikailag megbízhatatlannak" ¹⁷⁵ tartja, és nem hajlandó elkötelezni magát, befektetni és enyhíteni a humanitárius terheket keleten. ¹⁷⁶ A találkozott emberek túlnyomó többsége szerint a Majdan után a kijevi hatóságok figyelmüket az ország középső és nyugati területein élő támogatóikra fordították, és a keletieknek alig vagy egyáltalán nem volt politikai befolyásuk vagy képviselőjük.

A Donbaszban megkérdezett civilek közül sokan kifejtették, hogy a konfliktus előtt tapasztalt társadalmi-gazdasági kihívásokat a háború kitörése tovább súlyosbította, különösen a jótékonyági szervezetek és egyházak, valamint a magánvállalkozások, politikai pártok és helyi egyesületek által korábban rendszeresen nyújtott árukhoz és szolgáltatásokhoz való hozzáférés nehézségei miatt, amelyek azóta megszűntek. Az adományok, különösen az Ukrajna más részeiből és külföldről érkező adományok szintén csökkentek, és a politikai és logisztikai korlátok miatt egyre nehezebben juttathatók el a LPR és a DPR részére. A helyi jótékonyági szervezetek a KNDK-ban és a LPR-ben szintén csökkenő pénzügyi támogatást kaptak a jótékonykodóktól és más magánszereplőktől, mivel a donbászi konfliktus a politikai megosztottságot és a politikai felfogást hangsúlyozta. Ahogy egy interjúalany mondta: "Az emberek azt gondolják, hogy a segély most már csak a hatóságoktól érkezik, ami egy nagyon paternalista kapcsolatot és egy "szegénységi magatartást" hoz létre - ehelyett a kedvezményezettként való felhatalmazott, pozitív viselkedés ápolása alapvető fontosságú".

Egy Donbászban megkérdezett politikus szerint "A gazdasági helyzet összeomlott. Donyeck városának mérete 2013-ban 1 millió lakos volt, ma már nem több mint 800 000, és valószínűleg mindkét köztársaság esetében nem képvisel több mint 2 millió embert (a kenyérfogyasztás és a szemétszállítás alapján). A lakosság 50%-a elment (több mint 300 000 donyECKI lakos él ma Moszkvában), de 30%-a a KNDK más helyeiről érkezett". A DPR GDP-jét 2019-ben az elemzők 915 millió euróra (valamivel több mint 1 milliárd USD) becsülték. Összehasonlításképpen, csak 2013-ban csak Donyeck város költségvetése több mint 2 milliárd USD volt, és a lakosok adója több mint 275 millió USD-t tett ki.

A konfliktus kirobbanása óta a régió gazdasága "a mélybe zuhant, a munkanélküliség az egekbe szökött, az infláció az egekbe szökött - és az új rezsim és gengszterei ezt kihasználva meggazdagodtak. A szeparatista kormány azzal segítette elő a hanyatlást, hogy életképes gyárakat szerelt le és adott el Oroszországnak. Nem csoda, hogy sok donbászi lakos számára a legjobb munkahelyet a szeparatista fegyveres erők jelentik". ¹⁷⁷ LPR továbbra is különösen elmaradott, korlátozott infrastruktúrával és utakkal. A konfliktus miatt számos létesítmény bezárt, a szakemberek távoztak. A megkérdezett tanárok megjegyezték, hogy a régióban az átlagos tanári fizetés havi 220 euró.

Az oktatás kérdése különösen emblematikussá vált a KNDK-ban és a LPR-ben. Bár a hatóságok hajlamosak minimalizálni a diákok elvándorlását a de facto köztársaságok megalakulása óta, tény, hogy az egyetemeket kettéválasztották az ukrán minősítések fenntartása érdekében. Az NGCA-ban élő hallgatóknak a GCA-ba kell utazniuk diplomájuk érvényesítéséért, ami korlátozza továbbtanulásukat. Az interjúk szerint a horlivkai Idegennyelvi Intézet (amelyet áthelyeztek Bakhmutba) lett a fő helyszín, ahol a diákok fizetni tudtak azért, hogy megkapják az

¹⁷² "2020-as humanitárius válaszlépési terv", OCHA.

¹⁷³ Fischer, "A donbászi konfliktus". Az ukránai kábítószerrel való visszaélés alapos vizsgálatához lásd általában Jennifer J. Carroll, Narkomania: Drugs, HIV, and Citizenship in Ukraine, Cornell University Press, Ithaca, NY, 2019.

¹⁷⁴ Veronique Barbelet, "Humanitarian Access and Local Organisations in Ukraine", HPG Working Paper, Humanitarian Policy Group [HPG], 2017. szeptember, <https://www.odi.org/sites/odi.org.uk/files/resource-documents/11746.pdf>.

¹⁷⁵ Fischer, "A donbászi konfliktus".

¹⁷⁶ "Senki sem akar minket: International Crisis Group, 252. jelentés, 2018. október 1., <https://www.crisisgroup.org/europe-central-asia/eastern-europe/ukraine/252-nobody-wants-us-alienated-civilians-eastern-ukraine> ¹⁷⁷ Motyl, "Itt az idő".

diplomák. Becslések szerint a diákok 10%-a maradt meg ma, mivel a legtöbben máshol tanulnak Ukrajnában vagy külföldön. A Donbaszban maradt diákok DPR-diplomát és orosz diplomát is kapnak. Fontos kiemelni, hogy az Orosz Föderáció útlevelet ajánlott fel a diákoknak, hogy megkönnyítse a tanulmányaikat, és fizetést is fizet az intézet tanárainak. A megkérdezett diákok perspektívája az volt, hogy kénytelenek voltak Oroszország felé fordulni, mivel az Ukrajnába való bejutás túl bonyolulttá vált, és a DPR-ben kevés a munkalehetőség. Mint sokan kijelentették, "a szüleink miatt maradunk, míg a szüleink arra biztatnak minket, hogy menjünk el".

2. A városoktól a kibertámadásokig: a közinfrastruktúra célpontjai

A konfliktus polgári infrastruktúrára gyakorolt hatását alaposan elemző tudósok azt írták, hogy "a harcok nemcsak az egészségügyi szolgáltatásokat, hanem más polgári infrastruktúrát, például lakásokat, iskolákat és választási létesítményeket is megrongáltak, miközben civileket öltek, rettegésben tartottak és kitelepítettek. A háború aláásta az állam legitimitását, és megnehezítette a megbékélést, ha és amikor a konfliktus véget ér".¹⁷⁸ Az ENSZ OCHA szerint "Kelet-Ukrajna lakott területeinek hatalmas területei halálos taposóaknákkal és robbanószerkezetekkel vannak tele, amelyek halálos veszélyt jelentenek több mint kétmillió emberre, különösen a kontaktvonal és [az egyetlen] öt ellenőrzőpont közelében élőkre, ahol havonta átlagosan egymillió civil átkelés történik"¹⁷⁹.

Az egyik újságíró Borisz Filatovval, Dnyipropetrovszk régió volt kormányzóhelyettesével készített interjúbán azt írja, hogy a konfliktus középpontjába a civilek kerültek, hogy az Ukrán Fegyveres Erők továbbra is a saját embereit lövik. Filatov hozzáteszi: "a helyzet szörnyű, de nincs miért bocsánatot kérünk, nem mi kezdtük".¹⁸⁰ Horlivka, amely a Donbász számára a szénbányászat és a vegyipar miatt jelentős, az ukrán erők évek óta kiterjedten lövik a lakott területeket. Az interjúalanyok felidéztek, hogy otthonok százai és számos iskola semmisült meg, és a lakosság nagy része elmenekült. Ez az érzés az orosz propagandamédia nyilatkozataiban is megjelenik: "azt hiszik, hogy megbocsátunk Porosenkónak? Ki Porosenko, ha nem látja az emberek könnyeit? Ők bombáznak minket 2014 óta. A bombáik eltaláltak [egy] óvodát és iskolát. Az épületeket felújították, kicserélték az ablakokat, majd újra megrongálták őket... A 'minszki megállapodások' miatt nem lőhetünk. Akkor miért lőnek? A "Minszk" nem nekik való? Tí, a világgözösség, nem látjátok, hogy mi történik itt?"¹⁸¹

A számadatok¹⁸² azt mutatják, hogy a konfliktus kezdete óta akár 13 200 embert is megöltek, beleértve a harcosokat és a civileket is.¹⁸³ A DPR-ben, valamint Kijevben és Moszkvában megkérdezettek azonban jelezték, hogy ez a szám közelebb van a 27 000-hez.¹⁸⁴ 2015 június elején a donyecki régió ügyészsége arról számolt be, hogy a kormány ellenőrzése alatt álló területeken eltűnt 1592 civilből mindössze 208-at találtak meg. Közel kétmillió embert kitelepítettek, vagy személyazonosságuk alapján erőszakot és megtorlást kockáztatnak, ha otthonukban maradnak.¹⁸⁵

¹⁷⁸ Cynthia Buckley, Ralph Clem, Jarod Fox és Erik Herron, "The war in Ukraine is more devastating than you know," Washington Post, 2018. április 9., <https://www.washingtonpost.com/news/monkey-cage/wp/2018/04/09/the-war-in-ukraine-is-more-devastating-than-you-know/>.

Lásd még "Helyzetjelentés 2016. augusztus 01.", Egészségügyi Világszervezet, 2016. augusztus, https://www.who.int/hac/crises/ukr/sitreps/ukraine_sitrep_1august2016.pdf?ua=1; "Ukrajna humanitárius helyzete: Health Cluster," World Health Organization, December 2016, <http://www.who.int/hac/crises/ukr/sitreps/ukraine-health-cluster-situation-report-december2016.pdf?ua=1>; "Operating under Fire: The Effects of Explosive Weapons on Health Care in the East of Ukraine," Harvard Law School International Human Rights Clinic and PAX, 2017. május,

<https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/operating-under-fire-2017-pax-full-report-c.pdf>; és Denys Denysenko, Valerii Novykov, Anton Korynych, "Forbidden Target: healthcare facilities under shelling," Luhansk Oblast Human Rights Center "Alternative", 2017, https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/forbidden_target_-_healthcare_facilities_under_shelling_alternative_web.pdf.

¹⁷⁹ "2019 Humanitarian Response Plan", OCHA, 2018. december,

https://www.humanitarianresponse.info/sites/www.humanitarianresponse.info/files/documents/files/ukraine_2019_humanitarian_response_plan_en.pdf.

¹⁸⁰ Sarah Topol, "Levél Ukrajnából - Fugaállam: Harpers Magazine, 2015. július, <https://harpers.org/archive/2015/07/fugue-state/>.

¹⁸¹ "Gorlovka lakói: Porosenko el fogja oltani vérszomját?" EurAsia Daily, 2018. május 21., <https://eadaily.com/en/news/2018/05/21/gorlovka-residents-will-that-idiot-poroshenko-quench-his-thirst-of-blood>.

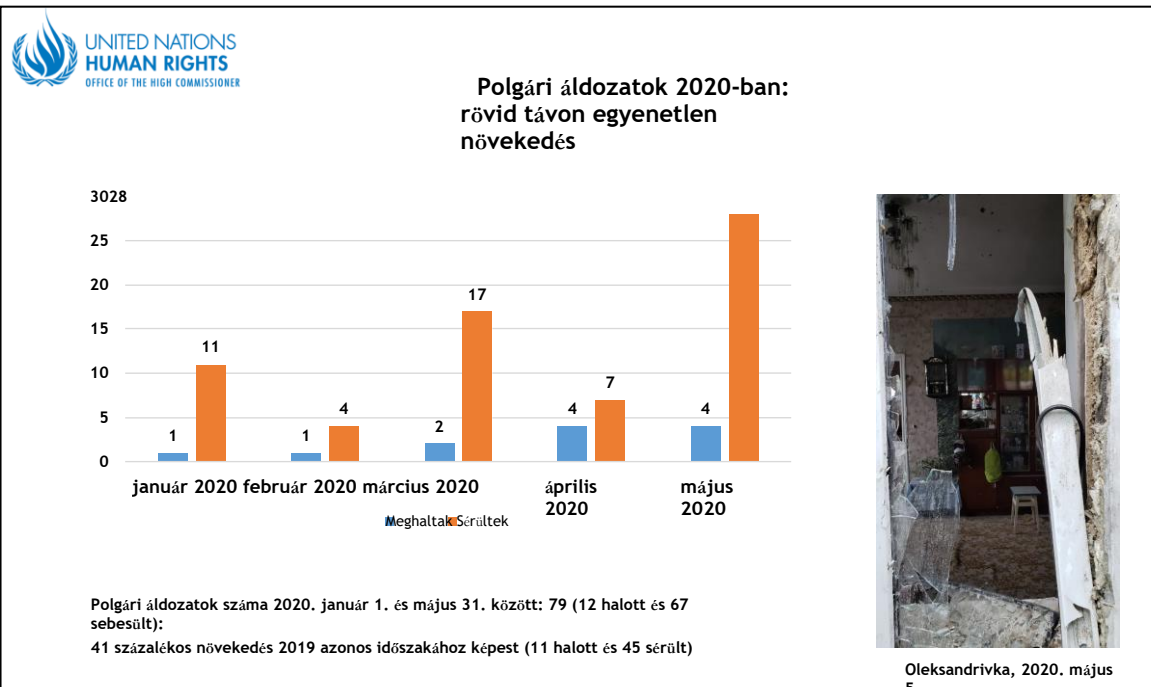
¹⁸² "Az ENSZ Emberi Jogi Főbiztoságának jelentése az emberi jogok helyzetéről Ukrajnában 2019. november 16-tól 2020. február 15-ig", OHCHR, 2020. március 12., https://www.ohchr.org/Documents/Countries/UA/29thReportUkraine_EN.pdf.

¹⁸³ "Jelentés az ukrajnai emberi jogi helyzetről: 2019. november 16. - 2020. február 15.", OHCHR, 2020,

https://www.ohchr.org/Documents/Countries/UA/29thReportUkraine_EN.pdf; Lásd még: "Donbas war death toll rise up to nearly 13,000", UNIAN, 2019. január, <https://www.unian.info/war/10416549-donbas-war-death-toll-rises-up-to-nearly-13-000-un.html>.

¹⁸⁴ A halálzási statisztikákat tárgyaló további forrásokat lásd általában Buckley, Clem, Fox és Herron, "The war in Ukraine" és "Donbas war death toll", UNIAN.

¹⁸⁵ Buckley, Clem, Fox és Herron, "Az ukrajnai háború".

A konfliktussal kapcsolatos civil áldozatok Ukrajnában (ENSZ Emberi Jogi Megfigyelő Misszió Ukrajnában, 2020. június 10., engedéllyel mellékelve).

Ma az ellenségeskedések, bár megszakítás nélkül, viszonylag alacsony fokúak. Továbbra is hatással vannak a frontvonalon és annak környékén élő közösségekre, akár a GCA kontaktvonal oldalán, akár a szeparatista területeken. A többszöri tűzszüneti kísérlet ellenére a frontvonalon mindkét fél részéről továbbra is számtalan jogsértés és a civilek elleni alkalmi támadás történik. Ahogy egy újságíró magyarázza, "a keleti civilek a nyugatot ellenségüknek tekintették - és természetesen a saját katonaságuk volt az, amelyik ágyúzta őket, miközben aludtak".¹⁸⁶ Egy példa erre Zaitsevo település (egy donyecki település, GCA), amely a háború során folyamatosan váltotta az irányítást. 2017-ben, a legsúlyosabb harcok idején, amikor a lakott terület nagy részét lőtték, ezt a falut közigazgatásilag kettéosztották. Ahhoz, hogy a falu másik oldalára be lehessen jutni, hivatalos engedélyt kellett kérni az ukrán fegyveres erőktől. Ma már hetente többször is közlekedik egy busz a vonalon át, de a civilek többsége túlságosan fél átkelni.

Oktyabrszkij kerületben (Donyeck, NGCA) számos háztartást tettek tönkre a lövések (több mint 5000 ember volt érintett), különösen 2015-ben és 2016-ban. Ha egy ház több mint 30%-a megsérül, vagy ha egy házat már másodszor bombáznak, a lakók általában nem kapnak támogatást a hatóságoktól vagy humanitárius szervezetektől az otthonuk megjavításához vagy újjáépítéséhez.¹⁸⁷ Egy interjúalany szerint: "2014-ben és 2015-ben 2 alkalommal voltunk kénytelenek ágyúzással szembenézni a házukban, ahol hatan élünk. Az apánkat megölték, a házuk pedig megsemmisült, így nincs más lehetőségünk, mint elköltözni". Az egyik helyszín, ahová az embereket áttelepítették, a Donyecki Nemzeti Orvosi Egyetem kollégiuma, ahol ma több mint 300 ember él. A kollégiumban a lakhatás ingyenes (a hatóságok biztosítják az áramot és a gázt). A városi területek és a polgári infrastruktúra bombázása azt jelenti, hogy a kontaktvonal mentén élő emberek 60%-át rendszeresen érintik a lövések, és a konfliktus csúcspontjára idején közel 40%-ukat naponta érte a lövés.¹⁸⁸ A károk fő típusai a többszörös rakétavetővel végzett nehéztüzérségi lövések következtében keletkeztek. Ezek a fegyverek

¹⁸⁶ Topol, "Fugue-állapot".

¹⁸⁷ A lakhatásban keletkezett károkról bővebben lásd: "A kelet-ukrajnai fegyveres konfliktusban zajló ellenségeskedések következtében megrongálódott vagy megsemmisült ingatlanok kártalanításának követelése: Gaps and opportunities", Norvég Menekültügyi Tanács, 2018. október, https://www.nrc.no/globalassets/pdf/reports/0.2-pursuing-compensation-for-properties-damaged-or-destroyed-as-a-result-of-hostilities-in-the-armed-conflict-in-eastern-ukraine-gaps-and-opportunities/nrc-study_pursuing-compensation-for-damaged-or-destroyed-property_eng.pdf; Lásd még Nataliia Melnyk, Alina Pavlyuk, Maksim Petrov, and Oksana Glushko, "Armed conflict in the East of Ukraine: the damage caused to the housing of the civilian population," Kharkiv: LLB "Emberi Jogi Kiadó", 2019, https://www.humanitarianresponse.info/sites/www.humanitarianresponse.info/files/documents/report_on_damage_to_housing_of_the_civil_nepesség_a_kelet-ukrajnai_közösségben_eng.pdf.

¹⁸⁸ "Ukraine 2018 Humanitarian Needs Overview," OCHA, 2017. november 30., <https://www.humanitarianresponse.info/en/operations/ukraine/document/ukraine-2018-humanitarian-needs-overview-hno>.

válogatás nélkül, és aránytalan járulékos károkat okoznak.¹⁸⁹ Valóban, számos jelentés részletezte, hogy mindkét fél megkülönböztetés nélkül alkalmazza a "területi hatású" fegyvereket, amelyek rengeteg járulékos kárt okoztak,¹⁹⁰ számos donbászi várost és falut romhalmazzá változtatva.¹⁹¹

Akár a kontaktvonal közelében, akár kicsit távolabb él valaki, a civilek úgy érzik, hogy a hatóságok és a humanitárius szereplők magukra hagyták őket. "*Elfeledkeztek rólunk*" - hangzik el többször is a GCA-övezetekben élő civilek és a szeparatisták ellenőrzése alatt élők szájából. Sok szempontból maga a kontaktvonal okozta a legtöbb humanitárius szükségletet, mivel a lakosságot a politikai prioritások által vezérelt bizonytalan bizonytalanságban tartotta. Az egyik megkérdezett így fogalmazott: "*Azért maradunk itt, mert félünk visszamenni az otthonunkba, és nem akarunk teher lenni a gyermekeink számára*". Az érintkezési vonal, amely elválasztja az egykor virágzó ukrán városi és ipari központot, tönkretette a szolgáltatásnyújtást, a piacokat, valamint a társadalmi és gazdasági hálózatokat is. A határvonal miatt nehézségekbe ütközött a polgári okmányok, például a halotti és születési anyakönyvi kivonatok beszerzése. A megbénult gazdasági tevékenység arra kényszeríti az embereket, hogy kemény és lehetetlen döntéseket hozzanak az étkezés, az egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés, a szénvásárlás vagy a gyermekeik iskolába járatása között.¹⁹² Egy nemzetközi humanitárius szervezet egyik megkérdezettje a "gyorsjavító intézkedések" elterjedt végrehajtásáról beszélt, amelyeknek az a fordított hatása, hogy a lakosságot a bizonytalan zónákban tartják azáltal, hogy olyan humanitárius szolgáltatásokat és javakat nyújtanak, amelyek nem megfelelőek, de elegendőek a nagyon rövid távú segítségnyújtáshoz.

Donyeck városát és külvárosait 2014 óta hevesen lövik. Sok háztartás részben vagy teljesen megsemmisült, és a családok nem kaptak megfelelő támogatást az újjáépítéshez. Példaként a frontvonaltól mindössze 800 méterre fekvő Trudovskie (Donyeck, NGCA) városrészben számos otthon és egyéb építmény megrongálódott. Az ottani harcokban több mint 50 ember vesztette életét. A megkérdezettek szerint a helyi ortodox egyház szétosztott néhány anyagot az újjáépítési erőfeszítések támogatására, a helyi közigazgatás kenyeret biztosított, az ICRC pedig rehabilitációs és élelmiszeripari termékeket szállított egy elosztóközpontban. Az elosztást ellenőrizni kívánó de facto hatóságok megkövetelték a nemzetközi szereplőktől, hogy nyilvánosságra hozzák a kedvezményezettek listáját, amelyet ellenőrizni és jóváhagyni kell. A megkérdezett érintett lakosság számos tagja a hatóságok által létrehozott bürokratikus folyamaton keresztül jelentkezett, hogy megkaphassa az ICRC támogatását. Egy évbe telt, mire végül megkapták az engedélyt és a tárgyakat; "*ez volt az, amire szükségünk volt*" - mondta egy interjúalany. Azóta csak az ICRC tud élelmiszert, vizet, áramot és gázt biztosítani, különösen az infrastruktúra rendszeres karbantartásával és javításával, a konfliktustól függetlenül. Legutóbb Trudovskie ismét egy újabb támadássorozat áldozata lett, amely károkat okozott a polgári infrastruktúrában, többek között lakóövezetekben, egy aknában és elektromos vezetékben.¹⁹³

Egy másik helyszín, amelyet a kutatáshoz felkerestünk, egy bombabunker volt Trudovskie-ban, ahol 2015 és 2017 között több mint 600 ember élt. A bombázást és otthonaik lerombolását követően egy 25 fős csoport maradt, akik teljesen a föld alatt élnek, elszakadva az életüktől. Az egyetlen segítség, amit kapnak, az ICRC által háromhavonta küldött segélycsomagok. Elmagyarázták azonban, hogy a helyi hatóságok PR-ügyek miatt ezeket a készleteket úgy állítják be, mintha saját kezdeményezésükből származnának. Nem lépik át a kapcsolattartási vonalat, hogy az ukrán kormánytól nyugdíjat kapjanak, de a KNDK hatóságaitól havonta 4000 rubelt (148 USD) kapnak. Felajánlották nekik, hogy költözzenek egy kollégiumba, de az emberek többsége inkább a földje és az otthona közelében marad, még akkor is, ha azok elpusztulnak, mivel attól tartanak, hogy a megmaradt vagyonukat ellopják.

Az interjúalanyok két olyan helytípusról számoltak be, amelyek a konfliktus kezdete óta teljes kapacitással működnek: a kórházakról és a temetőkről. A megmaradt kórházak túlterheltek, mivel sok intézményben kevesebb a kórterem és kevesebb a szakképzett személyzet, a szakorvosoknak csak 30%-a maradt, különösen nőgyógyászok, gyermekorvosok és pszichiáterek hiányoznak, ami arra kényszeríti a civileket, hogy máshová utazzanak, ha szakellátáshoz szeretnének jutni. Az egészségügyi ellátás károsodásának következményei

¹⁸⁹ Cynthia Buckley, Ralph Clem, Erik Herron, "Támadások az egészségügyi infrastruktúra ellen a Donbaszban: Implications for Ukrainian State Legitimacy," PONARS Eurasia, Policy Memo No. 562, 2019. január, http://www.ponars Eurasia.org/sites/default/files/policy-memos-pdf/Pepm562_Herron-Clem-Buckley_Jan2019_0.pdf.

¹⁹⁰ Lásd: "Ukrajna: Rising Civilian Toll in Luhansk At least 300 Civilians Killed Since May, Many in Indiscriminate Bombings," Human Rights Watch, 2014. szeptember 1., <https://www.hrw.org/news/2014/09/01/ukraine-rising-civilian-toll-luhansk#>; és Buckley, Clem, and Herron, "Attacks on Healthcare".

¹⁹¹ Lásd: "Az ukrániai konfliktus: BBC News, 2014. július 15., <https://www.bbc.com/news/world-europe-28309034>, <https://www.youtube.com/watch?v=uns9dEutVD8>, <https://www.theatlantic.com/photo/2015/02/a-year-of-war-completely-destroyed-the-donetsk-airport/386204/>; "Interview: Ukrainian 'Cyborg' Describes Nine Days Defending Donetsk Airport," Radio Free Europe, 2014. november 15., <https://www.rferl.org/a/donetsk-fighters-ukraine/26693593.html>.

¹⁹² "2019-es humanitárius válaszdási terv", OCHA.

¹⁹³ Lásd: "Az AFU lakóövezeteket támadott meg a donyecki és gorlovkai fronton, károkról számoltak be - DPR PMD", Donyecki Népköztársaság hivatalos honlapja, 2020. június 30., <https://dnronline.su/en/2020/06/30/063006/>.

a polgári lakosságot jelentősek, és "az ukrán állampolgárokat érintő kockázatok elsősorban a háború közvetett következményei: járulékos károk, az infrastruktúra megrongálódása - beleértve a lakásokat és az egészségügyi létesítményeket -, valamint a gyógyszerek hiánya, különösen az olyan halálos betegségekben szenvedők számára, mint a tuberkulózis és a rák."¹⁹⁴ Sok esetben a veszélyeztetett létesítmények jelentették az egyetlen elérhető egészségügyi ellátást a helyi közösségek számára. Ráadásul a halálozási arány számos tényező - például stressz, magas vérnyomás, szívroham, rákos megbetegedések, a kezelésekre és gyógyszerekre való megfelelő és következetes hozzáférés hiánya - miatt megnőtt, de a kontaktvonal közelében számos temető már nem elérhető a konfliktus miatt. A térségből származó embereket már nem lehet ott eltemetni.

Kórházi létesítmények szándékos célba vétele

Az egyik legemblematikusabb, a donbászi civilek elleni támadás a kórházak szándékos lerombolása volt. A kelet-ukrajnai egészségügyi létesítmények közel egyharmadát megrongálták 2014 és 2017 között.¹⁹⁵ Ezek a támadások súlyosan csökkentették a konfliktusövezetekben élő lakosság biztonságát és életminőségét, valamint aláásták az ukrán állam legitimitását. Amint azt a kutatók kifejtették, "a humanitárius infrastruktúra lerombolása ellentétes a fegyveres beavatkozásokra vonatkozó nemzetközi megállapodásokkal, és rövid távon csökkenti a közjavak biztosítását, hosszú távon pedig kihívásokat teremt az állami legitimitás hosszú távú újjáépítése szempontjából, ami kritikus fontosságú a geopolitikai stabilitás szempontjából".¹⁹⁶ A WHO is beszámolt a kórházak elleni támadásokról, 2016 augusztusában úgy becsülte, hogy 145 kórházat lőttek meg,¹⁹⁷ egy későbbi jelentésében pedig azt állította, hogy a konfliktus kezdete óta magának a konfliktusövezetnek a 342 egészségügyi létesítményéből 150-et támadtak meg.¹⁹⁸ A kelet-ukrajnai egészségügyi rendszerre nehezedő háborús terhek jelentősek voltak. Amint arról a Lancet című folyóirat beszámolt:

Az ukrán kormányerők és az oroszbarát szeparatisták közötti harcok miatt számos területen szinte teljesen megszűntek az alapvető szolgáltatások, köztük az egészségügyi ellátás. A közösségek számos fizikai és mentális egészségügyi járvánnyal szembesülnek, beleértve a depressziót, az alkoholizmust, a hiperfeszültséget, a csökkenő születésszámot és más negatív egészségügyi mutatókat. Az orvosi ellátás súlyosan megszakadt vagy teljesen megszűnt, a kórházak megsemmisültek vagy bénító létszámmhiánnyal küzdenek, mivel az egészségügyi szakemberek - a WHO szerint a régió egyes részein akár 70%-a - elmenekült a harcok elől, és egész területek maradtak víz, áram vagy hulladékkezelés nélkül.¹⁹⁹

Az egészségügyi ágazatot jelentősen sújtja a konfliktus elől menekülő egészségügyi dolgozók távozása, és különösen az egészségügyi, másodlagos és anyasági ellátásban dolgozó szakemberek elvesztése. Egy interjúalany szerint: "Bár az egészségügyi létesítményekhez hozzáférhetünk, és az elsődleges egészségügyi szolgáltatások működőképeseek, azt tapasztaljuk, hogy az övezetben egyre kevesebb a szakorvos, különösen a neurológiai, reumatológiai vagy onkológiai szolgáltatásokat nyújtó szakember, akiket háziorvosok váltanak fel. A laboratóriumi vizsgálatok drágábbak, a gyógyszerekre való hozzáférés kihívást jelent, beleértve az antibiotikumokat is. Ráadásul a gyógyszerek Oroszországból érkeznek, és minőségi problémák merülnek fel".

Az NGCA egészségügyi szakemberei Oroszországtól ösztönzést kaptak arra, hogy elhagyják a régiót, és az orosz útlevelekhez való könnyű hozzáférés felgyorsította a kivándorlást. "A kelet-ukrajnai nagyvárosok orvosai szerint a legnagyobb közvetlen félelem az akut és krónikus betegségekben szenvedő, életmentő gyógyszerekre szoruló emberek miatt van. Két orvos arra figyelmeztetett, hogy egyes betegek gyakorlatilag "halálos ítélettel" néznek szembe, mivel a gyógyszerek elfognak, és hogy az egészségügyi dolgozók gyakran kétségbeesett kockázatot vállalnak annak érdekében, hogy az emberek megfelelő ellátásban részesüljenek".²⁰⁰ A fő problémát az egészségügyi létesítmények anyagi támogatása és felszerelése jelentette. A legtöbb kórház javításra szorul, különösen azok, amelyeket bombázások értek. A tőkekiadásokra jelenleg 390 millió rubelre van szükség. A mentőrendszer ma már működik a kontaktvonalon, és több kórház is aktív, még akkor is, ha sok szakképzett egészségügyi dolgozó távozott.

A GCA oldalán a kontaktvonal mentén a civilek, akik maradtak, szintén érzik a magányt és a bizonytalanságot a jövőjükkel illetően. Ahogy egy interjúalany kifejtette, "nem számíthatunk a legfontosabb nemzeti és nemzetközi érdekelt felekre a béke és az igazságszolgáltatás megteremtésében".

¹⁹⁴ Christine Mehta, "Mit tartogat 2016 Ukrajna számára?" Physicians for Human Rights, 2016. február 16., <https://phr.org/our-work/resources/what-does-2016-hold-for-ukraine/>.

¹⁹⁵ Buckley, Clem, Fox és Herron, "Az ukrán háború".

¹⁹⁶ Buckley, Clem és Herron, "Támadások az egészségügy ellen".

¹⁹⁷ "Helyzetjelentés 2016. augusztus 01.", Egészségügyi Világszervezet.

¹⁹⁸ Ibid.

¹⁹⁹ Ed Holt, "Health care collapsing amid fighting in east Ukraine," The Lancet, 2015. február 7.,

[https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736\(15\)60186-6/fulltext](https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736(15)60186-6/fulltext).

²⁰⁰ Holt, "Az egészségügy összeglóban".

A GCA-ban, a kontaktvonal közelében élők az ágyúzás, az aknák és a háború számos szociális következménye miatt vannak veszélyben, mint például a nyugdíjhoz való hozzáférés hiánya, ami miatt hosszú és bizonytalan utakat kell megtenniük, hogy megkapják a kifizetéseket. A kontaktvonal közvetlen közelében - különösen 5 kilométeres körzetben - élő lakosság számtalan problémával néz szembe, többek között az egészségügyi és jogi szolgáltatásokhoz való hozzáféréssel, a mozgásszabadsággal és a nyugdíjhoz való hozzáféréssel. ²⁰¹ A fiatalok különösen kiszolgáltatottak. A Zolote-ban (Luhanszk, GCA) megkérdezték 2019-ben több mint 15 iskolai lövöldözéses incidenst soroltak fel. Megosztották, hogy a tanároknak el kell magyarázniuk a gyerekeknek a béke fogalmát, miközben a gyerekek vágyakozásukat fejezik ki, hogy elhagyják a családjukat és az országukat, abban a reményben, hogy Ukrajnán kívül jobb oktatási és szakmai lehetőségeket találnak. Az interjúalanyok azt is hangsúlyozták, hogy a gyerekek nagyon érzékenyek a közeli ágyúzásra, képesek azonosítani a körülöttük bevetett fegyverek típusait. Az oktatáshoz való hozzáférés továbbra is napi kihívást jelent, mivel a közlekedés korlátozott. Ahogy az egyik interjúalany elmondta, a legközelebbi középiskola Pokrovszkban (Donyeck, GCA, 60 kilométerre) van, és a tömegközlekedés korlátozott. Az LPR és a DPR lakossága gazdasági visszaesést tapasztalt a szénbányák bezárása miatt, ami korlátozza a munkalehetőségeiket, valamint az Ukrajnától való kényszerű elszigetelődés és a szankciók megakadályozzák az egyéb jövedelmező lehetőségeket.

A donbászi régióban a létesítmények többsége továbbra is megközelíthetetlen, a boltok és gyógyszertárak zárva vannak; nehéz élelmiszert, higiéniai termékeket, ruhákat és téli cikkeket találni, és az árak alapára jelentősen megemelkedett. Ahogy Peter Maurer, az ICRC elnöke 2017-es avdíjvkai (Donyeck, GCA) látogatása során leírta, "még mindig nagyon leköt minket az alapvető szolgáltatások biztosítása - ezen a héten például csapataink vészhelyzeti vízkészleteket vittek az embereknek Avdíjvkában, miután a vízellátás megszűnt". ²⁰² A biztonsági helyzet ebben az övezetben továbbra is bizonytalan és kiszámíthatatlan. Bár a konfliktus intenzitása korlátozott, a katonaság jelenléte és a kontaktvonal közelsége növeli a biztonsági kockázatokat és kihívásokat. Mindkét fél katonai műveletei során civil infrastruktúrát és létesítményeket, köztük kórházakat és iskolákat használt fel. ²⁰³

A kontaktvonal mentén dolgozó humanitárius szereplők megtapasztalták programjaik nem szándékolt negatív következményeit a civilek számára. Nevelske településen (Donyeck, GCA) például az egyik nemzetközi humanitárius ügynökség, amely a kitelepített lakosságra összpontosított, 24 ház újjáépítésébe fektetett be a heves bombázások után, remélve, hogy ezzel motiválni tudja a kitelepített civileket a falujukba való visszatérésre. Az egykori lakosok azonban továbbra is túl veszélyesnek tartották a falut ahhoz, hogy visszatérjenek, így az otthonok üresen maradtak, és végül az ukrán fegyveres erők foglalták el őket. Egy másik nem kormányzati szervezet interjúalánya megjegyezte, hogy 2017-ben, miután az ICRC elnöke meglátogatta ²⁰⁴ egy, a kontaktvonalon lévő falut, a szervezet kötelezettséget vállalt több, a lövések által nagymértékben megrongált ház újjáépítésére. Bár az összes házat újjáépítették, a terület továbbra is túlságosan veszélyes maradt ahhoz, hogy a lakosság visszatérjen. Elméletileg kritériumokat állapítottak meg az otthonok szerkezeti kárainak támogatására és kártérítésére, gyakran az otthonok elpusztult részének százalékos aránya alapján. Például, ha egy otthon több mint 30%-a megsemmisült, akkor az "1-es kategóriájának" minősül - magyarázta egy lakástulajdonos. "Hozzávetőleges becslések ²⁰⁵ szerint csak a luhanszki és donyecki területek Kijev által ellenőrzött részein a háború kezdete óta több mint 20 300 otthont rongáltak meg vagy romboltak le. Az Igazságügyi Minisztérium egy információs kérésre válaszolva arról tájékoztatott, hogy jelenleg 158 kártérítési kérelem van folyamatban az ukrán bíróságokon különböző szinteken. Néhány ügy már a Legfelsőbb Bírósághoz került, és ismét visszaküldték őket. És egyetlen család sem kapott még kártérítést az államtól". ²⁰⁶

²⁰¹ Az e kérdésekkel foglalkozó korábbi kutatásokat lásd például: "Legal Assistance Needs Assessment: People Living Along the Line of Contact Donetsk Oblast GCA, Ukraine", Dán Menekültügyi Tanács, 2017, https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/drc_legal_needs_assessment_2017_2_0%20%281%29.pdf; "A line of conflict dividing families in Ukraine", ECHO, 2017. október 3, <https://reliefweb.int/report/ukraine/line-conflict-dividing-families-ukraine>; és "Protection Concerns of People Living Along the Contact Line," Protection Cluster Ukraine, 2020. február, https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/01_2020_protection_considerations_for_people_living_along_the_contact_line_eng.pdf.

²⁰² "Napló - Peter Maurer ICRC-elnök Ukrajnában", ICRC, 2017. március 10., <https://www.icrc.org/en/document/diary-icrc-president-peter-maurer-ukraine>.

²⁰³ Lásd például általában "Tanulmányok tűz alatt: Attacks on Schools, Military Use of Schools During the Armed Conflict in Eastern Ukraine," Human Rights Watch, 2016. február 11., <https://www.hrw.org/report/2016/02/11/studying-under-fire/attacks-schools-military-use-schools-during-armed-conflict>.

²⁰⁴ "ICRC President Peter Maurer visiting Ukraine, 6-10 March 2017," ICRC, 6 March 2017, <http://ua.icrc.org/2017/03/06/icrc-president-peter-maurer-visiting-ukraine-6-10-march-2017/>.

²⁰⁵ "Hogyan lehet megbecsülni a károkat azoknál az embereknél, akiknek a lakása megsemmisült Kelet-Ukrajnában", Donbass SOS, 2019. április 18., <http://www.donbasssos.org/zbitki/>.

²⁰⁶ Yulia Abibok, "A kelet-ukrajnai háború miatt ezek az emberek otthon nélkül maradtak. Az állam még nem kárpótolta őket", Open Democracy, 2019. május 23., <https://www.opendemocracy.net/en/odr/voina-ostavila-ikh-bez-doma-en/>.

Opytne falu (Donyeck, GCA) szintén jelentős pusztítást szenvedett a konfliktus következtében.²⁰⁷ Az egykor több mint 750 ember lakta, mára mindössze 38 maradt, akik kemény körülmények között élnek: nincs áram vagy gáz, nincs folyóvíz, nincsenek létesítmények, az utak megrongálódtak, és nincs mentőszolgálat. Ahogy az egyik lakó magyarázta: *"a maradás mellett dönteni annyi, mint a túlélésért küzdeni... szomorú, hogy külföldiek azért jönnek ide, hogy megmutassák a kijevi kormánynak, milyen rossz a helyzet"*. A legintenzívebb bombázások 2017-ben értek itt véget, de a falut a hatóságok továbbra is elhagyták. Különösen az olyan szervezetek, mint a People in Need (PIN) vagy a Proliska208 érdekvédelem és kommunikációs tevékenységének köszönhető, hogy a helyi hatóságok nyújtottak némi támogatást az újjáépítéshez. Ahogy az egyik lakos mondta: *"a hatóságok nem akarják, hogy itt maradjunk"*.

Opytne-ben az ICRC 2017-2019 között készpénzt és nem élelmiszer-cikkeket osztott szét a PIN által biztosított kedvezményezett listája alapján. Az ügynökség havonta vizet is vitt a faluba, emellett a helyi alapítványok és egyházak élelmiszer-csomagokat osztottak. A helyszíni kutatás megerősítette, hogy 8 ember maradt Pisky faluban (Donyeck, GCA), ahol "a korábban virágzó külváros házainak pincéi nemcsak a helyi lakosság, hanem az ukrán csapatok és az önkéntes zászlóalj tagjai számára is menedékhelyül szolgáltak. És természetesen a másik oldal számára is célpontok voltak. Néhány hónap alatt [Pisky], amely a donyecki repülőtér közelében feküdt, a harcok igen intenzív területén, szinte a földdel vált egyenlővé, lakossága pedig mintegy 2500-ról nyolcra zuhant... A mi házuk 'éppen a megfelelő pillanatban' égett le, amikor a repülőtér elvesztette stratégiai jelentőségét. Akkor a fő cél egyszerűen az volt, hogy ne veszítsük el [Piskyt] a szeparatisták számára".²⁰⁹ Egy másik helyszín, Vodianie (Donyeck, GCA) egy korlátozottan megközelíthető falu, amely ketté van osztva egy olyan zónával, amely csak az ukrán fegyveres erők engedélyével érhető el, és 105 megmaradt lakosnak ad otthont, akik továbbra sem férnek hozzá az alapvető szolgáltatásokhoz és infrastruktúrához, beleértve a gázt és a vizet.

A talaj szennyezése a hadseregek által

A konfliktus során elhelyezett taposóaknak különösen halálos hatást gyakoroltak a polgári lakosságra, és a taposóaknak, valamint más robbanásveszélyes háborús maradványok (ERW) továbbra is veszélyt jelentenek.²¹⁰ Az Egyesült Nemzetek Szervezete becslése szerint kétmillió embert érint a taposóaknak és a robbanásveszélyes robbanóanyag-szennyezés a GCA-ban.²¹¹ A taposóaknak elterjedtségét az NGCA-ban továbbra is nehéz meghatározni a technikai értékelések elvégzéséhez szükséges hozzáférés hiánya miatt, de az Ukrán Állami Sürgősségi Szolgálat szerint 2015 végére az ukrán kormány több mint 44 000 aknát tisztított meg a Donbaszban.²¹² 2014 óta több mint 1000 civil - köztük 165 gyermek - halt meg vagy sérült meg taposóaknak vagy robbanószerkezet-maradványok által, és a fel nem robbant aknák száma továbbra sem ismert.²¹³ A probléma ukrainai súlyosságát jól mutatja, hogy a konfliktus alatt több éven keresztül az országban több volt a jármű aknák elleni incidens, mint a világ bármely más országában.²¹⁴ Az ukrainai védelmi klaszter szerint a taposóaknak kapcsolatos incidensek és a robbanóanyagokkal való helytelen bánásmód, az áldozatok 65%-át az NGCA-ban dokumentálták.²¹⁵

²⁰⁷ Lásd: "Nincs semmink": A Ukrainian Village on 'The Front Line', Szabad Európa Rádió, 2018. augusztus 28., <https://www.rferl.org/a/a-ukraine-village-on-the-front-line/29458082.html>.

²⁰⁸ A Proliska egy helyi civil szervezet, amelyet önkéntesek alapítottak 2014-ben Harkovban. Küldetése, hogy humanitárius segítséget nyújtson a kelet-ukrainai konfliktus által érintett civileknek. <https://proliska.org>.

²⁰⁹ Abibok, "A kelet-ukrainai háború".

²¹⁰ Például Jonathan Brown, "Ukrainia: Al Jazeera, 2016. december 5., <https://www.aljazeera.com/indepth/features/2016/11/ukraine-lasting-impact-landmines-civilians-161117114427487.html>; és "Ukraine: 20 years since Ottawa, much remains to be done," ICRC, 2017. április 12., <http://ua.icrc.org/2017/12/04/20-years-since-ottawa-eng/>.

²¹¹ "Humanitárius reakálási terv 2019", OCHA.

²¹² Sergei Volskiy, "Three killed as passenger bus hits mine in east Ukraine," Yahoo!, 2016. február 10., <https://news.yahoo.com/four-killed-passenger-bus-hits-mine-east-ukraine-003355845.html>.

²¹³ "Humanitárius segítségnyújtási terv 2020", OCHA. Az ukrainai humanitárius aknamentesítési tevékenységekről lásd Jack Losh, "Ukraine's desperate attempt to defuse landmines - as more are planted," The Guardian, 2016. április 4., <https://www.theguardian.com/global-development/2016/apr/04/ukraine-attempt-defuse-landmines-as-more-are-planted>; Karen Kisakeni Sorensen, "Innovating in an ongoing armed conflict: the Mine Action applications (MAApps) project in Ukraine," Humanitarian Practice Network, 2016. április, <https://odihpn.org/magazine/innovating-in-an-ongoing-armed-conflict-the-mine-action-applications-mapps-project-in-ukraine/>; "Mine Action in Ukraine," Protection Cluster, 2019. március, https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/2019_03_advocacy_note_on_mine_action_eng.pdf; "Ukraine: A kormány által ellenőrzött területeken lévő elszigetelt települések védelmi értékelése a kontaktvonal mentén", REACH, 2019. február, https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/reach_ukr_report_protection_assessment_february_2019.pdf; Toby Robinson, and Rosanna O'Keefe, "The Challenges of Humanitarian Mine Clearance in Ukraine," Journal of Conventional Weapons Destruction: Vol. 23 : Issue 1, Article 8, 2019, <https://commons.lib.jmu.edu/cisr-journal/vol23/iss1/8>.

²¹⁴ Mine Victim Assistance Needs, Danish Refugee Council-Danish Demining Group, 2019. október 2., <https://reliefweb.int/report/ukraine/mine-victim-assistance-needs-enuk>.

²¹⁵ "Humanitárius reakálási terv 2019", OCHA.

²¹⁵ "Ukrainia: UNHCR Protection Cluster Factsheet - December - January 2019," UNHCR Protection Cluster, 2019.

Kiberhadviselés

Az orosz destabilizáció egyik jellemzője a korábban ismertetett hibrid hadviselés módszereiben a kibertaktika is. Egy elemző szerint a Kreml

az elmúlt három évet Ukrajna terrorizálásával töltötte. A két áramszüneti támadástól eltekintve a csoport 2015 óta gyakorlatilag az ukrán társadalom minden szektorában tombolt, több száz számítógépet semmisített meg médiavállalatoknál, a kormányhivatalok által tárolt több terabájnyi adatot törölt vagy titkosított véglegesen, és megbénította az infrastruktúrát, beleértve a vasúti jegyrendszert is. ²¹⁶ Ukrajnát a virtuális fegyverek tesztpályájává tette. ²¹⁷ Különösen 2015 és 2016 között az orosz hackerek... számtalan ukrán kormányzati szervezetbe, médiába törtek be, széleskörű áramkimaradásokat okozva... Országos szinten [a hackertámadások] elevenen fogyasztották Ukrajna számítógépeit. Csak Kijevben legalább négy kórházat, hat áramszolgáltatót, két repülőteret, több mint 22 ukrán bankot, a kiskereskedelmi és közlekedési vállalatok ATM-eit és kártyás fizetési rendszereit, valamint gyakorlatilag minden szövetségi ügynökséget megtámadott.

218

Bár Ukrajnának sikerült enyhítenie a tartós pusztítást, az ilyen támadások "aláásták a bizalmat Porosenko ukrán elnök kormánya iránt, amely a folyamatban lévő konfliktus közepette próbálja kiépíteni a demokratikus intézményeket". ²¹⁹ Oroszország ukrán hibridháborújának fényében az európai aggodalom árnyékában lévőnek tekintett területen "a Kreml kevés vagy semmilyen megtorlás nélkül tesztelheti kiberkapacitásait" - magyarázta egy interjúalany. Továbbá Oroszország "tapogatózik annak a határán, hogy mit tűr el a nemzetközi közösség. A Kreml beavatkozott az ukrán választásokba, és nem volt igazi következménye; az orosz hackerek büntetlenül kikapcsolták az áramot Ukrajnában - tesztelik a vörös vonalakat, hogy mit úszhatnak meg. Nyomulnak, és meglátják, hogy visszalökik-e őket. Ha nem, akkor megpróbálok a következő lépést". ²²⁰ Ahogy az egyik forrás idézi, Ukrajna "az aktív hibrid háború egyik frontvonalát, és mindig aggodunk amiatt, hogy bármit, amit itt tesztelnek, máshol is felhasználhatják". ²²¹

3. Tartós környezeti hatások

A konfliktus válogatás nélküli jellege a környezetre is kedvezőtlen hatással volt, mivel a lövések megrongálták a víz- és csatornázási létesítményeket, és megnövelték a vegyi katasztrófa kockázatát Kelet-Ukrajnában. ²²² Csak 2018-ban több mint 85 incidens, köztük lövések és taposóaknak okozta a víz- és csatornarendszerek károsodását. A vízhez való hozzáférés létfontosságú kérdés volt a kontaktvonal mindkét oldalán élő lakosság számára. A vízellátás bármilyen megszakadása leállíthatja az egymástól függő fűtési rendszereket, ami súlyos humanitárius következményekkel járhat. A civilek körében nagy a kiábrándultság a hatóságokkal és a nemzetközi közösséggel szemben. "A politikai szereplők sajkéját játszmát játszanak, ahol a civileket teljesen elfelejtették és elhanyagolták" - mondta egy interjúalany.

Az erőforrások politikálásának kritikus példája a Voda Donbassa esete. Ahogy az egyik interjúalany fogalmazott: "a vízhez való hozzáférés humanitárius, fejlesztési, politikai és közvetítési kérdés. Az ukrán kormány a biztonsági kérdésekre, intézményeik megerősítésére és tevékenységeik decentralizálására összpontosít", miközben az ivóvíz Kelet-Ukrajnában továbbra is egy olyan hálózattól függ, amely négyszer szeli át a kontaktvonalat, és keresztútba került. A Voda Donbassa, az ukrán nemzeti vízszolgáltató vállalat tulajdonában van az egész rendszer, amely a vízkezelést, a szállítást és "3,9 millió ember vízellátását irányítja. A régió legtöbb másodlagos vízszolgáltatója a Voda Donbassától vásárolja a vizet, hogy azt a városokba és a kisebb településekre szállítsa.

²¹⁶ Andy Greenberg, "Your Guide to Russia's Infrastructure Hacking Teams", Wired, 2017. július 12., <https://www.wired.com/story/russian-hacking-teams-infrastructure/>.

²¹⁷ Greenberg, "Az Ön útmutatója".

²¹⁸ Andy Greenberg, "The Untold Story of NotPetya, the Most Devastating Cyberattack in History", Wired, 2018. augusztus 22., <https://www.wired.com/story/notpetya-cyberattack-ukraine-russia-code-crashed-the-world/>.

²¹⁹ Aaron F. Brantly, Nerea M. Cal, Devlin Winkelstein, "Don't Ignore Ukraine: Lessons from the Borderland of the Internet," Lawfare Blog, 2017. július 7., <https://www.lawfareblog.com/dont-ignore-ukraine-lessons-borderland-internet>.

²²⁰ Andy Greenberg, "How an Entire Nation Became Russia's Test Lab for Cyberwar," Wired, 2017. június 20., <https://www.wired.com/story/russian-hackers-attack-ukraine/>.

²²¹ David Gilbert, "Inside the massive cyber war between Russia and Ukraine", Vice News, 2019. március 29., https://www.vice.com/en_us/article/bjqe8m/inside-the-massive-cyber-war-between-russia-and-ukraine.

²²² Lásd: "Ukrajna: UN experts warn of chemical disaster and water safety risk as conflict escalates in East," OHCHR, 2017. november 10., <https://reliefweb.int/report/ukraine/ukraine-un-experts-warn-chemical-disaster-and-water-safety-risk-conflict-escalates>; Nikolai Denisov and Dmytro Averin, "Environmental Assessment and Recovery Priorities for Eastern Ukraine," OSCE, 2017, <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/362566.pdf>; Radina Gigova, "Fighting in Ukraine threatens water supply for 3.2 million," CNN, 2019. július 4., <https://www.cnn.com/2019/07/03/world/eastern-ukraine-unicef-water-report/index.html>.

városok és szennyvízkezelés a fogyasztók számára".²²³ Az elmúlt évek során világossá vált, hogy a vízrendszer a politikai tárgyalások középpontjában áll. Ennek egyik példája az Avdijivka (Donyeck, GCA) és Jaszinuvata (Donyeck, NGCA) közötti ipari övezetben lévő vízrendszer 2017-es tönkretételéhez kapcsolódik, ami jelentős szivárgást okozott az NGCA oldalán. A DPR hatóságai és a Voda Donbassa alkalmazottai a károk helyreállítása érdekében az ellenségeskedések beszüntetésére szólítottak fel, amit Kijev hónapokig elutasított. A helyi mérnökök szerint több mint két éven át óránként becslések szerint 5000 köbméter (5 millió liter) víz veszett el. Csak amikor 2019 júliusában Franciaország megállapodást írt alá az ukrán hatóságokkal, a korszerűsítésről és a Mariupol (Donyeck, GCA) vízellátásának vízfüggetlenségének megépítési lehetőségéről, amelyet 64 millió euróra becsültek egy négyéves projektre)²²⁴, csak akkor készültek tervek a törött csövek javítására. Fontos megjegyezni, hogy Mariupol kiválasztása erre a projektre nem véletlenszerű. Sokkal inkább azt a politikai és stratégiai célt mutatja, hogy ez a régió függetlenebbé váljon a Sziverszki-Donyeck csatornától, amely több mint háromszor keresztezi a kontaktvonalat. A Mariupol projektet, amelyet azért kezdeményeztek, hogy biztosítsák a tiszta és iható víz előállítását és elosztását mintegy 400 000 ember számára, különösen a humanitárius közösség bírálta, mivel aggódik amiatt, hogy az azzal a kockázattal járhat, hogy az NGCA-ban élő érintett lakosságot hosszú távon megfosztják a hozzáférhető víztől.

A vízellátó rendszer jelentős károkat szenvedett a folyamatban lévő konfliktus miatt, ami befolyásolta a rászoruló közösségek vízkezelési és vízosztási kapacitását is. A konfliktus során a Voda Donbassa kilenc alkalmazottja vesztette életét, további 26 pedig súlyosan megsérült, miközben több tucatnyi kockáztatják életüket - fegyver és védőfelszerelés nélkül -, hogy a konfliktus sújtotta övezetben vízrendszereket telepítsenek, tartsanak fenn és javítsanak.²²⁵ Az UNICEF szerint 2017-ben a tűzszünet megsértése miatt Donyeckben és Luhanszkban 3,7 millió ember számára akadályozták meg az ivóvízhez való hozzáférést, és 3 millió ember számára szüntették meg a szolgáltatásokat.²²⁶ Mivel a vízvételi területek a GCA oldalán találhatóak, az NGCA területén élő közösségek továbbra is teljes mértékben Ukrajnától függenek a vízellátás tekintetében. A vízellátási kérdésekben szereplő "politikai töltet mind a GCA-ban, mind az NGCA-ban jelen van, ami arra készíti a helyi szereplőket, hogy a "politikai instrumentalizálást" az ivóvízzel kapcsolatos probléma megoldásának egyik fő problémájaként határozzák meg. Míg [a Voda Donbassa] és nemzetközi adományozói viselik a vízellátási műveletek költségeit, addig a bevételek jelentős része az NGCA-ban keletkezik és hozzáférhetetlen".²²⁷ Ahogy az egyik interjúalany mondta, "a víz minősége számunkra Donbászban nagy problémát jelent, mivel nincsenek hivatalos vizsgálatok, illetve a hivatalos eredményeket nem osztják meg a helyi lakossággal". Több, a régióban megkérdezett mérnök szerint a víz minősége jelentősen romlott a konfliktus kezdete óta.

Továbbá az elhúzódó háborúk az iparosodott területeken, mint amilyen a Donbász is, súlyos környezeti károkat²²⁸, más néven "konfliktusszennyezést" okozhatnak, ami káros hatással van az emberi egészségre. Elemzők szerint a donbászi régió "már eddig is az egyik legszennyezettebb terület volt mind Ukrajnában, mind a volt Szovjetunióban, köszönhetően a szénbányászat és a nehézipar 200 éves múltjának. Meglepő módon 2002-ben úgy becsülték, hogy a Donbászban 10 [milliárd] tonna ipari hulladék található, ami négyzetkilométerenként mintegy 320 000 tonnának felel meg".²²⁹ 2018-ban az ICRC befejezett egy vízszivattyú-projektet, amely több mint 300 000 donyecki ember vízellátását biztosította. Az ICRC szerint a projekt magában foglalta:

az évek óta elhagyott szivattyútelep teljes helyreállítása, új, 2,8 kilométeres távvezetékek építése a szivattyútelephez és a víztározó gátjához, valamint az állomást tápláló gát rehabilitációja... Néhány éve támogatjuk a védett vízbázisok létesítésének ötletét.

²²³ "Víz, szanitáció és higiénia (WASH)", UNICEF, <https://www.unicef.org/ukraine/en/water-sanitation-and-hygiene-wash>.²²⁴

"UkrInform: Franciaország 64 millió eurót fektet Mariupol vízellátási projektjébe," UkrInform, 2019. január 29., <https://www.kyivpost.com/ukraine-politics/ukrinform-france-to-invest-64-million-in-water-supply-project-in-mariupol.html>.

²²⁵ Niels Ackermann, "Voda Donbassa, la guerre au fil de l'eau," Liberation, 2019. április 12., https://www.liberation.fr/planete/2019/04/12/voda-donbassa-la-guerre-au-fil-de-l-eau_1720804

²²⁶ "Víz, higiénia", UNICEF.

²²⁷ Sophie Lambroschini, "Víz a konfliktusban: A donbászi civilek tiszta vízzel való ellátásának megoldatlan kérdése öt évvel a minszki tűzszüneti megállapodások után. Alkalmazkodás, korlátok és az együttműködés körvonalai", Centre Marc Bloch, Berlin, 2018.

²²⁸ Nickolai Denisov, Otto Simonett, Doug Weir, and Dmytro Averin, "Ukraine war leaves a long shadow of pollution, ill-health and pusztított industries," Ecologist, 2015. május 24., <https://theecologist.org/2015/may/24/ukraine-war-leaves-long-shadow-pollution-ill-health-and-ravaged-industries>.

²²⁹ Doug Weir, "Ukraine conflict - 24 months of urgent environmental recovery will cost \$30m," Toxic Remnants of War blog, 2015. július 16., <http://www.toxicremnantsofwar.info/ukraine-conflict-24-months-of-urgent-environmental-recovery-will-cost-30m/>; Lásd még Doug Weir, "The ICRC and recent developments in the protection of the environment during conflict," Toxic Remnants of War blog, 2012. június 14., <http://www.toxicremnantsofwar.info/the-icrc-and-recent-developments-in-the-protection-of-the-environment-during-conflict/>.

kritikus polgári objektumok körüli zónák. Ha minden fél képes megállapodni ezekben a zónákban, készek vagyunk semleges közvetítőként közreműködni a terv végrehajtásában.²³⁰

Egy másik példa erre Avdiivka városa, amely a Donbasban az Avdiivka Kokszt és Vegyi Gyárról, Európa legnagyobb kokszyártójáról ismert. Az Avdiivkában megkérdezettek aggodalmuknak adtak hangot amiatt, hogy a konfliktus miatt romlott a víz minősége, és a közösségek nem tudnak megbízhatóan ivóvízhez jutni. Bár a lakosság nagyra értékeli a gyár jelenlétét, mivel munkahelyeket biztosít, és a háború alatt végig támogatta a helyi közösséget, a gyár által kibocsátott szennyezés továbbra is aggodalomra ad okot a közösségek számára, miközben a lakossággal kevés információt osztanak meg a rájuk leselkedő kockázatokról. Sok interjúalany beszélt arról is, hogy a vállalatból szemet kaptak. Az Avdiivka Kokszyár jól példázza azt a szerepet, amelyet a magáncégek vállaltak a közösségek alapvető cikkekkkel való támogatásában.

Más megkérdezettek aggodalmukat fejezték ki a bezárt és elárasztott szénbányák közelsége miatt. Ahogy az egyikük kifejtette: "Donbászban jelentős környezeti kockázatok vannak, amelyekkel eddig senki sem foglalkozott, sem a nemzeti, sem a nemzetközi érdekeltek". A megoldásra váró, folyamatban lévő környezeti problémák listája kimerítő. A Donbászt érintik az erdőtüzek, a konfliktus okozta károk a veszélyes ipari létesítményekben, például vegyi létesítményekben és szénbányákban²³¹, a víz- és talajszennyezés, a nem megfelelő hulladékgazdálkodás, amelyeket mind befolyásolt a kijevi és a donbászi szeparatista hatóságok képtelensége a hatékony környezetvédelmi beavatkozások irányítására. Az interjúalanyok hangsúlyozták, hogy a környezeti kockázatokat nem vizsgálják megfelelően, és nem hoztak megelőző intézkedéseket a potenciális veszélyektől való védelem érdekében, amelyek az ellenségeskedések miatt súlyosbodtak. 2015-ben egy EU, ENSZ és Világbank által készített értékelés 30 millió USD-t kért a konfliktus miatt sürgős környezeti tisztítás támogatására.²³²

4. Az öregedés a konfliktusban

Az idősek teszik ki a kelet-ukrajnai humanitárius segítségnyújtás célcsoportjának mintegy 30%-át. Az idősek aránya a Donbaszban már a háború előtt is magas volt a gazdasági elvándorlás miatt, és ahogy az ENSZ is beszámolt róla, "ez a konfliktus által érintett idősek legnagyobb aránya egyetlen országban, és tükrözi a válság egyedi demográfiai jellemzőit".²³³ Más kiszolgáltató csoportok - például a kábítószerfüggők és a pszichés zavarokban szenvedők - a konfliktus miatt marginalizálódtak, és családjuk és a hatóságok magukra hagyták őket.

A konfliktusban érintett emberek szociális szükségleteinek egyik sajátossága a nyugdíjak kérdése, amelyeket az ukrán hatóságok nyújtanak. A civil élet minden területét átható mély politikai megosztottság következtében az NGCA nyugdíjasai a kifizetésekhez való hozzájutásukban - ha egyáltalán megkapják azokat - óriási akadályokkal szembesülnek.²³⁴ A konfliktus miatt Kijev leállította az állami szolgáltatásokat, köztük a nyugdíjakat is a szeparatista területeken.²³⁵ A Norvég Menekültügyi Tanács (NRC) egy 2017-es jelentésében szereplő becslések szerint a konfliktus kezdete óta akár 600 000 ukrán állampolgár is elveszítette vagy felfüggesztették a nyugdíját, többségük az NGCA területein élő idősek közül.²³⁶ Annak ellenére, hogy a bíróságok következetesen a nyugdíjasok javára ítélték, mégis egyre inkább korlátozzák őket. Ahogy egy újságíró leírja: "az idős házaspár egész életében dolgozott a nyugdíjukért, hogy aztán csalóként kezeljék őket, amikor megpróbálták felvenni azt. Nem voltak ők még mindig Ukrajna állampolgárai, még akkor is, ha az oroszok megszállták a városukat? És ha

²³⁰ "ICRC's largest Ukraine project secures water for 300,000," ICRC, 26 June 2018, <http://ua.icrc.org/2018/06/26/karlivska-pumping-station-eng/>.

²³¹ Alex Kirby, "Coalland: Zoï Environment Network és UNEP/GRID-Arendal, 2011, http://archive.zoinet.org/web/sites/default/files/publications/coalland_screen.pdf.

²³² "Ukrajna helyreállítási és béke-remetési értékelése: Analysis of Crisis Impacts and Needs in Eastern Ukraine II. kötet: Full Component Reports," Európai Unió (EU), Egyesült Nemzetek Szervezete (ENSZ), és a Világbank-csoport (WBG), 2015. március 31., http://www.un.org.ua/images/stories/RPA_V2_Eng_4Web_lowres.pdf.

²³³ "Ukrajna 2018-as humanitárius szükségletek áttekintése", OCHA.

²³⁴ "Ukrajna: Human Rights Watch, 2020. január 17., <https://www.hrw.org/news/2020/01/24/ukraine-people-limited-mobility-cant-access-pensions>.

²³⁵ "Ukrajna helyzete", UNHCR Operational Update, 2014. december 31., <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/UNHCR%20External%20Update%20Ukraine%20Situation%20%23%207.pdf>.

²³⁶ "Közel 600 000 civilt vágta el a nyugdíjától Ukrajnában", Norvég Menekültügyi Tanács, 2017. szeptember 8, <https://www.nrc.no/news/2017/september/nearly-600000-civilians-cut-off-from-their-pensions-in-ukraine/>; Lásd még "Right to pension in the context of armed conflict", Norvég Menekültügyi Tanács, 2017. december 12., <https://www.nrc.no/resources/reports/right-to-pension-in-the-context-of-armed-conflict/>.

haza akartak térni, miután felvették a csekkjeiket, tényleg hibáztathatnánk őket? "²³⁷ Azoknak, akik az NGCA-ból származnak, és továbbra is hozzá akarnak jutni a nyugdíjukhoz, belső menekültként kell regisztrálniuk, hogy átmenhessenek a GCA-ba, hogy megkapják a kifizetéseiket. Ahogy az NRC ukrainai országigazgatója nyilatkozta:

Az ukrán hatóságoknak mindent meg kell tenniük annak érdekében, hogy a nyugdíjakat függetlenítsék a belső menekültstátusztól és a kormány által ellenőrzött területen való tartózkodástól. Ezzel párhuzamosan stratégiát kell kidolgozni a nyugdíjkifizetések biztosítására azok számára, akik mozgásképtelenek és nem tudnak a kormány ellenőrzése alatt álló területekre utazni. Egyetlen civilt sem szabad büntetni a lakóhelye miatt. ²³⁸

Elemzők és aktivisták szerint a kijevi politika diszkriminatív²³⁹, és megakadályozza, hogy a Donbaszban élő 1,2 millió nyugdíjasból közel 600 000 ne kapja meg a nyugdíját. Ennek ellenére a megkérdezett nyugdíjasok úgy nyilatkoztak, hogy inkább a KNDK hatóságaitól kapják a nyugdíjat, és a többségük nem próbálja átlépni a határt, hogy ukrán nyugdíjakhoz jusson, mivel gyakran attól tartanak, hogy a múltbeli negatív tapasztalatok (például zaklatás vagy letartóztatás) megisméltódnak, amikor megpróbálják átlépni a kontaktvonalat.

5. A elmozdulás dilemmája

A konfliktus széles körű belső menekülést okozott Ukrajnában, bár még a belső menekültek számát is nehéz megközelítőleg meghatározni. 2017 decemberében az ukrán szociálpolitikai minisztérium mintegy 1,4 millió regisztrált belső menekültől számolt be az ukrán GCA-ban. ²⁴⁰ Az ENSZ ezzel párhuzamosan a Donbaszból a GCA-ban élő belső menekültek számát 2017-ben körülbelül 760 000-re becsülte.²⁴¹ Meg kell jegyezni, hogy az NGCA-ra vonatkozóan nem állnak rendelkezésre megbízható belső menekültekre vonatkozó adatok, és két bonyolító tényező magyarázhatja, hogy a belső menekültek bejelentett számai miért megbízhatatlanok. Először is, úgy vélik, hogy a belső menekültek nagy százaléka nem regisztráltatta magát, ami azt jelenti, hogy a bejelentett összlétszámokban sokakat nem számoltak össze. Másodsor, arról is beszámoltak, hogy mások is belföldi menekültként regisztráltak magukat, de valójában nem voltak kitelepítettek. Továbbá, amint azt korábban említettük, az ukrán kormány megszüntette a nyugdíjak kifizetését az NGCA-ban élőknek, és a belső menekült státuszt ahhoz kötötte, hogy a donbászi lakosok képesek legyenek nyugdíjat igényelni és szociális szolgáltatásokhoz hozzáférni. Ezért sokan, akik az NGCA-ban élnek, ösztönözve vannak arra, hogy IDP-ként regisztráltassák magukat, hogy hozzáférhessenek ezekhez a szolgáltatásokhoz.

Úgy tűnik, hogy egyre nő azoknak a lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyeknek a száma, akik a lakóhelyüket elhagyni kényszerült területeken kívánnak maradni. Az IOM szerint a belső menekültek 28%-a szándékozik visszatérni származási helyére a konfliktus után, míg 38%-uk egyáltalán nem kíván visszatérni, annak ellenére, hogy az aktív ellenségeskedések véget értek. ²⁴² A belső menekültek kevésbé rugalmasak, és a nem kitelepített lakossághoz képest nagyobb bizonytalansággal szembesülnek a stabil munkahelyek biztosítása és a szolgáltatásokhoz - többek között a lakhatáshoz - való hozzáférés terén. ²⁴³ Amint azt a megkérdezettek kifejtették, a lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyek és a befogadó közösségek között is súrlódások alakultak ki, ami aláássa a társadalmi kohéziót. A befogadó közösségek a bérleti díjak és az élelmiszerárak emelkedését, valamint a bérekre és a munkalehetőségekre nehezedő nagyobb nyomást tapasztalták. Míg sokan Keletről Ukrajna különböző részeire távoztak, mások - mind a GCA-ból, mind az NGCA-ból - teljesen elhagyták az országot, és Lengyelországban, Németországban, a Balkánon és más környező országokban kerestek lakóhelyet. Az ENSZ adatai szerint 2014-ben egyetlen ország sem kapott több menedékjogi és menekültstátusz iránti kérelmet, mint Oroszország, és a kérelmek mintegy 90%-át abban az évben jóváhagyták. ²⁴⁴

Napjainkban a belső menekültek integrációja megosztó kérdés az ukrán hatóságok között, ami a kapcsolódó kezdeményezések finanszírozását is gyengén teszi lehetővé. Nemzeti szinten az ukránok továbbra is ambivalensek a donbászi és az ukrán lakosság közötti történelmi feszültségek miatt. Az NGCA-ban élő közösségek nem hisznek abban, hogy az ukrán hatóságok segíteni fogják a maradni vagy máshová áttelepülni kívánó embereket. Ahogy egy interjúalany megjegyezte, "*a régió alapvető kérdéseivel nem foglalkoznak a hatóságok, így a közösségek úgy érzik, hogy képtelenek megoldani saját lakosságuk problémáit*". Emellett nagyszámú

²³⁷ Topol, "Fugue-állapot".

²³⁸ "Közel 600 000 civil", Norvég Menekültügyi Tanács.

²³⁹ "Jelentés az ukrainai emberi jogi helyzetről 2019. augusztus 16-tól november 15-ig", OHCHR, https://www.ohchr.org/Documents/Countries/UA/28thReportUkraine_EN.pdf.

²⁴⁰ "Szociálpolitikai minisztérium: Ukrinform, <https://www.ukrinform.net/rubric-society/2767582-social-policy-ministry-about-14-mln-idps-registered-in-ukraine.html>.

²⁴¹ Inna Volosevych és Tetiana Kostiuhenko, "Desk Research of the Surveys of the IDPs of IDPs," UNHCR, 2017. december, https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/gfk_unhcr_desk_report_final.pdf.

²⁴² "National Monitoring System Report", IOM, 2018. június 30., <http://iom.org.ua/en/idps-average-income-one-third-lower-ukraines-national-megélhetési-szint>.

²⁴³ "Humanitárius segítségnyújtási terv, 2019", OCHA.

²⁴⁴ Fischer, "A donbászi konfliktus".

a belső menekültekkel szembeni ellenségesség és szkepticizmus. Az olyan csoportok, mint a Donbas SOS és a Crimea SOS által tett érdekérvényesítő erőfeszítések egyik eleme a belső menekültek tapasztalatainak "humanizálása" és legitímálása volt az ország széles nyilvánosságát célzó tájékoztató kampányok révén. A belső menekültek helyi közösségekbe való integrációjának előmozdítása és a fenntartható megoldások megtalálása érdekében Ukrajna kormánya 2017 novemberében elfogadta "A belső menekültek integrációjáról és a belső menekültek 2020-ig tartó hosszú távú megoldásának végrehajtásáról szóló állami stratégiát", valamint 2018 végén a hozzá tartozó cselekvési tervet. Ezek célja a belső menekültek jogainak, szabadságainak és érdekeinek biztosítása és védelme, a belső menekültek és a helyi önkormányzati szervek közötti hatékony együttműködés kialakítása, valamint a megkülönböztetés felszámolása és a társadalmi kohézió előmozdítása volt.²⁴⁵ Bár a stratégiai tervezés terén történt némi előrelépés, a belső menekültekkel kapcsolatos hosszú távú és fenntartható megoldások teljes körű végrehajtása még várat magára, különösen a lakóhelyüket elhagyni kényszerült lakosság integrációja érdekében.²⁴⁶

Az IDP integrációs stratégiájának végrehajtási terve három stratégiai irányban tartalmaz programintézkedéseket:²⁴⁷

1. Az országon belül lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyek jogainak érvényesülése előtt álló akadályok leküzdésére szolgáló mechanizmusok javítása;
2. Az országon belül lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyek tulajdonjogainak védelmére és érvényesítésére irányuló eljárás egyszerűsítése;
3. A befogadó területi közösségek támogatása a lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyek integrációjának folyamatában.

Nem szabad azt feltételezni, hogy mivel az emberek úgy döntöttek, hogy a szeparatista területeken maradnak, alapvetően támogatják a helyi hatóságokat és azok politikáját. A LPR-ben és a DPR-ben megkérdezettek jelezték, hogy éppen ellenkezőleg, nem bíznak a szeparatista hatóságokban, és úgy érzik, hogy a konfliktus kitörése óta jogaik, szabadságaik és egyéni lehetőségeik súlyosan korlátozottak. Annak ellenére, hogy az egész régióban jelen vannak a segílyt nyújtó helyi jótékonyági szervezetek, a civil szükségletek továbbra is jelentősek, és a korlátozott és alapvető humanitárius elosztási válasznál többet igényelnek. A lakosság úgy látja, hogy ezek a szükségletek az ukrán kormány nagyobb rendszerszintű kudarcának részét képezik, amely a szankciók által előírt korlátozásokhoz, az elmaradottsághoz és az infrastruktúra rossz működéséhez kapcsolódik. Megjegyzik továbbá a független kormányzás hiányát a DPR-ben és az LPR-ben, valamint a politikai elitek érdemi elkötelezettségének hiányát a donbászi közösségek javára, ami a szeparatista propaganda alaphangja volt.

A donbászi régióban megkérdezett civilek túlnyomó többsége nem volt egyik vagy másik oldal aktivistája vagy propagandistája. Sokan úgy nyilatkoztak, hogy nem értik, miért kerültek ilyen tragikus helyzetbe, és hogyan lehetne megoldani azt. Azok, akik Ukrajna más területeire távoztak, széles körű diszkriminációval, gyanakvással és megvetéssel szembesültek: "a szovjetek egyszerűen úratelepítették a [Donbászt] a saját társadalmuk söpredékével... a Szovjetunió egész területéről az összes egykori bűnözőt odaköltöztették. Ezért Donbas egy bűnözői enklávé Ukrajnán belül".²⁴⁸ Az NGCA katonai szereplői is kifejezték a béke és a konfliktus befejezésének vágyát. Bár a megkérdezettek többsége kétnyelvű, félelmüknek adtak hangot az Ukrajnában való maradással kapcsolatban, és jobban szeretnék, ha Oroszország integrálná őket, még ha nem is hisznek abban, hogy ez végül megtörténik. Általánosságban azonban nem hisznek abban, hogy a saját hatóságaik képesek lennének egy működőképes és békés környezetet irányítani és létrehozni. Az LPR és a DPR rendszereit inkább "Oroszország által ellenőrzött árnyék-kormányként", mintsem funkcionális kormányzati rendszerként jellemzik.

Ennek ellenére a családoknak ezeken a területeken nincsenek meg az eszközeik az áttelepülésre, és csak korlátozottan képesek megbirkózni a helyzettel. Ahogy az egyik megkérdezett mondta: "Olyan ez, mint egy kettős büntetés azon lakosság számára, akik úgy döntöttek, hogy maradnak; az okok többfélék, de az első ok mindenképpen az, hogy nincs alternatívájuk és pénzügyi kapacitásuk a távozásra. Amikor az ukrán hatóságok azt állítják, hogy 'az embereknek el kell menniük', mi csak azt tudjuk magyarázni, hogy 'mi nem vagyunk madarak'. Ez nem olyan egyszerű, mint gondolják". Az interjúalanyok megemlítették, hogy annak ellenére, hogy ukrán állampolgárok, a hatóságok nem könnyítik meg a még mindig az NGCA-ban élő lakosság életét. A születési anyakönyvi kivonatok, nyugdíjak, valamint a GCA-ba való egyszerű visszautazás megszerzésével kapcsolatos bürokratikus és látszólag önkényes intézkedések mind kihívást jelentettek a közösségek számára.²⁴⁹ Az összes olyan megkérdezett közül, akik a kontaktvonaltól 20 kilométeres körzetben élő civilek voltak, és akik átélték valamelyik családtagjuk megölését vagy a

²⁴⁵ Lásd "Állami stratégia a lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyek integrációjáról és a belső menekültek hosszú távú megoldásának 2020-ig történő végrehajtásáról", <https://mtot.gov.ua/en/government-adopted-implementation-plan-of-idp-integration-strategy>.

²⁴⁶ "Humanitárius segítségnyújtási terv, 2019", OCHA.

²⁴⁷ Lásd "UNHCR update on displacement-related legislation", UNHCR, 2020. január, https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/2020_01_legislative_update_eng.pdf; "UNHCR flash legislative update on response to Covid-19 outbreak in Ukraine and its impact on UNCHR's operation in Ukraine", UNHCR, 2020. április 21., https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/2020_04_unhcr_legislative_update_on_covid-19.pdf.

²⁴⁸ Topol, "Fugue-állapot".

²⁴⁹ Oksana Mikheieva, "The Impact of the Non-Recognition by Ukraine of Civil Documents in the Donbas Uncontrolled Territories," DANYLIW Research Seminar on Contemporary Ukraine, 2019, <https://www.danyliwseminar.com/oksana-mikheieva>.

házban, a hatóságok egyiküknek sem nyújtottak kártérítést. Amint azt több, az érintett lakosság segítségével részt vevő helyi szereplő kifejtette, a frontterületeken a helyi tisztviselők nem sürgették a segítségnyújtást és a programok újjáépítését, különösen a 0-5 kilométeres vonalon és a szürke zónákban. Inkább a biztonságosabb és nagyobb városiasodott területekre való áttelepülést támogatták, *"a kompromisszum az, hogy vagy maradsz és korlátozott támogatást kapsz, vagy elmész, és másból, mint belső menekült több támogatást kapsz"*. Egy másik interjúalany kifejtette: *"ha maradnak, az azért van, mert nincsenek lehetőségeik vagy más eszközeik. De valami jobbat kellene kapniuk a hatóságoktól, a jótékonyági szervezetektől és az önkéntes csoportoktól"*.

A kontaktvonalától távolabb - 5-20 kilométerre - sokan maradnak vagy költöztek át. Ebben a zónában a szükségletek inkább a helyreállítási és védelmi szempontokhoz kapcsolódnak, mint például a működőképes utak, közlekedés, létesítmények, valamint az emberi jogokkal és az igazságszolgáltatáshoz való hozzáféréssel kapcsolatos védelmi kérdések. Az akkreditált helyi nem kormányzati szervezetek azonban nem folytathatnak a civilek védelmével, a gyermekvédelemmel vagy az emberi jogokkal kapcsolatos programokat. A civil szervezetek fő tevékenységei az áruk elosztása, a hatóságok által prioritásnak tekintett három pillér (gáz, víz és áram) alapvető karbantartásának vagy működésének konkrét támogatása. Ma a DPR és a LPR áramellátását az Oroszországi Föderáció biztosítja, a vízrendszereket pedig továbbra is Ukrajna biztosítja.

6. Elnyomás és büntetlenség a konfliktusövezetekben

A válság során az emberi jogok megsértésének dokumentálása és az arról szóló jelentések vitatott narratívák tárgyát képezték. Ahogyan azt egy elemző is említette:

[A]z LPR és a DPR területeinek létrehozása elnyomó politikai rezsimekkel az emberi jogok számos durva és rendszeres megsértéséhez vezetett különböző területeken a donyecki és luhanszki régiók területén. Az illegális fogva tartási helyek hálózatának e rezsimek általi létrehozása az alapvető emberi jogok megsértéséhez vezetett, beleértve az élethez való jogot, a kínzástól és kegyetlen bánásmódtól való mentességhez való jogot, a szabadsághoz és a személyes biztonsághoz való jogot, valamint a tisztességes eljáráshoz való jogot.²⁵⁰

Az egyik jelentés különösen azt a káros jogi hatalmi vákuumot tárgyalja, amely a konfliktus során az NGCA-ban keletkezett, és amely tele volt rossz gazdálkodással és rossz kormányzással, ami azt eredményezte, hogy a régió politikáját és politikáit az elit, az oligarchák és az illetékes (különösen a Moszkvához jól kapcsolódó) tábori parancsnokok prioritásai és napirendjei alakították. Ezek az elvek nagyrészt diszkriminatív, patriarchális nézeteken alapultak a nemek közötti kapcsolatokkal, az oktatással és a köztársaságok egyéb alapvető kérdéseivel kapcsolatban.²⁵¹ A DPR és az LPR vezetése kevésbé képes megfelelően kormányozni ezeket a területeket, nemhogy háború idején. A hatalom vitatott és megosztott a szeparatista fegyveres szereplők között, így ezek a köztársaságok gyakorlatilag Oroszország által támogatott katonai diktatúrák. 2014-ben új kormányzási struktúrák jöttek létre, katonai, gazdasági, ideológiai, politikai és kétes demokratikus választási rendszerekkel, amelyek párhuzamosan működnek Ukrajna központi hatalmával. Ahogy az egyik jelentés megállapítja, *"a szeparatisták által ellenőrzött területeken jogi káosz és a hatalom törvénye uralkodott... a büntetlenség és az emberi jogok súlyos megsértésének légkörét szolgálta előfeltételként"*.²⁵² Emberi jogi elemzők részletesen dokumentálták a donbászi konfliktus elnyomó és erőszakos következményeit a civil lakosságra nézve. Konkrétan a jogsértések közé tartoznak:

...a civilek és a katonák életének szándékos megfosztása nem katonai helyzetekben, civilek erőszakos eltűnése és a katonák eltűnése a szolgálati helyükön, nemi erőszak, jogellenes szabadságelvonás és emberrablás az ideiglenesen megszállt donbászi területen...[valamint] civilek halála és sérülése a kormány által ellenőrzött területek tűzérési ágyúzása során, valamint lakóépületek lerombolása és megrongálása a kontaktvonal mindkét oldalán.²⁵³

²⁵⁰ IL Bielousov, AO Korynevych, OA Martynenko, et al., "Surviving Hell : Testimonies of Victims on Places of Illegal Detention in Donbas," Helsinki Foundation for Human Rights, TsP Komprint Ltd, 2015, <https://www.osce.org/odhr/185431>.

²⁵¹ Aliokhin, Korynevych, Krona, et al., "Háború szabályok nélkül".

²⁵² Ibid.

²⁵³ Oleksandr Odehov és Nataliia Hrytsenko, "Bűncselekmények büntetés nélkül: Kelet-Ukrainai Polgári Kezdeményezések Kelet-Ukrainai Központja, 2018,

Legutóbbi jelentésében az ENSZ ukrajnai emberi jogi megfigyelő missziója (HRMMU) megállapítja:

Az OHCHR-t továbbra is súlyosan aggasztja a konfliktussal kapcsolatos fogvatartottak folyamatos önkényes fogva tartása, kínzása és rossz bánásmódja, mind a kormány által ellenőrzött, mind az önjelölt... által ellenőrzött területen, amelyet túlnyomórészt az önjelölt "köztársaságok" "állambiztonsági minisztériumainak" tagjai követnek el... [valamint] az Ukrán Biztonsági Szolgálat (SBU).²⁵⁴

A háború kezdete óta az Egyesült Államok²⁵⁵, az Egyesült Nemzetek Szervezete - valamint agytrösztök és helyi szervezetek, mint például a Human Rights Watch és a Kelet-Ukrajnai Polgári Kezdeményezések Központja²⁵⁶ - dokumentálni kezdték a célzott gyilkosságokat, kínzásokat, nemi alapú erőszakot és emberrablásokat, amelyeket elsősorban a KNDK erői hajtottak végre,²⁵⁷ valamint az újságírók és nemzetközi megfigyelők elleni fenyegetéseket, támadásokat és elrablásokat, továbbá az ukrán hatóságok támogatóinak megverését és megtámadását.²⁵⁸ Továbbá az ICRC-t rendszeresen megakadályozták abban, hogy az NGCA területén lévő fogolytáborok meglátogatására irányuló küldetését teljesítse. A Covid-19 kitörésekor az ICRC "személyi védőfelszerelést (PPE) tudott biztosítani a fogvatartási központokban, és 7400 higiéniai csomagot és tisztítószereket osztott szét 28, a kormány ellenőrzése alatt álló területen lévő, előzetes letartóztatásban lévő fogvatartási központban... Eközben 2020. április 16-án az ICRC semleges közvetítőként részt vett 38 fogoly egyidejű szabadon bocsátásában az ukrán kormány és a Donbász nem kormány ellenőrzése alatt álló területeinek képviselői között".²⁵⁹

Az interjúalanyok megemlézték, hogy bár vannak olyan ügyek, amelyeket a donbászi állampolgárok az Emberi Jogok Európai Bírósága elé visznek, a nyomon követés minimális, ha egyáltalán van ilyen. A helyi emberi jogi szereplők azt is kifejtették, hogy korlátozzák az általuk közzétett jelentések számát, mivel nem látnak reagáló eredményeket, különösen a korlátozott nemzetközi jelenlét és az elszámoltathatóságra való törekvés miatt: *"a jelentések készítése nagyszzerű, de ha a nemzetközi igazságszolgáltatási mechanizmusok nem működnek, az EJEB aktái nem fogják megállítani az emberi jogi kihívásokat Donbasban"*. Egy másik kijelentette: *"Az NGCA-ban nem lehet emberi jogi kérdésekkel foglalkozni, és még veszélyesebb megpróbálni"*. Az orosz hatóságok az emberi jogok megsértésére vonatkozó állításokat "politikai indíttatásúnak" és "politikailag elfogultnak" minősítették.²⁶⁰ A konfliktus első hónapjaiban a kormánypárti fegyveres csoportok által elkövetett atrocitásokról is érkeztek jelentések. Az LPR-ben önkéntes zászlóaljok által civilek megveréséről, elrablásáról és esetleges kivégzéséről - akár lefejezésről is - érkeztek jelentések.²⁶¹ Emellett 2015. június elején a donyecki régió ügyészsége arról számolt be, hogy 1592 civil tűnt el a kormány ellenőrzése alatt álló területeken, és csak 208-at találtak meg.²⁶² Az emberi jogok és a nemzetközi humanitárius jog megsértése minden fél részéről tendencia volt a konfliktus során, *"a fő probléma a büntetlenség. Az emberrablások, kínzások, önkényes letartóztatások dokumentálása, valamint a megfelelő vizsgálatok és bírósági eljárások hiánya ellenére kevés az elszámoltathatóság"*. A legtöbb emberi jogi ajánlás, amelyet az ENSZ a konfliktus során tett, továbbra is figyelmen kívül maradt.²⁶³

A közösségek aggodalmukat fejezték ki a korlátozott mozgásszabadságuk miatt is. Sokan úgy vélik, hogy az egész donbászi régió szétesőben van, mind gazdaságilag (mint ahogy évek óta), mind politikailag (az utóbbi években, a konfliktus kezdete óta). Az elsősorban bányászokból álló fő gazdasági munkaerő a háború előtt virágzó jövőt jelentett a donbászi ipari szektor számára. Ma sokan kiábrándultak és beletörődtek a gazdasági kilátásaik csökkenésébe, amit részben a politikai megosztottság okoz. Az ukrajnai központi hatóságok nem javasoltak terveket a donbászi termelékenység helyreállítására vagy a konfliktus közösségekre gyakorolt társadalmi-gazdasági hatásainak enyhítésére.

²⁵⁴ "Jelentés az emberi jogok helyzetéről", OHCHR.

²⁵⁵ "Russia 2019 Human Rights Report," Country Reports on Human Rights Practices for 2019, United States Department of State, Bureau of Democracy, Human Rights, and Labor, 2019, <https://www.state.gov/wp-content/uploads/2020/03/RUSSIA-2019-HUMAN-RIGHTS-REPORT.pdf>.

²⁵⁶ Lásd Aliokhin, Korynevych, Krona, et al., "Háború szabályok nélkül."; Odehov és Hrytsenko, "Bűncselekmények büntetés nélkül".

²⁵⁷ "Az ukrán válság: BBC News, 2014. május 16., <https://www.bbc.com/news/world-europe-27438422>.²⁵⁸ "Jelentés az emberi jogi helyzetről", OHCHR; és "Ukrajna: Anti-Kiev Forces Running Amok," Human Rights Watch, 2014. május 23., <https://www.hrw.org/news/2014/05/23/ukraine-anti-kiev-forces-running-amok>.

²⁵⁹ "Ukrajna: ICRC, 2020. április 17., <https://www.icrc.org/en/document/ukraine-civilians-and-health-structures-face-rise-hostilities-and-threat-covid-19-same-time>.²⁶⁰ "Russia's MFA's: UN report on human rights in Ukraine "politically motivated", 112 Ukrajna, <https://112.international/ukraine-top-news/russias-mfa-un-report-on-human-rights-in-ukraine-politically-motivated-17829.html>.

²⁶¹ Lásd például "Ukrajna: Aidar önkéntes zászlóalj által elkövetett visszaélések és háborús bűncselekmények az észak-luhanszki régióban", Amnesty International, 2014. szeptember 8., <https://www.amnesty.org/download/Documents/8000/eur500402014en.pdf>.

²⁶² Valerij Sarifulin, "Több mint 1500 ember tűnt el a Kijev által ellenőrzött donbászi területen 2015-ben - jelentés", TASZSZ - Orosz Hírügynökség, 2015. június 17., <http://tass.ru/en/world/801210>.

²⁶³ "UN: Five years on, most five years on, most human rights recommendations remain valid," OCHA, 2019. március 12., <https://reliefweb.int/report/ukraine/un-five-years-most-human-rights-recommendations-remain-valid>.

A bányászat emblematikus példája a politikai, társadalmi és gazdasági tényezők összefolyásának, amelyek súlyosbították a sebezhetőséget, és "többszintű korrupciót... számos vállalkozás gazdasági veszteségét - és ennek következtében a helyi közösségek szegénységét -, a munkaügyi és szociális jogok megsértését - beleértve a gyermekmunka alkalmazását és a nők önmegvalósítási lehetőségeinek korlátozását a régióban -, a lakosság társadalmi elégedetlenségét és a környezet állapotának romlását a régióban".²⁶⁴ A "Fiatal bányászok a Donbasszban" című könyvben Chialá János egy helyi bányászt idéz: "itt Ukrajnában, ha akarsz valamit, fizetned kell valakinek... Egy olyan országban, ahol egy orvos fizetése akár havi 90 euró is lehet, Szaszának sok embert meg kellett vesztegetnie ahhoz, hogy bármilyen orvosi ellátást kapjon, ahogyan a főnökének is fizetnie kellett, hogy egyáltalán megkapja a munkát. Ugyanez vonatkozik minden másra is, a korrupció perverz piramisában, ahol mindenkinek fizetnie kell a föllette állóknak, és a lehető legtöbb elveszi az alatta állókból. Az oligarchák vannak a csúcson, a munkások pedig... alul, gyakorlatilag a föld alatt... Pénz nélkül egyszerűen semmi vagy".²⁶⁵ A szeparatista politikai elit ígéretet tett néhány bánya újraindítására és a helyi ipar újjáélesztésére, de nincs meg az akaratuk, hogy ezt véghez is vigyék, és a biztonságos és működőképes munkához szükséges beruházások megfizethetetlenek.²⁶⁶

A hat éve tartó konfliktus után az életkörülmények továbbra is kemények. A helyi lakosság helyzete folyamatosan romlik.²⁶⁷ Az interjúalanyok kifejtették, hogy a helyi hatóságok nem akarnak évekig segíteni a DPR-ben élő embereknek, és úgy vélik, hogy ha maradnak és túlélnek, akkor gazdaságilag is hozzá kell járulniuk a rezsimhez. Az egyik kollégiumban élő interjúalanyok kifejtették, hogy a tényleges hatóságok elkezdték arra kényszeríteni a családokat, hogy járuljanak hozzá az ott élők villamosenergia-költségeihez, vagy távozzanak, anélkül, hogy lehetőséget kínálnának az áttelepülésre. Bár a helyzet továbbra is szörnyű, az emberek nem igazán akarják elhagyni otthonaikat, és nem értik, hogy az integráció lesz-e a legjobb, vagy maradjanak Ukrajna részei, és az elhagyatottság érzését írják le: "senkinek nincs ránk szüksége". Az interjúalanyok elmondták, hogy az élelmiszer, a gyógyszerek és általában az élet egyre drágább, és különösen a kitelepített emberek nem rendelkeznek nagy bevételekkel. Egy interjúalany megjegyezte, hogy a megélhetési költségek - különösen az élelmiszer, a zöldségek és a ruházat - jelentősen megemelkedtek: 50%-kal két év alatt. Csak az áram, a gáz és a víz ára maradt viszonylag változatlan. A konfliktus súlyosbította a fejlődés hiányát és a közszolgáltatások rossz minőségét, miközben a civilek életét is törékennyé tette. Az emberek marginalizálódni látszanak, és alapvető jogaik és méltóságuk tekintetében félreállnak. A humanitárius szereplők elismerik, hogy a civilek a jelen csapdájában vannak, és bizonytalanok a jövőjükkel szemben. Az NGCA területein való maradás azt jelenti, hogy a közösségek egy szabadtéri börtönbe vannak zárva, a szankciók elnyomják őket, nem tudnak biztonságosan mozogni, és saját országukban sem fogadják őket szívesen, és véget nem érő biztonsági kockázatokkal kell szembenéznük.

---

²⁶⁴ Kazanskyi, D., Nekrasova, A., Pavlov, I., Savvitskyi, O., Smirnov, A., Tarabanova, S., Yanova, H. (2017). "A szén valós ára a háború idején a Donbasszban: A Human Rights Perspective," Eastern-Ukrainian Center For Civic Initiatives, 2017, <https://pl.boell.org/pl/2017/04/05/real-price-coal-wartime-donbas-human-rights-perspective>.

²⁶⁵ Chialá János és Mayer Tali, "Fiatal bányászok a Donbasszban", Post Photography, 2014, <http://www.postphotography.eu/longform/young-miners-donbass>.

²⁶⁶ Chialá János és Mayer Tali, "The young miners of Donbass", Al Jazeera, 2015. december 23., <https://www.aljazeera.com/indepth/features/2015/12/young-miners-donbass-151217084415702.html>.

²⁶⁷ "Társadalmi-gazdasági hatás- és szükségletfelmérés Donyeck és Luganszk régiókban - Ukrajna," ENSZ Élelmészeti és Mezőgazdasági Szervezete (FAO), 2017, <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/a-i8171e.pdf>.

3. FEJEZET: HUMANITÁRIUS TÁRGYALÁSOK ÉS A KAPCSOLAT²⁶⁸ AMBÍCIÓ

Ez a szakasz a kontaktvonal mentén való navigálás számos operatív és politikai kihívásával, valamint a kelet-ukrajnai humanitárius segítségnyújtás politikai és bürokratikus akadályaiával foglalkozik. Tárgyalja a szervezetek erőfeszítéseit, hogy tárgyalásokat folytassanak a kormányzati és szeparatista hatóságokkal a humanitárius műveletek lehetővé tételével kapcsolatos kérdésekről, két kulcsfontosságú dimenzióra összpontosítva, amelyek a hozzáférés alapvető normáját teremtik meg: (1) a humanitárius szervezetek hozzáférése a civil lakossághoz, és (2) a közösségek hozzáférése a számukra szükséges alapvető szolgáltatásokhoz.²⁶⁹ Amint azt ez a szakasz kifejti, a hozzáféréssel kapcsolatos első dimenzióról (a szervezetek mobilitása) folytatott tárgyalások a kormánnyal eredményesek voltak, és a konfliktus első hónapjaitól kezdve drámai fejlődéshez vezettek. A kormány azonban a hozzáférés második dimenziója (az emberek szolgáltatásokhoz való hozzáférése) tekintetében nem tanúsított megengedő magatartást, ehelyett szigorúan ellenőrzi az emberek NGCA-n belüli és kívüli mozgását. Eközben a szeparatista hatóságok általában gyanakvóan és akadályozóan viszonyultak a nemzetközi humanitárius programozáshoz az általuk ellenőrzött területen. Ezek a dinamikák táplálják az előző szakaszban leírt helyszíni valóságot, ahol a konfliktus tartósan polarizált politikája azt eredményezi, hogy a lakosság a kontaktvonal mentén és különösen az NGCA-ban magára marad. Ez a fejezet először is a GCA-ban fennálló jelenlegi hozzáférési kihívásokkal és kötelezettségvállalásokkal foglalkozik; másodsor az NGCA-ban fennálló hozzáférési akadályokkal és a szeparatista hatóságokkal való kötelezettségvállalásokkal; harmadszor pedig a nemzetközi és helyi válaszadó szervezetek közötti kölcsönhatásokra gyakorolt hatásokkal. A fejezet második része a humanitárius, a fejlesztési és a biztonsági műveletek kapcsolódási pontjait tárgyalja egy megoldhatatlan és elhúzódó fegyveres konfliktus közepette, amelynek nem látszik vége.

Terjedelmes hozzáférés Kihívások

A kelet-ukrajnai humanitárius műveletek továbbra is jelentős nyomás alatt állnak. A gyakorlati szakemberek a kritikus szükségletek kielégítése és a reagálási kapacitásuk közötti növekvő szakadék áthidalásáért küzdenek, miközben meg kell őrizniük a humanitárius elveket ebben az erősen átpolitizált környezetben. Eközben meg kell védeniük magukat a humanitárius segítségnyújtás instrumentalizálásától; a politikai, katonai és segélyezési műveletek közötti határok elmosódásától; valamint a humanitárius tér egyre szűkülő méretétől mind a GCA-ban, mind az NGCA-ban. Ahogy az egyik jelentés megjegyzi, "a humanitárius hozzáférés szűkülése [az NGCA-ban] tovább rontotta az egyre inkább elszigetelt gazdasági övezetben rekedt milliók életét, amit politikai tényezők súlyosbítanak, mint például a veteránok által elrendelt vasúti blokádnak és az NGCA-ban működő ukrán vállalatok "államosítása" a de facto hatóságok által. Az életmentő tevékenységek finanszírozása továbbra is kritikusan alacsony, ami hatással van a partnerek azon képességére, hogy eljuttassák a nagyon szükséges segítséget, és végső soron az ebben az elhúzódó, de aktív konfliktusban érintett milliók életére".²⁷⁰ Továbbá a szakembereknek egyre inkább meg kell küzdeniük a hatóságok által a segélyszervezetekre rótt kedvezőtlen geopolitikai menetrendekkel és bürokratikus akadályokkal; a humanitárius elvekkel és prioritásokkal ellentétes terrorizmusellenes narratívákkal; valamint a különböző típusú szereplők²⁷¹ - köztük a dinamikus és töredezett nem állami fegyveres csoportok²⁷², az állam által támogatott milíciák²⁷³, a jótékonyági és hitalapú szervezetek²⁷⁴ és a magánszektor szereplői²⁷⁵ - elterjedésével és széttöredezettségével.

A rászoruló népelemhez való hozzáférés és a konfliktus közösségekre gyakorolt hatásának enyhítése továbbra is megoldhatatlan akadályok. A biztonságos és alapvető humanitárius tér biztosítása érdekében a szervezeteknek fel kell készülniük arra, hogy együttműködjenek az érdekelt felek széles körével, különösen azokkal, akik kritikus területeket ellenőriznek - a kontaktvonal mentén, akár a GCA-n, akár a GCA-n.

²⁶⁸ A "Nexus"-ról vagy "Az új munkamódszerről" lásd: Agenda for Humanity, <https://www.agendaforhumanity.org/initiatives/5358>.

²⁶⁹ Lásd: "Humanitárius hozzáférés Kelet-Ukrajnában: An Overview," Right to Protection - Provision of Multi-Sectoral Humanitarian Assistance to Conflict-Affected Populations in Eastern Ukraine," 2019, https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/humanitarian_access_in_eastern_ukraine_2019_eng.pdf.

²⁷⁰ "Humanitárius áttekintés: UNOCHA, 2017. június,

https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/ukraine_humanitarian_overview_jan-may-2017_20170629.pdf.

²⁷¹ Joshua Mulford, "Non-State Actors in the Russo-Ukrainian War", Connections, vol. 15, no. 2, 2016, www.jstor.org/stable/26326442.

²⁷² Andreas Heinemann-Grüder, "Tűszéjtő vagy az állam megmentője?

Irregular battalions in Ukraine," OSTEUROPA, Eastern Europe 3-4, 2019, <https://www.zeitschrift-osteuropa.de/hefte/2019/3-4/geiselnehmer-oder-retter-des-staates/>; Tracey German és Emmanuel Karagiannis, "The Ukrainian crisis: sub-state and non-state actors," Southeast European and Black Sea Studies, 16:1, 2016.

²⁷³ Natal'ja Savel'eva, "Autonóm kezdet, ellenőrzött vég: Az Oroszország által támogatott fegyveres csoportok Donbasszban", OSTEUROPA 3-4, 2019, <https://www.zeitschrift-osteuropa.de/hefte/2019/3-4/autonom-gestartet-gesteuert-geendet/>.

²⁷⁴ Barbelet, "Humanitárius hozzáférés".

²⁷⁵ Natalia Mirmanova, "Donbázi üzletemberek: Az áldozatoktól a béke építőiig?" Carnegie Moscow Centre, 2018. április 4.,

<https://carnegie.ru/commentary/75980>; Vladimir Kopchak, ""Private sector" of the Russian Invasion", International Centre for Defense and Security, 2018. február 28., <https://icds.ee/private-sector-of-the-russian-invasion/>.

NGCA oldalán - annak érdekében, hogy olyan területekre jussanak el és tartsák fenn a hozzáférést, amelyek egyébként nehezen megközelíthetőek. ²⁷⁶ Ugyanakkor a közösségek továbbra is bizonytalan helyzetben vannak, olyan mozgási akadályokkal szembesülnek, amelyek akadályozzák a humanitárius segélyhez való hozzáférést, amit tovább súlyosbít az infrastruktúra gyors romlása, a folyamatos erőszak és az erőforrások szűkössége, amelyek a tartós konfliktust és az állam törékenységét kísérik.

Elemzők szerint "nyilvánvaló, hogy a humanitárius hozzáféréssel kapcsolatos helyzet 2019 elején alapvetően különbözik a 2014-2015-ben megfigyelt helyzettől. Ez természetesen a tényezők összejátszásának köszönhető, többek között a konfliktus dinamikájának alakulásának, a konfrontációk intenzitásának, a politikai és diplomáciai eredményeknek, az ideiglenes kontaktvonal kialakításának, valamint annak, hogy a konfliktusban részt vevő egyik fél bizonyos területek felett ellenőrzést szerzett, továbbá a humanitárius keretrendszer létrehozásával". ²⁷⁷ Ez azonban nem áll fenn a DPR és az LPR operatív hozzáférése tekintetében. Amint azt ez a szakasz tárgyalni fogja, a politizálás és a humanitárius segélyek akadályozása továbbra is komoly kihívást jelent a segélyprogramozás számára a kontaktvonal mentén és a szeparatisták által ellenőrzött területeken.

A kijevi hatóságok bürokratikus korlátozásokkal akadályozták a konfliktus sújtotta területekre és a szeparatisták által ellenőrzött területekre való be- és kiutazást, beleértve a humanitárius szereplők mozgását is, azzal a céllal, hogy korlátozzák az újjáépítési és fejlesztési programokat az NGCA-ban. Ugyanakkor a szeparatista fegyveres csoportok nagyrészt elzárták a nyugati nem kormányzati szervezeteket - az ügynökségek egy korlátozott csoportjának kivételével, beleértve az ICRC-t, az UNICEF-et és az OCHA-t - attól, hogy ezeken a területeken tevékenykedjenek, ehelyett az Oroszországból érkező segélykonvojokra, valamint a helyi szervezetekre és magánadományozókra támaszkodnak a civil lakosság ellátásában. A humanitárius ügynökségek aggodalmukat fejezték ki a konvojok tartalmával és céljával kapcsolatban, amelyeket az ukrán kormány a szuverenitásuk és a nemzetközi jog megsértésének nevez. Mivel egyik oldalról sem érkezett elegendő segítség, az ENSZ jelentése szerint 2020 januárjában 1 067 899 278 civil - elsősorban az NGCA lakosai - keltek át a kontaktvonalon különböző okokból, többek között nyugdíjjal/szociális kifizetésekkel kapcsolatos kérdések (50%), készpénzfelvétel (28%), rokonlátogatás (14%), alapvető cikkek vásárlása (11%), dokumentumokkal kapcsolatos adminisztratív ügyek intézése (14%) és ingatlanok ellenőrzése (1%)²⁷⁹ miatt. Itt fontos megjegyezni, hogy a népességáramlások többsége a kontaktvonal mentén fekvő néhány kulcsfontosságú városba érkezik, miután átlépte az öt meglévő ellenőrzőpont egyikét. ²⁸⁰ Ez a szakasz a különböző tárgyalási kihívásokat, dilemmákat és akadályokat tárgyalja, amelyekkel a humanitárius szereplők szembesültek az érintett érdekelt felekkel a hozzáféréstől folytatott tárgyalások során.

Nemzeti jogszabályok és a hozzáférés akadályai

Az ENSZ 2015-ös stratégiai intézkedési terve szerint "Ukrajna nem rendelkezett sem a belső menekültek védelmére és jogosultságaira vonatkozó jogszabályokkal, sem pedig a humanitárius szervezetek humanitárius célú gyorsított vám-, adó- és vízumeljárásaival. A többszörös, néha egymásnak ellentmondó szabályozás és a papírmunka követelményei akadályok sorát jelentették a gyorsreagálók számára, és lassították az alapvető gyógyszerek és gyógyszerek behozatalát, valamint a nemzetközi nem kormányzati szervezetek érkezését és tevékenységét a helyszínen". ²⁸¹

Fontos megjegyezni, hogy Ukrajna kormánya 1999-ben, jóval a közelmúltbeli konfliktusok előtt fogadta el a humanitárius segítségnyújtásról szóló ukrán törvényt, hogy "[meghatározza] a humanitárius segélyek átvételének, adományozásának, hivatalos nyilvántartásának, elosztásának és tervezett felhasználásának ellenőrzésére vonatkozó jogi, szervezeti és társadalmi alapokat, valamint [ösztönözze] e folyamat nyilvánosságát és átláthatóságát". ²⁸² A humanitárius segítségnyújtás korai szakaszában azonban "a törvények és rendszerek nem bizonyultak megfelelőnek, és a humanitárius szervezetek többszörös bürokratikus, logisztikai és jogi akadályokba ütköztek a műveletek elindítása során. Ukrajna jogi keretei nem tették lehetővé a humanitárius anyagok különleges kezelését vagy a nemzetközi humanitárius személyzet alkalmazását, és az adótörvények nem a humanitárius műveletek megkönnyítésére készültek. A bankszámlanyitás és a szervezetek, különösen a nemzetközi nem kormányzati szervezetek nyilvántartásba vétele kihívást jelentett, és a humanitárius közösségnek

²⁷⁶ "Ukrajna: Ukrajna: Az elszigetelt települések védelmi értékelése a kormány által ellenőrzött területeken a kontaktvonal mentén", REACH 2019. február, <https://reliefweb.int/report/ukraine/ukraine-protection-assessment-isolated-settlements-government-controlled-areas-along>.

²⁷⁷ "Humanitárius hozzáférés", Védelemhez való jog.

²⁷⁸ "Az érintkezési vonal átlépése: UNHCR, 2020, https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/01_2020_eecp_report_eng.pdf; "Eastern Ukraine Checkpoint Monitoring 2020", UNHCR, 2020, <https://www.unhcr.org/ua/en/eecp-monitoring-2020>.

²⁷⁹ "Kelet-ukrajnai ellenőrzőpont", UNHCR.

²⁸⁰ Ukrajna: Kelet-Ukrajna - Az érintkezési vonalat keresztező mozgás áramlási diagramja (NGCA és GCA között, az NGCA állandó lakosai között), REACH, 2020. április 4.

https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/REACH_UKR_flowchart_eastukraine_cclmovement_22APR2020_a4.pdf.

²⁸¹ "2015 Humanitárius szükségletek áttekintése", OCHA.

²⁸² "Ukrajna törvénye a humanitárius segítségnyújtásról", IFRC, 1999, <https://www.ifrc.org/docs/idrl/541EN.pdf>.

jelentős időt és erőfeszítést fordítanak a humanitárius tevékenység új jogi keretének kidolgozására".²⁸³ A törvény 1999 óta történt számos kiigazítása ellenére "a nemzetközi humanitárius szervezetek továbbra is nehézségekkel szembesülnek a humanitárius segítségnyújtás bevitelének, a személyzet elhelyezésének, az engedélyek megszerzésének és az ellenőrzési eljárásokon való áthaladás egyes aspektusaihoz kapcsolódó szabályozási hiányosságok miatt".²⁸⁴ Bár a kijevi hatóságokkal folytatott tárgyalások tere a konfliktus során enyhült, a nem kormányzati szervezetek továbbra is széles körű akadályokkal szembesülnek a hozzáférés terén, és különösen korlátozott működési térrel az NGCA-ban. A nemzetközi szervezetek, az ENSZ és az államok folyamatos érdekérvényesítő és diplomáciai erőfeszítései ellenére számos átfogó tényező továbbra is súlyosan korlátozza a segélyek eljuttatását:

- A vám- és bevándorlási törvények, amelyek nem alkalmazkodnak a válsághelyzethez²⁸⁵, még mindig megterhelő eljárásokat írnak elő az akkreditáció, a személyzet regisztrációja és a humanitárius anyagok behozatala tekintetében;
- A humanitárius segélyek adóztatásával kapcsolatos kétértelműségek²⁸⁶;
- Annak ellenére, hogy számos bizottságot hoztak létre a segélyszállítás irányítására és a kapcsolódó kérdések kezelésére²⁸⁷, a humanitárius szervezetek, az ukrán hatóságok és a szakadár hatóságok közötti együttműködést elősegítő mechanizmusok nem megfelelőek és nem egyértelműek;
- Hiányzik egy központi hatósági központ, amely szabályozná, irányítaná és megkönnyítené a humanitárius segítségnyújtást és az elosztást;
- Bár a GCA hivatalos ellenőrzőpontjain javult az infrastruktúra, ukránok ezrei továbbra is akadályokba ütköznek, és fizikai és pszichológiai kockázatokkal szembesülnek, beleértve a lövéseknek, taposóaknáknak való kitettséget, jelentős késedelmeket, stresszt és megaláztatást, amikor megpróbálják átlépni a kontaktvonalat;
- A Covid-19 kitörése óta az ukrán hatóságok Ukrajna-szerte utazási korlátozásokat vezettek be, beleértve mind az öt hivatalos ellenőrzőpont lezárását a kontaktvonalon, ami tovább nehezíti a bejutást.²⁸⁸

1. Hozzáférési kihívások és tárgyalások a kormány ellenőrzése alatt álló területeken

A konfliktus első hónapjaiban a humanitárius szervezetek és az ukrán kormány közötti hozzáférési tárgyalások feszültek, kihívásokkal teli és "kaotikusak" voltak, ahogy egy interjúalany jellemezte. Bár a konfliktus kitörése előtt különböző humanitárius ENSZ-ügynökségek és INGO-k jelen voltak Ukrajnában - és a múltban olyan rövid távú válsághelyzetekre reagáltak, mint az árvizek,²⁸⁹ a súlyos viharok,²⁹⁰ a hideg téli hónapok,²⁹¹ és a 2009-es H1N1-járvány²⁹² -, az országnak nem volt tapasztalata a nemzetközi humanitárius szervezetekkel való ilyen nagyszabású és ilyen politizált környezetben történő együttműködésben.

²⁸³ Barbelet, "Humanitárius hozzáférés".

²⁸⁴ "Humanitárius hozzáférés", Védelemhez való jog.

²⁸⁵ "Ukrajna humanitárius segítségnyújtásról szóló törvényt" elsősorban békeidőre tervezték, nem pedig akut humanitárius válsághelyzetekre. Így a törvény számos dimenziója miatt nem alkalmazkodott a jelenlegi ukrán konfliktushoz, többek között a bonyolult akkreditációs eljárások, a vámkezelés akadályai, az adózás, valamint a nem kormányzati szervezetek és a hatóságok közötti interakció korlátozott folyamata, ami korlátozza az ügynökségek mozgékonyágát és reagálóképességét a gyors és hatékony segélynyújtásban a konfliktusövezetekben. Lásd "Access to Humanitarian Aid Under Conditions of Armed Conflict", USAID, 2016, <https://www.slideshare.net/DonbassFullAccess/access-to-humanitarian-aid-under-conditions-of-armed-conflict-in-the-east-of-ukraine>.

²⁸⁶ Lásd "A humanitárius segítségnyújtásról szóló törvény", 6. cikk. A humanitárius segélyek adóztatása, IFRC, 1999, <https://www.ifrc.org/docs/idrl/541EN.pdf>.²⁸⁷ Lásd "A humanitárius segítségnyújtásról szóló törvény", 5. cikk. A humanitárius segítségnyújtás problémáival foglalkozó bizottságok hatásköre, IFRC, 1999, <https://www.ifrc.org/docs/idrl/541EN.pdf>.

²⁸⁸ Lásd "Ukraine 2020 Emergency Response Plan For The Covid-19 Pandemic", OCHA, 2020. március, https://www.humanitarianresponse.info/sites/www.humanitarianresponse.info/files/documents/files/ukraine_2020_emergency_response_plan_for_the_covid-19_pandemic_eng_1.pdf; "Ukraine: Humanitarian Impact of Covid-19", OCHA, Situation Report No.3, 2020. május 11., https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/ukr_humanitarian_impact_of_covid-19_sitrep_3_11may2020.pdf.

²⁸⁹ Lásd "Ukrajna-Harkov környezeti vészhelyzet", ENSZ Humanitárius Ügyek Főosztálya, Helyzetjelentések 1-4, 1995. július, <https://reliefweb.int/report/ukraine/ukraine-kharkov-environmental-emergency-jul-1995-situation-reports-1-4>; "Árvizek Észak-Magyarországon és Kárpátalján (Ukrajna)", Action by Churches Together International, 1998. november 6., <https://reliefweb.int/report/ukraine/floods-northern-hungary-and-transcarpathia-ukraine>; és "IFRC: Floods in Western Ukraine", IFRC, 2001. március 29., <https://reliefweb.int/report/ukraine/ifrc-floods-western-ukraine>.

²⁹⁰ Lásd: "Ukrajna: IFRC, Information Bulletin n° 1, 2000. december 11., <https://reliefweb.int/report/ukraine/ukraine-ice-storm-information-bulletin-n-1>.

²⁹¹ Lásd: "Breaking the 'Ice Age' in Ukraine with Warm Regard", IFRC, 2006. február 23., <https://reliefweb.int/report/ukraine/breaking-ice-age-ukraine-warm-regard>; és "Ukraine: IFRC, 2012. február 2., https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/Full%20Report_526.pdf.

²⁹² Lásd "Pandemic (H1N1) 2009, Ukraine," WHO, 2009, https://www.who.int/csr/don/2009_11_01/en/.

A konfliktus kezdete óta az INGO-k az országban való megjelenés bürokratikus akadályaival küszködtek, amit egy interjúalany "a pokol kilenc körének" nevezett. Egy másik interjúalany szerint a kijevi kormánytisztviselők "aktív ködösítéssel" találkoztak, amikor a sürgősségi egészségügyi ellátáshoz szükséges orvosi felszerelések és készletek importálásáról tárgyaltak velük. Az interjúalany leírása szerint az eredmény egy korrupt "kutya és pónis show" volt, amelyben - hacsak a humanitárius szakemberek nem találtak valami megoldást a megkerülésére - rengeteg pénz került Kijevbe, ahelyett, hogy ténylegesen az ország keleti részén élő érintett lakosság megsegítésére fordították volna. Ezek a feltételek azóta megváltoztak, legalábbis a kormány által ellenőrzött területeken történő programozás tekintetében.

Az ügynökségek és a hatóságok közötti folyamatos tárgyalások és érdekvégyesítés ezekben a kérdésekben javulást eredményezett a humanitárius programozás végrehajtásához szükséges bürokratikus folyamatok egyértelműsége tekintetében. Egy jelentés szerint "a kezdeti jogi és bürokratikus akadályok ellenére egy olyan környezetben, amely nem volt felkészülve a nemzetközi rendszer érkezésére, a nemzetközi humanitárius szereplők többnyire sikeresen megkezdték működésüket a kormány ellenőrzése alatt álló területeken".²⁹³ Számos interjúalany, aki részt vett a közelmúltban a hozzáférési tárgyalásokon, azóta a humanitárius szervezetek mobilitásának korlátozásával kapcsolatos, a kormányzati szereplőkkel való kapcsolatok általában "problémamentes" jellegét írta le. Az ukrán kormány például szigorúan korlátozza a kereskedelmi teherárúknak a kontaktvonalon keresztül az NGCA területére történő szállítást, de a humanitárius szállítmányok esetében kivételt tesz.²⁹⁴ Létezik egy humanitárius értesítési mechanizmus is, amelyet az interjúalanyok hatékony eszköznek minősítettek a humanitárius szervezetek szabad mozgásának megkönnyítése, ugyanakkor a potenciális biztonsági incidensek kockázatainak mérséklése terén.²⁹⁵

Néhányan kifejtették, hogy a helyzet Zelenskij elnök érkezése után megváltozott, ami jelentős és pozitív következményekkel járt a hozzáférés szempontjából. A Porosenko-kormányzat a Donbasszal kapcsolatos összefüggéseket és operatív prioritásokat militarista szemzőgből szemlélte, míg Zelenskij elnök inkább "szív és elme" megközelítést alkalmaz, a keleti lakossággal való "törődés" nyelvezetét használva, és a hat éve tartó konfliktus befejezésének módját illető nemzeti nézeteltérések ellenére "a béke felé vezető gyors útra" törekszik.²⁹⁶ Ugyanakkor úgy tűnik, hogy Ukrajna kormánya bizonyos fokú ambivalenciát mutat a folyamatos humanitárius szükségletek kezelésével kapcsolatban. Az ügynökségek kifejtették, hogy a hatóságok a jelek szerint nem sokat tudnak a programozásuk és jelenlétük sajátosságairól, de előnyük, hogy "a kormány részéről lehetővé teszi a hozzáférési környezet megeremtését". A bürokratikus problémák azonban továbbra is fennállnak.

Ahogy az egyik jelentés említi, "a humanitárius szervezetek nyilvántartásba vétele kihívást jelent az ukrán jogszabályok bonyolultsága miatt, amelyek a konfliktust kezdetben terrorizmusellenes műveletnek minősítették. A definíció 2018 áprilisa óta kibővült, közös erőkk műveletévé vált, és lehetővé tette a szélesebb körű katonai műveletet és vezetést. Ez azonban kevés hatással volt a humanitárius hozzáférésre. Ennek eredményeképpen a beutazási és akkreditációs eljárások hosszadalmasak, és mind az ukrán, mind a szakadár hatóságokkal való ügyintézés igénylik. Az ENSZ és a nem kormányzati szervezetek következetesen a humanitárius célú hozzáférés javításáért szállnak síkra".²⁹⁷ A GCA-n belül mindazonáltal továbbra is számos hozzáférési kihívás áll fenn, amelyek továbbra is korlátozzák a humanitárius tevékenységet. Ezek közül néhány fizikai akadálynak tekinthető, míg mások intézményi vagy politikai jellegűek.

Fizikai hozzáférés és biztonsági kihívások

- A biztonságos közlekedési eszközök és az egyéni védőfelszerelések hiánya, amelyek enyhítenék a konfliktus sújtotta területeken a kiszámíthatatlan bizonytalanság hatásait²⁹⁸;

²⁹³ Barbelet, "Humanitárius hozzáférés".

²⁹⁴ Lásd "Humanitarian Bulletin Ukraine, 2017", OCHA, 17. szám, 2017. március 1. - április 30., https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/ukraine_humanitarian_bulletin_issue_17_mar_apr_2017_en.pdf.

²⁹⁵ Lásd "A kormány által ellenőrzött területeken történő mozgásértesítés és az érintkezési vonal kijelölt ki/bejárati ellenőrzőpontokon keresztül történő átlépése esetén alkalmazandó dekonfliktusmechanizmusok", https://www.humanitarianresponse.info/sites/www.humanitarianresponse.info/files/documents/files/notification_mechanism_un-cmcoord_ukraine.pdf.

²⁹⁶ Robyn Dixon és Natalie Grynyak: "Az ukrán Zelenskij véget akar vetni a keleti háborúnak. His problem: No one agrees how-to-do-it/2020/03/19/ae653cbc-6399-11ea-8a8e-5c5336b32760_story.html." The Washington Post, 2020. március 19., https://www.washingtonpost.com/world/europe/ukraines-zelensky-wants-to-end-a-war-in-the-east-his-problem-no-one-agrees-how-to-do-it/2020/03/19/ae653cbc-6399-11ea-8a8e-5c5336b32760_story.html.

²⁹⁷ "Ukraine Conflict in Donetsk and Luhansk", ACAPS, Briefing note, 2019. november 4., https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/20191104_acaps_briefing_note_ukraine_conflict_in_donetsk_and_luhansk.pdf.

²⁹⁸ 2019-ben a legtöbb konfliktusos incidens a kontaktvonal mentén lévő öt "forró pontra" koncentrálódott, amelyek az EBESZ szerint a tűzszünet megsértésének mintegy 90%-áért felelősek. Ezek a forró pontok a következők: "Mariupoltól keletre és nyugatra fekvő területek,

Avdiivka-Jasynuvata-Donyeck repülőtér térsége, Popasna-Kalynove-Pervomaisk-Zolote térség, Szvitlodarszktól délnyugatra, délre fekvő területek, valamint Horlivka nyugati és északi külterülete": EBESZ, <https://www.osce.org/files/f/documents/1/e/444745.pdf>.

- Rossz infrastruktúra, beleértve az utak hiányát vagy sérült utakat, a nagy forgalmat, a hidak korábbi károsodását és a kulcsfontosságú megközelítési pontok lezárását;
- A katonai járművek és felszerelések mozgása és szállítása által terhelt utak korlátozott megközelíthetősége;
- Korlátozott hozzáférés több tucatnyi településhez a kontaktvonal mentén - ahogy az egyik jelentés megjegyzi, "a kontaktvonal mentén fekvő települések a városi központoktól való elszigeteltségükkel kapcsolatos akadályokkal szembesültek". Az ilyen elszigeteltséget 1) a folyamatos konfliktus, a lövések és az erős aknaszennyezés/UXO-szennyezés miatti akut biztonsági aggályok, valamint 2) a rossz közlekedési kapcsolatok és infrastruktúra eredményezték. Az öt éve tartó ilyen zavarok után a térségben nagyobb arányban élnek kiszolgáltatott csoportok, köztük nagyobb arányban idősek, fogyatékkal élők és nők".²⁹⁹
- Az általános biztonsági helyzet, amely a konfliktus csúcspontján kulcsfontosságú szempont volt a segélyszervezetek számára, különösen a folyamatos ágyúzás és a továbbra is hatalmas aknamezőknek való kitettség; ma a konfliktus néhány zónára koncentrálódik, ami minimalizálja a segélyszervezetek dolgozóinak kockázatát, de korlátozza a sebezhető lakossághoz való hozzáférést is.

Politikai akadályok és szakpolitikai kihívások

- Bonyolult eljárások az NGCA-hoz való hozzáféréshez Ukrajnán belülről³⁰⁰;
- A humanitárius alapelvek, normák és műveleti eljárások ismeretének és megértésének hiánya a rendőrség és más katonai és bűnüldöző szervek tisztviselői részéről;
- Az ellenőrző pontokat irányító tisztviselők és egységek gyakori cserélődése;
- a mozgásra vonatkozó hivatalos korlátozások, mint például a "vörös rendszer";³⁰¹ és
- Újonnan bevezetett Covid-19 korlátozások³⁰²

A kormány megközelítése szempontjából a legjelentősebb humanitárius hozzáférési probléma az emberek közszolgáltatásokhoz való hozzáféréseivel kapcsolatos. A kormány megközelítésének három eleme negatív következményekkel jár a civil közösségekre nézve. Először is, nagyon szigorúan ellenőrzött kontaktvonal és ellenőrzőpontrendszer van érvényben (mindössze öt hozzáférhető ellenőrzőpont köti össze a GCA és az NGCA oldalait), ami gyakorlatilag egy határt jelent. Ez hosszú sorokat és nem biztonságos környezetet eredményez az ellenőrzőpontoknál, mivel nagy a be- és kilépők száma (az UNHCR dokumentált adatai szerint 2018 áprilisa és 2019 áprilisa³⁰³ között havonta körülbelül 1,0-1,3 millió ember lépte át az országot³⁰³) és gyakorisága. Ahogy egy jelentés megjegyzi, "az embereknek gyakran órákat kell várakozniuk az ellenőrző pontokon, hogy a GCA és az NGCA között utazhassanak, ami különösen veszélyezteti a kiszolgáltatott embereket (pl. betegeket, időseket). 2019 januárja és májusa között a hosszú várakozási idő és az ellenőrzőpontokon uralkodó rossz körülmények 25 civil halálát okozták, a legtöbbjükét egészségügyi komplikációk miatt, miközben a kontaktvonalon való átkelésre vártak. Emellett a helyszíntől és a harcok intenzitásától függően az ellenőrzőpontokat néha napokra le kellett zárni. Ez tovább korlátozza az emberek és a humanitárius szervezetek szabad mozgását a kontaktvonalon keresztül".³⁰⁴

Másodszor, az NGCA-ban élő emberek számára egyre nehezebbé vált a nyugdíjhoz való hozzájutás, mivel Ukrajna kormánya a kormányzati szolgáltatásokhoz - beleértve a nyugdíjakat is - való hozzáférést a hivatalos IDP státuszhoz köti, amelyet folyamatosan meg kell újítani.³⁰⁵ Így az NGCA-ban élő embereknek, akik továbbra is szeretnék megkapni a nyugdíjukat, (1) regisztráltatniuk kell magukat, mint

²⁹⁹ "Ukrajna: REACH.

³⁰⁰ Ez a terep kutatás feltárta a D/LPR-hez való hozzáférés bonyolultságát Ukrajnán belülről. A kijevi hatóságok jelezték, hogy az ügynökségek nem léphetnek be a Donbaszba a GCA oldaláról. Azok, akik Oroszországon keresztül próbáltak bejutni, azt kockáztatják, hogy megtiltják nekik, hogy visszatérjenek Kijevbe. Ez jelentősen befolyásolta a humanitárius műveletek hatókörét és hozzáférhetőségét az NGCA-ban, mivel félték a megtorlástól vagy az ukrán hatóságok további nyomásától a segélyezési és helyreállítási programok végrehajtásának folytatásával kapcsolatban.

³⁰¹ A "vörös rezsim" ideiglenesen korlátozza a személyek és a járművek mozgását bizonyos területeken. Az engedélyt a közös erők parancsnokának kell megadnia. Lásd: "Red regime prolonged at Novotroitske checkpoint", 112 UA, 2018. augusztus 30., <https://112.international/conflict-in-eastern-ukraine/red-regime-prolonged-at-novotroitske-checkpoint-31649.html>.

³⁰² Lásd Lily Hyde, "Covid-19 turns the clock back on the war in Ukraine, as needs grow," The New Humanitarian, 2020. április 20., <https://www.thenewhumanitarian.org/feature/2020/04/20/coronavirus-ukraine-war>; Lásd még "Ukraine - Complex Emergency Fact Sheet," USAID a Covid-19 hatásának és a világjárványra adott válasznak az átfogó leírását.

³⁰³ "Ukraine Checkpoints-Humanitarian Snapshot as of 17 May 2019," UNHCR, 2019. május 17., <https://reliefweb.int/report/ukraine/checkpoints-humanitarian-snapshot-17-may-2019-enruuk>.

³⁰⁴ "Ukraine Conflict in Donetsk and Luhansk", ACAPS, Briefing note, 2019. november 4.,

https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/20191104_acaps_briefing_note_ukraine_conflict_in_donetsk_and_luhansk.pdf.
³⁰⁵ "Ukrajna helyzete: UNHCR Operational Update", UNHCR, 2014. december 02.,
<https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/Sitrep%2020%20-%20Ukraine%20-%202028%20November%202014.pdf>.

a GCA területén tartózkodó belső menekültek, és (2) legalább 59 naponta egyszer átlépnek a GCA területére. Harmadszor, Ukrajna kormánya gazdasági blokádot vezetett be az NGCA ellen, ami még szörnyűbbé teszi a gazdasági és életkörülményeket az NGCA-ban. ³⁰⁶ Bár a blokádnak nyilvánvalóan korlátozza a Donbasz és Ukrajna többi része közötti kereskedelmi és gazdasági kapcsolatokat, vitatott a hosszú távú hasznossága. Egyesek azzal érveltek, hogy valójában "a megszállt területek fenntartásának gazdasági terheit [Ukrajnáról] Oroszországra hárítja. [Ez] a stratégia azonban megkérdőjelezhető annak fényében, hogy Ukrajna kinyilvánított célja a Donbasz reintegrációja. Oroszország rövid távon kivonhatja az erőforrásokat ezekről a területekről, majd belenyugodhat abba, hogy visszatérjenek Ukrajnához, amikor a gazdasági potenciáljukat gyakorlatilag megsemmisítette a blokádnak és az "államosított vállalatok" rossz gazdálkodása. A separatista parancsnokból lett belpolitikai kritikus Alekszandr Hadakovszkij még azzal is megvádolta Moszkvát, hogy szándékosan tönkreteszi a donbázi ipart, "hogy ne maradjon az ellenségnek". ³⁰⁷

A humanitárius szereplők több fronton is szorgalmazták a hozzáférést, az engedélyezési rendszer működőképesebbé tételét, a kontaktvonalon átvihető tárgyak és mennyiségek listájának felülvizsgálatát, valamint a nyugdíjak és a belső menekültstátusz szétválasztását - a helyzet megváltoztatása érdekében több-kevesebb sikerrel. ³⁰⁸ Mindazonáltal az alaphelyzet, amelyben az embereknek veszélyes, sőt, veszélyes utazással kell szembenézniük, csak azért, hogy alapvető szolgáltatásokhoz jussanak, változatlanul fennáll. ³⁰⁹ A humanitárius szervezetek ezért inkább palliatív jellegű erőfeszítéseket is tettek az ellenőrzőpontokon uralkodó körülmények javítása érdekében, ami a gyógyszerekhez, az orvosi ellátáshoz és a higiéniai létesítményekhez való hozzáférést illeti.

Összességében a nemzetközi ügynökségek gördülékenyebben működnek a GCA-ban - a kapcsolattartási vonal körüli hozzáférési komplikációk kivételével. ³¹⁰ Ahogy egy közösségi tag elmondta, "a szürke zónában élni azt jelenti, hogy nem kaphatsz segítséget. Az ezen a területen lévő falvak szenvednek a közszolgáltatásokhoz való hozzáférés hiányától, még mentőautók sincsenek. A segítségnyújtás korlátozott, hacsak nem települünk át". Amint azt a People in Need egyik képviselője egy interjúban kifejtette, a GCA-ban a kielégítetlen humanitárius szükségletek elsősorban a bizonytalanságból fakadnak. Az UNOCHA megerősítette ezt az értékelést, megjegyezve, hogy "GCA-ban az egyetlen korlátozott terület biztonsági okokból van, de [ezek] ennek ellenére teljes mértékben működőképese az [ENSZ polgári-katonai koordinációs (UN-CMCoord)] komponenssel". Egy másik humanitárius ügynökség azonban kifejtette, hogy a GCA oldalán lévő településeket, amelyek továbbra is különösen sebezhetőek, jobban lehetne támogatni megfelelő közszolgáltatásokkal, "de a kormányhatóságok továbbra is a minimumot teszik meg, hogy elkerüljék a D/LPR-ből kitelepített közösségekkel való foglalkozást, és mivel nem készek vagy nem akarnak humanitárius kérdéseket kezelni". Egy másik megkérdezett hozzátette, hogy a probléma a decentralizációban rejlik, "nem történnek beruházások, és nem vállalnak felelősséget azokért a falvakért, amelyeket most már többnyire idősek laknak, és amelyek idővel elnéptelenednek". Ugyanez az ügynökség végzett egy szükségletfelmérést a GCA-ban a kontaktvonal mentén, és megállapította, hogy több mint 2000 családnak van szüksége humanitárius segítségre, és nem tudnak hozzáférni orvosi cikkekhez, mentőtámogatáshoz és olyan alapvető téli cikkekhez, mint a szén, az áram és a gáz. A GCA-ban az említett cikkek árai az ott élő civil lakosság szerint jelentősen, mintegy 30%-kal emelkedtek 2014 óta, ami tovább korlátozza a hozzáférhetőséget.

Egyértelmű, hogy a GCA részéről a hozzáférés terén elért pozitív előrelépések ellenére továbbra is jelentős korlátozások és elnyomó politikák akadályozzák a lakosság szolgáltatásokhoz való hozzáférést. Például,

---

2014 novemberében a kormány gyakorlatilag megszüntette az ellenőrzésén kívül eső területek és lakosság számára az államilag finanszírozott kifizetéseket, beleértve a nyugdíjakat és egyéb juttatásokat (Luhanszkban és Donyeckben becslések szerint 400 000 nyugdíjas van). Az intézkedések az állami alkalmazottaknak történő kifizetéseket és a korábbi állami alkalmazottaknak nyújtott támogatásokat is leállították.

³⁰⁶ Brian Milakovsky, "Cut Off: What Does the Economic Blockade of the Separatist Territories Mean for Ukraine?" (Elvágya: Mit jelent a szakadár területek gazdasági blokádja Ukrajna számára?) Wilson Center, 2018. január 9-én, <https://www.wilsoncenter.org/blog-post/cut-what-does-the-economic-blockade-the-separatist-territories-mean-for-ukraine>. ³⁰⁷ Milakovsky, "Cut Off".

³⁰⁸ Lásd: "Freedom of movement across the line of contact in Eastern Ukraine", ENSZ, 2019. február, <http://un.org.ua/images/documents/4716/Briefing%20Note%20Freedom%20of%20movement-eng.pdf>.

³⁰⁹ Lásd: "Fázva, éhesen és elvesztetten: Ukrainian pensioners face fourth winter on the frontline," Thomson Reuters Foundation, 2017. december 13., <https://reliefweb.int/report/ukraine/cold-hungry-and-lost-ukrainian-pensioners-face-fourth-winter-frontline>; "Right to pension in the context of armed conflict: international experience and solutions for Ukraine," Norwegian Refugee Council, 2017, https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/right-to-pension_eng_web.pdf; "Assessment of the conditions of crossing LoC through EECs," Right to Protection, 2019. június 7, <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/Assessment-of-the-conditions-of-crossing-LoC-through-EECP-szhatyj.pdf>; "Bizonytalanság és szűk keresztmetszetek az ellenőrzőpontokon a fagyos hidegben", in Humanitárius Bulletin.

Ukrajna," OCHA, 16. szám, 2017. január 1. - február 28.,

https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/ukraine_humanitarian_bulletin_issue_15_oct_dec_2016_en.pdf; "Ukrajna: Dangers, Unnecessary Delays at Crossing Points Improve Security, Facilities Along the Line of Contact, Facilitate Better Crossing for Civilians" Human Rights Watch, 2017. február 17., <https://www.hrw.org/news/2017/02/17/ukraine-dangers-unnecessary-delays-crossing-points#>.

³¹⁰ "Az ukrajnai konfliktus", ACAPS.

finanszírozott intézmények, beleértve a helyi hatóságokat, iskolákat és kórházakat. Az NGCA intézményei - és az ezeknek nyújtott bármilyen támogatás, például a kórházaknak nyújtott orvosi ellátás - illegálisnak minősültek. A közintézmények állami finanszírozásának megkurtítása azt jelentette, hogy "a konfliktus által érintett lakosság továbbra sem vagy csak akadályozottan juthat hozzá az egészségügyi szolgáltatásokhoz, beleértve a gyógyszerek hiányát, az élelmiszersegélyt, a vízellátást és a higiénéért, valamint az oktatást".³¹¹

Ahogy egy, a kapcsolattartási vonalon élő civil megemlítette: "a nemzetközi ügynökségek jó pénzt keresnek, magas fizetéssel és költséggel, de nagyon korlátozott a befolyásuk arra, hogy a hatóságok többet akarnak tenni a saját állampolgáraikért". A paradoxon az, hogy ma a Donbászt, egy olyan régiót, amely jogilag még mindig Ukrajnáé, a saját kormánya elhagyta. A károkat, a pusztítást, a halál nem vált ki támogatást a hatóságok részéről. Még az NGCA oldalán is úgy tűnik, hogy az orosz és a helyi hatóságok hajlamosabbak segíteni a civileknek".

Számos kulcsfontosságú szempont köti össze a D/LPR területek státuszát a de facto hatóságok nemzetközi közösséggel szembeni helyzetével. Ezek befolyásolják, hogy a szeparatista vezetők mennyire tolerálják a humanitárius szereplők jelenlétét. Különösen fontos hangsúlyozni, hogy a DPR és a LPR önjelölt autonóm köztársaságok, amelyeket hivatalosan és nemzetközileg nem ismernek el.³¹² Ennek eredményeképpen Ukrajna kormánya számos korlátozást vezetett be a GCA-tól az "illegitim" NGCA területekre áramló segélyprogramokra és képzési támogatásra vonatkozóan, amelynek középpontjában a donbászi újjáépítési és fejlesztési helyreállítási programok korlátozása áll, ami jelentős változás a konfliktus előtti időszakhoz képest, amikor Donyeck az ország harmadik leggazdagabb városa volt. Ezen túlmenően a hozzáférést tovább nehezíti a GoU nyomása azokra a nemzetközi szereplőkre, akik esetleg támogatják a civileket a "terrorista" régiókban, a mozgásszabadság korlátozása, valamint a de facto hatóságok által létrehozott visszatérő akkreditációs akadályok.

2. A szeparatista övezetek de facto hatóságaival folytatott kapcsolatok

A szeparatista övezetekben a helyi hatóságokkal folytatott humanitárius tárgyalások dinamikája - különösen a nemzetközi humanitárius szervezetek számára - nagyon eltérő. A nemzetközi szereplők az e dokumentumhoz készített interjúkban leírták, hogy a de facto hatóságok részéről súlyos korlátozásokkal találkoznak, amelyek akadályozzák az érintett lakossághoz való hozzáférésüket, ami az interjúk szerint enyhíthető lenne, ha lenne erre politikai akarat. A közvetlen operatív végrehajtást - azaz a helyi nem kormányzati szervezetek közreműködése nélkül - meg kell tárgyalni, és az csak bizonyos korlátozott tevékenységekre korlátozódik. Fontos megjegyezni, hogy csak nagyon kevés ügynökség volt képes arra, hogy a segítségnyújtási műveletek során folyamatos közelséget és jelenlétet alakítson ki vagy tartson fenn a lakossággal az NGCA területén, nem is beszélve arról, hogy a közvetlen segítségnyújtáson túl bármiben is részt vegyen, például védelemben, szükségletfelmérésben vagy a programok nyomon követésében és értékelésében. A megkérdezettek súlyos mozgáskorlátozásokat, a megfelelő értékelések elvégzésének lehetőségét érintő korlátozásokat, valamint az adatgyűjtési erőfeszítésekkel (még akkor is, ha azok a szükségletek felmérése céljából történtek) és a nyilvános kommunikációval szembeni fokozott érzékenységet és ellenállást állapítottak meg. A szereplők megpróbálták meggyőzni a Humanitárius Bizottságot, hogy nyisson működési teret, de az eredmények eddig korlátozottak maradtak. Egy az ENSZ-nek dolgozó interjúalany szerint "a helyzet nehéz, de sokkal jobb, mint 2014-ben... Nagyon nehéz őket nyomást gyakorolni, ezért rugalmasnak kell lennünk, és korlátozott ideig konkrét projektekre kell összpontosítanunk, a WASH, a megélhetés, a gyógyszerek és a téliesítő készletek terén".

Továbbá, bár a kormány által az NGCA ellen bevezetett gazdasági blokádnál humanitárius mentességet adtak, ahogyan az International Crisis Group egyik kiadványa megjegyzi, "a gyakorlatban a segélyeket távol tartotta, mivel az Ukrajnában jogszerűen bejegyzett jótékonyági szervezetek nem működhetek tovább a L/DPR-ben az ukrán és a L/DPR szabályozás kombinációja miatt, valamint azért, ahogyan a L/DPR hatóságai alkalmazkodtak az embargóhoz".³¹³ Az interjúalanyok arról is beszámoltak, hogy a kormány tisztviselőivel folytatott hozzáférési tárgyalások során feszültségek merültek fel, különösen az NGCA-ra irányuló programozással kapcsolatban. A humanitáriusok még mindig azzal a gyanúval szembesülnek, hogy túl közel kerültek a szeparatista hatóságokhoz, vagy túlságosan is azokhoz igazodtak, ami befolyásolhatja, hogy a hatóságok engedélyezik-e a hozzáférést.

Ahogy a KNDK egyik képviselője kijelentette, a hatóságok álláspontja szerint a humanitárius segítségnyújtás "nem képezi vita tárgyát", és hogy az INGO-knak "rejtett céljaik vannak, és nem bízhatunk bennük". Ahogy egy jelentés megjegyzi, "az L/DPR hatóságainak akadályoztatására hivatkozva az ENSZ csökkentette humanitárius segítségnyújtását a lázadók által ellenőrzött területeken, és a kevésbé sújtott, de még mindig rászoruló emberekre

összpontosít a vonal kormány által ellenőrzött oldalán. Ukrajna kereskedelmi blokádnak alá vonja az L/DPR-t.

---

³¹¹ Barbelet, "Humanitárius hozzáférés".

³¹² Vladimir Socor, "Russia Recognizes the Donetsk-Luhansk 'Republics' in Russia's Own Hybrid Way," Eurasia Daily Monitor, Volume: 15 Issue: 165, 26 November 2018, <https://jamestown.org/program/russia-recognizes-the-donetsk-luhansk-republics-in-russias-own-hybrid-way-part-one/>.

³¹³ Anna Arutunyan, "Getting Aid to Separatist-held Ukraine," International Crisis Group, 2019. május 13., <https://www.crisisgroup.org/europe-central-asia/eastern-europe/ukraine/getting-aid-separatist-held-ukraine>.

[tovább] korlátozza a segélyekhez való hozzáférést".³¹⁴ Az ENSZ szerint a hozzáférési párbeszédnek eredménye nem volt figyelemre méltó. A megkérdezettek ugyanis következetesen a nehézkes akkreditációs tárgyalásokat említették a hozzáférés egyik legfőbb akadályaként. Az ENSZ-ügynökségek saját politikájuk és a kijevi hatóságokkal kötött vonatkozó megállapodásaik miatt is korlátozott finanszírozással rendelkeznek az NGCA-ban való bevetésre, hogy korlátozzák az "újjaépítési" támogatást a szeparatista övezetekben, ami versenyt teremt a helyi akkreditált nem kormányzati szervezetek között a pénzügyileg "legvonzóbb" ajánlatok felajánlásáért. Az alapvető szükségletfelmérések vagy megfigyelési programok végrehajtása továbbra is rendkívül korlátozott. Az interjúk szerint más típusú felmérések bizonyos tevékenységek esetében, amelyek nem minősülnek "klasszikus" segélyosztásnak, tilosak. Ahogy az egyik humanitárius szervezet vezetője megjegyezte, "amit ma az érintett lakosságnak szállítanak, az olcsó és főként gyors mennyiségi felmérésen alapul. Nem reagál a szükségletek minőségi elemzésére". Az interjúkból kiderült, hogy az ENSZ jelenlétét, beleértve az OCHA-t is, inkább hallgatólagosan fogadják el, mint hivatalosan, nem hivatalosan regisztrálták vagy akkreditálták. Így az ENSZ-ügynökségek a helyi végrehajtó partnereken keresztül működnek, mivel a helyi nem kormányzati szervezetek könnyebben kapnak akkreditációt a hatóságoktól. Az ICRC is szembesült az akkreditációval kapcsolatos kihívásokkal, egy képviselője szerint akár két évig is eltarthat bizonyos programok jóváhagyásának megtárgyalása.

Ahogy egy humanitárius szakember kifejtette, "ha a szereplők nem akarnak szembeszállni az úgynevezett hatóságokkal, ha csak úgy viselkednek, ahogyan azt megengedik nekik, akkor a hatóságokat arra bátorítják, hogy ugyanúgy folytassák". Az interjúk szerint a szeparatista területeken tevékenykedő valamennyi humanitárius szereplő korlátozza, vagy akár teljesen lemond a civil lakossággal és a potenciális kedvezményezettekkel való nyilvános kommunikációról, hogy mit csinálnak, kik ők, és mik a prioritásaik. Míg az akkreditáció korlátai bürokratikusak, a motivációk politikaiak, és a következmények jelentősek. A szeparatista hatóságok fő ajánlása az, hogy a helyileg akkreditált civil szervezeteken - különösen a Donbasszi Fejlesztési Központon (DDC) - keresztül dolgozzanak, amely egyike a Donbaszban megmaradt kevés működő ügynökségnek. A DDC Donyeckben található, és egy NGO, amely "a Donbasz helyreállítására és fejlesztésére" összpontosít. A DDC többek között az UNHCR, az OCHA, az UNICEF, az IOM, a Save the Children, a HelpAge International, a WFP és a PU-AMI helyi végrehajtó partnere is. A jelentéshez megkérdezett képviselő szerint a DDC kedvezményezettjei 369 különböző körzetben és településen élnek, és szén, gyógyszerek, orvosi felszerelések, sporteszközök, élelmiszerek, irodai és higiéniai csomagok, valamint javítási és helyreállítási munkálatok formájában kaptak segítséget.

Példaként említhetjük a Sztanicsa Luganszkaja hidat³¹⁵, amely több mint három évig tartó tárgyalások tárgya volt. Az LPR-be csak egyetlen be- és kilépési ellenőrzőpont van, és az ezen a hídon keresztül érhető el. A hidat 2015-ben az ukrán hadsereg lerombolta, és azóta az LPR de facto hatóságai szorgalmazták a híd újjaépítését. Zelenszkij elnök beiktatási látogatása során Luganszk megye kormányzója egy LPR-beli interjúalany szerint kezdetben azt állította, hogy a projekt körülbelül 7500 amerikai dollárba kerülne. Az LPR-ben megkérdezettek szerint úgy tűnik, hogy a hidat Kijev szándékosan a tervezettnél keskenyebbre tervezte, hogy megakadályozza a nagyobb járművek átjutását LPR-be, aminek negatív következménye, hogy korlátozza a mentőautók és más alapvető közlekedési eszközök hozzáférését. A minszki kontaktsoport 2019. júliusi ülésén "az LPR és Kijev képviselői megállapodtak a Sztanicsa-híd javítási eljárásáról... úgy, hogy Ukrajna helyreállítja a kijevi erők által 2015-ben felrobbantott szakaszt, az LPR pedig a híd többi részét. A felek emellett ígéretet tettek arra, hogy a hidat polgári célokra használják. Korábban Leonyid Pasecsnyik, az LPR vezetője kijelentette, hogy a köztársaság agresszióinak tekintetén Kijev bármilyen egyoldalú intézkedését a Sztanicsa Luganszkaja híddal kapcsolatban. Kijev egyetértett azzal, hogy az egyoldalú akciók megengedhetetlenek. Vladislav Deinego, a LPR külügyminisztere elmondta, hogy a köztársaság és Ukrajna megállapodott abban, hogy a hídjavítás idejére nem állítják le a Sztanicsa Luganszkaja átkelőhely működését"³¹⁶. A hidat végül újjaépítették, ami összesen 1,4 millió dollárba került.

Az NGCA területén tevékenykedni kívánó ügynökségeknek a humanitárius szállítmányok átvételével, elosztásával és biztonságával foglalkozó bizottságon keresztül kell intézniük akkreditációjukat és szállításukat a KNNDK számára.³¹⁷ A "Humanitárius Bizottság" szabályozza az akkreditációs folyamatot, és jóváhagyja a KNNDK-ban tevékenykedni kívánó ügynökségeket. Az akkreditációs folyamat a DPR hivatalos álláspontja ellenére is fáradságos volt az ügynökségek számára. Denis Pushylin, a tárcaközi humanitárius bizottság vezetője és a DPR elnöke azt állította, hogy "az akkreditációs mechanizmus a humanitárius missziók számára a

³¹⁴ Arutunyan, "Segítségnyújtás".

³¹⁵ "Megnyílt a Sztanicsa Luganszkaja híd," Luganszki Médiaközpont, 2019. november 20., <http://en.lug-info.com/news/one/stanitsa->

luganskaya- bridge-is-opened-20631.

³¹⁶ "Kiev's claims on Schastye checkpoint opening part of its PR campaign," Lugansk Media Center, 2019. október 25., <http://en.lug-info.com/news/one/kiivs-claims-on-schastye-checkpoint-opening-part-of-its-pr-campaign-20567>.

³¹⁷ Lásd "A humanitárius szállítmányok átvételével, elosztásával és biztonságával foglalkozó bizottság a KNNDK számára" A humanitárius missziók akkreditációs eljárása". Lásd még "A Luhanszki Népköztársaság Minisztertanácsának határozata", 02-04/225/15, 2015. július 21., https://sovminlr.ru/docs/2018/03/05/doc_225.pdf.

A "DPR" teljesen átlátható. A humanitárius missziókat az egész világon akkreditálják, és ez alól a DPR sem kivétel".³¹⁸

A valóságban "az ENSZ, a diplomata és az egyes nemzetközi szervezetek erőfeszítései ellenére az akkreditációs eljárás még mindig manipulatív, és nem garantálja, hogy a de facto hatóságok nem avatkoznak be a szervezetek tevékenységébe".³¹⁹ Vaszilij Nyikitin, az LPR Minisztertanácsának elnökhelyettese például azt állította, hogy a helyi hatóságok

jogsértéseket észlelt [és] megtagadta az akkreditációt... a 11 külföldi humanitárius szervezet közül 10-től, amelyek kérelmet nyújtottak be. Az ENSZ humanitárius missziójának személyzetét felszólították, hogy 2015. szeptember 26-ig hagyják el az "LPR" által ellenőrzött területet... Több más nemzetközi nem kormányzati szervezetet is arról tájékoztattak, hogy szeptember 26-ig el kell hagyniuk Luhanszket - pontosított az ENSZ. Erre a napra a Vöröskereszt Nemzetközi Bizottsága (ICRC) volt az egyetlen külföldi nonprofit humanitárius szervezet, amely akkreditációt kapott az "LPR"-ben.³²⁰

Az MSF egyike volt azoknak az ügynökségeknek, amelyeket 2015 szeptemberében betiltottak, azzal az ürüggyel, hogy pszichotróp gyógyszereket próbáltak becsempészni a LPR-be.³²¹ Az MSF feketelistára kerülésének okai a KNNDK-ban azonban homályosabbak voltak. "Bart Janssens, az MSF operatív igazgatója arra figyelmeztetett, hogy a döntés valószínűleg a betegek halálához vezet, és sürgette a lázadókat, hogy gondolják át. 'Orvosi szervezatként etikailag nem fogadhatjuk el, hogy arra kényszerüljünk, hogy magára hagyjuk betegeinket'".³²² Bár az elutasítás okai gyakran nem voltak egyértelműek, nyilvánvaló, hogy a régóta tartó műveletek és a térségben való láthatóság nem volt elegendő a hatóságok jóváhagyásának garantálásához.³²³

Bár az ügynökségek továbbra is a humanitárius segítségnyújtás olyan formája mellett érvelnek az NGCA-ban, amely összhangban van a humanitárius és emberi jogi elvekkel - különösen az olyan programozással, amely a leginkább rászorulókat részesíti előnyben, nem pedig a legkönnyebben elérhetőeket -, a megkérdezettek aggódtak amiatt, hogy ez még mindig nem elégséges, különösen a meglévő szükségletek tekintetében. A humanitárius tevékenységek - akár közvetlen, akár közvetett - szinte láthatatlanok a helyi lakosság számára, amely gyakran nem tudja megkülönböztetni az ügynökségeket és a segítségnyújtást, eltekintve az ICRC által nyújtott szolgáltatásoktól a márkás csomagok miatt. Sőt, gyakran azt állították, hogy a segélyek elsősorban a hatóságoktól érkeznek. Ahogy egy lakos kifejezte: "*Ami hiányzik a DPR-ben és a LPR-ben, az a nemzetközi humanitárius szereplők tájékoztatói, kommunikációs és érdekérvényesítő kezdeményezései. Az embereknek nem segítségre van szükségük, hanem arra, hogy halljanak a helyzetéről, a jogaikról és a lehetőségeikről*".

3. Szövetség a segítségnyújtásért: helyi együttműködés

A donbázi konfliktus egyik egyedülálló dimenziója az volt, hogy a nemzetközi ügynökségek kénytelenek voltak a helyi szereplőkre támaszkodni a szeparatista hatóságok által bevezetett merev és bonyolult hozzáférési korlátozások miatt. Kisebbségi körök és méretük ellenére a helyi ügynökségek nélkülözhetetlenek a nagyobb ügynökségek által egyébként nyújtható segítségnyújtási programozás helyettesítésében. Ezen ügynökségek "helyi" profilja azonban nem volt elegendő ahhoz, hogy leküzdjék a hatóságok által tolerált tevékenység típusok korlátozását. A helyi ügynökségek attól való félelmükben, hogy elbocsátást provokálnak, ha érzékenyebb programokat próbálnak nyújtani, mint például védelem, oktatás, kommunikáció, pszicho-szociális támogatás és szükségletfelmérés, továbbra is a hagyományos segítségnyújtás, például élelmiszerek és alapvető nem élelmiszer jellegű termékek nyújtása révén tartják fenn a biztonságos pozíciót. Amint azt az egyik helyi ügynökség képviselője kifejtette, "*a hatóságok egyszerűen nem tolerálják a képzést vagy az ellenőrzési akciókat*".

Két nagy nemzetközi civil szervezet engedélyt kapott arra, hogy jelen lehessen a KNNDK-ban, ami azt jelenti, hogy irodával rendelkezik, és lehetőséget kap arra, hogy projekteket javasoljon a Humanitárius Bizottságnak. A mozgáster azonban továbbra is korlátozott.

³¹⁸ "Access to Humanitarian Aid Under Conditions of Armed Conflict in the East of Ukraine," USAID, 2016, https://helsinki.org.ua/wp-content/uploads/2016/06/Pravo-na-humdopomohu_Engl.pdf.

³¹⁹ "Humanitárius hozzáférés", Védelemhez való jog.

³²⁰ "A humanitárius segélyekhez való hozzáférés", USAID. Lásd még "'LNR' kizárja a nemzetközi humanitárius szervezeteket", DS News, 2015. szeptember 25., <http://www.dsnews.ua/politics/-lnr-vydvoryaet-mezhdunarodnye-gumanitarnye-organizatsii-25092015093700>; "LPR visszavonta az 'Orvosok Határok Nélkül' akkreditációját", Korrespondent.net, 2015. szeptember 21.,

<http://korrespondent.net/ukraine/3566134-v-lnr-zapretyly-vrachei-bez-hranyts>.

³²¹ "A humanitárius segélyekhez való hozzáférés", USAID.

³²² Jack Losh, "Ukraine rebels expelled Médecins sans Frontières from region," The Guardian, 2015. október 24., <https://www.theguardian.com/world/2015/oct/24/ukraine-rebels-expel-medecins-sans-frontieres-from-region>.

³²³ Az ügynökségek akkreditációjának megtagadására vagy megtagadására vonatkozó lehetséges okok elemzését lásd Barbelet, "Humanitarian Access".

Az ügynökségek arról számoltak be, hogy a kirúgástól való félelem miatt korlátozták az érdekérvényesítést. Az interjúkból továbbá kiderült, hogy a helyi nem kormányzati szervezetek vonakodnak a helyzetre vonatkozó adatokat és számadatokat nyilvánosságra hozni: *"veszélyes nyilvánosan kommunikálni, mivel elveszíthetjük az akkreditációnkat, és előfordulhat, hogy be kell zárunk az irodánkat. Az elmúlt két évben ez több civil szervezettel is megtörtént"*.

Az interjúalanyok jelezték, hogy a helyi (akkreditált és engedélyezett) ügynökségek léte és kapacitása a programok működtetésére korlátozott volt. Pozitív erőt jelentett egyes személyek, a helyi közigazgatásban, a magán-tevékenységekben vagy a szükségletfelmérésekben részt vevő személyek hajlandósága a helyi szereplők támogatására. Az egyik interjúalany kifejtette, hogy *"egy olyan környezetben, ahol nem volt szabályozás az érintett lakossághoz való humanitárius hozzáféréssel kapcsolatban, ez kulcsfontosságú volt"*. A kutatások azt mutatták, hogy a helyi nem kormányzati szervezetek jól szervezettek, szabályokkal és magatartási kódexekkel rendelkeznek, és szorosan követik a nemzetközi eljárásokat. Ugyanakkor korlátozott helyszíni tapasztalattal és önálló munkaképességgel rendelkeznek, és úgy nyilatkoztak, hogy különböző korlátozásokkal szembesültek és szembesülnek a szerepük és az érintettek számára humanitárius és helyreállítási programok kidolgozására vonatkozó kapacitásuk megítélésében.

Az NGCA-ban jelen lévő összes nemzetközi ügynökség - beleértve az UNHCR-t, az IOM-ot, az UNICEF-et, a PUI-t, a Save the Children-t, a REACH-et, az ACTED-et és a Caritas-t - a helyi végrehajtó nem kormányzati szervezeteken keresztül jár el; *"így az intézményi adományozók nyilvánosan demonstrálhatják, hogy támogatják a humanitárius műveleteket az NGCA-ban, miközben nem kell közvetlenül a helyi nem kormányzati szervezeteket finanszírozniuk"*. Bár a nemzetközi szereplők együttműködnek a helyi akkreditált nem kormányzati szervezetekkel, sok képviselő kifejtette, hogy nem látják őket erős szövetségesnek a humanitárius tevékenység védelmében. Ahogy az egyik interjúalany fogalmazott: *"Bár ők a legalkalmasabbak és a legtapasztaltabbak a hatóságokkal való interakciókban, az ilyen szereplőket elsősorban azért is választották, mert a tényleges hatóságok könnyen ellenőrizhetik őket"*. Egy másik nemzetközi ügynökség jelezte, hogy a legtöbb adatot akkor tudják gyűjteni, amikor az NGCA lakosai a GCA-ban sorban állnak, hogy átlépjék az ellenőrzőpontokat. Ez *"meglehetősen hatékonynak bizonyult, és megkönnyíti a munkánkat, hogy a helyi segítségnyújtó szervezetek partnereinek a GCA-ban lévő NGCA lakosokkal való együttműködését elősegítsük"*.

A helyi nem kormányzati szervezetek - akár a GCA-ban, akár az NGCA-ban - nagyon korlátozottan férnek hozzá a nemzetközi támogatáshoz, eltekintve az ENSZ-ügynökségek és a domináns INGO-k végrehajtási partneri szerepétől. A humanitárius tevékenységeket szabványosítják, főként az elosztások révén, de a humanitárius jelenlét a leginkább érintett területeken részleges és alkalmi. Biztonsági okokból a szereplők rövid időre érkeznek, ahelyett, hogy időt szánának a közösségekkel való kapcsolatépítésre. Ahogy egy interjúalany megjegyezte: *"a helyi lakosság nem érti, hogy a nemzetközi nem kormányzati szervezetek és a humanitárius szereplők miért próbálnak közvetlenül beavatkozni ahelyett, hogy a helyi szereplőket hagynák programokat működtetni a konfliktusövezetben. Csak konzultáció és érdekérvényesítés céljából kellene ott lenniük, mivel ez nem egy humanitárius válság"*. Egy másik megjegyezte, hogy *"a nemzetközi szereplők nem látják szükségét annak, hogy jobban átgondolják cselekedeteik értelmét. Van költségvetésük és támogatásuk, és meg kell találniuk, hogy mire költsék azt. A humanitárius programoknak a közösségünkre gyakorolt hatása vagy hatása nem elsődleges számukra és adományozóik számára"*.

Zolote-ban (Luhanszk, GCA) például a tanárok megjegyezték, hogy a nem kormányzati szervezetek hozzáadott értéke az volt, hogy az iskolán belül egy szobát biztosítottak, ahol el lehetett volna bújni lövések esetén, vagy fűtött mosdókat építettek. Az általános infrastruktúra azonban nem változott a konfliktus kitörése óta? Sok önkéntes és helyi egyesület úgy véli, hogy nincs szükségük nemzetközi szereplőkre az érintett lakosság támogatásához, és hogy nekik meglenne a kapacitásuk és a szakértelmük ahhoz, hogy a tevékenységeket közvetlenül folytassák. Különböző helyi egyesületek nemzetközi nem kormányzati szervezetekhez fordultak segítség és szakértelem felajánlásával. Főként olyan válaszok tántorították el őket, amelyek azt jelezték, hogy *"nincs pénzünk, nincs időnk, cselekedniünk kell... A nemzetközi jelenlét eredményeinek és eredményeinek megvitatása még a szereplők között és a helyi hagyományos egyesületek előtt sem lehetséges"*. A helyi nem kormányzati szervezetek megkérdőjeztjei kifejezték, hogy gyakran úgy érzik, hogy támogatják a nemzetközi ügynökségeket, anélkül, hogy úgy éreznék, hogy értelmes kapcsolat és együttműködés lehetséges. Éppen ellenkezőleg, gyakran úgy nyilatkoztak, hogy az ügynökségek utolsó menedékének tekintik őket, amelyek számára a hozzáférés korlátozott. Bár a KNDK-ban és a LPR-ben akkreditált helyi nem kormányzati szervezetek szívesen működne a GCA-ban is, úgy nyilatkoztak, hogy ott *"nem igazán látják szívesen"* őket; *"nehéz semleges identitást találni ebben a konfliktusban"*. Fontos megjegyezni, hogy a D-LPR-ben működő helyi nem kormányzati szervezetek egyike sem utalt arra, hogy a személyzet, a finanszírozás vagy a konkrét interakciók tekintetében különösebb kapcsolatokat ápolna az orosz hatóságokkal vagy szervezetekkel.

Alkalmazkodó támogatás:

Ez a szakasz a jelenlegi donbászi konfliktusnak a "nexusra" gyakorolt hatásait vizsgálja, amelyet a humanitárius és a fejlesztési ágazatban a humanitárius, a fejlesztési és a béketeretési menetrendek összekapcsolására, valamint az e pillérek közötti együttműködés, koordináció, információmegosztás és közös tervezés lehetővé tételére használnak. Az Ügynökségközi Állandó Bizottság (IASC) Humanitárius Finanszírozási Munkacsoportja által megrendelt, nemrégiben készült ukrainai országtanulmány szerint a Nexus / New Way of Working (NWOW) "olyan kontextusokban támogatott, ahol a rövid távú humanitárius tevékenység és a közép- és hosszú távú fejlesztési programozás egyszerre szükséges a humanitárius segítségnyújtás és a fejlesztés területén.

sebezhető területek" ³²⁴. Miközben Ukrajna számos belső társadalmi-gazdasági, demográfiai, fejlesztési és kormányzási kihívással néz szembe, a GCA számos régiója - a kontaktvonal mentén fekvő települések kivételével - nem igényel akut, szigorúan humanitárius támogatást, míg mások, különösen az NGCA-ban, politikai vagy biztonsági korlátozások miatt továbbra is nehezen megközelíthetőek. Ezt a kihívást súlyosítja, hogy mind Kijev, mind a szeparatista hatóságok vonakodnak a hosszabb távú fejlesztési és védelmi programozás támogatásától, ami tovább korlátozza a segélyszervezetek lehetőségeit.

Az egyik fő korlátot az jelentette, hogy a fejlesztési programozás definíció szerint öt éves időtávra szól, és hivatalos hatóságtól származó legitimitást és engedélyt igényel. Egy interjúalany szerint *"sem Ukrajna, sem nemzetközi adományozói nem hajlandóak elképzelni ennek az elbűzödő konfliktusnak a folytatását, ahol a helyzet öt év múlva ugyanúgy néz ki, mint ma"*. A kérdés továbbra is az, hogy *"tehát továbbra is adunk élelmiszeresomagokat, és közben elfordulunk az oktatástól?"* Másodszor, "a hosszabb távú programozásban való részvétel, különösen olyan tevékenységekben, amelyek erősíthetik a megszállt területeken a de facto hatóságok kapacitását vagy legitimitásának megítélését, politikailag ellentmondásos, mind az ukrán kormány, mind számos kulcsfontosságú kétoldalú donor szempontjából, amelyek kormányai szankciókat vezettek be a de facto hatóságok ellen, amelyek viszont korlátozzák a segélyek felhasználását az NGCA-ban". ³²⁵ Az interjúkból kiderült, hogy az ukrán hatóságok politikai okokból nem akarnak befektetni ilyen tevékenységekbe, mivel nem bíznak az NGCA-ban élő lakosságban, és úgy vélik, hogy azok nem egyértelműek a lojalitásukat illetően.

A helyszíni kutatás során nyilvánvalóvá vált, hogy a humanitáriusok nem rendelkeznek a kapacitással vagy erőforrásokkal ahhoz, hogy a vészhelyzeti műveletek mellett fejlesztési programozásban is részt vegyenek. Mind a humanitárius, mind a fejlesztési tevékenységek viszonylag korlátozottak, ami még inkább rávilágít arra, hogy nehéz megállapítani, hogy egyes ügynökségek miért működhetnek, míg másokat korlátoznak. Az ICRC a tevékenységek olyan spektrumát kínálja, amely túlmutat a szigorúan vett humanitárius segítségnyújtáson, és kiterjed a védelmi és fejlesztési munkára is. Tekintettel arra, hogy számos szereplő számára korlátozott a működési tér, ami azt eredményezi, hogy csak néhány ügynökségre támaszkodik a szükségletek széles körének lefedése érdekében, az ICRC-nek alkalmazkodnia kellett a körülményekhez, és ki kellett terjesztenie munkájának hatókörét. Az elmúlt években az ICRC aktívan részt vett épületek, kórházak, iskolai struktúrák és egyéni házak javításában, valamint WASH-programozásban, például csövek karbantartásában és vízcsatornázásban, az élelmiszerek, segélycsomagok és téli csomagok elosztása mellett. Bár úgy vélik, hogy *"humanitárius befolyásuk korlátozott"*, mindazonáltal megkönnyítik más ügynökségek munkáját, és igyekeznek tárgyalási pontokat és befolyást találni a szeparatista hatóságokkal annak érdekében, hogy a lakosság támogatásában nagyobb hozzájárulást biztosítsanak.

2018-ban például az interjúk során megállapították, hogy az NGCA-t elérő konvojok több mint 80%-át az ICRC irányította. Mindazonáltal működési kihívásaik továbbra is fennállnak. Az ICRC továbbra is nyomást gyakorol a fogva tartási központokhoz való hozzáférésért, ami ellenállásba ütközik, *"a civilek védelme és a fogva tartási programok zűzoktába vezetnek a tárgyalásokon"*, ahogy egy interjúalany mondta. Egy olyan környezetben, ahol az ellenségeskedések lebonyolítása összetett, és ahol a biztonsági környezet erőszakos és kiszámíthatatlan, az ügynökségek komoly korlátokkal szembesülnek a lakosság szükségleteinek hatékony kielégítése terén. Hosszú távon ez komoly kockázatot jelent, mivel a humanitárius szereplők egy összeomló állami rendszer támogatásán dolgoznak, különösen a szociális juttatásokhoz és a nyugdíjakhoz kapcsolódóan. Ennek eredményeképpen az olyan szereplők, mint az ICRC pragmatikus megközelítést alkalmaznak, és a humanitárius szükségletekre a lehető legnagyobb mértékben reagálnak, szem előtt tartva a meggyengült állami rendszerből eredő hosszú távú sebezhetőségek csökkentését.

Az UNICEF ezzel szemben kifejtette, hogy az NGCA-ban csak szigorúan humanitárius támogatást nyújtanak, nem pedig korai helyreállítási vagy hosszabb távú intézkedéseket: *"az ukrán hatóságok kérésére nem teszünk semmit, ami a helyi [szeparatista] hatóságok nagyobb kapacitásának és függetlenségének megeremtését jelentené"*. A régió számos fejlesztési problémával küzd, de nem kapnak megfelelő segítséget és támogatást, amit a humanitárius és fejlesztési szereplőktől várnak. Ennek ellenére az UNICEF három fő helyi akkreditált civil szervezet ³²⁶, a DDC, a Mira ³²⁷ és a Variant révén, amelyekkel a hivatalos jóváhagyást követően néhány helyszíni látogatást tettek, WASH- és oktatási programokat tudott végrehajtani. A szervezetnek komoly kihívásokkal kell szembenéznie a hatékony humanitárius programok működtetése során, különösen a pszichoszociális támogatással kapcsolatos programok esetében, valamint az időben történő jóváhagyások megszerzése és a hatóságok által hozott döntések megértése terén, amelyek kiszámíthatatlannak és "mesterségesnek" tűnhetnek.

³²⁴ "Ukrajna országtanulmány: Humanitarian Financing Task Team Output IV," Norvég Menekültügyi Tanács, 2019. március, <https://www.nrc.no/globalassets/pdf/reports/190621-output-iv-ukraine-report.pdf>.

³²⁵ "Ukrajna országtanulmány", Norvég Menekültügyi Tanács.

³²⁶ A helyi és nemzetközi nem kormányzati szervezetek ágazati és klaszterenkénti listáját lásd: "Ukraine Humanitarian Response Plan 2018 (Humanitárius válaszadási terv)", OCHA Financial Tracking Service, <https://fts.unocha.org/appeals/641/projects>.

³²⁷ "MIRA: Making Voices Heard", <http://mira-ngo.org/index.html>.

Az ECHO mind a GCA-t, mind az NGCA-t támogatta (55%-os, illetve 45%-os arányban), azzal a céllal, hogy a két régió között egyenletes "50/50 arányú" felosztás jöjjön létre. 2019-ben az ECHO 23 millió eurós költségvetést mutatott be, amellyel szigorúan a humanitárius programokra korlátozza támogatását a kontaktvonal mindkét oldalán lévő 0-5 kilométeres zónákban. Egy képviselőjük kifejtette, hogy az NGCA-ban a humanitárius szükségleteket súlyosabbnak tartják a korlátozott hozzáférés és a kevés ügynökség miatt, amelyeknek engedélyezik a működést. Aggodalmukat fejezték ki a programozás minőségével kapcsolatban ("*messze nem szabványos*"), a lakosság valós szükségleteihez való igazodással, valamint a védelmi szükségletekről való kommunikáció korlátozott lehetőségeivel kapcsolatban.

A politikai érzékenységek ellenére nyilvánvaló, hogy a nemzetközi szereplők erőteljesen részt vesznek az érintett lakosság ellenálló képességének és autonómiájának növelésében az elmaradottságból és a gyenge kormányzástól adódó rendszerszintű kihívások kezelésében. Ezek a tevékenységek közé tartozik az érdekérvényesítés, bár korlátozott mértékben, vagy a hosszú távú támogatás, mint például a nyugdíjak átvétele, az újszülöttek³²⁸ és a halálesetek nyilvántartásba vétele, valamint az oktatási bizonyítványok és diplomák megszerzésének megkönnyítése - ami a humanitárius és a fejlesztési támogatás közötti átjárhatóságot mutatja egy olyan környezetben, amely mindkettőt korlátozza. Az IASC felmérő tanulmánya valóban megállapítja, hogy "a létező különböző tervezési keretek "nagyfokú összhangot mutatnak a humanitáriusok, valamint a helyreállítási és fejlesztési szereplők között a kelet-ukrajnai stratégiai tervezési prioritások tekintetében. A prioritások értelmezése azonban némileg eltér a védelem, az infrastruktúra helyreállítása, a közigazgatási és szociális szolgáltatásokhoz való hozzáférés, a gazdasági fellendülés, a kormányzás, a társadalmi kohézió, a béketeremtés, a befogadás és a biztonság területén".³²⁹

A humanitárius fejlesztés és a fejlesztés összekapcsolódásának egyik mozgatórugója Ukrajnában a "kollektív eredmények" koncepciója volt, amelynek célja, hogy a két ágazatot szorosabb összhangba hozza. A kollektív eredmény az az eredmény, amelynek eléréséhez a fejlesztési és humanitárius szereplők (és más érintett szereplők) 3-5 év elteltével hozzájárulnak a szükségletek, kockázatok és sebezhetőségek csökkentése érdekében.³³⁰ A kollektív eredmények előnye továbbá, hogy kihasználják "az egyes ügynökségek komparatív előnyeit és megbízatásait, hogy túllépjenek a régóta fennálló hagyományos gondolkodásmódon, a silókon és más attitűdbeli, intézményi és finanszírozási akadályokon. A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy a rövid, közép- és hosszú távú összefüggések és kockázatok közös elemzésén alapuló kollektív jövőképet kell meghatározni, és az érintett szereplők számára egyértelmű stratégiákat, szerepeket és felelősségeket kell meghatározni, hogy komparatív előnyeik alapján elérjék ezeket az eredményeket".³³¹

Az OCHA 2019-es HRP332 szerint a humanitárius és fejlesztési partnerek "termékeny talajt" teremtettek a humanitárius és fejlesztési tevékenységek összekapcsolására Ukrajnában, együttműködve a fejlesztési partnerekkel, kormányokkal és adományozókkal az együttműködés javítása érdekében. A partnerek 3 közös eredményt határoztak meg, amelyek elérése érdekében a humanitárius, helyreállítási és fejlesztési szereplők együttműködnek.³³³

1. "Az érintett területeken élő lakosság önellátásának növelése és az összes ukrajnai belső menekült számára Ez a kollektív célkitűzés arra a tényre összpontosít, hogy a donbázi konfliktus évei hozzájárultak a súlyos sebezhetőséghez, valamint olyan hosszú távú következményekhez, mint a szegénység, a munkanélküliség, a megélhetés hiánya és a gyenge infrastruktúra, hogy kezeljék a szociális védelem mindenütt jelenlévő hiányát, amelyet az emelkedő árak és megélhetési költségek, valamint a korlátozott mobilitás súlyosbított.

2. Az egészségügyi és szociális védelmi szolgáltatások hozzáférhetőségének, minőségének és megfizethetőségének 20%-kal történő javítása 2023-ig a konfliktus sújtotta területeken és Ukrajna valamennyi országon belül lakóhelyüket elhagyni kényszerült személy számára.

Ez a célkitűzés hangsúlyozza a szociális reformok fontosságát, különösen az egészségüghöz és az oktatáshoz kapcsolódó reformokét, valamint az orvosi és pszichoszociális támogatás nyújtásának támogatását, amelyet a hatóságok nagymértékben korlátoznak.

³²⁸ Az interjúk megjegyezték, hogy Donyeckben jelenleg több mint 4000 gyermek nincs regisztrálva.

³²⁹ "Ukrajna országtanulmány", Norvég Menekültügyi Tanács.

³³⁰ "Humanitarian Development Nexus Ukraine," Interagency Standing Committee, 2018. augusztus 31.,

https://interagencystandingcommittee.org/system/files/hdn_ukraine_-_hdn_vision_3_collective_outcomes.pdf.

³³¹ "Key messages on the humanitarian-development nexus and its link to peace," ALNAP, 2018. október, <https://www.alnap.org/help-library/key-messages-on-the-humanitarian-development-nexus-and-its-link-to-peace>.

³³² "Humanitárius reagálási terv 2019", OCHA.

³³³ Ezek a kollektív eredmények a "Humanitárius fejlesztési kapcsolódási pontok 2. kollektív eredmény az egészségügyről és szociális védelemről Ukrajnában" című jelentéstervezetből származnak, 2018. szeptember 5.

3. A konfliktus sújtotta területeken 2023-ig az uniós fizikai infrastruktúrára vonatkozó szabványoknak való megfelelés 80%-ának elérése.

Ez az eredmény azt jelenti, hogy a DPR és a LPR közösségei számára biztosítani kell a gáz- és villamosenergia-ellátást, a központi fűtést, az ivóvízellátást, a szennyvízelvezetést, a hulladékgazdálkodást, az infrastruktúra javítását, az iskolákhoz és kórházakhoz való hozzáférést, valamint biztosítani kell a megrongálódott infrastruktúra újjáépítését. Itt fontos megjegyezni, hogy ez a kollektív eredmény azt tárgyalja, hogy ezeket az ukrán és az uniós előírásokhoz kell igazítani, bár az interjúk során megjegyezték, hogy az NGCA-ban a közösségek gyakran az orosz előírásokhoz igazították az ilyen infrastruktúrát".

Fontos megjegyezni, hogy bár a Nexus és a hozzá kapcsolódó közös célkitűzések erős akaratot tükröznek az egymást átfedő programozás összehangolására és végrehajtására, az eredmények lassú előrehaladást mutatnak. Ezért a gyakorlati ajánlások továbbra is alapvető fontosságúak. Ahogy egy adományozói jelentés is említi, "a Nexusra vonatkozó operatív iránymutatás kidolgozása kritikus lépés e menetrend cselekvéssé alakításához".³³⁴ A Nexus programozás sikere nem a humanitárius és fejlesztési tevékenységek teljes összeolvadásában rejlik, hanem inkább az egymást keresztező prioritásokkal rendelkező, hatékony párhuzamos folyamatokban. Vagyis a segélyek úgy történő kiigazításában, hogy azok idővel hosszú távon minimalizálják a szükségleteket, a sebezhetőséget és a függőséget. Ez bizonyos mértékig a humanitárius és a fejlesztési szereplők megbízatásainak rugalmasságát igényli. Egyrészt a humanitárius ügynökségeknek úgy kell átalakítaniuk programozásukat, hogy közép- és hosszú távú szemlélettel rendelkezzenek a segítségnyújtás hatásait, a védelem korlátait és a jelenlétük következményeit illetően egy elhúzóó és erősen átpolitizált környezetben, az ezt a megközelítést támogató finanszírozási struktúrákkal együtt. Ez azt is jelentheti, hogy fel kell ismerni és kezelni kell a konfliktusnak a fejlődési lehetőségekre gyakorolt hatásait, és hozzá kell járulni a béke felé vezető hosszabb távú folyamathoz. Másrészt a fejlesztési szereplőknek érzékenyebben kell reagálniuk és arra kell összpontosítaniuk, hogy az akut szükséghelyzetben lévő törékeny közösségek hogyan juthatnak hozzá az alapvető szükségletekhez. Ehhez a hatóságoktól való függetlenség olyan szintjére van szükség, amely a fejlesztési szereplők számára nem természetes, valamint erőfeszítésekre a helyi kapacitás megerősítésére, hogy hosszabb távon is kiálljanak a hozzáférésért, programokat nyújtsanak és érvényesítsék emberi jogaikat. A konfliktus lakosságra gyakorolt hatásának enyhítése elsődleges fontosságú, ezért közös erőfeszítést igényel az akut szükségletek kielégítése, és ezzel párhuzamosan a hosszú távon leginkább veszélyeztetett lakosság támogatásának biztosítása, valamint a humanitárius és fejlesztési elvek integrálása annak érdekében, hogy "[a] leghátrányosabb helyzetben lévöket érjük el először".³³⁵

---

³³⁴ "Key questions and considerations for donors at the triple nexus: lessons from UK and Sweden," Development Initiatives, December 2019, <https://devinit.org/resources/questions-considerations-donors-triple-nexus-uk-sweden/conclusions-and-recommendations/>.

³³⁵ "Főbb üzenetek", ALNAP.

4. FEJEZET: A DONBÁSZ SORSÁNAK PERSPEKTÍVÁI

Egyértelmű, hogy a donbászi konfliktus a helyi sérelmek és a geopolitikai feszültségek összefolyásából fakad. Mégis, ritkán egyetértés abban, hogy ezek a tényezők milyen mértékben hatottak egymásra a konfliktus kieleződésében. Egyesek úgy látják, hogy a helyi nyomás "a konfliktus mozgatórugóját jelentette"³³⁶, míg mások úgy vélik, hogy "a konfliktust mesterségesen tervezték meg, eskalálták és egy külső szereplő támogatta olyan régiók és közösségek között, amelyeknek nem voltak elég erős (etnikai vagy vallási) vitáik ahhoz, hogy egy szeparatista projektet indítsanak el".³³⁷ A dezinformáció és a propaganda mértéke ebben az összefüggésben igazi elemzői fejtörést okoz. Számos elemző vitatta Oroszország szándékait és érdekeit³³⁸ Ukrajnával, valamint a Donbasszal, a Krím félszigettel és általában a régióval kapcsolatban. Az egyik végtel szerint Oroszország arra törekszik, hogy "puffert tartson fenn a NATO, az Európai Unió és Oroszország között".³³⁹ Azt is állítják, hogy Putyin elnök arra törekszik, hogy "megszilárdítsa a rendszerét"³⁴⁰ és "helyreállítsa Oroszország nagyhatalmi státuszát a Nyugatról érkező vélt fenyegetéssel szemben"³⁴¹ "a [Kelet]Ukrajnában a megszállás burkolt formáinak fokozatos és stratégiai eskalációjával - nomád, kúszó és megszilárduló megszállás -, amelyek lehetővé tették Oroszország számára, hogy szilárd befolyást szerezzen a Donbász egyes részein, amit arra használt fel, hogy megakadályozza egy stabil, legitim és Nyugat-barát rendszer létrehozását Kijevben".³⁴² Továbbá, azok az amerikai tudósok, akik azt állították, hogy a Nyugat felelős a konfliktusért azáltal, hogy kiprovokálta az oroszok ukrainai szerepvállalását, kritikákat váltottak ki, hogy "Putyin apologéták".³⁴³ A másik végtelben azzal érvelnek, hogy Oroszország érdekei sokkal korlátozottabbak; "a bizonyítékok arra utalnak, hogy ahelyett, hogy Ukrajna destabilizálása érdekében próbálná Ukrajnát rákényszeríteni a Donbassz autonómiájának megadására, Oroszország törekvése az autonómiára azt a meggyőződést tükrözi, hogy a stabil rend csak akkor állítható helyre Ukrajnában, ha figyelembe veszik a Majdan-forradalom ellenzőinek érdekeit. Az orosz katonai beavatkozás Donbasszban nem Ukrajna feldarabolására irányult, hanem arra, hogy Kijevet arra kényszerítse, hogy tárgyaljon a lázadókkal a [rendezésről] való megegyezés érdekében".³⁴⁴

Status quo: politikai patthelyzet

A konfliktus történetének, alakulásának és okainak megértésével kapcsolatos nézeteltérések szintén eltérő következtetéseket szülnék a konfliktus megoldásának módjáról. A megkérdezett civilek, katonák és politikai szereplők Ukrajna különböző régióiban egyöntetűnek tűnnek abban, hogy a konfliktus befejezése ebben a szakaszban nem megvalósítható. Inkább "*befagyasztott konfliktusba*" kerülünk, *egy olyan status quo állapotba, amelyben a béke felé való előrehaladás konkerét lépései korlátozottak*". A megkérdezettek úgy látják, hogy a konfliktust mindkét fél politikai eszközként használja, és túszként tartja fogva a lakosságot. Mint egyesek kifejtették, a jövő végső soron azon múlik, *hogy "Oroszország továbbra is beruházásokat és pénzügyi támogatást nyújt-e a köztársaságoknak*". Így a Donbasz jövőjének egyik valószínű forgatókönyve, hogy politikai patthelyzetben marad, mint sok más konfliktus a térségben, amelyet Oroszország távolról irányít és tovább párologtat³⁴⁵. Ahogy de Waal és von Twickel írja, "a látszólagos tehetetlenség éveit hirtelen események követik, amelyek hirtelen megváltoztatják a helyzetet. Egy vezetőváltás vagy egy politikai és gazdasági válság erős következményekkel járhat".³⁴⁶ A jelentés további része kifejezetten arra összpontosít, hogy a szakirodalomban és a kutatásban bemutatott számos lehetőség és forgatókönyv alapján mi lehet Donbász sorsa. Ennek ellenére nem célja, hogy értékelje az egyik kimenetel előnyeit vagy valószínűségét a másikhoz képest.

Sokat írtak már arról, hogyan alakulhat a donbászi konfliktus. Amint arra a kutatás és az interjúk is rávilágítottak, a kelet-ukrajnai konfliktus elsősorban politikai jellegű, és ezért inkább politikai, mint katonai eszközökkel fogják megoldani.³⁴⁷ Ma azonban a politikai megoldás gyakorlati megvalósíthatósága egyre inkább megoldhatatlannak tűnik. A minszki megállapodások és a Steinmeier-formula végrehajtása továbbra is bizonytalan, tekintettel azokra a kaszkádszerű következményekre, amelyeket ez különösen az ukrán kormány számára jelent. A kérdéses pont a következőhöz kapcsolódik

³³⁶ Maljarenko, "Fejlődő dinamika".

³³⁷ Ibid.

³³⁸ Annak elemzését, hogy mit akar Oroszország, beleértve az ezzel kapcsolatos eltérő elemzéseket is, lásd Robinson, "Russia's Role". ³³⁹ Hugo Spaulding, "Putin's Next Objectives in the Ukraine Crisis", Institute for the Study of War, 2015, http://www.understandingwar.org/sites/default/files/Ukraine%20backgrounder_V6.pdf.

³⁴⁰ Marzalik, Ukrajna konfliktus."

³⁴¹ Ibid.

³⁴² Tatyana Maljarenko és Stefan Wolff, "The Logic of Competitive Influence-Seeking: Russia, Ukraine, and the Conflict in Donbas," *Post-Soviet Affairs* 34, no. 4, 2018. július 4., <https://doi.org/10.1080/1060586X.2018.1425083>.

³⁴³ Marzalik, "Ukraine Conflict", amely megjegyzi, hogy ez például John J. Mearsheimer és Stephen F. Cohen esetében is így volt.

³⁴⁴ Lásd Robinson, "Oroszország szerepe".

³⁴⁵ Lásd általában de Waal és von Twickel, Beyond Frozen Conflict.

³⁴⁶ Ibid.

³⁴⁷ Ibid.

azt a követelményt, hogy Ukrajna tartson helyhatósági választásokat a szeparatisták által ellenőrzött régiókban. Így egy kulcskérdés továbbra is fennáll: hogyan folytathat egy ország "demokratikus választásokat egy olyan országban, amely lényegében egy katonai diktatúra, amely kívül esik az ország ellenőrzésén[?]... a demokratikus választások megtartása viszonylag szabad médiát és nyílt vitát igényel jóval a szavazás előtt, ami Donyeckben és Luhanszkban teljesen hiányzik".³⁴⁸ Másrészt az irányítás idő előtti átadását Kijevnek Moszkva elfogadhatatlannak tartotta. Oroszország és a szeparatista rezsimiek a tárgyalások során mindvégig világossá tették, hogy nem kívánják a területeket sem politikai, sem kormányzati, sem katonai értelemben feldarabolni, és biztosítani akarják, hogy a régiók megőrizzék különleges státuszukat. Egy 2017-es interjúban Kurt Volker, az Egyesült Államok NATO-nagykövete és az Egyesült Államok ukrainai külömfője olyan magyarázattal szolgált, amely ma is visszhangzik,

az oroszok nem hisznek abban, hogy az ukránok végig fogják vinni a minszki megállapodások végrehajtását - sok politikai lépés. Az ukránok nem érzik úgy, hogy az oroszok valaha is elengednék a térség biztonságát. A békefenntartó erők tehát a szakadék áthidalására szolgálnának. Ez lenne a módja annak, hogy megteremtsék a biztonságot, megteremtsék a feltételeket, hogy helyi választásokat lehessen tartani, megteremtsék a feltételeket, hogy az ukránok végig tudják vinni a minszki megállapodás végrehajtásának más részeit, ami végső soron azt eredményezné, hogy a területet visszafordítják Ukrajnának, és helyreállítják az ukrán szuverenitást, ami a minszki megállapodások teljesítését jelentené. A probléma azonban az, hogy jelenleg ez már három éve megrekedt, és nem jutnak semmire, ezért a békefenntartó erők ötlete az, hogy megteremtsék a biztonságot, az időt és a teret ahhoz, hogy ez megtörténhessen.³⁴⁹

Az orosz hatóságok szemében az interjúk szerint "*Ukrajna elvesztette a háborút*". A minszki megállapodások kedvezőtlenek az ukrán állam megőrzése szempontjából, és a Kreml továbbra is határozottan kiáll azok végrehajtása mellett. Már 2015 szeptemberében "Marija Zaharova külügyminisztériumi szóvivő kijelentette, hogy "Oroszország, ahogy az egész világ, nem lát alternatívát a minszki megállapodásokhoz képest. és azokban egyértelműen kimondják, hogy Donyeck és Luganszk Ukrajna része".³⁵⁰ Az interjúalanyok gyakran állították, hogy "*Oroszország egyrészt kész arra, hogy a minszki megállapodás szigorú alkalmazásával véget vessen a konfliktusnak, és elősegítse a két szakadár köztársaság Ukrajnába való visszailleszkedését*", másrészt viszont "*Ukrajnának nem érdeke egy olyan megállapodás betartása, amely az arc és az ellenőrzési jogkör elvesztésével járna*". Nem hivatalosan Kijev úgy látja, hogy Minszk az oroszbarát hatóságokat támogatja. Ukrajna álláspontja az, hogy nem tudja elfogadni a minszki megállapodások feltételeit, amelyek valószínűleg Oroszország javára billennek, megnyitva az utat a donbászi oroszbarát vezetők előtt, hogy Kijevben hatalomra kerüljenek. Egy diplomáciai szakember megjegyezte, hogy vannak olyan politikai csoportok Ukrajnában, amelyek bosszúálló, merev és megosztó álláspontot képviselnek a minszki megállapodással kapcsolatban, például "háborús bűnösöknek" nevezik a DPR és az LPR vezetőit, kijelentik, hogy a donbászi orosz útlevelel rendelkezők elveszítik a nyugdíjukhoz való hozzáférést, vagy hogy Ukrajnában nem lesz engedélyezett az orosz nyelv használata, mind olyan szempontok, amelyek hosszú távon negatív következményekkel járnak a nemzeti egység helyreállításának és az érdemi megbékélés elérésének képességére nézve.

A donbászi szeparatista területek visszaintegrálása Ukrajnába

Az LPR és a DPR zónák hivatalos integrációja Ukrajnába számos társadalmi, gazdasági és politikai kihívást és megfontolást vet fel. Számos olyan tényező van, amely miatt az ukrán kormány nem lelkesedne a szakadár területek visszaintegrálásért,³⁵¹ különösen annak fényében, hogy a lakosság miként nyilatkozott arról, hogy az ukrán hatóságok hogyan vélekednek róluk. Általános a közvélemény azon megítélése, hogy a donbászi közösségek nem lojálisak Ukrajnához.³⁵² A nyugat-ukrainai interjúalanyok gyakran hivatkoztak arra, hogy "*Donbas a mi földünk, de nem a mi népünk*". Mások azt állították, hogy "*Ukrajna továbbra is megosztott a hazafiság tekintetében, és ez összefügg azszal, ahogyan a felek a civilekkel bánnak*". Egy másik interjúalany még egy fal építését is javasolta a kontaktvonal mentén, amely elválasztaná a szeparatista övezeteket Ukrajna többi részétől. Másrészt a kelet-ukrainai lakosság úgy nyilatkozott, hogy ez a konfliktus a végső bizonyítéka annak, hogy Kijev képes feláldozni őket geopolitikai haszonszerzés céljából. Ahogy egy interjúalany fogalmazott: "*Ukrajna kormánya aktívan részt vesz egy pszichológiai háborúban, amelyben az emberek szenvednek*".

A DPR és az LPR elszigetelésének az ukrán hatóságok számára rövid távon jelentkező előnyeivel kapcsolatban az egyik elemző azt írta, hogy "a háború hatásának korlátozása jobb feltételeket teremthet Ukrajna törekeny intézményeinek megerősítéséhez és a

³⁴⁸ Ibid.

³⁴⁹ Susan Glasser, "Kurt Volker: The Full Transcript", Politico, 2017. november 27.,
<https://www.politico.com/magazine/story/2017/11/27/kurt-volker-the-full-transcript-215868>

³⁵⁰ Robinson, "Oroszország szerepe".

³⁵¹ Lásd Motyl, "Itt az idő".

³⁵² Lásd Alec Luhn, "Ukrainian oligarch offers bounty for capture of Russian 'saboteurs'", The Guardian, 2014. április 17.,
<https://www.theguardian.com/world/2014/apr/17/ukrainian-oligarch-offers-financial-rewards-russians-igor-kolomoisky>.

jobban megszilárdítja az EU-val (és a NATO-val) való együttműködését. Donbász elszigeteltsége azonban hozzájárul a DPR és az LPR mint öngazgató entitások megszilárdulásához és a helyi közvélemény feléjük irányuló támogatásának növekedéséhez. Miközben a donbászi konfliktuspotenciál megszilárdul, a status quo megszilárdítása jelentős gazdasági, társadalmi és pénzügyi költségeket vet fel a jövőbeni reintegráció szempontjából".³⁵³ Ezt egy donbászi interjúalany is megerősítette, aki szerint "a reintegráció politikai tragédia lesz az éltek számára, és hatással lesz Ukrajna újjáépítésére". Sőt, egyesek azt állítják, hogy Ukrajnát nem választási okokból motiválja a donbászi régió integrálása, hogy az orosz befolyást belföldön visszaszorítsa. Egy interjú szerint "az ukrán hatóságok nem bíznak az oroszokban, és megpróbálnak időt nyerni és megszilárdítani az EU és az USA támogatását a helyzettel kapcsolatban". Ahogy az egyik szerző kifejti, "amíg egy oroszbarát, nyugatellenes régió Ukrajna része volt, [Putyin] ragaszkodhatott - és ragaszkodott is - ahhoz, hogy beavatkozhasson az érdekében - látszólag az orosz ajkúak jogainak védelme érdekében, de valójában azért, hogy beavatkozzon a demokratikus szomszédok belügyeibe. Ha a [keleti] Donbassz visszakerül Ukrajnához, Putyin befolyása ismét növekedni fog. Visszakerülne az ország egészének politikájába".³⁵⁴ Ezt az érzést visszhangozta egy interjúalany kijelentése, miszerint "az orosz hatóságoknak sikerült a szeparatista területeket daganattá, Ukrajna rákos daganatává tenniük". Emiatt egyesek szerint Ukrajnának "búcsút" kellene mondania a Donbasznak: "a reintegráció túlságosan költséges lenne; a drága újjáépítésen túl egy mélyen oroszbarát régió reintegrációjával járna egy olyan időszakban, amikor Ukrajna végre nyugat felé halad".³⁵⁵

Az elhúzódó katonai és politikai válság közepette a KNDK és az LPR mindazonáltal továbbra is szorgalmazza Ukrajnától való függetlenségének elismerését és legitimitációját, és igyekszik növelni a népi és politikai támogatást, például az orosz nyelvnek a régió egyetlen nyelvvé tételével, a nacionalista prioritásokhoz igazodó tantervekkel, az orosz zászló jelenlétével, valamint a KNDK polgárai számára az orosz állampolgárság megszerzésére vonatkozó politikai döntéssel, amelyet a Kreml megkönnyített és támogatott. Fontos hozzátenni, hogy a DPR és az LPR de facto hatóságai "vétőjogot kérnek a Kijev által hozott bel- és külpolitikai döntésekkel szemben, ami előfeltétele annak, hogy régióik visszaintegrálódhassanak Ukrajnába... Állítólag [az LPR/DPR] képviselői arra is törekszenek, hogy a régiók vétőjogot kapjanak minden olyan kérdésben, amelyet országos népszavazásra bocsátanak. [Az ilyen rendelkezések] gyakorlatilag ...aszimmetrikus konföderációvá alakítanák Ukrajnát, ahol az egyik régió kizárólagos kvázi állami jogokkal rendelkezik. Ez a fajta egyenlőtlen rendszer végül az állam széteséséhez vezetne. A megoldás ehelyett az egységes normákon alapuló helyi önkormányzatiságot jelenti, amely erős és elszámoltatható központi kormánnyal párosul".³⁵⁶ Csak 2019-ben 200 000 donbászi lakos kapott orosz útlevélet.³⁵⁷ A régió stratégiai célkitűzései továbbra is fennállnak. Egy nemrégiben adott interjúban például Denis Pushilin, a Donyecki Népköztársaság vezetője több ponton is világossá tette a régió jövőbeli irányultságát:

2014 óta nem titkoltuk, nem változtattuk meg az utunkat: a fő feladatunk ugyanaz maradt - visszatérni történelmi hazánkba, az egységes Oroszországba. A választott út melletti elkötelezettségünket a Donyecki Népköztársaság külpolitikai koncepciója³⁵⁸ rögzíti, amely világosan kimondja, hogy a Donyecki Népköztársaság alkotó területek fejlődésének és kialakulásának története bizonyítja a Donyecki Népköztársaság és az Orosz Föderáció közötti elválaszthatatlan kapcsolatot. Ez egy dokumentum a jövőre nézve, ezért 2020-ban tovább fogjuk fejleszteni az Oroszországgal való integrációs folyamatokat. Partnerségünk növekszik és egyre nagyobb lendületet vesz. Egy másik fontos lépés, amelyet a következő években tervezünk megtenni, a nyugdíjak és a fizetéseknek az Orosz Föderáció Rosztovi régiójának szintjére való emelése. Nem a jelenlegi ukrán kormány útját járjuk: útjaink hat évvel ezelőtt elváltak. A nacionalizmus és a ruszofóbia útját választották, ami számunkra teljesen elfogadhatatlan. Senki sem mondhatja meg nekünk, hogy kivel barátkozunk, hogyan építsük fel kül- és belpolitikánkat. Csak a donbászi emberek hozhatnak ilyen döntéseket. Ezért 2020-ban az Oroszországgal szembeni irányvonalunk változatlan marad.³⁵⁹

³⁵³ Maljarenko, "Fejlődő dinamika".

³⁵⁴ Motyl, "Itt az idő".

³⁵⁵ Ibid.

³⁵⁶ Sushko, "Az ukrán-orosz háború után".

³⁵⁷ Andrej Ljubimov, Kyiv Post: The Moscow Times, 2020. január 3., <https://www.themoscowtimes.com/2020/01/03/kyiv-post-moscow-says-it-issued-nearly-200000-russian-passports-in-ukraines-donbass-a68807>; Moscow Says it Issued Nearly 200,000 Russian Passports in Ukraine's Donbass," The Moscow Times, 2020. január 3., <https://www.themoscowtimes.com/2020/01/03/kyiv-post-moscow-says-it-issued-nearly-200000-russian-passports-in-ukraines-donbass-a68807>.

³⁵⁸ Lásd a Donyecki Népköztársaság Külügyminisztériumának hivatalos honlapját, <https://mid-dnr-su/en/>. Lásd még Oliver Carroll, "Welcome to the People's Republic of Donetsk", Foreign Policy, 2014. április 18., <https://foreignpolicy.com/2014/04/18/welcome-to->

the-peoples-republic-of-donetsk/.

³⁵⁹ "Puzilin beszélt a KNNDK jövőjéről és arról, hogy ez hogyan érinti a köztársaság egyszerű lakosait", Rusvesna Magazin, 2020. január 16., <https://rusvesna.su/news/1579167415>.

E fontos dimenziók fényében kulcsfontosságú, hogy Ukrajna képes legyen "megerősíteni állami kapacitását a háború sújtotta Donbász reintegrációjának sokkját tompítani". A jelenlegi tendencia azonban inkább az ellenkezője. A reintegráció társadalmi támogatottsága és a következmények elfogadására való készség nagy előny, de az ukrán hatóságok nem használják ki teljes mértékben. Az ukrán állampolgárság továbbra is fontos horgony, amely a donyecki és luhanszki lakosokat Ukrajnához köti. A jogaik - elsősorban a politikai jogaik, másodsorban a szociális garanciáik - korlátozása, valamint a státuszukkal kapcsolatos folyamatos spekulációk azonban hozzájárulnak a sérelmek elmélyüléséhez és az Ukrajnából való önkirekesztéshez".³⁶⁰

A donbászi szeparatista területek integrálása az Orosz Föderációba

Bár az Oroszországgal való integráció kilátásairól és megvalósíthatóságáról eltérőek a vélemények, általánosságban megállapítható, hogy a DPR és a LPR integrációja jelentős beruházást jelent Ukrajna és Oroszország számára, és egyik fél sem tűnik lelkesnek e lépés megtétele iránt. Az elsődleges ok továbbra is gazdasági. Mind a DPR, mind az LPR gazdasága törékeny és elszigetelt, tele van rosszul ellenőrzött korrupcióval, és a köztársaságok illegális státusza lehetővé tette, hogy mind az orosz, mind az ukrán oldalról jelentős nyereségre tegyenek szert a csempésztevékenységekből. A határellenőrzés és a határigazgatás továbbra is nagyon érzékeny kérdés, és Oroszország a korlátozó kereskedelmi és gazdasági blokádok ellenére legális csatornát biztosít a köztársaságok számára az importhoz és az exporthoz. A Donbász ezen részén nem működhet normális fejlődés és üzletmenet, mivel ez inkább kvázi állam, mint teljesen működő független állam. Az azonban, hogy Oroszország számára milyen kényszerítő erejű ösztönzést jelentene e két köztársaság "örökbefogadása", még nem derült ki. Sok megfigyelő jelezte, hogy "*az idő Oroszország ellen játszik*", és hogy a Donbasz elszigeteltsége és a szankciók miatt jelentős beruházásokra van szükség. A múltban az ilyen "befagyasztott" területek nem mutattak jelentős hozzáadott értéket Oroszország mint állam működése szempontjából. De a Donbas, ahol nagyszámú lakosság és romló ipar él, "*gazdasági terhet jelent egy elfeledett és szabályozatlan terület számára*", ahogy egy interjúalany fogalmazott. A régió leírására elterjedt orosz kifejezés a "*jogantúri nélküli bőrönd*".

Az integráció iránti látszólagos érdektelenség ellenére a Kreml az évek során folyamatosan befektetett a DPR-be és a LPR-be, a DPR-ben évente körülbelül 1 milliárd USD-t, a LPR-ben pedig 750 millió USD-t.³⁶¹ Andrej Illarionov orosz közgazdász és Vlagyimir Putyin elnök korábbi tanácsadója megerősítette, hogy Oroszország évente GDP-jének mintegy 0,25%-át, azaz 2 milliárd USD-t költ a megszállt donbászi területekre, ami megerősíti azokat a feltételezéseket, hogy Oroszország nem fogja olyan könnyen magára hagyni a Donbászt.³⁶² Az oroszországi civilek valóban úgy jellemezték a DPR-t és az LPR-t, mint amelyek "*erősen függenek Oroszországtól*", különösen katonailag, gazdaságilag, valamint az oktatás és a humán erőforrások tekintetében. Egy másik interjúalany megjegyezte, hogy ez a beruházás egy szélesebb körű orosz stratégiát jelképez, amely a katonai kapacitás és műveletek kiépítésére és bővítésére irányul. Ezt bizonyítják az elmúlt években megnövekedett kiadások, amelyek a "titkos kiadásokhoz" kapcsolódnak, és a szakértők szerint fegyverekkel kapcsolatosak: "az orosz védelmi költségvetés 3 billió rubel [kb. 42,5 milliárd USD] körül ingadozik, de a teljes katonai kiadás magában foglalja a lakhatást, a nyugdíjakat, az infrastruktúrát, a Nemzeti Gárdát, a Határőrséget és néhány olyan tételt, amelyek titkosak. Attól függően, hogy mit számolunk, a teljes katonai kiadás 2018-ban nagyjából 4 billió rubelt [46,5 milliárd USD] tehet ki, ami a GDP mintegy 4%-a".³⁶³ Egy orosz elemző megerősítette ezeket a számokat, hozzátéve, hogy "nehéz pontos számadatokat közölni Oroszország költségvetési kiadásairól, amikor azok több mint 30%-a titkosnak minősül. Általában úgy vélik, hogy a költségvetés titkos tételeit a katonai-ipari komplexum és a biztonsági ügynökségek finanszírozására használják, de vannak közvetett bizonyítékok arra, hogy ezeket a pénzeket számos más célra is felhasználják. A külföldön élő "Oroszország barátainak" finanszírozásától kezdve az államilag ellenőrzött pénzügyi intézmények mérlegében lévő hiányosságok pótlásáig terjedhetnek.

³⁶⁰ Maljarenko, "Fejlődő dinamika".

³⁶¹ Lásd: "Oroszország évente mintegy 2 milliárd dollárt költ az 'LPR/DPR'-re - Putyin volt tanácsadója", UNIAN, 2018. november 19., <https://www.unian.info/politics/10342539-russia-spends-about-us-2-blm-per-year-on-lpr-dpr-putin-s-ex-advisor.html>, amely megjegyzi, hogy Andrej Illarionov (aki korábban Putyin elnök gazdasági tanácsadója volt) kijelentette: "Erről nincs hivatalos információ. De meg lehet becsülni az alapján, hogy mennyi pénzt költ az orosz költségvetés a megszállt Krim finanszírozására - körülbelül 2 milliárd dollárt évente. Mivel a megszállt Donbászban a lakosság száma valamivel magasabb, mint a Krim és Szevasztopol lakossága, a donbászi egy főre eső kiadások

valamivel alacsonyabbak, mint a Krím és Szevasztopol területén, feltételezhetjük, hogy a Donbásznak nyújtott támogatások összege szintén körülbelül 2 milliárd dollár évente..."; lásd még: Julia Mostovaja, Tatjana Silina, Vlagyimir Kravcsenko, Inna Vedernikova, "A donbászi kérdés megoldásának tényeken és felelős számításokon kell alapulnia", Issue No. 42, 2019. november 9., https://zn.ua/internal/test-na-sovmestimost-335429_.html.

³⁶² "Oroszország költ", UNIAN.

³⁶³ Michael Kofman, "Russian defense spending is much larger, and more sustainable than it seems", Defense News, 2019. május 3.

<https://www.defensenews.com/opinion/commentary/2019/05/03/russian-defense-spending-is-much-larger-and-more-sustainable-than-it-seems/>.

vállalatok és a vezető tisztségviselők személyes vásárlásait".³⁶⁴ Végül is "a legerősebb érv Oroszország számára a minszki megállapodás végrehajtása mellett a "népköztársaságok" életben tartásának jelentős költsége".³⁶⁵

Bár továbbra is bizonytalan, hogy a Kreml törekszik-e a teljes integrációra, ahogyan a Krím esetében tette, úgy tűnik, hogy az orosz hatóságok "ellenőrizhető" kormányokat akarnak fenntartani a DPR-ben és az LPR-ben, különösen a jogalkotás és az igazságszolgáltatás, valamint a biztonsági irányítás tekintetében. Még ha az orosz tisztségviselők meg is magyarázzák, hogy nincs hajlandóság a Donbasz formális integrációjára, e köztársaságok vezetői továbbra is reménykednek ebben az "utópisztikus irányban", ahogyan azt egy donbászai interjúalany megjegyezte. Ez azt jelenti, hogy megpróbálják bizonyítani, hogy a köztársaságok önálló létezése pozitív és hosszú távon hozzájárul Oroszország számára. Elemzők úgy vélik, hogy a DPR és az LPR orosz támogatásának megszűnése gyorsan visszahozza őket Ukrajnába, a helyi szeparatista vezetők távozásával vagy letartóztatásával az ukrán hatóságok által.

A szeparatista területek integrálása bármelyik fél részéről jelentős beruházást jelent Ukrajna vagy Oroszország számára, amely beruházást - az infrastruktúra, az újjáépítés, a jóvátétel³⁶⁶ és a ki nem fizetett nyugdíjak³⁶⁷ tekintetében, számos más tényező mellett - egyikük sem tűnik hajlandónak megtenni, mivel mindkét országnak kihívásokkal kell szembenéznie az állam működése, a nemzeti egység és a jólét tekintetében. De Waal és von Twickel több olyan kulcsfontosságú fejleményt vázolt fel, amelyek idővel fokozták az integráció előtt álló akadályokat: "[1] az orosz útlevelek kiadása a "népköztársaságok" lakosai számára, amely 2019 júniusában kezdődött, egyértelmű kísérlet az oroszbarát érzelmek erősítésére...[2] az ukrán kormány által 2017-ben elrendelt kereskedelmi blokádnak a kormány által ellenőrzött és a nem kormány által ellenőrzött területek között arra kényszerítette a szakadárokat, hogy gazdasági kapcsolatokat építsenek ki Oroszországgal....[és 3] a szeparatista vezetők és az orosz államilag ellenőrzött média szilárdan ragaszkodik ahhoz a narratívához, hogy a Donbasz jövője Oroszországgal van, ami azt jelenti, hogy az Ukrajnához való visszatérésre vonatkozó bármilyen javaslat valószínűtlen fordulatnak fog tűnni".³⁶⁸ 2020 tavaszán javaslatot tettek a Donbasz nemzetközi igazgatására - egy kísérletet arra, hogy a Donbasz

egy új párbeszédformát, [az úgynevezett] Konzultatív Tanácsot, [amely] 10 ukrán képviselőből, a megszállt Donyeck és Luhanszk régiók 10 képviselőjéből, valamint Oroszország, Németország, Franciaország és az EBESZ egy-egy megfigyelőjéből állna. A Tanács fő célja az lenne, hogy "a konfliktus rendezésére irányuló politikai és jogi megoldásokra vonatkozó javaslatokat dolgozzon ki és vezessen le"... Az, hogy az ülésre a Covid-19 korlátozások miatt online került sor, az ukrán félnek (ideiglenes) kiutat biztosított.³⁶⁹

Ahogy egy interjúalany megjegyezte, "a [régió] különleges státuszának realitása mind Ukrajna, mind Oroszország számára előnyös. Oroszország tanult a Dnyeszteren túli tapasztalatokból: egy továbbra is befagyasztott és patthelyzetben lévő konfliktussal reméli, hogy az végül nem lesz többé téma az EU-val való kapcsolatában". A Donbaszban megkérdezett közösségek mindkét irányban szívesen látnák a végkifejletet, de nem "álfüggetlen" országgént. Néhány interjúalany megemlítette, hogy ha az integráció lenne a szándék, Putyin már 2014-ben megtette volna a Krím félszigetet is. Ennek ellenére "ha a Kreml célja csupán az, hogy megakadályozza Ukrajna NATO- és esetleg európai unió csatlakozását, akkor elég, ha a jelenlegi konfliktus továbbra is parázslék".³⁷⁰ Ennek a konfliktusnak azonban olyan következményei vannak, amelyek túlmutatnak az Ukrajnával a terület miatt folytatott egyszerű konfrontáción. Katalizálja a Nyugattal való globális konfrontációt. Ez a politikai patthelyzet olyan átfogó kontextust alkot, amelyben a humanitárius szükségletek továbbra is fennállnak, és a nemzetközi és helyi humanitárius szervezetek operatív és politikai kérdések széles körével szembesülnek.

³⁶⁴ Andrey Movchan, "Hanyatlás, nem összeomlás: The Bleak Prospects for Russia's Economy," Carnegie Moscow Centre, 2017. február 7., https://carnegie.ru/2017/02/02/decline-not-collapse-bleak-prospects-for-russia-s-economy-pub-67865#_edn11; lásd még Ivan Tkachyov, "The Finance Ministry increased the secret expenses of the budget of 680 billion rubel", RBC, 2016. október 3., <http://www.rbc.ru/economics/03/10/2016/57f299729a7947f49c75b319>.

³⁶⁵ de Waal és von Twickel, Beyond Frozen Conflict.

³⁶⁶ "Pursuing compensation", Norvég Menekültügyi Tanács.

³⁶⁷ "Pensions for IDPs and persons living in the areas not controlled by the Government in the east of Ukraine," United Nations, Briefing Note, 2019. február, <http://www.un.org.ua/images/documents/4719/Briefing%20Note%20on%20Pensions-eng.pdf>.

³⁶⁸ de Waal és von Twickel, Beyond Frozen Conflict.

³⁶⁹ Paul Ivan, "Donbas: European Policy Centre, 2020. április 17.,

<https://www.epc.eu/en/publications/Donbas-Ukraines-continuing-predicament~31a114>.

DPR és LPR közösségi nézőpontok

A közvélemény-kutatások szerint még 2014-ben, a Majdan-tüntetések eszkalálódásának csúcspontján is a donyecki, luhanszki és krími lakosok többsége a független Ukrajnát támogatta.³⁷¹ Bár a donbászi régióban volt némi támogatottsága az Oroszországgal való integrációnak - egy 2014 februárjában "végzett felmérés [azt mutatta, hogy] a donyecki lakosok 33%-a és a luhanszkiak 24%-a támogatta ezt a lehetőséget -, a független Ukrajna még mindig a lakosság túlnyomó többségének preferenciája volt Ukrajna e vitathatatlanul többnyire oroszbarát régióiban.³⁷² A közelmúltban végzett újabb közvélemény-kutatások azt mutatják, hogy az Ukrajnával való reintegráció továbbra is a donbászi lakosok többségi preferenciája, de nem csaldás nélkül.³⁷³ Az NGCA interjúalanyai megjegyezték, hogy a konfliktus első évében azt akarták, hogy Oroszországba integrálódjanak, de most, három év elteltével már nem értik a játék egyes elemeit. Az embereknek nincs világos képük a politikai dimenziókról, illetve arról, hogy mit várhatnak egy esetleges tűzszünetről vagy megoldástól. Ahogy egy interjúalany mondta, "azt az üzenetet kapjuk, hogy a tűzszünet után jobb lesz - de mikor? és hogyan? Békét akarunk, normális életet, szabad mozgást. Vissza akarunk térni a konfliktus előtti helyzetbe, még ha az nem is volt tökéletes számunkra". Egy másik azt mondta: "Nem érdekel minket, hogy ki visz el minket, Oroszország vagy Ukrajna, csak békét akarunk, és azt, hogy ne hagyjanak magunkra", ami a Nemzetközi Válságcsoport által közzétett jelentésben szereplő idézetet idézi: "Nem érdekel, hogy Oroszország visz el minket vagy Ukrajna - csak azt akarom, hogy vége legyen".³⁷⁴ Ahogy egy másik interjúalany mondta, kiemelve a széles körben elterjedt kiábrándultság érzését: "Az embereknek már nincsenek perspektíváik vagy hitük, egyik oldalon sincs bizalom a hatóságok iránt, hogy megvédik és gondoskodnak a lakosságról".

A kérdés kritikus nézőpontja azoktól származik, akik elhagyták a DPR-t és a LPR-t. Gazdasági okokból e régiók diaszporájának érdeke, hogy bizonyos feltételek mellett újra integrálódjon Ukrajnával. Bár elhanyagolták és válságban lévő régióknak tekintik, a Donbasz összességében számos lehetőséget is nyújtott a befektetők és vállalkozók számára. Az Oroszországhoz való társadalmi és gazdasági közelség általánosan legális gazdasági nyereség forrása volt a régió számára. Nevezetesen, "a DPR és az LPR képviselői szeptember 1-jén Minszkben kiadott első politikai kiáltványukban kijelentették, hogy "különleges megállapodást szeretnének kapni külső gazdasági tevékenységeikre, figyelembe véve az Oroszországgal és a vámunióval való mélyülő integrációjukat".³⁷⁵ ukrán oligarcha, akik a háború előtt a régióban fektettek be, a konfliktus kitörése óta sokat veszítettek. A háború előtt számos olyan projektet indítottak, amelyekbe gazdag helyi polgárok is befektettek. Ezek közül a legjelentősebb a Donbas Arena, amely a Shakhtar Donyeck labdarúgóklub mérkőzéseinek, valamint az Euro 2012 néhány mérkőzésének megrendezésére épült, valamint a donyecki nemzetközi repülőtér építése, amely közpénzből épült.

Ugyanakkor 2014 óta a donbászi régió lakosainak tömeges elvándorlása figyelhető meg, ami már évekkel a konfliktus kezdete előtt is megfigyelhető volt³⁷⁶, bár kisebb mértékben. A számadatok szerint több mint 800 000 ember menekült el Ukrajnából, több mint 659 143-an Oroszországba, 81 100-an Fehéroroszországba, és további ezrek más országokba.³⁷⁷ Tekintettel arra, hogy a konfliktus kezdete óta rengeteg fiatal hagyta el a Donbaszt, ma már van egy olyan tizenéves generáció, amely nem érez kötődést Ukrajnához. Egy interjúalany szerint "2014-ben és 2015-ben sokan elköltöztek és átmentek Oroszországba, de azóta visszaköltöztek Donyeckbe. Szentpéterváron például speciális programokat hoztak létre a diákok számára, hogy bejussanak az orosz egyetemekre és Oroszországban maradjanak".

Fontos tisztázni, hogy a donbászi szeparatista régiókban élő civilek nem feltétlenül orosz- és ukránellenesek, a politizált narratívák és a nacionalista retorika ellenére. A donyecki "identitás" megkülönböztetésére és a keleti nacionalizmus érzésének kialakítására irányuló erőfeszítéseket erősítette a DPR és az LPR állampolgársági státuszának 2016-os létrehozása. A Razumkov közvélemény-kutatása szerint (amelyet 2014. február 21-25. között végeztek, és amelyben 1603 18 év feletti, országszerte 45 járás 130 településén élő válaszadót kérdeztek meg) a kelet-ukrajnai lakosok több mint 50%-a, beleértve a donyecki és luhanszki területeket is, "elsősorban lakosnak" tekintette magát

³⁷¹ Maljarenko, "Fejlődő dinamika".

³⁷² Ibid.

³⁷³ Gwendolyn Sasse és Alice Lackner, "Attitudes and Identities Across the Donbas Front Line: What has changed from 2016 to 2019?" ZOiS Report, No. 3/2019, 2019. augusztus, https://www.zois-berlin.de/fileadmin/media/Dateien/ZOiS_Reports/ZOiS_Report_3_2019.pdf.

³⁷⁴ "Senki sem akar minket", International Crisis Group.

³⁷⁵ Sushko, "Az ukrán-orosz háború után".

³⁷⁶ Vlad Mykhnenko, "A kelet-ukrajnai háború okai és következményei: An Economic Geography Perspective," Europe-Asia Studies, 2020, <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/09668136.2019.1684447>.

³⁷⁷ "Az ukrajnai válság több mint 2 millió menekültet hozott létre, az ENSZ jelentése szerint", Euronews, 2015. április, <https://www.euronews.com/2015/04/22/ukraine-crisis-has-created-more-than-2-million-refugees-un-reports>.

szülővárosuk vagy régiójuk, másodsorban pedig Ukrajna lakosai", szemben 32%-kal, akik "elsősorban Ukrajna lakosainak" tekintették magukat.³⁷⁸ Egy tudós odáig megy, hogy azt mondja, hogy,

bár ma sokan [a Donbaszban] Oroszországot ígéretesebbnek tarthatják, mint Ukrajnát, holnap talán másképp gondolják... A változó politikai helyzet függvényében szövetkezhetnek bármelyik hatalommal, hogy megvédjék létüket és jólétüket. A politikai pragmatizmus, vagy más nézőpontból az "elvtelenség", keményen meghalt ebben a határvidéken. A Donbasz, állítólagos "oroszbarát" orientációja ellenére, szuverén ukránnak tűnik. A Donbasz ilyen módon (bajkeverőként) való elítélése az ukrán nemzetépítés politikai problémájának megkerülése.³⁷⁹

Ugyanakkor a Donbasz jelentősen befolyásolta Ukrajna nemzeti egységét is. Ahogy egy másik elemző megjegyzi: "a Donbasz nélkül Ukrajna [képes volt] erőteljes programba kezdeni egy toleráns, befogadó, polgári nemzet építését. Ez sokkal nehezebb volt, amikor a Donbaszban orosz szupremáciai politikusok és mozgalmak ragaszkodtak ahhoz, hogy az ukrán nemzet egyetlen érvényes típusa a Putyin-féle tekintélyelvűséget és retrográd értékeket fenntartó ukrán nemzet".³⁸⁰

A donbászai konfliktus megoldásának geopolitikai következményei miatt továbbra is bizonytalan a béke kilátása. Először is, az Ukrajna és Oroszország közötti, a végrehajtás következményeivel kapcsolatos feszültségeken túlmenően Kijevre egyre nagyobb nyomás nehezedik a megállapodások betartása és a megbékélés felé való elmozdulás érdekében. Ez nyilvánvaló a különböző diplomáciai és békemegoldásokon keresztül, amelyeket Steinmeier³⁸¹, Morel³⁸² vagy a normandiai formátumban³⁸³ részt vevő kulcsfontosságú államok - köztük Franciaország és Németország, valamint az Egyesült Államok - kétoldalú állásfoglalása javasoltak a megállapodások politikai dimenzióinak, nevezetesen a választások betartásának szükségességével kapcsolatban. A diplomáciai csatornák jelentős akadályokba ütköztek, amelyeket az érintett lakossággal kapcsolatos aggodalmaktól távol álló prioritások motiváltak. Miközben Franciaország, Németország, az USA és más kulcsfontosságú érdekelt felek jó szándékkal törekedhetnek a fenntartható béke és megbékélés elérésére, az Oroszországgal és annak elnökével fennálló politikai rivalizálásuk a régióval és más ingatag és folyamatban lévő konfliktusokkal kapcsolatban továbbra is közvetlen, ha nem is szándékos szerepet játszik a politikai megoldás aláásásában és az ukrán konfliktus elhúzódásában. Másodsorban, annak ellenére, hogy Ukrajna az EU-hoz való csatlakozásra törekedett, ezt mostanra nagyrészt elhalasztották, ha nem is hagyták el teljesen,³⁸⁴ annak ellenére, hogy "az EU előkészítette az utat az ukrán állampolgárok vízummentes beutazásához a blokkba, miközben az Egyesült Államokkal és a Nemzetközi Valutaalappal együtt nagyvonalú, 40 milliárd dolláros amerikai dolláros mentőcsomagot nyújtott Kijevnek, hogy segítsen fenntartani a gazdasági stabilitást az Oroszország által támogatott szakadárokkal vívott háború közepette".³⁸⁵

Harmadszor, Ukrajna továbbra is törékeny mind politikai kormányzási, mind pénzügyi szempontból, és az Egyesült Államok úgy tekint rá, mint "geopolitikai határvidékre - lényegében egy függő országra, amelynek nemzetközi szubjektivitása súlyosan meggyengült... Ukrajna főként az oroszellenes kártyát játssza a nemzetközi színtéren, arra törekedve, hogy megmutassa fontosságát Oroszország elrettentésében, ahelyett, hogy egy értelmes napirend keretében cselekedne".³⁸⁶ Végezetül, Ukrajna lassan mutatta fel saját belföldi reformjainak gyakorlati megvalósítását, a korrupció elleni küzdelmet, az állami kormányzás érvényesítését, az összes régiójának fejlesztésébe való megfelelő befektetést, valamint olyan új politikai vezetők támogatását, akik képesek egyensúlyt teremteni a reformok és a közvélemény között. Egy elemző szerint "Ukrajnának stratégiai vízióra van szüksége a Donyeckkel való jövőbeli kapcsolataira vonatkozóan.

³⁷⁸ "Az ukrán lakosság Oroszországhoz való viszonyának dinamikája és az orosz lakosság Ukrajnához való viszonyának dinamikája: milyen kapcsolatokat szeretnének az ukránok Oroszországgal? [ukránból fordítva]," Kijevi Nemzetközi Szociológiai Intézet, 2014. március 3., <http://kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=236&page=1>.

³⁷⁹ Hiroaki Kuromiya, "A Donbasz rejtélye: Hogyan lehet megérteni a múltját és a jövőjét?" Előadás a Lvivi Doncult kulturális fórumon, 2015. június 16., <http://www.historians.in.ua/index.php/en/dyskusija/1597-hiroaki-kuromiya-the-enigma-of-the-donbas-how-to-understand-its-past-and-future>.

³⁸⁰ Motyl, "Itt az idő".

³⁸¹ Október 1-jén Volodimir Zelenskij elnök bejelentette, hogy Ukrajna a "Steinmeier-formula" segítségével beleegyezett a minszki megállapodás végrehajtásába. A Steinmeier-formula "felszólít arra, hogy a szeparatisták által ellenőrzött területeken ukrán jogszabályok és az EBESZ felügyelete mellett tartsanak választásokat. Ha az EBESZ szabadnak és tisztességesnek ítéli a szavazást, akkor kezdeményezik a területek különleges önkormányzati státuszának bevezetését, és Ukrajna visszakapja az ellenőrzést legkeletibb határa felett".

³⁸² Dmytro Kaniewski, "A Morel-terv: Kijev lenyeli a keserű pirulát?" Deutsche Welle, 2015. október 2., <https://www.dw.com/en/the-morel-terv-will-kyiv-swallow-the-bitter-pill/a-18756951>.

³⁸³ A normandiai formátumban Németország, Oroszország, Ukrajna és Franciaország képviselői vesznek részt, akiknek célja a donbászi konfliktus megoldása.

³⁸⁴ "Steinmeier nem látja Ukrainát az EU-ban", NATO, Comments 2014. november 23., <http://comments.ua/politics/497205-shtaynmayer-vidit-ukrainu-es-nato.html>.

³⁸⁵ "Juncker szerint Ukrajna 20-25 évig nem valószínű, hogy csatlakozik az EU-hoz és a NATO-hoz", Szabad Európa Rádió, 2016. március 4., <https://www.rferl.org/a/juncker-says-ukraine-not-likely-join-eu-nato-for-20-25-years/27588682.html>.

³⁸⁶ Alekszandr Guscsin, "Ukrajna: Ukrajna: "Twenty Five Years of Missed Opportunities" in Evolution of Post-Soviet Space: Múlt, jelen és jövő, RIAC, Moszkva, 2017. Lásd még: Bondarenko, K., "Ukraine's European Masochism" <https://www.youtube.com/watch?=btZxW9zIElg>. <https://www.youtube.com/watch?=btZxW9zIElg>

és Luhanszkban, valamint a befogadást és integrációt célzó felelős vezetés és döntések. Fontos, hogy bár a konfliktus feltételeit súlyosbíthatja Oroszország szerepe és a Nyugattal szembeni reakciói, a béke kilátásai nagymértékben függenek az ukrán állami kapacitás, a demokratikus folyamatok és a centrum-periféria kapcsolatok ügyes javításának alapvető kihívásainak kezelésétől".³⁸⁷

Következtetés

Az ukrán konfliktus egymással összefüggő, de "egymást átfedő konfliktuskonstellációk" összefolyása, amelyek az országot a tiltakozások időszakán keresztül vitték: "egy elit által vezérelt konfliktus a donbászi helyi elitek és az Euromajdan utáni kijevi kormány között a nagyobb önkormányzatiság iránti követelések miatt; egy elit által vezérelt konfliktus a különböző ukrán helyi klánok között"; egy tömegek által vezérelt konfliktus a kelet-ukrán oroszbarát lakosság és az Euromajdan utáni kijevi kormány között; egy Oroszország által vezérelt és támogatott törekvés a nyugatbarát kijevi politikai rendszer destabilizálására; és egy geopolitikai verseny Oroszország és a Nyugat között ("új hidegháború").³⁸⁸

A donbászi konfliktus immár hetedik éve tart, és a halálos áldozatok, sebesültek, kitelepítettek és a civilek szükségtelen szenvedése súlyos terhet jelent. A konfliktus folytatódásával az NGCA lakossága továbbra is szembesül az Ukrajnán belüli társadalmi és gazdasági elszigeteltséggel, valamint az ukrán hatóságok részéről tapasztalható folyamatos diszkriminációval és megfélemlítéssel, miközben egyre inkább belefárad a konfliktusba, és egyre bizonytalanabbá válik Moszkva motivációját és kitartását illetően, hogy továbbra is támogassa a régiót. Az Ukrajna és a szeparatista övezetek közötti frontvonal mentén élő civilek, valamint a nem kormányellenőrzött területeken élő közösségek - különösen az idősek, a szegények, a kitelepítettek és a fogyatékkal élők - az elhúzódó konfliktus, a humanitárius szükségletek, az emberi jogok folyamatos megsértése, a bizonytalanság és a mozdulatlanság miatt a romló társadalmi egység és az erőszakos politikai megosztottság miatt kényszerülnek. 2014 óta több mint 13 000-en haltak meg a harcokban, több mint 25 000-en megsebesültek, és mintegy 2,5 millióan kényszerültek elhagyni otthonukat.³⁸⁹ Hosszú távon a politikai, nacionalista és lojalitási kérdések nemcsak a donbászi közösségeket érintik mélyen, hanem megkérdőjelezzik, hogy lehetséges lesz-e a megkülönböztetés- és megtorlásmentes reintegráció Ukrajnába; hogy az ukrán hatóságok képesek lesznek-e befektetni a nemzeti reformokba a kormányzás és a regionális kapcsolatok megerősítése érdekében, és hogyan oldódnak meg az Ukrajnában évtizedek óta tartó, "Kelet és Nyugat" közötti ellentétek, biztosítva, hogy a civilek szükségletei, prioritásai és megélhetése maradjon a középpontban.

Az ellenségeskedések folytatódása és a civil életek elpusztítása továbbra is jelentős akadálya a békének, ami mindkét oldalon korlátozza a megbékélés lehetőségeit. Ebben a tekintetben a nemzetközi közösségnek - elsősorban az EU-nak és kulcsfontosságú tagjainak, valamint az Egyesült Államoknak - mint az emberi jogok és a nemzetközi szerződések védelmezőinek, a jó kormányzás és a demokrácia előmozdítóinak most azon kell munkálkodniuk, hogy a konfliktusban részt vevő felek befolyását lebontsák, és elismerjék felelősségüket a konfliktus "parázslásában" a "reálpolitika" és az orosz rezsimmal való konfrontációjuk előnyben részesítésével. Az ukrán hatóságok továbbra is azt állítják, hogy Oroszország megtámadta őket, és korlátozott alternatívát hagynak maguknak, mint a válaszáadás, az ellenállás és a civilekre gyakorolt nyomás, hogy válasszanak oldalt. Oroszország a korrupt és részleges kormányzás által magára hagyott "testvéreik" humanitárius védelmének ürügyén igazolja a beavatkozását.

A nemzetközi reagálásban továbbra is jelentős hiányosságok vannak, amelyek elsősorban a segélyezés politizálásához és a konfliktusövezetekben tevékenykedni kívánó humanitárius és fejlesztési ügynökségekre vonatkozó súlyos korlátozásokhoz kapcsolódnak. A nemzetközi humanitárius ügynökségek korlátozott, átláthatatlan és kiszámíthatatlan működési térével szembesülnek az NGCA lakosságának megsegítésére.

Idővel, Kijev és a szeparatista hatóságok állandó nyomása, a folyamatos bizonytalanság, valamint a független és semleges humanitárius segítségnyújtásról szóló tárgyalások kihívásai miatt a nemzetközi nem kormányzati szervezetek lényegében elhagyták a Donbászt, és a helyi nem kormányzati szervezeteket hagyták maguk mögött, hogy a segítségnyújtás programozásának egy szűk ablakát kezeljék. Az ebből fakadó hozzáférés hiánya, a mozgás korlátozása, a megfelelő szükségletfelmérés korlátozása, valamint az adatgyűjtés és a nyilvános kommunikáció iránti érzékenység hátrányosan befolyásolta a humanitárius segélyek minőségét, célba juttatását és hatékonyságát, ami eddig elítélte a hosszú távú helyreállítási programozás lehetőségét. Ebben az összefüggésben látjuk a humanitárius és a fejlesztési kezdeményezések összekapcsolódását és kölcsönös függőségét, amelyek képesek arra, hogy a helyi ügynökségek támogatásával vagy megerősítsék a segítségnyújtást a

---

³⁸⁷ Maljarenko, "Fejlődő dinamika".

³⁸⁸ Ibid.

³⁸⁹ Matthew Rojansky, Sabine Fischer és Olekszij Szemenyij, "Az utolsó legjobb esély a Donbász és az európai béke számára?". EU Observer, 2020. február 14., <https://euobserver.com/opinion/147453>.

vagy súlyosbítja a meglévő kormányzási problémákat, és további bizonytalanságot okoz egy olyan országban, amelyet mélyen gyökerező társadalmi-gazdasági és kulturális megosztottság sújt.

Ez a jelentés mélyreható kontextuselemzést nyújt a donbászi konfliktusról, és különösen az erőszaknak a konfliktus frontvonalában élő lakosságra gyakorolt hatásáról. Az Ukrajnát és a nem kormányzati ellenőrzés alatt álló donbászi szeparatista területeket elválasztó kontaktvonal mindkét oldalán élő lakosságot elhúzódó konfliktus sújtja, ami miatt tartós humanitárius szükséghelyzetben és hosszú távú gazdasági és társadalmi függőségben élnek. Ezen túlmenően a konfliktus emberi jogi jogsértéseket idézett elő, és kezeletlen, széles körű büntetlenséget, bizonytalanságot és gazdasági kilátástalanságot eredményezett a romló társadalmi egység és az erőszakos politikai megosztottság közepette. A humanitárius hozzáféréssel kapcsolatos kihívások a helyi nem kormányzati szervezetekre való támaszkodás és a velük való tárgyalás összetett működési realitásait is felszínre hozzák olyan helyzetekben, ahol a humanitárius tevékenység fokozatosan átpolitizálódott és többször korlátozták. A konfliktus folytatódásával a donbászi lakosság minden eddiginél jobban elszigetelődik az ország többi részétől, és mind az ukrán hatóságok, mind a szeparatista vezetők részéről diszkriminációnak és megbélyegzésnek van kitéve. A konfliktus polarizált politikája a GCA és az NGCA kontaktvonal mentén élő lakosságot a geopolitikai konfrontációk és a meghatározatlan sors túszaivá tette.